

Raport o sytuacji społeczno-gospodarczej województwa świętokrzyskiego 2021

Report on the socio-economic situation of Świętokrzyskie Voivodship 2021

Urząd Statystyczny w Kielcach Statistical Office in Kielce

Kielce 2021

Opracowanie merytoryczne

Content-related works

Urząd Statystyczny w Kielcach. Świętokrzyski Ośrodek Badań Regionalnych
Statistical Office in Kielce. Świętokrzyskie Centre for Regional Surveys

Zespół autorski

Editorial team

Iwona Boksa-Nowak, Roksana Czaja, Anna Drecka, Rafał Młynik, Ewa Morąg, Mateusz Orzechowski, Aldona Paliwoda, Ireneusz Rusak, Magdalena Szczepanek, Olga Szymocha, Sylwia Świtoń

Prace redakcyjne

Editorial work

Aneta Królik

Kierujący

Supervised

Agnieszka Piotrowska-Piątek

Skład i opracowanie graficzne

Typesetting and graphics

Tomasz Bochenek, Dominik Górski, Aneta Łyżwa

ISSN 2084-7092

Publikacja dostępna na:

Publication available on website:

<http://kielce.stat.gov.pl/>

Przy publikowaniu danych Urzędu Statystycznego prosimy o podanie źródła.
When publishing Statistical Office data please indicate the source.

Przedmowa

Urząd Statystyczny w Kielcach przekazuje Państwu kolejną edycję publikacji Raport o sytuacji społeczno-gospodarczej województwa świętokrzyskiego. Zawiera kompleksową charakterystykę województwa, z uwzględnieniem dynamicznego ujęcia prezentowanych kategorii, w tym także relacji do przeciętnych wielkości dla kraju i pozostałych województw, a często z uwzględnieniem niższych przekrojów terytorialnych. Opracowanie składa się głównie z komentarzy analitycznych, ilustrowanych graficznie za pomocą map i wykresów oraz części tabelarycznej. Przedstawione zagadnienia prezentują tendencje w latach 2010-2020.

Zakres tematyczny obejmuje szeroko rozumianą problematykę środowiska, społeczeństwa (z uwzględnieniem tematyki kapitału ludzkiego i jakości życia), gospodarki oraz finansów jednostek samorządu terytorialnego. Oprócz porównań na tle kraju i pozostałych województw zaprezentowane zostały tablice przeglądowe z wybranymi danymi o województwie i mieście Kielce.

Mam nadzieję, że publikacja dostarczy wielu interesujących informacji o województwie świętokrzyskim. Jednocześnie proszę o przekazywanie wszelkich uwag i propozycji, które przyczynią się do kształtowania treści jej kolejnych edycji.

Dyrektor
Urzędu Statystycznego
w Kielcach

dr hab. Agnieszka Piotrowska-Piątek

Kielce, maj 2021 r.

Preface

Statistical Office in Kielce presents You the next edition of publication "Report on the socio-economic situation of Świętokrzyskie Voivodship". It covers complex characteristics of the voivodship taking into account dynamic depiction of presented categories, including relations to the average magnitudes in Poland, other voivodships and often taking into account lower territorial cross-sections. The elaboration mainly consists of analytical comments graphically illustrated by maps and graphs as well as tabular part. The presented issues show tendencies in the years 2010-2020.

The thematic range covers broadly understood environmental issues, society (including such topics as human capital and quality of life), economy as well as finances of local government units. Apart from comparisons against the background of Poland and other voivodships review tables with selected data on voivodship and city of Kielce were also presented.

I hope that this position will provide wide range of interesting information of Świętokrzyskie Voivodship. Furthermore, I would like to ask for any remarks or propositions which could improve the following editions of the Report.

Director
of the Statistical Office
in Kielce

Agnieszka Piotrowska-Piątek, Ph.D.

Kielce, May 2021

Spis treści

Contents

	Str. Page
Przedmowa	3
Preface	4
Objaśnienia znaków umownych	17
Symbols	17
Ważniejsze skróty	17
Major abbreviations.	17
Skróty i pełne nazwy sekcji PKD stosowane w publikacji	18
Abbreviations and full names NACE Rev. 2 sections used in the publication	18
Synteza	19
Executive summary	27
Rozdział 1. Województwo na tle kraju.	35
Chapter 1. Voivodship against the background of the country.	35
Rozdział 2. Województwo na tle pozostałych województw	38
Chapter 2. Voivodship against the background of other voivodships.	38
Rozdział 3. Powierzchnia i podział terytorialny województwa	46
Chapter 3. Area and territorial division of voivodship.	46
Rozdział 4. Środowisko	47
Chapter 4. Environment	47
4.1. Warunki meteorologiczne	47
4.1. Meteorological conditions	47
4.2. Powierzchnia ziemi.	49
4.2. Ground surface	49
4.3. Zużycie wody. Ścieki komunalne i przemysłowe	51
4.3. Water consumption. Municipal and industrial wastewater	51
4.4. Zanieczyszczenie i ochrona powietrza	57
4.4. Pollution and protection of air.	57
4.5. Ochrona przyrody. Lasy	59
4.5. Nature protection. Forests	59
4.6. Odpady przemysłowe i komunalne	64
4.6. Industrial and municipal waste	64
4.7. Ekonomiczne aspekty ochrony środowiska.	67
4.7. Economic aspects of environmental protection.	67
Rozdział 5. Społeczeństwo	70
Chapter 5. Society	70
5.1. Kapitał ludzki	70
5.1. Human capital	70
Demografia	70
Demography	70
Edukacja	84
Education	84

	Str. Page
Zasoby pracy	94
Labour resources	94
5.2. Jakość życia	104
5.2. Quality of life	104
Zamożność mieszkańców	104
Inhabitant's wealth	104
Pomoc społeczna i wspieranie rodziny	113
Social assistance and family support	113
Warunki mieszkaniowe	123
Housing conditions	123
Ochrona zdrowia	132
Health care	132
Kultura	141
Culture	141
Bezpieczeństwo publiczne	147
Public safety	147
Spółeczeństwo informacyjne	151
Information society	151
Aktywność społeczna	153
Social activity	153
Rozdział 6. Gospodarka	157
Chapter 6. Economy	157
6.1. Produkt krajowy brutto	157
6.1. Gross domestic product	157
6.2. Koniunktura gospodarcza	161
6.2. Business tendency	161
6.3. Przedsiębiorczość	165
6.3. Entrepreneurship	165
Podmioty gospodarki narodowej	165
Entities of the national economy	165
Działalność badawcza i rozwojowa oraz innowacyjna	170
Research and development as well as innovation activity	170
Wykorzystanie technologii informacyjno-komunikacyjnych w przedsiębiorstwach	179
Using of information and communication technologies in enterprises	179
Wyniki finansowe przedsiębiorstw niefinansowych	182
Financial results of non-financial enterprises	182
Nakłady inwestycyjne przedsiębiorstw	187
Investment outlays of enterprises	187
6.4. Produkcja i usługi	191
6.4. Production and services	191
Rolnictwo	191
Agriculture	191

	Str. Page
Przemysł	196
Industry	196
Budownictwo.	200
Construction	200
Rynek wewnętrzny	207
Internal market.	207
Transport	210
Transport	210
Energia.	215
Energy	215
Rozdział 7. Finanse jednostek samorządu terytorialnego	219
Chapter 7. Finance of local government units.	219
7.1 Dochody jednostek samorządu terytorialnego	219
7.1 Revenue of local government units	219
7.2. Wydatki jednostek samorządu terytorialnego.	225
7.2. Expenditure of local government units	225
7.3. Wynik budżetów jednostek samorządu terytorialnego	229
7.3. Result of budgets of local government units.	229
7.4. Projekty dofinansowane z UE z funduszy strukturalnych i Funduszu Spójności	230
7.4. Projects co-financed by the EU from structural funds and the Cohesion Fund	230
Rozdział 8. Wybrane dane o województwie świętokrzyskim	232
Chapter 8. Selected data on Świętokrzyskie Voivodship	232
Rozdział 9. Wybrane dane o Kielcach	238
Chapter 9. Selected data on Kielce.	238

Spis tablic

List of tables

	Str. Page
Tablica 1. Województwo na tle kraju	35
Table 1. Voivodship against the background of the country	35
Tablica 2. Warunki meteorologiczne	47
Table 2. Meteorological conditions	47
Tablica 3. Powierzchnia geodezyjna według kierunków wykorzystania	49
Table 3. Geodetic area by land use.	49
Tablica 4. Zużycie wody według potrzeb w ciągu roku	52
Table 4. Water consumption by needs during the year	52
Tablica 5. Ścieki komunalne i przemysłowe wymagające oczyszczania odprowadzone do wód lub do ziemi	55
Table 5. Industrial and municipal wastewater requiring treatment discharged into waters or into the ground	55

	Str. Page
Tablica 6. Emisja zanieczyszczeń powietrza z zakładów szczególnie uciążliwych dla czystości powietrza	57
Table 6. Emission of air pollutants from plants of significant nuisance to air quality	57
Tablica 7. Odpady przemysłowe	64
Table 7. Industrial waste	64
Tablica 8. Odpady komunalne zebrane selektywnie w ciągu roku	66
Table 8. Municipal waste collected separately during the year	66
Tablica 9. Nakłady na środki trwałe służące ochronie środowiska i gospodarce wodnej	68
Table 9. Outlays on fixed assets for environmental protection and water management	68
Tablica 10. Ludność	71
Table 10. Population.	71
Tablica 11. Wychowanie przedszkolne	85
Table 11. Pre-primary education	85
Tablica 12. Aktywność ekonomiczna ludności w wieku 15 lat i więcej w IV kwartale według BAEL	96
Table 12. Economic activity of the population aged 15 and more in the 4th quarter by LFS.	96
Tablica 13. Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w sektorze przedsiębiorstw	107
Table 13. Average monthly gross wages and salaries in enterprise sector	107
Tablica 14. Świadczenia społeczne.	108
Table 14. Social benefits	108
Tablica 15. Przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny	110
Table 15. Average monthly available income	110
Tablica 16. Wskaźniki zasięgu ubóstwa w gospodarstwach domowych	113
Table 16. Poverty rates in households.	113
Tablica 17. Świadczenia pomocy społecznej.	114
Table 17. Social assistance benefits	114
Tablica 18. Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej	116
Table 18. Beneficiaries of social assistance at domicile	116
Tablica 19. Świadczenie wychowawcze	118
Table 19. Child-raising benefit	118
Tablica 20. Żłobki i kluby dziecięce	120
Table 20. Nurseries and children's clubs	120
Tablica 21. Zasoby mieszkaniowe	124
Table 21. Dwelling stocks.	124
Tablica 22. Wodociągi.	126
Table 22. Water supply system	126
Tablica 23. Kanalizacja	128
Table 23. Sewage system.	128
Tablica 24. Sieć gazowa oraz odbiorcy i zużycie gazu z sieci w gospodarstwach domowych.	130
Table 24. Gas supply system as well as consumers and consumption of gas from gas supply system in households	130
Tablica 25. Placówki opieki zdrowotnej.	132
Table 25. Health care facilities.	132
Tablica 26. Instytucje kultury	142
Table 26. Culture institutions	142

	Str. Page
Tablica 27. Wypadki drogowe oraz ich skutki	150
Table 27. Road accidents and their results	150
Tablica 28. Gospodarstwa domowe posiadające dostęp do Internetu w domu oraz osoby korzystające z Internetu.	151
Table 28. Households with access to the Internet at home and Internet users	151
Tablica 29. Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne wpisane do rejestru REGON.	154
Table 29. Foundations, associations and social organizations entered in the REGON register	154
Tablica 30. Wskaźnik ogólnego klimatu koniunktury według rodzajów działalności	162
Table 30. General business climate indicator by kind of activity	162
Tablica 31. Podmioty gospodarki narodowej w rejestrze REGON	165
Table 31. Entities of national economy in the REGON register	165
Tablica 32. Wybrane dane z zakresu działalności badawczej i rozwojowej.	170
Table 32. Selected research and development data	170
Tablica 33. Nakłady wewnętrzne na działalność badawczą i rozwojową według źródeł finansowania (ceny bieżące)	172
Table 33. Intramural expenditure on research and development by source of funds (current prices).	172
Tablica 34. Wybrane dane dotyczące personelu wewnętrznego B+R.	174
Table 34. Selected data on internal R&D personnel	174
Tablica 35. Przedsiębiorstwa innowacyjne według rodzajów wprowadzonych innowacji.	177
Table 35. Innovative enterprises by types of introduced innovations	177
Tablica 36. Wybrane wskaźniki ekonomiczno-finansowe w badanych przedsiębiorstwach niefinansowych	186
Table 36. Selected economic and financial indicators in the surveyed non-financial enterprises	186
Tablica 37. Nakłady inwestycyjne (ceny bieżące)	190
Table 37. Investment outlays (current prices)	190
Tablica 38. Przemysł	197
Table 38. Industry	197
Tablica 39. Budownictwo.	200
Table 39. Construction	200
Tablica 40. Budownictwo mieszkaniowe.	204
Table 40. Residential construction	204
Tablica 41. Dynamika sprzedaży detalicznej towarów (ceny bieżące)	208
Table 41. Indices of retail sales of goods (current prices)	208
Tablica 42. Drogi publiczne według rodzajów nawierzchni	210
Table 42. Public roads by types of surface	210
Tablica 43. Drogi publiczne o twardej nawierzchni	211
Table 43. Hard surface public roads	211
Tablica 44. Komunikacja miejska	214
Table 44. Urban transport	214
Tablica 45. Odbiorcy i zużycie energii elektrycznej w gospodarstwach domowych.	217
Table 45. Consumers and consumption of electricity in households	217
Tablica 46. Dochody budżetów jednostek samorządu terytorialnego	220
Table 46. Revenue of budgets of local government units	220
Tablica 47. Wydatki budżetów jednostek samorządu terytorialnego	226
Table 47. Expenditure of budgets of local government units	226

	Str. Page
Tablica 48. Wynik budżetów jednostek samorządu terytorialnego	229
Table 48. Result of budgets of local government units	229
Tablica 49. Wartość całkowita projektów oraz wartość dofinansowania ze środków UE projektów zrealizowanych w ramach Umowy Partnerstwa 2014-2020 na terenie województwa do końca grudnia 2020 r.	231
Table 49. The total project value and the additional EU financing value projects which are implemented based on the Partnership Agreement 2014-2020 in voivodship to end of December of the 2020	231
Tablica 50. Wybrane dane o województwie świętokrzyskim	232
Table 50. Selected data on Świętokrzyskie Voivodship	232
Tablica 51. Wybrane dane o Kielcach	238
Table 51. Selected data on Kielce.	238

Spis wykresów

List of charts

	Str. Page
Wykres 1. Odpady komunalne zebrane selektywnie w relacji do ogółu odpadów komunalnych zebranych w 2019 r.	38
Chart 1. Municipal waste collected separately in relation to total municipal waste collected in 2019.	38
Wykres 2. Przyrost naturalny na 1000 ludności w 2020 r.	39
Chart 2. Natural increase per 1000 population in 2020	39
Wykres 3. Saldo migracji wewnętrznych i zagranicznych na pobyt stały na 1000 ludności w 2020 r.	39
Chart 3. Internal and international net migration for permanent residence per 1000 population in 2020.	39
Wykres 4. Wskaźnik rentowności obrotu netto w przedsiębiorstwach niefinansowych w 2020 r.	44
Chart 4. Net turnover profitability indicator in non-financial enterprises in 2020	44
Wykres 5. Nakłady wewnętrzne na działalność badawczą i rozwojową na 1 mieszkańca w 2019 r. (ceny bieżące)	44
Chart 5. Intramural expenditures on research and development per capita in 2019 (current prices)	44
Wykres 6. Temperatury powietrza	48
Chart 6. Air temperatures	48
Wykres 7. Opady atmosferyczne	48
Chart 7. Atmospheric precipitation	48
Wykres 8. Grunty zrekultywowane i zagospodarowane w ciągu roku	50
Chart 8. Land reclaimed and managed during the year	50
Wykres 9. Ścieki wymagające oczyszczania odprowadzone do wód lub do ziemi	54
Chart 9. Wastewater requiring treatment discharged into waters or into the ground.	54
Wykres 10. Powierzchnia o szczególnych walorach przyrodniczych prawnie chroniona w 2019 r.	62
Chart 10. Area of special nature value under legal protection in 2019	62
Wykres 11. Odpady przemysłowe wytworzone w ciągu roku na 1 mieszkańca	65
Chart 11. Industrial waste generated during the year per capita	65
Wykres 12. Odpady komunalne zebrane w ciągu roku na 1 mieszkańca	66
Chart 12. Municipal waste collected during the year per capita	66

	Str. Page
Wykres 13. Nakłady na środki trwałe według źródeł finansowania	69
Chart 13. Outlays on fixed assets by source of financing	69
Wykres 14. Ludność w latach 2000-2020 oraz prognoza do 2040 r.	71
Chart 14. Population in 2000-2020 and projection until 2040.	71
Wykres 15. Ludność według płci i wieku w latach 2010, 2020 i 2040	75
Chart 15. Population by sex and age in 2010, 2020 and 2040	75
Wykres 16. Indeks starości	77
Chart 16. Ageing index	77
Wykres 17. Mediana wieku ludności	78
Chart 17. Median age of population	78
Wykres 18. Małżeństwa zawarte i rozwody	79
Chart 18. Marriages contracted and divorces	79
Wykres 19. Ruch naturalny ludności	81
Chart 19. Vital statistics	81
Wykres 20. Saldo migracji wewnętrznych i zagranicznych na 1000 ludności	82
Chart 20. Net internal and international migration per 1000 population.	82
Wykres 21. Dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego	86
Chart 21. Children in pre-primary establishments	86
Wykres 22. Ludność według poziomu wykształcenia.	88
Chart 22. Population by level of education attainment.	88
Wykres 23. Uczniowie i absolwenci szkół podstawowych	88
Chart 23. Pupils and graduates of primary schools	88
Wykres 24. Uczniowie szkół ponadpodstawowych według typów szkół w roku szkolnym 2019/20.	90
Chart 24. Students of post-primary schools by types in the 2019/20 school year	90
Wykres 25. Absolwenci szkół zawodowych dla młodzieży według podgrup kierunków kształcenia w roku szkolnym 2018/19	91
Chart 25. Graduates of vocational school for youth by narrow fields of education in the 2018/19 school year	91
Wykres 26. Absolwenci według grup kierunków kształcenia w roku akademickim 2018/19	92
Chart 26. Graduates by broad fields of education in the 2018/19 academic year.	92
Wykres 27. Miejsca pracy nowo utworzone i zlikwidowane	95
Chart 27. Newly created and liquidated jobs	95
Wykres 28. Współczynnik aktywności zawodowej według kwartałów.	97
Chart 28. Activity rate by quarters	97
Wykres 29. Stopa bezrobocia rejestrowanego	101
Chart 29. Registered unemployment rate	101
Wykres 30. Dynamika przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia brutto w sektorze przedsiębiorstw.	107
Chart 30. Indices of average monthly gross wages and salaries in the enterprise sector.	107
Wykres 31. Subiektywna ocena sytuacji materialnej gospodarstw domowych w 2019 r.	112
Chart 31. Subjective evaluation of material situation of household in 2019	112
Wykres 32. Powody przyznania pomocy społecznej rodzinie w 2019 r.	115
Chart 32. Reasons for granting social assistance to a family in 2019	115
Wykres 33. Dzieci w wieku do lat 3 na 100 miejsc w żłobkach i klubach dziecięcych	122
Chart 33. Children up to the age of 3 per 100 places in nurseries and children's clubs	122

	Str. Page
Wykres 34. Wyjazdy jednostek systemu ratownictwa medycznego na miejsce zdarzenia w 2019 r.	135
Chart 34. Responses of emergency medical services by place of accident in 2019	135
Wykres 35. Lekarze i pielęgniarki na 10 tys. ludności	138
Chart 35. Doctors and nurses per 10 thousand population	138
Wykres 36. Lekarze specjaliści	139
Chart 36. Doctors specialists	139
Wykres 37. Imprezy i uczestnicy imprez organizowanych przez placówki kultury w 2019 r.	144
Chart 37. Events organised by culture institutions and event participants in 2019.	144
Wykres 38. Osoby korzystające z usług administracji publicznej za pomocą Internetu w ciągu ostatnich 12 miesięcy	152
Chart 38. Individuals using e-government services during the last 12 months.	152
Wykres 39. Osoby zamawiające przez Internet towary lub usługi do użytku prywatnego w ciągu ostatnich 12 miesięcy	153
Chart 39. Individuals ordering goods or services via the Internet for private use during the last 12 months	153
Wykres 40. Dynamika produktu krajowego brutto (ceny bieżące).	158
Chart 40. Indices of gross domestic product (current prices)	158
Wykres 41. Produkt krajowy brutto na 1 mieszkańca (ceny bieżące) odchylenia względne od przeciętnej wartości w kraju	159
Chart 41. Gross domestic product per capita (current prices) relative deviations from the national average value	159
Wykres 42. Wartość dodana brutto według rodzajów działalności (ceny bieżące).	160
Chart 42. Gross value added by kind of activity (current prices)	160
Wykres 43. Wartość dodana brutto według rodzajów działalności i podregionów (ceny bieżące).	161
Chart 43. Gross value added by kind of activity and subregions (current prices).	161
Wykres 44. Wskaźnik ogólnego klimatu koniunktury według rodzajów działalności	163
Chart 44. General business climate indicator by kind of activity	163
Wykres 45. Podmioty gospodarki narodowej.	166
Chart 45. Entities of the national economy	166
Wykres 46. Podmioty gospodarki narodowej według wybranych sekcji PKD	168
Chart 46. Entities of the national economy by selected PKD sections	168
Wykres 47. Udział spółek z udziałem poszczególnych rodzajów kapitału w liczbie spółek handlowych ogółem (w %)	169
Chart 47. Share of companies with the share of particular types of capital in the total number of commercial companies (in %)	169
Wykres 48. Nakłady wewnętrzne na działalność badawczą i rozwojową na 1 mieszkańca	172
Chart 48. Intramural expenditure on research and development per capita	172
Wykres 49. Środki pochodzące z sektora przedsiębiorstw finansujące działalność B+R	173
Chart 49. Funds from the business enterprise sector financing R&D	173
Wykres 50. Personel wewnętrzny B+R na 1000 osób aktywnych zawodowo	175
Chart 50. Internal R&D personnel per 1000 economically active persons	175
Wykres 51. Udział przychodów przedsiębiorstw przemysłowych ze sprzedaży produktów nowych lub ulepszonych w przychodach ze sprzedaży ogółem	178
Chart 51. Share of revenue of industrial enterprises from sale of new or improved products in total sales revenue	178

	Str. Page
Wykres 52. Przedsiębiorstwa posiadające dostęp do Internetu	180
Chart 52. Enterprises with Internet access	180
Wykres 53. Przedsiębiorstwa otrzymujące zamówienia przez sieci komputerowe	181
Chart 53. Enterprises receiving orders via computer networks	181
Wykres 54. Przedsiębiorstwa zatrudniające specjalistów ICT	182
Chart 54. Enterprises employing ICT specialists	182
Wykres 55. Udział przychodów ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów na eksport w przychodach ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów ogółem	183
Chart 55. Share of revenue from sale of products, goods and materials for export in total revenue from sale of products, goods and materials.	183
Wykres 56. Udział liczby przedsiębiorstw wykazujących zysk netto w ogólnej liczbie przedsiębiorstw niefinansowych	184
Chart 56. Share of the number of enterprises showing net profit in the total number of non-financial enterprises	184
Wykres 57. Dynamika nakładów inwestycyjnych (ceny bieżące)	189
Chart 57. Indices of investment outlays (current prices)	189
Wykres 58. Udział województwa w krajowej produkcji wybranych ziemiopłodów rolnych i ogrodnich w 2019 r..	192
Chart 58. The Voivodship's share in domestic production of selected agricultural and horticultural crops in 2019	192
Wykres 59. Obsada bydła na 100 ha użytków rolnych.	193
Chart 59. Cattle density per 100 ha of agricultural land.	193
Wykres 60. Obsada trzody chlewnej na 100 ha użytków rolnych.	194
Chart 60. Pigs density per 100 ha of agricultural land.	194
Wykres 61. Dynamika skupu żywca rzeźnego ogółem (w wadze żywej)	195
Chart 61. Indices of total animals for slaughter procurement (in live weight)	195
Wykres 62. Dynamika skupu mleka	195
Chart 62. Indices of cows' milk procurement	195
Wykres 63. Dynamika produkcji sprzedanej przemysłu (ceny stałe).	197
Chart 63. Indices of sold production of industry (constant prices)	197
Wykres 64. Produkcja sprzedana przemysłu według sekcji PKD (ceny bieżące)	198
Chart 64. Sold production of industry by PKD sections (current prices)	198
Wykres 65. Dynamika przeciętnego zatrudnienia w przemyśle	199
Chart 65. Indices of average paid employment in industry	199
Wykres 66. Przeciętne zatrudnienie w przemyśle według sekcji PKD	199
Chart 66. Average paid employment in industry by PKD sections	199
Wykres 67. Dynamika produkcji sprzedanej budownictwa (ceny bieżące).	201
Chart 67. Indices of sold production of construction (current prices)	201
Wykres 68. Dynamika produkcji budowlano-montażowej (ceny bieżące)	202
Chart 68. Indices of construction and assembly production (current prices)	202
Wykres 69. Produkcja budowlano-montażowa według działów PKD (ceny bieżące)	202
Chart 69. Construction and assembly production by PKD divisions (current prices).	202
Wykres 70. Dynamika przeciętnego zatrudnienia w budownictwie.	203
Chart 70. Indices of average paid employment in construction	203
Wykres 71. Dynamika liczby mieszkań oddanych do użytkowania	204
Chart 71. Indices of the number of dwellings completed	204

	Str. Page
Wykres 72. Mieszkania oddane do użytkowania według form budownictwa	205
Chart 72. Dwellings completed by forms of construction	205
Wykres 73. Dynamika sprzedaży detalicznej towarów (ceny bieżące)	209
Chart 73. Indices of retail sales of goods (current prices)	209
Wykres 74. Struktura dróg publicznych o twardej nawierzchni	212
Chart 74. Structure of hard surface public roads	212
Wykres 75. Struktura krajowych linii regularnej komunikacji autobusowej w 2019 r.	214
Chart 75. Structure of national lines of scheduled bus transport in 2019.	214
Wykres 76. Struktura zużycia energii elektrycznej według sektorów gospodarki	216
Chart 76. Structure of electricity consumption by economy sectors	216
Wykres 77. Wydatki budżetowe według działów w 2019 r..	228
Chart 77. Budgetary expenditure by divisions in 2019	228
Wykres 78. Liczba jednostek samorządu terytorialnego według relacji wyniku budżetowego do dochodów ogółem w 2019 r..	230
Chart 78. Number of local government units by relation of the budget result to total revenue in 2019	230

Spis map

List of maps

	Str. Page
Mapa 1. Stężenie pyłów zawieszonych PM _{2,5} , PM ₁₀ i NO ₂ w 2019 r.	38
Map 1. Concentration of suspended particulates matter PM _{2,5} , PM ₁₀ and NO ₂ in 2019.	38
Mapa 2. Wskaźnik zatrudnienia według BAEL w 2020 r. (przeciętne w roku)	40
Map 2. Employment rate by LFS in 2020 (annual average)	40
Mapa 3. Stopa bezrobocia według BAEL w 2020 r. (przeciętne w roku).	40
Map 3. Unemployment rate by LFS in 2020 (annual average)	40
Mapa 4. Przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny na 1 osobę w gospodarstwach domowych w 2019 r.	41
Map 4. Average monthly available income per capita in households in 2019.	41
Mapa 5. Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej w ogólnej liczbie ludności w 2019 r.	41
Map 5. Beneficiaries of social assistance at domicile in total population in 2019.	41
Mapa 6. Zasoby mieszkaniowe na 1000 ludności w 2019 r.	42
Map 6. Dwellings stocks per 1000 population in 2019	42
Mapa 7. Placówki ambulatoryjnej opieki zdrowotnej w 2019 r.	42
Map 7. Out-patient health care units in 2019	42
Mapa 8. Produkt krajowy brutto na 1 mieszkańca w 2019 r. (ceny bieżące)	43
Map 8. Gross domestic product per capita in 2019 (current prices)	43
Mapa 9. Podmioty gospodarki narodowej na 10 tys. ludności w 2020 r.	43
Map 9. Entities of the national economy per 10 thousand population in 2020	43
Mapa 10. Drogi gminne i powiatowe o twardej nawierzchni na 100 km ² powierzchni ogólnej w 2019 r..	45
Map 10. Hard surface communal and district roads per 100 km ² of total area in 2019	45

	Str. Page
Mapa 11. Energia ze źródeł odnawialnych w 2019 r.	45
Map 11. Energy from renewable sources in 2019.	45
Mapa 12. Podział województwa świętokrzyskiego według Klasyfikacji Jednostek Terytorialnych do Celów Statystycznych (NUTS) w 2020 r.	46
Map 12. Division of the Świętokrzyskie voivodship according to the Classification of Territorial Units for Statistics (NUTS) in 2020.	46
Mapa 13. Zużycie wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności w 2019 r.	53
Map 13. Water consumption for needs of the national economy and population in 2019.	53
Mapa 14. Ludność korzystająca z oczyszczalni ścieków w 2019 r.	56
Map 14. Population connected to wastewater treatment plants in 2019.	56
Mapa 15. Powierzchnia o szczególnych walorach przyrodniczych prawnie chroniona w 2019 r.	61
Map 15. Area of special nature value under legal protection in 2019	61
Mapa 16. Lesistość w 2019 r.	63
Map 16. Forest cover in 2019	63
Mapa 17. Odpady komunalne zebrane w 2019 r.	67
Map 17. Municipal waste collected in 2019	67
Mapa 18. Zmiana liczby ludności w latach 2010-2020	73
Map 18. Population changes in 2010-2020.	73
Mapa 19. Przyrost/ubytek naturalny ludności w 2020 r.	80
Map 19. Natural increase/decrease in 2020	80
Mapa 20. Saldo migracji wewnętrznych i zagranicznych na pobyt stały w 2020 r..	83
Map 20. Net internal and international migration for permanent residence in 2020	83
Mapa 21. Wychowanie przedszkolne w roku szkolnym 2019/20	87
Map 21. Pre-primary education in the 2019/20 school year	87
Mapa 22. Uczniowie w szkołach podstawowych w roku szkolnym 2019/20	89
Map 22. Pupils in primary schools in the 2019/20 school year.	89
Mapa 23. Osoby dorosłe uczestniczące w kształceniu lub szkoleniu (w wieku 25-64 lata) w 2019 r. – dane średnioroczne	93
Map 23. Share of adults participating in education or training (aged 25-64) in 2019 – average annual data	93
Mapa 24. Pracujący w 2019 r.	100
Map 24. Employed persons in 2019	100
Mapa 25. Stopa bezrobocia rejestrowanego w 2020 r.	102
Map 25. Registered unemployment rate in 2020.	102
Mapa 26. Przeciętne miesięczne wynagrodzenia brutto w 2019 r.	106
Map 26. Average monthly gross wages and salaries in 2019	106
Mapa 27. Zasięg korzystania ze środowiskowej pomocy społecznej w 2019 r.	117
Map 27. Scope of use of social assistance at domicile in 2019	117
Mapa 28. Żłobki i kluby dziecięce w 2019 r.	121
Map 28. Nurseries and children clubs in 2019	121
Mapa 29. Warunki mieszkaniowe ludności w 2019 r.	125
Map 29. Housing conditions of population in 2019	125
Mapa 30. Ludność korzystająca z sieci wodociągowej w 2019 r.	127
Map 30. Population using water supply system in 2019	127

Mapa 31. Ludność korzystająca z sieci kanalizacyjnej w 2019 r.	129
Map 31. Population using sewage system in 2019	129
Mapa 32. Ludność korzystająca z gazu z sieci w 2019 r.	131
Map 32. Population using gas supply system in 2019	131
Mapa 33. Ambulatoryjna opieka zdrowotna w 2019 r.	134
Map 33. Out-patient health care in 2019	134
Mapa 34. Wydatki gmin i miast na prawach powiatu w dziale „Ochrona zdrowia” w 2019 r.	141
Map 34. Expenditures of gminas and cities with powiat status in division “Health care” in 2019.	141
Mapa 35. Wydatki gmin i miast na prawach powiatu w dziale „Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego” w 2019 r.	146
Map 35. Expenditure of gminas and cities with powiat status in division “Culture and national heritage” in 2019	146
Mapa 36. Zagrożenie przestępczością w 2020 r.	149
Map 36. Crime risk in 2020	149
Mapa 37. Bezpieczeństwo na drogach w 2020 r.	150
Map 37. Road safety in 2020	150
Mapa 38. Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne wpisane do rejestru REGON w 2020 r..	155
Map 38. Foundations, associations and social organizations entered in the REGON register in 2020	155
Mapa 39. Podmioty gospodarki narodowej w 2020 r..	167
Map 39. Entities of the national economy in 2020	167
Mapa 40. Nakłady inwestycyjne na 1 mieszkańca w 2019 r.	188
Map 40. Investment outlays per capita in 2019	188
Mapa 41. Mieszkania oddane do użytkowania w 2020 r.	206
Map 41. Dwellings completed in 2020	206
Mapa 42. Drogi gminne i powiatowe o nawierzchni twardej ulepszonej w 2019 r.	213
Map 42. Improved hard surface communal and district roads in 2019	213
Mapa 43. Zużycie energii elektrycznej w gospodarstwach domowych w 2019 r.	218
Map 43. Consumption of electricity in households in 2019	218
Mapa 44. Dochody własne budżetów gmin na 1 mieszkańca w 2019 r..	222
Map 44. Own revenue of budgets of gminas per capita in 2019	222
Mapa 45. Dotacje dla gmin na 1 mieszkańca w 2019 r.	224
Map 45. Grants for gminas per capita in 2019	224
Mapa 46. Wydatki inwestycyjne gmin na 1 mieszkańca w 2019 r.	227
Map 46. Investment expenditure of gminas per capita in 2019.	227

Objaśnienia znaków umownych

Symbols

Symbol Symbol	Opis Description
Kreska (-)	zjawisko nie wystąpiło magnitude zero
Zero: (0)	zjawisko istniało w wielkości mniejszej od 0,5 magnitude not zero, but less than 0.5 of a unit
(0,0)	zjawisko istniało w wielkości mniejszej od 0,05 magnitude not zero, but less than 0.05 of a unit
Kropka (.)	oznacza: brak informacji, konieczność zachowania tajemnicy statystycznej lub że wypełnienie pozycji jest niemożliwe albo niecelowe data not available, classified data (statistical confidentiality) or providing data impossible or purposeless
Znak (Δ)	nazwy zostały skrócone w stosunku do obowiązującej klasyfikacji categories of applied classification are presented in abbreviated form
„W tym” “Of which”	oznacza, że nie podaje się wszystkich składników sumy indicates that not all elements of the sum are given

Ważniejsze skróty

Major abbreviations

Skrót Abbreviation	Znaczenie Meaning
zł zl	złoty zloty
tys. thousand	tysiąc thousand
mln	milion million
mld bn	miliard billion
g	gram gram
kg	kilogram kilogram
t	tona tonne
dt	decytona deciton
l	litr litre
ha	hektar hectare
m ²	metr kwadratowy square metre

Skrót dok. Abbreviation cont.	Znaczenie dok. Meaning cont.
m ³	metr sześcienny cubic metre
km ²	kilometr kwadratowy square kilometre
dam ³	dekametr sześcienny cubic decametre
kWh	kilowatogodzina kilowatt hour
GWh	gigawatogodzina gigawatt hour
wol. vol	wolumin volume
szt. pcs	sztuka piece
p.proc.	punkt procentowy percentage point

Skróty i pełne nazwy sekcji PKD stosowane w publikacji

Abbreviations and full names NACE Rev. 2 sections used in the publication

Skrót Abbreviation	Pełna nazwa Full name
Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną i gorącą wodę	Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych Electricity, gas, steam and conditioning supply
Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami, rekultywacja	Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją Water supply; sewerage, waste management and remediation activities
Handel; naprawa pojazdów samochodowych Trade; repair of motor vehicles	Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle Wholesale and retail trade; repair of motor vehicles and motorcycles
Zakwaterowanie i gastronomia Accommodation and catering	Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi Accommodation and food service activities
Obsługa rynku nieruchomości	Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości Real estate activities
Administrowanie i działalność wspierająca	Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca Administrative and support service activities

Synteza

Środowisko w 2019 r.

zużycie wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności – minus 9,2% r/r

do wód i do ziemi odprowadzono 1325,2 hm³ ścieków – minus 10,9% r/r

liczba oczyszczalni: przemysłowych 38 komunalnych 111

emisja zanieczyszczeń pyłowych – 1,8 tys. ton minus 0,6% r/r

emisja zanieczyszczeń gazowych (bez dwutlenku węgla) – 64,1 tys. ton minus 8,6% r/r

udział powierzchni prawnie chronionej w powierzchni ogółem – 64,9%.

zbiór odpadów komunalnych – + 14,5% r/r

nakłady na środki trwałe służące ochronie środowiska 35,5% r/r

Ludność w 2020 r.

liczba ludności na koniec grudnia 1224,6 tys.

przyrost naturalny na 1000 ludności minus 6,4

saldo migracji wewnętrznych i zagranicznych na 1000 ludności minus 1,6

W 2019 r. zmalało zużycie wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności, przy czym do spadku przyczynił się przede wszystkim przemysł, który stanowił 91,8% całkowitego zużycia w województwie.

Odnotowano spadek ilości ścieków odprowadzonych do wód lub do ziemi, co przełożyło się na mniejszą ilość ścieków wymagających oczyszczenia. W dalszym ciągu największą część ścieków oczyszczana była z podwyższonym usuwaniem biogenów (44,5%), przy czym odsetek ten nieznacznie się zwiększył w stosunku do roku poprzedniego.

W latach 2010-2019 liczba oczyszczalni przemysłowych zmniejszyła się o 3. Wzrosła natomiast (o 3) liczba oczyszczalni komunalnych. Zwiększył się w stosunku do ubiegłych lat udział osób korzystających z oczyszczalni ścieków komunalnych. W 2019 r. było to 65,0% ogółu mieszkańców województwa.

Spośród 88 zakładów szczególnie uciążliwych dla czystości powietrza - 65 wyposażonych było w urządzenia do redukcji zanieczyszczeń pyłowych.

Większość zanieczyszczeń pyłowych pochodziła ze spalania paliw (64,0% ogólnej emisji pyłów w województwie), natomiast głównym rodzajem zanieczyszczeń gazowych (bez dwutlenku węgla) był tlenek węgla - 55,8%.

W urządzeniach do redukcji zanieczyszczeń powietrza zatrzymano 99,9% pyłów i 56,9% gazów.

Na koniec 2019 r. powierzchnia prawnie chroniona była o 0,8% większa niż w 2010 r. W ciągu dziewięciu lat wzrosła powierzchnia obszarów chronionego krajobrazu, stanowisk dokumentacyjnych, zespołów przyrodniczo-krajobrazowych i użytków ekologicznych.

W 2019 r. zebrano więcej odpadów komunalnych ogółem w porównaniu do 2018 r. W przeciągu roku zebrano więcej odpadów zmieszanych oraz zbieranych selektywnie.

W 2019 r. wzrosły nakłady na środki trwałe służące ochronie środowiska, w tym nakłady na gospodarkę ściekową i ochronę wód. Mniejsze niż w 2018 r. były nakłady na gospodarkę wodną, w tym na obwałowania przeciwpowodziowe, a większe na ujęcia i doprowadzenia wody oraz na stacje pomp.

Spadek liczby ludności województwa świętokrzyskiego obserwowany corocznie nasilił się w 2020 r. – do 4,5% w porównaniu z 2010 r.

Na obniżenie przyrostu rzeczywistego wpłynęły zarówno mocny spadek ruchu naturalnego (do minus 6,4‰), jak i migracyjny (do minus 1,6‰). Przyczynę stanowiła przede wszystkim wyraźnie mniejsza liczba urodzeń.

Pogorszeniu uległy współczynniki obciążenia grupy produkcyjnej oraz zwiększył się indeks starości, przyspieszając proces demograficznego starzenia się społeczeństwa.

Edukacja w roku szkolnym 2019/20

liczba uczniów szkół dla dzieci i młodzieży: W roku szkolnym 2019/20 odnotowano spadek liczby placówek wychowania przedszkolnego. Zmniejszona sieć placówek przełożyła się na spadek liczby znajdujących się w nich miejsc oraz dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym.

wychowanie przedszkolne
minus 0,7% r/r

szkoły podstawowe
minus 0,1% r/r

Minimalnie zmalała grupa kształcących się w szkołach podstawowych. Zwiększyła się natomiast liczba uczniów szkół ponadpodstawowych. Wśród tego typu szkół największy wzrost dotyczył uczniów branżowych szkół I stopnia. Ubytek wystąpił jedynie wśród osób kształcących się w szkołach policealnych.

szkoły podnadpodstawowe
+ 19,3% r/r

liczba studentów
minus 10,0% r/r

Kolejny rok z rzędu zmniejszyła się liczba studentów. Zdecydowanie większy spadek odnotowano na uczelniach niepublicznych.

Popyt na pracę

liczba nowych miejsc pracy

Związany z pandemią COVID-19 regres popytu na pracę znacznie ograniczył wolne miejsca pracy, a szczególnie wyhamował tworzenie nowych stanowisk - do poziomu najniższego w dekadzie. Najwięcej utworzyły ich jednostki małe.

minus 41,1% r/r

minus 44,0% w porównaniu z 2010 r.

relacja miejsc nowo utworzonych do zlikwidowanych
1,17

Relacja miejsc nowo utworzonych do zlikwidowanych była mniejsza niż przed rokiem (1,84) i przed dekadą (1,20). Najkorzystniej kształtowała się w opiece zdrowotnej i pomocy społecznej oraz informacji i komunikacji, gdzie nowych posad było ponad 2-krotnie więcej niż zlikwidowanych, a najgorzej w zakwaterowaniu i gastronomii, gdzie na jedno nowe miejsce przypadało ponad pięć zlikwidowanych.

Badanie Aktywności Ekonomicznej Ludności (BAEL) w IV kw. 2020 r.

współczynnik aktywności zawodowej
55,1%

Wyniki BAEL wskazują, że w porównaniu z analogicznym okresem 2010 r., pomimo że zmalała aktywność zawodowa badanej subpopulacji, odnotowano wzrost wskaźnika zatrudnienia i znaczny spadek stopy bezrobocia. Nadal wyższą aktywnością zawodową charakteryzowali się mężczyźni i mieszkańcy wsi. Wyłączając rok 2019, malała liczebność subpopulacji biernych zawodowo.

wskaźnik zatrudnienia
52,7%

stopa bezrobocia
4,2%

Pracujący w 2019 r.

pracujący
392,9 tys.

Na koniec 2019 r. liczba osób pracujących była większa o 3,0% niż w 2010 r. Wzrost odnotowano w sektorze prywatnym (o 6,2%), podczas gdy w publicznym nastąpił spadek o 6,4%. Struktura według sektorów gospodarki uległa niewielkim zmianom – zmniejszył się udział rolnictwa do 37,8% ogółu pracujących oraz sektora przemysłowego do 21,7%, zwiększył natomiast usług - do 40,5%.

Bezrobocie rejestrowane w 2020 r.

liczba bezrobotnych
minus 45,4%
w porównaniu z 2010 r.

Wskaźniki charakteryzujące zmiany bezrobocia w skali roku kształtowały się korzystniej niż w 2010 r. – zmalała zarówno stopa bezrobocia, jak i liczba bezrobotnych.

stopa bezrobocia rejestrowanego
8,5%

Większość zarejestrowanych stanowiły osoby w wieku 25-44 lata (52,2%). Zmniejszyły się odsetki osób w wieku do 30 lat i absolwentów. Zaznaczył się natomiast wzrost udziałów osób długotrwale bezrobotnych, powyżej 50 roku życia oraz osób niepełnosprawnych.

Wynagrodzenia w gospodarce narodowej w 2019 r.

przeciętne miesięczne
wynagrodzenie brutto w
gospodarce narodowej
4259,60 zł

W województwie świętokrzyskim przeciętne wynagrodzenie brutto w gospodarce narodowej w 2019 r. było wyższe o 7,7% niż w 2018 r. oraz o 52,5% niż w 2010 r., przy czym wzrost odnotowano zarówno w sektorze prywatnym, jak i publicznym. W 2019 r. przeciętne wynagrodzenie w województwie świętokrzyskim stanowiło 86,6% średniej krajowej wobec 86,1% w 2018 r. i 86,6% w 2010 r. Pomimo wzrostu, płace w gospodarce narodowej w województwie świętokrzyskim pozostały jednymi z najniższych w kraju. Mniej zarabiano jedynie w województwach podkarpackim i warmińsko-mazurskim.

Wynagrodzenia w sektorze przedsiębiorstw w 2020 r.

przeciętne miesięczne
wynagrodzenie brutto
w sektorze przedsię-
biorstw
4513,57 zł

Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w sektorze przedsiębiorstw w ujęciu rocznym wzrosło o 4,0%, a skala wzrostu była mniejsza od obserwowanej w latach 2017-2019. W skali roku wzrost wynagrodzeń zanotowano w większości analizowanych sekcji PKD, przy czym najwyższy w w administrowaniu i działalności wspierającej, budownictwie oraz dostawie wody; gospodarowaniu ściekami i odpadami; rekultywacji. Spadek wynagrodzeń odnotowano w działalności profesjonalnej, naukowej i technicznej.

Pomimo wzrostu, płace w sektorze przedsiębiorstw w województwie świętokrzyskim były jednymi z najniższych w kraju. Dystans przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia w województwie do średniej krajowej wahał się od 15,4% w 2010 r. do 16,6% w 2020 r. W 2020 r., podobnie jak w 2019 r. i 2010 r., mniej zarabiano jedynie w województwach podkarpackim i warmińsko-mazurskim.

Emerytury i renty z ZUS i KRUS w 2020 r.

przeciętna miesięczna
emerytura i renta brutto:

wypłacona przez ZUS
2152,28 zł

wypłacona przez KRUS
1366,71 zł

W 2020 r. po raz kolejny wzrosła liczba emerytów i rencistów. Na kierunek zmian zachodzących w całej populacji emerytów i rencistów wpływ miała zwiększająca się zbiorowość osób pobierających świadczenia wypłacane przez ZUS. Z kolei zmniejszeniu uległa populacja emerytów i rencistów, będących świadczeniobiorcami KRUS.

Przeciętne emerytury i renty wypłacane w 2020 r. były wyższe niż w roku poprzednim, przy czym świadczenia wypłacane przez ZUS były nadal wyższe niż świadczenia rolników indywidualnych.

Budżety gospodarstw domowych w 2019 r.

przeciętny miesięczny do-
chód rozporządzalny na
1 osobę w gospodarstwie
domowym
1626,46 zł

Na przestrzeni lat 2010-2019 w województwie świętokrzyskim poprawiła się sytuacja materialna gospodarstw domowych. Rosnącym dochodom towarzyszył wzrost oszczędności i wydatków (z wyłączeniem 2019 r., kiedy to wydatki ogółem były niższe r/r). Z roku na rok malał dystans między przeciętnym dochodem rozporządzalnym w województwie a średnią krajową. Choć w ostatnim 10-leciu poprawiła się sytuacja dochodowa, to przeciętny dochód rozporządzalny na 1 osobę odnotowany w województwie świętokrzyskim był jednym z najniższych w kraju. W 2019 r. mniejsze wartości odnotowano w województwach podkarpackim, lubelskim oraz warmińsko-mazurskim.

w tym dochód do dyspo-
zycji
1582,65 zł

Wzrost dochodów wpływa na pozytywne postrzeganie subiektywnej sytuacji materialnej gospodarstw domowych. W 2019 r. wprawdzie mniejszy odsetek gospodarstw niż przed rokiem ocenił swoją sytuację materialną jako raczej dobrą lub dobrą, lecz jednocześnie zwiększył się udział gospodarstw postrzegających swoją sytuację jako przeciętną oraz zmniejszył się odsetek gospodarstw oceniających ją jako raczej złą albo złą.

Pomoc społeczna i wspieranie rodziny w 2019 r.

udzielone świadczenia
środowiskowej pomocy
społecznej
154617 tys. zł

Na przestrzeni analizowanego okresu 2010-2019 odnotowano sukcesywny spadek liczby beneficjentów zarówno środowiskowej pomocy społecznej, jak i świadczeń rodzinnych. Pomimo tego zasięg korzystania zarówno ze świadczeń środowiskowej pomocy, jak i świadczeń rodzinnych pozostał na jednym z wyższych poziomów w kraju.

zasięg korzystania z po-
mocy społecznej
6,3%

udzielone świadczenia
rodzinne
406786 tys. zł

udzielone świadczenia
wychowawcze
909469 tys. zł

Warunki mieszkaniowe w 2019 r.

liczba mieszkań w województwie
450,8 tys.

Według stanu na 31 grudnia 2019 r. mieszkania w województwie stanowiły 3,0% zasobów mieszkaniowych kraju. Liczba mieszkań od 2010 r. wzrasta, a więcej nowych mieszkań powstaje w miastach niż na wsi.

przeciętna powierzchnia
mieszkania
75,1 m²

korzystający z sieci:
wodociągowej 91,5%
kanalizacyjnej 59,4%
gazowej 37,7%

Na przestrzeni lat 2010-2019 na terenie województwa rozwinęła się także infrastruktura komunalna. W 2019 r. sieć wodociągowa była rozwinięta bardziej niż sieć kanalizacyjna, jednak ta druga miała większą dynamikę wzrostu w analizowanym okresie. Zużycie wody w województwie w porównaniu do 2010 r. wzrosło, jednak nadal było niższe niż w kraju.

Najmniej rozwinięta w województwie była sieć gazowa, która wykazała się niewielką dynamiką wzrostu w stosunku do 2010 r.

Ochrona zdrowia w 2019 r.

przychodnie 642

Na przestrzeni lat 2012-2019 w stacjonarnej opiece zdrowotnej odnotowano malejącą liczbę hospitalizacji oraz systematyczny spadek liczby łóżek pozostających w dyspozycji szpitali.

praktyki lekarskie 198

W ambulatoryjnej opiece zdrowotnej obserwowano systematyczny wzrost liczby przychodni oraz spadek liczby praktyk lekarskich (w tym stomatologicznych). Z roku na rok rosła liczba udzielonych porad w przeliczeniu na mieszkańca.

szpitale ogólne (stacjonarne) 24

szpitale dzienne 11

leczeni
264,5 tys. osób

W latach 2012-2019 wzrosła zarówno liczebność pracowników medycznych opiekujących się bezpośrednio pacjentami, jak i poziom kwalifikacji kadry medycznej.

leczeni w trybie dziennym 7,3 tys. osób

łóżka na 10 tys. mieszkańców 43,3

udzielone porady w ambulatoryjnej opiece zdrowotnej 9895,3 tys.

Kultura w 2019 r.

placówki kultury ogółem 453

W 2019 r. w obszarze kultury działalność prowadziły 453 podmioty, z czego blisko 60% stanowiły biblioteki. Placówki kultury stanowiły 3,2% ogółu podmiotów prowadzących działalność w Polsce, co ulokowało województwo, podobnie jak rok wcześniej, na 15. pozycji w kraju.

liczba osób na 1 placówkę kultury 2,7 tys.

W 2019 r. przeciętnie na 10000 mieszkańców województwa przypadały 3,7 podmioty działające w obszarze kultury. Na przestrzeni lat 2010-2019 poprawiła się dostępność do placówek kultury. W 2019 r. na 1 podmiot świadczący usługi w tym zakresie przypadało przeciętnie o 0,1 tys. mniej osób niż w 2010 r.

Produkt krajowy brutto w 2019 r.

wstępny szacunek +6,3 r/r	Według wstępnego szacunku, w 2019 r. kolejny rok z rządu notowano realny wzrost produktu krajowego brutto (PKB). Jego dynamika zmniejszyła się w stosunku do roku poprzedniego.
PKB na 1 mieszkańca 42666 zł	Wartość PKB na 1 mieszkańca lokowała świętokrzyskie na 13. miejscu w Polsce. W relacji do średniej krajowej była mniejsza zarówno w relacji do roku poprzedniego, jak i 2010 r. W latach 2010-2019 odnotowano wzrost PKB według parytetu siły nabywczej na 1 mieszkańca w stosunku do średniego poziomu w Unii Europejskiej. Na koniec tego okresu relacja ta wyniosła 52%.

Koniunktura gospodarcza w kwietniu 2021 r.

wskaźnik ogólnego klimatu koniunktury:	Przedsiębiorstwa we wszystkich obszarach gospodarki oceniają koniunkturę lepiej niż przed rokiem. Szczególnie duży wzrost wystąpił w sferze produkcji i handlu, w których rok wcześniej, w związku z pojawieniem się pandemii koronawirusa SARS-CoV-2, nastąpiło załamanie wskaźnika ogólnego klimatu koniunktury. Wyraźnie mniejszą poprawę odnotowano w usługach.
przetwórstwo przemysłowe +1,3	
budownictwo minus 8,8	Najbardziej pesymistyczne oceny formułują podmioty zajmujące się przede wszystkim zakwaterowaniem i gastronomią, a niewiele lepsze – transportem i gospodarką magazynową. Najkorzystniejsze oceny koniunktury formułują firmy z sekcji informacja i komunikacja oraz przetwórstwo przemysłowe.
handel detaliczny minus 1,7	
transport i gospodarka magazynowa minus 17,2	Największą barierę, niezależnie od rodzaju prowadzonej działalności, stanowiła w województwie świętokrzyskim niepewność ogólnej sytuacji gospodarczej (w informacji i komunikacji również dużym problemem były koszty zatrudnienia).

Podmioty gospodarki narodowej w 2020 r.

podmioty wpisane do rejestru REGON +3,1% r/r	W 2020 r. utrzymał się wzrost liczby podmiotów gospodarki narodowej. W ich strukturze w dalszym ciągu dominowały osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą, przy czym w latach 2010-2020 notowano spadek ich udziału. Zwiększył się natomiast odsetek spółek handlowych.
podmioty nowo zarejestrowane minus 9,8% r/r	W 2020 r. odnotowano spadek liczby nowo zarejestrowanych podmiotów, do czego przyczyniły się głównie osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą. Znacznie mniej niż przed rokiem było także wykreśleń. Pomimo ogólnego spadku wyrejestrowanych podmiotów o blisko 43% wzrosła liczba wykreślonych spółek handlowych.
podmioty wykreślone minus 24,9% r/r	

Działalność badawcza i rozwojowa oraz innowacyjna

nakłady wewnętrzne na działalność B+R w 2019 r. + 0,1% r/r	Na przestrzeni lat 2010-2019 zaangażowanie przedsiębiorstw z województwa świętokrzyskiego w działalność badawczą i rozwojową oraz innowacyjną pozostawało na jednym z najniższych poziomów w kraju.
intensywność prac B+R w 2019 r. 0,53% PKB województwa	W 2019 r. podobnie niską intensywność prac B+R jak świętokrzyskie wykazały województwa lubuskie i opolskie.
odsetek przedsiębiorstw aktywnych innowacyjnie w okresie 2017-2019: 20,0% przemysłowych 6,4% usługowych	W latach 2017-2019 niższe niż w województwie świętokrzyskim udziały aktywnych innowacyjnie przedsiębiorstw przemysłowych odnotowano w województwach: pomorskim, kujawsko-pomorskim, lubelskim, lubuskim i zachodniopomorskim, podczas gdy przedsiębiorstw usługowych w województwach: lubuskim i kujawsko-pomorskim.

odsetek przedsiębiorstw, które wprowadziły innowacje w okresie 2017-2019:

17,1% przemysłowych
5,8% usługowych

Wykorzystanie technologii informacyjno-komunikacyjnych w przedsiębiorstwach w 2020 r.

przedsiębiorstwa wyposażające swoich pracowników w urządzenia przenośne pozwalające na mobilny dostęp do internetu
72,7%

przedsiębiorstwa z dostępem do internetu 98,2%

przedsiębiorstwa zatrudniające specjalistów ICT
22,9%

Wyniki finansowe przedsiębiorstw niefinansowych w 2020 r.

wynik finansowy netto
24,4% r/r

wskaźnik rentowności obrotu:

brutto 5,7%
netto 4,7%

Z kolei mniejszy odsetek przedsiębiorstw przemysłowych niż w województwie świętokrzyskim wprowadził innowacje (nowe lub ulepszone produkty lub procesy biznesowe) w województwach: kujawsko-pomorskim, lubuskim i zachodniopomorskim, a usługowych – w województwach: kujawsko-pomorskim, lubuskim, opolskim i podlaskim.

W województwie świętokrzyskim w 2020 r. wzrosła liczba przedsiębiorstw wyposażających pracowników w urządzenia przenośne, które pozwalały na mobilny dostęp do internetu oraz przedsiębiorstw posiadających dostęp do internetu. Znacznie wzrosła także maksymalna przepustowość połączenia określona w umowie z operatorem.

Więcej przedsiębiorstw prowadziło sprzedaż elektroniczną. Coraz powszechniejsze było także korzystanie z otwartych danych publicznych.

W 2020 r. odnotowano spadek zatrudnienia osób posiadających specjalistyczne umiejętności w dziedzinie technologii informacyjno-komunikacyjnych.

Wyniki finansowe uzyskane w 2020 r. przez badane przedsiębiorstwa w województwie świętokrzyskim (o liczbie pracujących powyżej 49 osób, prowadzące księgi rachunkowe, z wyjątkiem przedsiębiorstw rolnictwa, leśnictwa, łowiectwa i rybactwa, działalności finansowej i ubezpieczeniowej oraz szkół wyższych; samodzielnych publicznych zakładów opieki zdrowotnej; instytucji kultury posiadających osobowość prawną oraz związków zawodowych, organizacji religijnych i politycznych), były lepsze niż uzyskane w roku poprzednim.

Odnotowano wzrost wyniku na sprzedaży produktów, towarów i materiałów, co przy spadku przychodów netto ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów było efektem silniejszego spadku kosztów tej działalności. Ograniczono straty na operacjach finansowych. Wynik na pozostałej działalności operacyjnej zmniejszył się lecz pozostał dodatni. W efekcie wynik finansowy netto ukształtował się na wyższym poziomie niż przed rokiem.

Poprawie uległy podstawowe wskaźniki finansowe – wzrosła rentowność, a spadł poziom kosztów. Zmniejszył się natomiast zarówno odsetek przedsiębiorstw wykazujących zysk netto, jak i udział przychodów tych przedsiębiorstw w ogólnej kwocie przychodów z całokształtu działalności.

Nakłady inwestycyjne przedsiębiorstw niefinansowych w 2020 r.

nakłady inwestycyjne
+2,2% r/r

W 2020 r. po raz kolejny zwiększyły się nakłady inwestycyjne poniesione przez przedsiębiorstwa mające siedzibę na terenie województwa świętokrzyskiego (o liczbie pracujących powyżej 49 osób, prowadzące księgi rachunkowe, z wyjątkiem przedsiębiorstw rolnictwa, leśnictwa, łowiectwa i rybactwa, działalności finansowej i ubezpieczeniowej oraz szkół wyższych; samodzielnych publicznych zakładów opieki zdrowotnej; instytucji kultury posiadających osobowość prawną oraz związków zawodowych, organizacji religijnych i politycznych).

Więcej wydatkowano na budynki i budowle, a mniej na zakupy. Największym inwestorem pozostały przedsiębiorstwa prowadzące działalność w zakresie przetwórstwa przemysłowego, które w 2020 r. poniosły 53,3% ogółu nakładów w województwie.

Rolnictwo w 2020 r.

zbiory zbóż podstawowych z mieszankami
+2,4% r/r

W 2019 r. w wyniku zwiększenia powierzchni upraw zbóż podstawowych z mieszankami zbożowymi uzyskano większe zbiory niż przed rokiem. Wzrost produkcji odnotowano także w przypadku pszenicy oraz rzepaku i rzepiku, a spadła produkcja żyta, ziemniaków oraz buraków cukrowych.

pogłowie bydła
-1,7% r/r

W 2020 r., w odniesieniu do roku poprzedniego, zmniejszyło się pogłowie bydła, owiec i drobiu. Zwiększyła się natomiast liczebność stada trzody chlewnej.

pogłowie trzody chlewnej
+8,0% r/r

W 2020 r. spadły ceny skupu większości analizowanych produktów rolnych (za wyjątkiem cen pszenicy i mleka).

Produkcja sprzedana przemysłu w 2020 r.

produkcja sprzedana przemysłu
minus 1,3% r/r

Po raz pierwszy od 2009 r. odnotowano spadek produkcji sprzedanej przemysłu. Przyczyniła się do tego mniejsza sprzedaż w przetwórstwie przemysłowym, podczas gdy w dostawie gospodarowaniu ściekami i odpadami; rekultywacji wystąpił wzrost.

Zatrzymana została wzrostowa tendencja wydajności pracy.

Produkcja sprzedana budownictwa w 2020 r.

produkcja sprzedana budownictwa (ceny bieżące)
-16,1% r/r

W 2020 r. w województwie świętokrzyskim zanotowano spadek produkcji sprzedanej budownictwa. Zmniejszyło się przeciętne zatrudnienie oraz wydajność pracy mierzona wartością produkcji sprzedanej na 1 zatrudnionego.

produkcja budowlano-montażowa (ceny bieżące)
-10,5% r/r

Niższa niż przed rokiem była również produkcja budowlano-montażowa. Było to rezultatem przede wszystkim niższej produkcji w przedsiębiorstwach specjalizujących się w budowie budynków.

Budownictwo mieszkaniowe w 2020 r.

liczba mieszkań oddanych do użytkowania
+2,2% r/r

Oddano do użytkowania więcej mieszkań niż rok wcześniej, a ponad 1/3 efektów rzeczowych budownictwa mieszkaniowego uzyskanych w województwie koncentrowała się w m. Kielce. Zmniejszyła się natomiast przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania oddanego do użytkowania.

wydane pozwolenia na budowę lub dokonane zgłoszenia z projektem budowlanym
+16,9% r/r

Prawie o 1/5 w skali roku zwiększyła się liczba mieszkań, na budowę których wydano pozwolenia lub dokonano zgłoszenia z projektem budowlanym.

liczba mieszkań, których budowę rozpoczęto
- 3,9% r/r

Spadek wystąpił natomiast w obszarze mieszkań, których budowę rozpoczęto.

Sprzedaż w 2020 r.

sprzedaż detaliczna
-5,2% r/r

W 2020 r., po raz pierwszy od 2015 r., zanotowano spadek wartości sprzedaży detalicznej (w cenach bieżących). Wśród grup o znaczącym udziale w sprzedaży detalicznej ogółem największy spadek zanotowały jednostki handlujące pojazdami samochodowymi, motocyklami i częściami.

sprzedaż hurtowa
-6,1% r/r

Zmniejszyła się również w skali roku wartość sprzedaży hurtowej (w cenach bieżących).

Transport w 2019 r.

długość dróg publicznych o twardej nawierzchni
+0,7% r/r

Rok 2019 był kolejnym, w którym zwiększyła się długość dróg publicznych o twardej nawierzchni, w tym dróg ekspresowych. Pod względem gęstości sieci dróg publicznych o twardej nawierzchni województwo świętokrzyskie zajmowało jedną z czołowych lokat w kraju (3. miejsce).

liczba pasażerów regularnej komunikacji autobusowej
-6,5% r/r

Znacznie zmniejszyła się liczba pasażerów regularnej komunikacji autobusowej.

liczba pasażerów komunikacji miejskiej +2,6% r/r

Więcej osób niż przed rokiem skorzystało natomiast z komunikacji miejskiej.

Energia w 2019 r.

produkcja energii elektrycznej
-14,6% r/r

W 2019 r. w województwie świętokrzyskim, w relacji do roku ubiegłego, zwiększyła się moc zainstalowana i osiągalna elektrowni. Znacznie zmniejszyła się natomiast produkcja energii elektrycznej.

zużycie energii elektrycznej w sektorze gospodarstw domowych
-0,3% r/r

Zużycie energii elektrycznej w gospodarstwach domowych w 2019 r. było nieznacznie niższe niż w roku poprzednim. W ujęciu rocznym zwiększyła się natomiast liczba gospodarstw domowych korzystających z energii elektrycznej. W przeliczeniu na 1 mieszkańca zużycie energii elektrycznej wzrosło, ale było przeciętnie niższe niż w kraju (o 19,5%).

Finanse jednostek samorządu terytorialnego w 2019 r.

Dochody JST w 2019 r.

dochody jst
+12,9% r/r

W latach 2010-2019 systematycznie rosły dochody ogółem jednostek samorządu terytorialnego. W porównaniu z 2019 r. wzrosły zarówno dochody ogółem, jak i dochody własne. Na 1 mieszkańca województwa przypadało przeciętnie 6995 zł, z czego dochody własne stanowiły 38,0%.

dochody własne
+17,0% r/r

dochody ogółem na 1 mieszkańca
+13,5% r/r

Wydatki JST w 2019 r.

wydatki jst
+6,2% r/r

W 2019 r. wydatki ogółem jednostek samorządu terytorialnego wzrosły w porównaniu z 2018 r., jak również z 2010 r. W 2019 r. na 1 mieszkańca przypadało przeciętnie 6891 zł. Wydatki inwestycyjne w latach 2010-2019 ulegały znacznym wahaniom i w 2019 r. stanowiły 20,1% wydatków ogółem. W 2019 r. na 1 mieszkańca województwa przypadało przeciętnie 1387 zł wydatków inwestycyjnych.

udział wydatków inwestycyjnych w wydatkach ogółem
20,1%

Wynik budżetów jst w 2019 r.

nadwyżka budżetów jst
128,0 mln zł

W 2019 r. jednostki samorządu terytorialnego ogółem zamknęły rok budżetowy nadwyżką.

relacja nadwyżki budżetowej JST do dochodów ogółem
1,5%

Projekty dofinansowane z UE z funduszy strukturalnych i Funduszu Spójności w ramach Umowy Partnerstwa 2014-2020 do końca grudnia 2020 r.

wartość całkowita projektów
15335,8 mln zł

Do końca grudnia 2020 r. w województwie świętokrzyskim w ramach Umowy Partnerstwa 2014-2020 zawarto umowy o dofinansowanie projektów o wartości 15 mld zł. Największe środki przeznaczono na realizację Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Świętokrzyskiego oraz Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko.

Aktywność społeczna

fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne wpisane do rejestru REGON
+1,6% r/r

W 2020 r. utrzymał się wzrost w skali roku liczby fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych. Na przestrzeni lat 2010-2020 ich liczba zwiększyła się o 43,7%.

Executive summary

Environment in 2019

water consumption for needs of the national economy and population minus 9.2% y/y

into the waters or into the ground 1325.2 hm³ of wastewater was discharged - minus 10.9% y/y

number of wastewater treatment plants: industrial – 38
municipal – 111

emission of pollutants particulates – 1.8 thousand tonnes
minus 0.6% y/y

emission of gaseous pollutants (excluding carbon dioxide) – 64.1 thousand tonnes
minus 8.6% y/y

share of area under legal protection in total area – 64,9%

municipal waste collection – + 14,5% y/y

outlays on fixed assets in environmental protection 35.5% y/y

Population in 2020

population as of end of December – 1224.6 thousand

natural increase per 1000 population – minus 6.4

In 2019 water consumption for needs of the national economy and population decreased, however growth was caused mainly by industry which amounted to 91.8% of total consumption in voivodship.

Drop of wastewater discharged into the waters or into the ground was noted which resulted in the decrease of wastewater requiring treatment. The biggest part of wastewater was treated with the use of increased biogene removal (44.5%). However, this share increased slightly in relation to the previous year.

In the years 2010-2019 number of industrial wastewater treatment plants decreased by 3. However, number of municipal wastewater treatment plants increased by 3. In comparison to previous years the share of population connected to municipal wastewater treatment plants increased. In 2019 it was 65.0% of total population of then voivodship.

Among 88 plants of significant nuisance to air quality – 65 possessed systems to reduce emission of particulates.

The majority of particulates was from combustion of fuels (64.0% of total emission of particulates in the voivodship), while the main kind of gaseous pollutants (excluding carbon dioxide) was carbon oxide – 55.8%.

In systems to reduce air pollutants 99.9% of particulates and 56.9% of gases was retained.

As of end of 2019 area under legal protection was by 0.8% bigger than in 2010. During nine years area of protected landscape areas, documentation sites, landscape-nature complexes and ecological arable land increased.

In 2019 more municipal waste was collected in comparison to 2018. Within a year more mixed waste as well as waste collected separately was collected.

In 2019 outlays on fixed assets in environmental protection, including outlays on wastewater management and protection of waters, increased. Smaller than in 2018 were outlays on water management, including flood embankments while outlays on water intakes and systems as well as pump stations were bigger.

The decrease in number of population in świętokrzyskie voivodship observed every year intensified in 2020 – to 4.5% in comparison to 2010.

The drop of real increase was influenced by both strong decrease in vital statistics (to minus 6.4‰) as well as migrations (to minus 1.6‰). The main cause was significantly lower number of births.

net internal and international migration per 1000 population – minus 1.6

The dependency ratios of the production group worsened and ageing ratio increased accelerating the process of society ageing.

Education in 2019/20 school year

number of pupils and students in schools for children and youth:

In 2019/20 school year the drop of number of pre-primary education establishments was noted. The lower number of establishments translated into bigger number of their places as well as children attending pre-primary education.

pre-primary education minus 0.7% y/y

primary minus 0.1% y/y

The group of pupils learning in primary schools decreased minimally. However, the number of post-primary students increased. Among these type of schools the biggest growth concerned students of stage I sectoral vocational schools. The drop occurred only in the group of persons learning in post-secondary schools.

post-primary +19.3% y/y

number of students minus 10.0% y/y

Number of students decreased next year in a row. Much bigger drop was noted in non-public schools.

Labour demand

number of new jobs

The decline in the labour demand due to COVID-19 significantly limited job vacancies and especially suppressed creation of new jobs – to the lowest level in the decade. Most of them was created by small units.

minus 41.1% y/y

minus 44.0% in comparison to 2010

The relation of newly created to liquidated jobs was lower than the year before (1.84) and the decade (1.20). The most favourable was in human health and social work activities as well as information and communication where number of new jobs was more than twice than liquidated and worst in accommodation and catering where there was five liquidated jobs per one new.

relation of newly created to liquidated jobs 1.17

Labour Force Survey (LFS) in 4th quarter of 2020

activity rate 55.1%

LFS results indicate that in comparison to the corresponding period of 2010, despite decrease in economic activity of the surveyed population growth of employment rate was noted as well as significant drop of unemployment rate. Higher economic activity still characterized men and residents of rural areas. Except for 2019 the subpopulation of economically inactive persons decreased.

employment rate 52.7%

unemployment rate 4.2%

Employed persons in 2019

employed persons 392.9 thousand

As of end of 2019 number of employed persons was by 3.0% higher than in 2010. Growth was noted in private sector (by 6.2%) while in public there was drop by 6.4%. Structure by sectors of economy changed only a little – share of agriculture decreased to 37.8% of total employed persons and industrial sector to 21.7%, however share of services increased to 40.5%.

Registered unemployment in 2020

number of unemployed persons minus 45.4% in comparison to 2010

Indices characterizing changes of unemployment within a year were more favourable than in 2010 – both unemployment rate and number of unemployed persons decreased.

registered unemployment rate 8.5%

Majority of registered unemployed accounted for persons aged 25-44 years (52.2%). Shares of persons below 30 years of age and graduates decreased. However, growth of shares of: long term unemployed persons, registered unemployed persons over 50 years as well as disabled was noted.

Wages and salaries in 2019

average gross monthly wages and salaries in national economy
4259.60 PLN

In świętokrzyskie voivodship average gross wages and salaries in national economy in 2019 was higher by 7.7% than in 2018 as well as by 52.5% than in 2010, however increase was noted both in private and public sector. In 2019 average wage in świętokrzyskie voivodship accounted 86.6% of national average versus 86.1% in 2018 and 86.6% in 2010. Only in podkarpackie and warmińsko-mazurskie voivodships the average gross wages and salaries were lower.

Wages and salaries in enterprise sector in 2020

average gross monthly wages and salaries in enterprise sector
4513.57 PLN

Average gross monthly wages and salaries in enterprise sector grew in annual terms by 4.0% but scale of the growth was lower than the one observed in the years 2017-2019. The increase in wages and salaries was noted in most of the analyzed PKD sections, the highest in administrative and support service activities, construction as well as water supply; sewerage, waste management and remediation activities. The decrease was recorded in professional, scientific and technical activities.

Despite growth, wages and salaries in enterprise sector in świętokrzyskie voivodship were ones of the lowest in Poland. The distance of the average gross monthly wages and salaries in the voivodship to the national average ranged from 15.4% in 2010 to 16.6% in 2020. In 2020, similarly to 2019 and 2010, less was earned only in podkarpackie and warmińsko-mazurskie voivodships.

Retirement pays and pensions from Social Insurance Institution (ZUS) and Agricultural Social Insurance Fund (KRUS) in 2020

average monthly gross retirement pay and pension:

paid by ZUS
2152.28 PLN

paid by KRUS
1366.71 PLN

In 2020 number of retirees and pensioners increased once again. The direction of changes in the total population of retirees and pensioners was influenced by growing population of persons receiving benefits paid by ZUS. However, population of retirees and pensioners who receive benefits from KRUS decreased.

Average retirement pays and pensions paid in 2020 were higher than the year before. However, benefits paid by ZUS were still higher than benefits of farmers.

Household budgets in 2019

average monthly per capita available income in household
1626.46 PLN

of which disposable income
1582,65 PLN

In the years 2010-2019 material situation of households in świętokrzyskie voivodship improved.

The growing income was accompanied by an increase in savings and expenditures (excluding 2019, when total expenditures were lower y/y).

Year by year, the distance between the average disposable income in the voivodship and the national average was decreasing.

Although the income situation has improved over the last 10 years, the average disposable income per capita recorded in świętokrzyskie voivodship was one of the lowest in the country. In 2019, lower values were recorded in the podkarpackie, lubelskie and warmińsko-mazurskie voivodships.

The increase in income influences the positive perception of the subjective financial situation of households.

In 2019, although a smaller percentage of households assessed their financial situation as rather good or good than a year ago, at the same time the share of households perceiving their situation as average increased and the percentage of households assessing their situation as rather bad or bad decreased.

Social assistance and family support in 2019

social assistance at domicile benefits provided
154617 thousand PLN

scope of use of social assistance at domicile 6.3%

family benefits provided
406786 thousand PLN

child-raising benefit
909469 thousand PLN

Housing conditions in 2019

number of dwellings in voivodship – 450.8 thousand

average dwelling area – 75.1 m²

population using:

water-supply system
– 91.5%

sewage system – 59.4%

gas supply system – 37.7%

Health care in 2019

out-patient departments
642

medical practices 198

general hospitals (in-patient)
24

day care hospitals – 11

inpatients 264.5 thousand
persons

inpatients treated in
daily mode 7.3 thousand
persons

hospital beds per 10 thousand
inhabitants 43.3

consultations provided
in out-patient health care
9895.3 thousand

Culture in 2019

total cultural establishments
453

number of persons per
cultural establishment
2.7 thousand

During analyzed period 2010-2019 the successive decrease of beneficiaries of both social assistance at domicile as well as family benefits. Despite that, scope of use of social assistance at domicile as well as family benefits remained at one of the highest levels in Poland.

As of 31 December 2019 dwellings in the voivodship accounted for 3.0% of dwelling resources in Poland. Number of dwellings has been growing since 2010 and more new dwellings have been built in urban areas than rural areas.

In the years 2010-2019 in the area of the voivodship municipal infrastructure also developed. In 2019 water supply system was more developed than sewage system but the second one had higher dynamics of growth in the analyzed period. Water consumption in the voivodship in comparison to 2010 increased, however it was still lower than in Poland.

The least developed in the voivodship was gas supply system, which showed minor dynamics of growth in comparison to 2010.

During the years 2012-2019 the decreasing number of hospitalizations and systematic decrease in number of beds at the hospital's disposal in in-patient health care was noted.

In out-patient health care systematic growth of number of out-patient departments as well as drop of number of medical practices (including dentist) was observed. Year by year number of consultations provided per capita increased.

In 2012-2018 number of medical workers directly caring for patients as well as medical personnel's qualification level increased.

In 2019 in the area of culture the activity was conducted by 453 entities, of which libraries accounted for almost 60%. Cultural establishments accounted for 3.2% of total entities conducting activity in Poland, which similarly to the year ago positioned voivodship at 15th place in Poland. In 2019 there was 3.7 entities conducting activity in the sphere of culture per 10000 inhabitants of the voivodship. During the years 2010-2019 accessibility to cultural establishments improved. In 2019 per 1 establishment offering such services there was by 0.1 thousand less persons than in 2010.

Gross domestic product in 2019

preliminary estimate +6.3 y/y	According to preliminary estimate in 2019 next year in a row there was growth of gross domestic product (GDP) in real terms. Its dynamics decreased in comparison to the year before.
GDP per capita 42666 PLN	Value of GDP per capita situated świętokrzyskie at 13th position in Poland. In relation to national average it was lower both than the year before and than in 2010. In the years 2010-2018 growth of GDP at purchasing power parity was noted in comparison to the average level in European Union. As of end of this period this relation amounted to 52%.

Business tendency in April 2021

general business climate indicator:	In all areas of the economy enterprises assess business tendency better than the year before. Especially high growth was in production sphere and trade, in which due to COVID-19 pandemic, the collapse of general business climate indicator occurred in the previous year. Much lesser improvement was noted in services.
manufacturing +1.3	The most pessimistic assessments are formulated by entities dealing mainly with accommodation and catering, and not much better with transportation and storage. The most favourable assessments of business climate are formulated by enterprises from information and communication as well as manufacturing sections.
construction minus 8.8	The biggest barrier in świętokrzyskie voivodship (regardless kind of business activity) was connected with the occurrence of uncertainty of economic environment (in information and communication employment costs were of equal importance).
retail trade minus 1.7	
transportation and storage minus 17.2	

Entities of the national economy in 2020

entities entered into RE- GON register +3.1% y/y	In 2020 growth of number of entities of the national economy maintained. In their structure still predominated natural persons conducting economic activity but in the years 2010-2020 drop of their share was noted. However, the share of commercial companies increased.
newly registered entities minus 9.8% y/y	In 2020 the decrease in number of newly registered entities was noted. It was caused mainly by natural persons conducting economic activity. Number of removals was also significantly lower than the year before. Despite decrease in number of total removals, number of deregistered commercial companies grew (by almost 43%).
entities removed minus 24.9% y/y	

Research and development as well as innovation activity

internal outlays on R&D activity in 2019 + 0.1% y/y	During the years 2010-2019 participation of enterprises of świętokrzyskie voivodship in research and development as well as innovation activity remained at one of the lowest levels in Poland.
intensity of R&D works in 2019 0.53% GDP of the voivod- ship	In 2019 similarly low intensity of R&D works as in świętokrzyskie was in lubuskie and opolskie voivodships. In 2017-2019, the shares of innovation active industrial enterprises were lower than in świętokrzyskie voivodeship in the following voivodeships: pomorskie, kujawsko-pomorskie, lubelskie, lubuskie and zachodniopomorskie, while service enterprises in lubuskie and kujawsko-pomorskie voivodeships.
share of innovation active enterprises in the period 2017-2019: 20.0% industrial 6.4% services	In turn, the lower percentage of industrial enterprises than in świętokrzyskie voivodeship introduced innovations, i.e. new or improved products or business processes in the following voivodeships: kujawsko-pomorskie, lubuskie and zachodniopomorskie, while the lower percentage of service enterprises - in the following voivodeships: kujawsko-pomorskie, lubuskie, opolskie and podlaskie.
share of enterprises which introduced innovations in the period 2017-2019: 17.1% industrial 5.8% services	

Using information and communication technologies in enterprises in 2020

enterprises equipping their employees with handheld devices enabling mobile access to the Internet- 72.7%

enterprises with internet access- 98.2%

enterprises employing ICT specialists – 22.9%

In 2020, in świętokrzyskie voivodship number of enterprises equipping their employees with handheld devices enabling mobile access to Internet as well as enterprises having access to Internet increased. Maximum link bandwidth specified in the agreement with the operator also grew significantly.

More enterprises conducted electronic sale. Public open data usage was also more and more common.

In 2020, the drop of employment of persons having specialist abilities in the area of ICT technology was noted.

Financial results of non-financial enterprises in 2020

net financial result + 24.4% r/r

turnover rate indicator:

gross 5.7%
net 4.7%

Financial results obtained in 2020 by the surveyed enterprises in świętokrzyskie voivodship (employing more than 49 people, keeping books of account, excluding enterprises of agriculture, forestry and fishing, financial and insurance activities as well as higher education institutions; independent public health care institutions; cultural institutions with legal personality and trade unions, religious and political organizations) were better than those recorded in the previous year.

There was an increase in the result on the sale of products, goods and materials, which, with the decrease in net revenues from the sale of products, goods and materials, was the result of a stronger decline in the costs of this activity.

Losses on financial operations were limited. The result on other operating activities decreased but remained positive. As a result, the net financial result was higher than in the previous year. Basic financial ratios improved - profitability increased and costs decreased. On the other hand, both the percentage of enterprises reporting a net profit and the share of these enterprises' revenues in the total amount of revenues from total activity decreased.

Investment outlays of non-financial enterprises in 2020

investment outlays + 2.2% y/y

In 2020, investment outlays incurred by enterprises with a seat in świętokrzyskie voivodeship (employing more than 49 people, keeping books of account, excluding enterprises of agriculture, forestry and fishing, financial and insurance activities as well as higher education institutions; independent public health care institutions; cultural institutions with legal personality and trade unions, religious and political organizations) increased once again.

More was disbursed on buildings and structures and less on purchases. The largest investor remained enterprises conducting manufacturing activity, which in 2020 incurred 53.3% of total outlays in voivodship.

Agriculture in 2020

production of basic cereals with mixtures +2.4% y/y

cattle livestock minus 1.7% y/y

pigs livestock +8.0 y/y

In 2019, as a result of the increase in area of basic cereals and cereal mixtures bigger production than the year before was obtained. Growth of production was also noted in wheat as well as rape and agrimony while production of rye, potatoes and sugar beets declined.

In 2020, cattle, sheep as well as poultry livestock decreased in comparison to the previous year. However, the herd of pigs increased.

In 2020, procurement prices of majority of analyzed agricultural products (except for wheat and milk) dropped.

Sold production of industry in 2020

sold production of industry
minus 1.3% y/y

For the first time since 2009 the decrease of sold production of industry was noted. It was caused by the lower sale in manufacturing while in water supply; sewerage, waste management and remediation growth occurred.

The tendency of growing work efficiency came to a halt.

Sold production of construction in 2020

sold production of construction (current prices)
minus 16.1% y/y

In 2020 in świętokrzyskie voivodship the drop of sold production of construction was noted. Average employment and work efficiency measured by the value of sold production per 1 employee decreased.

construction and assembly production (current prices)
minus 10.5% y/y

Construction and assembly production was also lower than the year before. It was mainly the result of the lower production in enterprises specializing in construction of buildings.

Housing construction in 2020

number of dwellings completed
+2.2 y/y

Number of dwellings completed was higher than the year before and more than 1/3 of the housing construction effects obtained in the voivodship was concentrated in city of Kielce. However, average useful floor area of dwelling completed declined.

building permits granted or registrations with a construction project
+16.9% y/y

Number of dwellings on which building permit was granted or registration with a construction project was made increased by almost 1/5 in annual terms.

dwellings in which construction has begun
minus 3.9% y/y

However, drop was noted in the sphere of dwellings in which construction has begun.

Sales in 2020

retail sales
minus 5.2% y/y

In 2020, for the first time since 2015, the decrease of retail sales (in current prices) was noted. Among groups of significant share in total retail sales, the biggest drop occurred in units dealing motor vehicles, motorcycles, parts.

wholesale
minus 6.1% y/y

The wholesale value (in current prices) also decreased in annual terms.

Transport in 2019

length of hard surface public roads
+0.7% y/y

2019 was the next year in which length of hard surface public roads, including express roads, increased. In terms of density of hard surface public road network świętokrzyskie voivodship occupied one of the top positions in Poland (3rd place).

number of passengers in regular bus transport
minus 6.5% y/y

Number of passengers in regular bus transport declined significantly.

number of passengers in urban transport
+2.6% y/y

However, more passengers than the year before used urban transport.

Energy in 2019

electricity production
minus 14.6% y/y

In 2019 in świętokrzyskie voivodship situation in relation to the previous year the power installed as well as generating capacity of the power plant increased. However, electricity production decreased significantly.

electricity consumption in household sector
minus 0.3% y/y

Electricity consumption in household sector in 2019 was slightly lower than in the previous year. However, number of households using electricity increased in annual terms. Electricity consumption per capita rose, but was lower than in Poland (by 19.5%).

Finance of local government units (LGU) in 2019

Revenue of LGU in 2019

revenue +12.9% y/y	In the years 2010-2019 total revenue of local government units rose systematically. In comparison to the previous year grew both total revenue as well as own revenue. In 2019 there was 6995 PLN per 1 capita, of which own revenue accounted for 38.0%.
own revenue +17.0 y/y	
total revenue per capita +13,5% r/r	

Expenditure of LGU in 2019

expenditure +6.2% y/y	In 2019 total expenditure of local government units increased in comparison to 2018 as well as 2010. In 2019 there was 6891 PLN per capita. Investment expenditure in the years 2010-2019 fluctuated significantly and in 2019 accounted for 20.1% of total expenditure. In 2019 investment expenditure per capita amounted to 1387 PLN.
share of investment expenditure in total expenditure 20.1%	

Results of LGU budgets in 2019

surplus of LGU budgets 128.0 million PLN	In 2019 local government units closed budgetary year with a surplus.
relation of surplus of LGU to total revenue 1.5%	

Projects co-financed by the EU from structural funds and the Cohesion Fund based on the Partnership Agreement 2014-2020 to end of December 2020

total value of projects 15335.8 million PLN	Until end of December 2020 in świętokrzyskie voivodship based on the Partnership Agreement 2014-2020 agreements for co-financing projects worth 15 billion PLN were concluded. The greatest resources were allocated on realization of Regional Operational Programme of Świętokrzyskie Voivodship as well as Operational Programme Infrastructure and Environment.
--	---

Social activity

foundations, societies and social organizations entered into REGON register +1.6% y/y	In 2020, the increase in number of foundations, societies and social organizations maintained. During years 2010-2020 their number grew by 43.7%.
--	---

Rozdział 1

Chapter 1

Województwo na tle kraju

Voivodship against the background of the country

Tablica 1. Województwo na tle kraju
Table 1. Voivodship against the background of the country

Wyszczególnienie Specification	Polska Poland	Świętokrzyskie
Udział gruntów zdewastowanych i zdegradowanych wymagających rekultywacji i zagospodarowania w powierzchni ogółem w 2019 r. (w %) Share of devastated and degraded land requiring reclamation and management in total area in 2019 (in %)	0,2	0,3
Zużycie wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności w 2019 r. (w hm ³) Consumption of water for needs of the national economy and population in 2019 (in hm ³)	8816,0	1375,0
Ścieki przemysłowe i komunalne odprowadzane do wód lub do ziemi w 2019 r. (w hm ³) Industrial and municipal wastewater discharged into waters or into the ground in 2019 (w hm ³)	7689,1	1325,2
Ścieki komunalne oczyszczane ogółem w 2019 r. (w dam ³) Municipal wastewater treated in 2019 (in dam ³)	1336621	35047
Emisja zanieczyszczeń powietrza z zakładów szczególnie uciążliwych dla czystości powietrza w 2019 r. (tony/rok): Emissions of air pollutants from plants especially noxious to air purity in 2019 (tonnes/year):		
gazowych gases	198440735	13652847
pyłowych particulates	27091	1790
Obszary prawnie chronione ogółem w powierzchni ogółem w 2019 r. (w %) Total area under legal protection in total area in 2019 (in %)	32,3	64,9
Lesistość w 2019 r. (w %) Forest cover in 2019 (in %)	29,6	28,3
Ludność na 1 km ² powierzchni ogólnej w 2020 r. (stan w dniu 31 grudnia) Population per 1 km ² of total area in 2020 (as of 31 December)	122	105
Przyrost naturalny na 1000 ludności w 2020 r. Natural increase per 1000 population in 2020	-3,2	-6,4
Saldo migracji na pobyt stały na 1000 ludności w 2020 r. Net migration for permanent residence per 1000 population in 2020	0,1	-1,6
Przeciętne trwanie życia w 2019 r. (w latach) Life expectancy in 2019 (in years)		
mężczyźni males	74,1	73,8
kobiety females	81,8	82,2
Dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego na 1000 dzieci w wieku 3–6 lat w 2019 r. Children attending pre-primary education establishments per 1000 children aged 3–6 in 2019	904	874

Tablica 1. Województwo na tle kraju (cd.)
Table 1. Voivodship against the background of the country (cont.)

Wyszczególnienie Specification	Polska Poland	Świętokrzyskie
Wskaźnik zatrudnienia według BAEL ^a w 2020 r. (w %) Employment rate by LFS ^a w 2020 r. (in %)	54,3	52,7
Współczynnik aktywności zawodowej według BAEL ^a w 2020 r. (w %) Activity rate by LFS ^a in 2020 (in %)	56,1	55,1
Stopa bezrobocia według BAEL ^a w 2020 r. (w %) Unemployment rate by LFS ^a in 2020 (in %)	3,2	4,4
Bezrobotni zarejestrowani na 1 ofertę pracy w 2020 r. (stan w dniu 31 grudnia) Unemployed persons per 1 job offer in 2020 (as of 31 December)	24	57
Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w sektorze przedsiębiorstw ^b w 2020 r. (w zł) Average monthly gross wages and salaries in enterprise sector ^b in 2020 (in PLN)	5411,45	4513,57
Przeciętna miesięczna emerytura i renta brutto wypłacana z pozarolniczego systemu ubezpieczeń społecznych w 2020 r. (w zł) Average monthly gross retirement and other pension paid from the non-agricultural social security system in 2020 (in PLN)	2390,64	2152,28
Przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny na 1 osobę w gospodarstwach domowych w 2019 r. (w zł) Average monthly available income per capita in households in 2019 (in PLN)	1819,14	1626,46
Wskaźniki zasięgu ubóstwa w gospodarstwach domowych w 2019 r. w % osób w gospodarstwach domowych o wydatkach poniżej: Poverty rates in households in 2019 in % of persons in households with expenditures below:		
relatywnej granicy ubóstwa relative poverty threshold	13,0	19,2
granicy ubóstwa skrajnego extreme poverty threshold	4,2	6,2
Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej w liczbie ludności ogółem w 2019 r. (w %) Beneficiaries of social assistance at domicile in total population in 2019 (in %)	4,6	6,3
Udzielone świadczenia pomocy społecznej w 2019 r. (w tys. zł) Social assistance benefits granted in 2019 (in thousand PLN)	3529011,4	154616,7
Dzieci przebywające w żłobkach i klubach dziecięcych na 1000 dzieci w wieku do lat 3 w 2019 r. Children staying in nurseries and children's clubs per 1000 children up to the age of 3 in 2019	124	85
Liczba ludności na 1 placówkę ambulatoryjnej opieki zdrowotnej w 2019 r. Population per out-patient health care unit in 2019	1461	1469
Pracownicy medyczni na 10 tys. ludności w 2019 r.: Medical personnel per 10 thousand population in 2019:		
lekarze doctors	23,7	24,0
pielęgniarki nurses	50,3	62,7
Łóżka w szpitalach na 10 tys. ludności w 2019 r. Beds in hospitals per 10 thousand population in 2019	43,5	43,3
Produkt krajowy brutto (ceny bieżące) na 1 mieszkańca ^c w 2019 r. (w zł) Gross domestic product (current prices) per capita ^c in 2019 (in PLN)	59598	42666

a Przeciętne w roku. b Dane dotyczą podmiotów gospodarczych, w których liczba pracujących przekracza 9 osób. c Wstępny szacunek.
a Annual averages. b Data concern economic entities in which the number of employed persons exceeds 9 persons. c Preliminary estimate.

Tablica 1.
Table 1.

Województwo na tle kraju (dok.)
Voivodship against the background of the country (cont.)

Wyszczególnienie Specification	Polska Poland	Świętokrzyskie
Podmioty gospodarki narodowej ^a na 10 tys. ludności w 2020 r. (stan w dniu 31 grudnia) Entities of the national economy ^a per 10 thousand population in 2020 (as of 31 December)	1219	980
Spółki handlowe z udziałem kapitału zagranicznego ^a na 10 tys. ludności w 2020 r. (stan w dniu 31 grudnia) Commercial companies with foreign capital participation ^a per 10 thousand population in 2020 (as of 31 December)	21	4
Pracujący (personel wewnętrzny) w działalności badawczej i rozwojowej na 1000 osób aktywnych zawodowo ^b in 2019 r. Internal R&D personnel per 1000 economically active persons ^b in 2019	8,0	2,5
Udział przedsiębiorstw rentownych w ogólnej liczbie badanych przedsiębiorstw niefinansowych ^c w 2020 r. (w %) Share of profitable enterprises in the total number of non-financial enterprises surveyed ^c in 2020 (in %)	80,5	80,4
Wskaźnik poziomu kosztów w przedsiębiorstwach niefinansowych ^c w 2020 r. (w %) Cost level indicator in non-financial enterprises ^c in 2020 (in %)	95,6	94,3
Dynamika nakładów inwestycyjnych przedsiębiorstw ^c w 2019 r. (rok poprzedni=100; ceny bieżące) Indices of investment outlays of enterprises ^c in 2019 (previous year=100; current prices)	93,9	102,2
Obsada bydła ^d na 100 ha użytków rolnych w 2020 r. (w szt.) Cattle density ^d per 100 ha of agricultural land in 2020 (in heads)	43,2	33,4
Obsada trzody chlewnej ^d na 100 ha użytków rolnych w 2020 r. (w szt.) Pigs density ^d per 100 ha of agricultural land in 2020 (in heads)	77,8	41,9
Produkcja sprzedana przemysłu ^e (ceny bieżące) na 1 przeciętnie zatrudnionego w przemyśle w 2020 r. (w zł) Sold production of industry ^e (current prices) per 1 average employed person in industry in 2020 (in PLN)	555212	449373
Produkcja sprzedana budownictwa ^e (ceny bieżące) na 1 przeciętnie zatrudnionego w budownictwie w 2020 r. (w zł) Sold production of construction ^e (current prices) per 1 average employed person in construction in 2020 (in PLN)	626535	455176
Mieszkania oddane do użytkowania na 1000 ludności w 2020 r. Dwellings completed per 1000 population in 2020	3,2	5,8
Drogi gminne i powiatowe o twardej nawierzchni na 100 km ² powierzchni ogólnej w 2019 r. w km (stan w dniu 31 grudnia) Hard surface communal and district roads per 100 km ² of total area in 2019 in km (as of 31 December)	82,6	109,9
Długość linii kolejowych eksploatowanych na 100 km ² w 2019 r. w km (stan w dniu 31 grudnia) Length of railway lines operated per 100 km ² in 2019 in km (as of 31 December)	6,2	6,2
Udział energii odnawialnej w produkcji energii elektrycznej w 2019 r. (w %) Share of renewable energy sources in production of electricity in 2019 (in %)	15,5	21,1

a Województwo - bez podmiotów, dla których informacja o adresie siedziby/miejscu zamieszkania nie występuje w rejestrze REGON.

b Aktywni zawodowo (wszystkie osoby pracujące oraz uznane za bezrobotne) – na podstawie badania aktywności ekonomicznej ludności – dane średnioroczne. c Dane dotyczą podmiotów gospodarczych, w których liczba pracujących przekracza 49 osób. d Stan w dniu 1 czerwca. Jako podstawę przeliczeń dla pogłowia zwierząt gospodarskich w dniu 1 czerwca 2020 r. przyjęto dane na temat użytków rolnych według stanu w dniu 1 czerwca 2019 r. e Dane dotyczą podmiotów gospodarczych, w których liczba pracujących przekracza 9 osób.

a Voivodship - excluding entities for which the information about business address does not exist in the REGON register. b Active population (all persons employed and considered as unemployed) – based on the Labour Force Survey – average annual data. c Data concern economic entities employing more than 49 persons. d As of 1 June. The data on agricultural land as of June 1, 2019 was used as the basis for the calculations for farm animal stocks on June 1, 2020. e Data concern economic entities employing more than 9 persons.

Rozdział 2

Chapter 2

Województwo na tle pozostałych województw

Voivodship against the background of other voivodships

Mapa 1. Stężenie pyłów zawieszonych $PM_{2,5}$, PM_{10} i NO_2 w 2019 r.
Map 1. Concentration of suspended particulates matter $PM_{2,5}$, PM_{10} and NO_2 in 2019

Wybrane obszary:
Chosen areas:

aglomeracje:

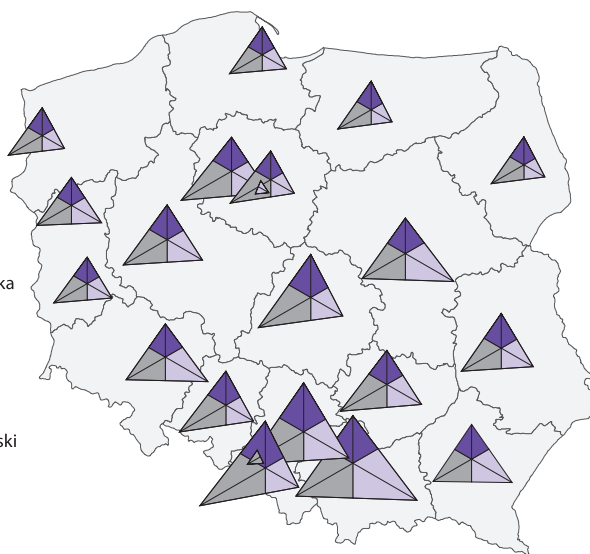
agglomerations:

- białostocka
- bydgoska
- górnosląska
- krakowska
- lubelska
- łódzka
- poznańska
- rybnicko-jastrzębska
- szczecińska
- trójmiejska
- warszawska
- wrocławska

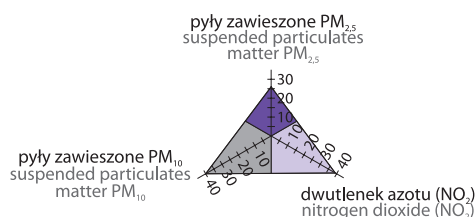
miasta:

cities:

- Gorzów Wielkopolski
- Kielce
- Olsztyn
- Opole
- Rzeszów
- Toruń
- Zielona Góra

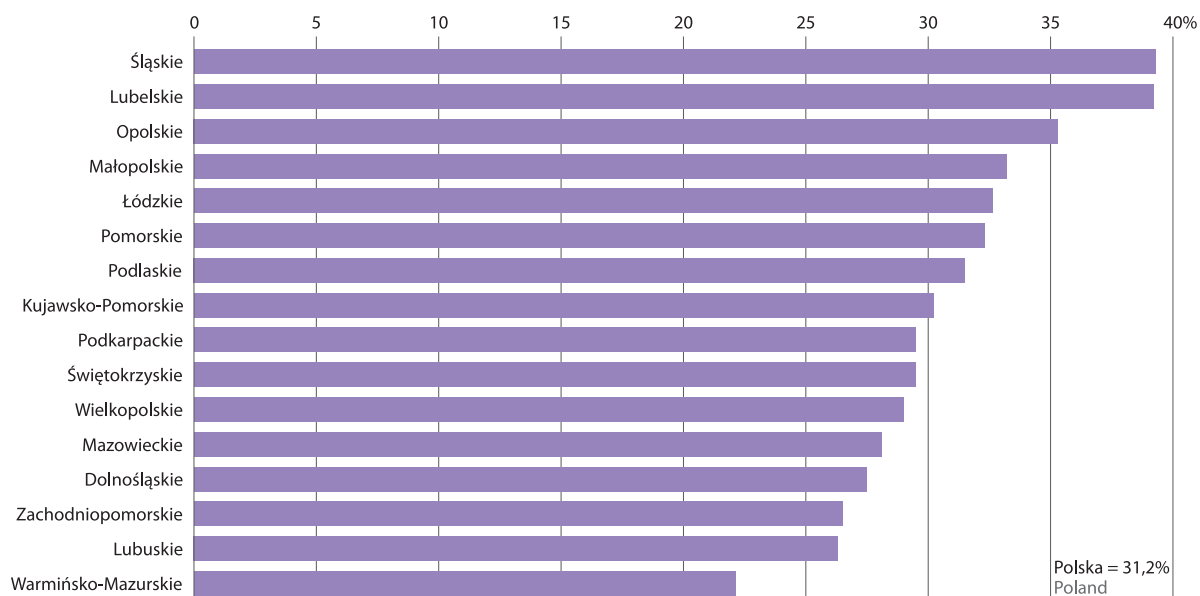

Średnia wartość normowanego stężenia
średniego rocznego w $\mu\text{g}/\text{m}^3$:
Average value of standardized average
annual concentration in $\mu\text{g}/\text{m}^3$:

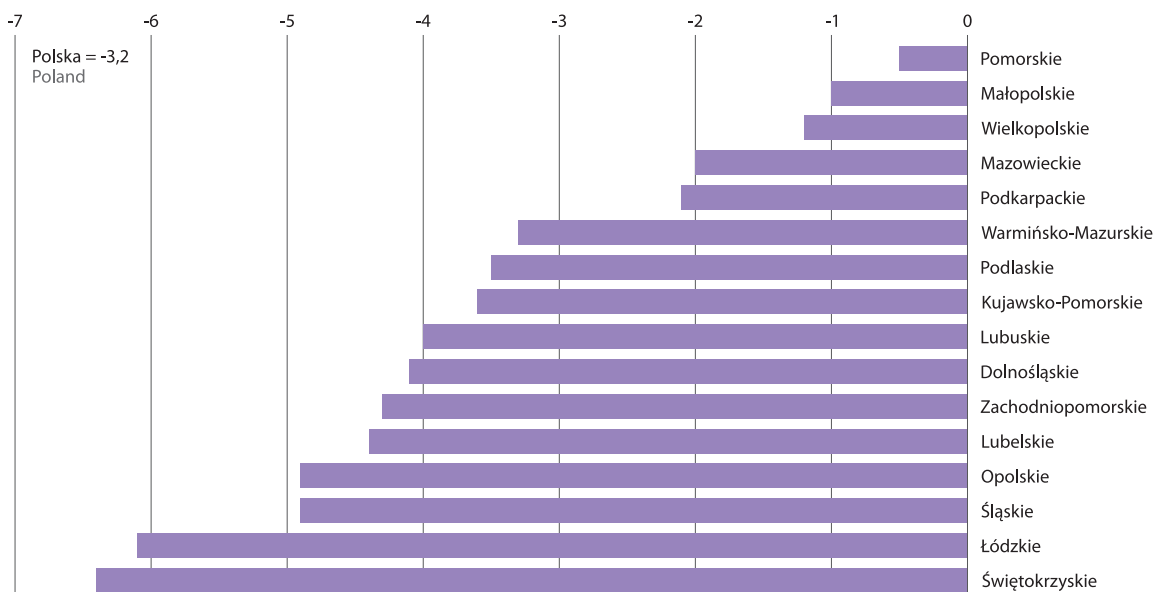
Wykres 1. Odpady komunalne zebrane selektywnie w relacji do ogółu odpadów komunalnych zebranych w 2019 r.

Chart 1. Municipal waste collected separately in relation to total municipal waste collected in 2019

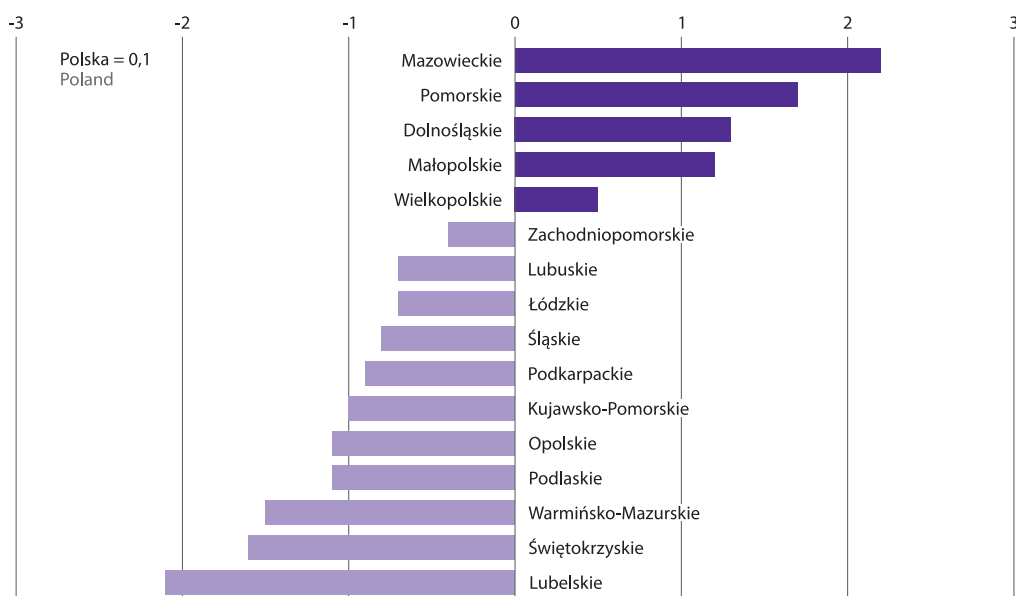
Wykres 2. Przyrost naturalny na 1000 ludności w 2020 r.

Chart 2. Natural increase per 1000 population in 2020

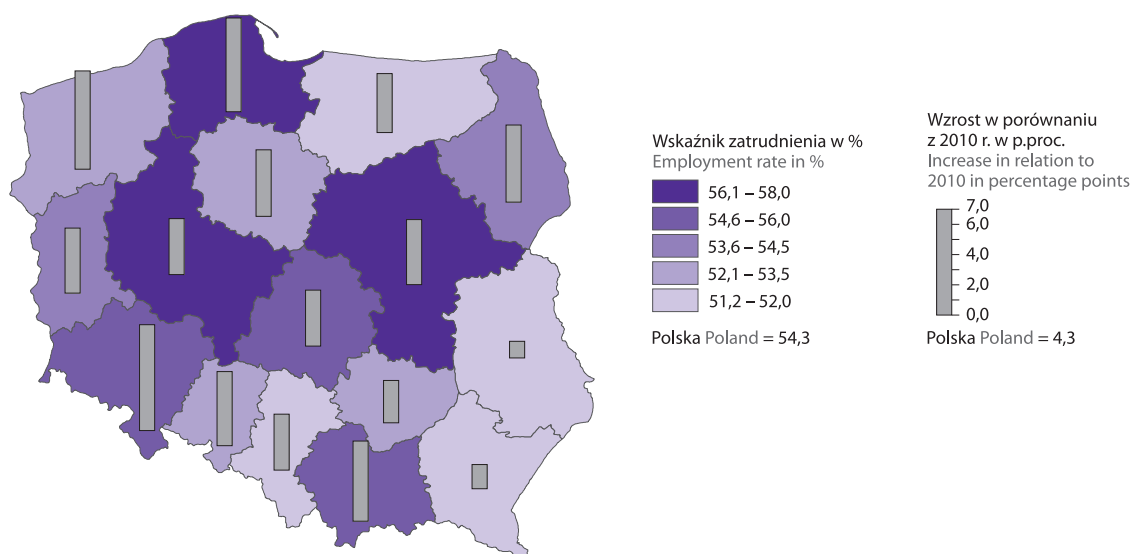

Wykres 3. Saldo migracji wewnętrznych i zagranicznych na pobyt stały na 1000 ludności w 2020 r.

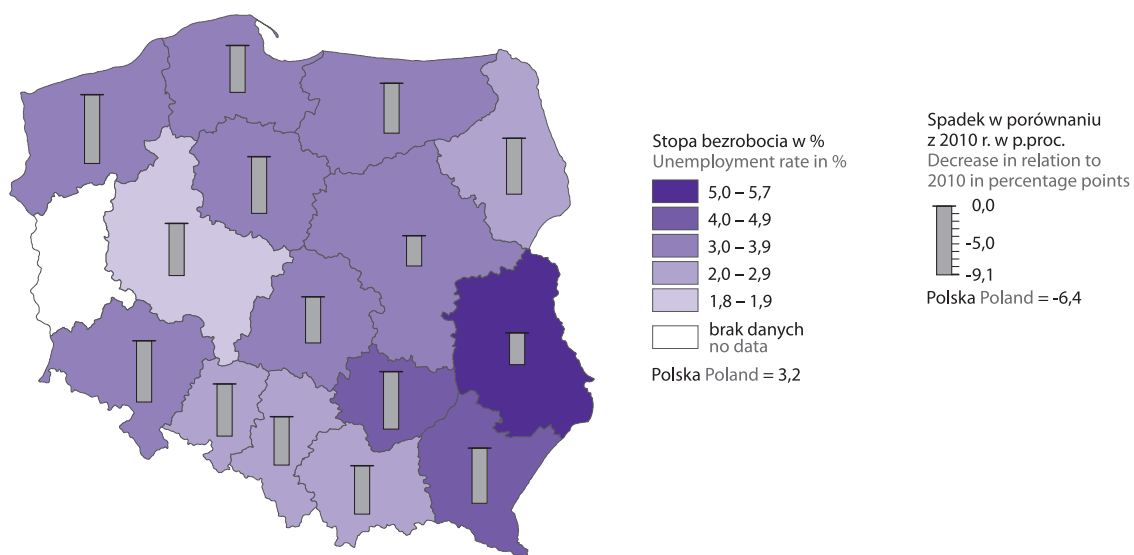
Chart 3. Internal and international net migration for permanent residence per 1000 population in 2020

Mapa 2. Wskaźnik zatrudnienia według BAEL w 2020 r. (przeciętne w roku)
 Map 2. Employment rate by LFS in 2020 (annual average)

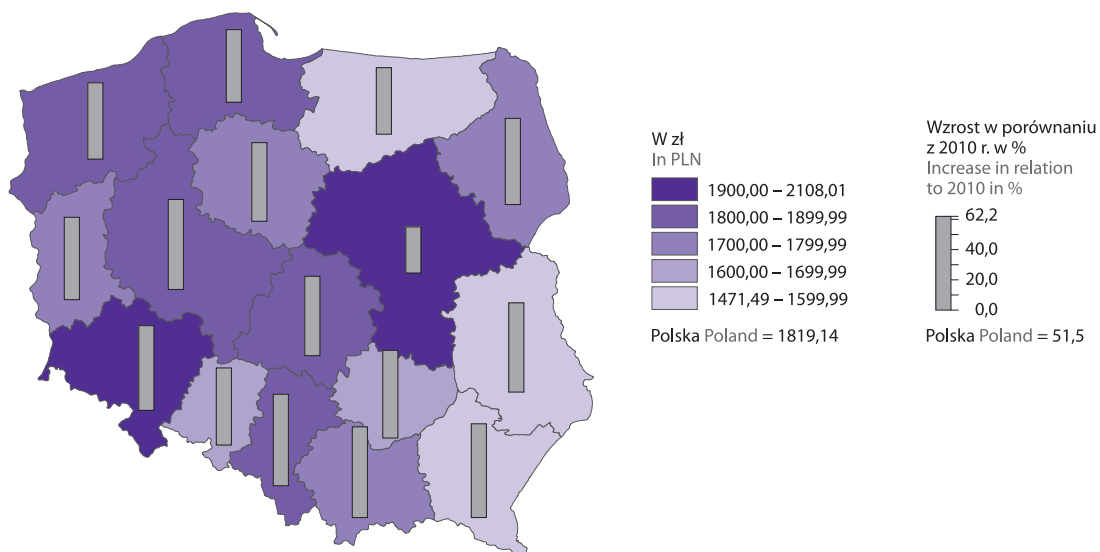

Mapa 3. Stopa bezrobocia według BAEL w 2020 r. (przeciętne w roku)
 Map 3. Unemployment rate by LFS in 2020 (annual average)

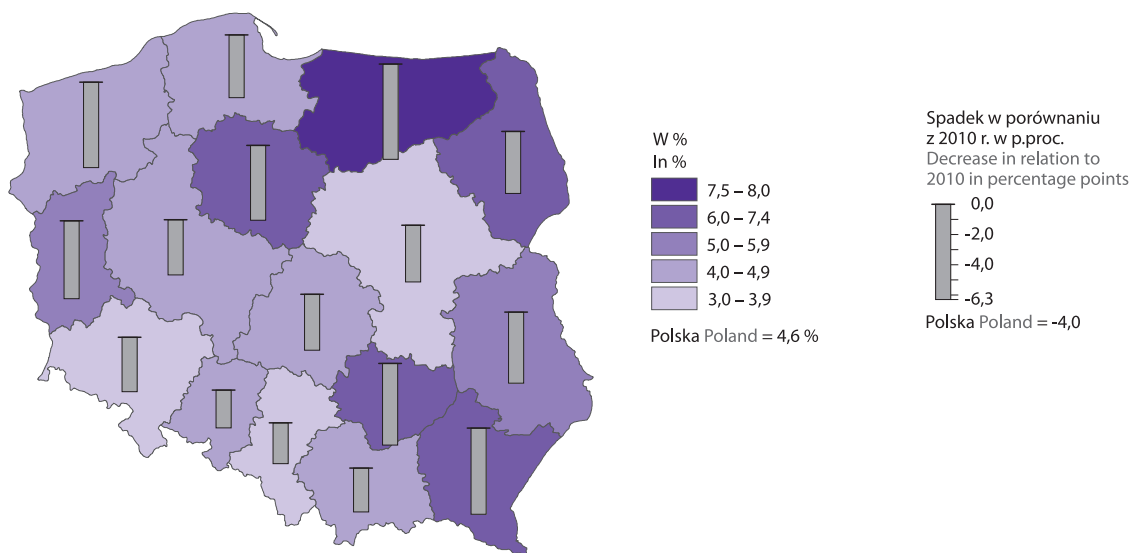

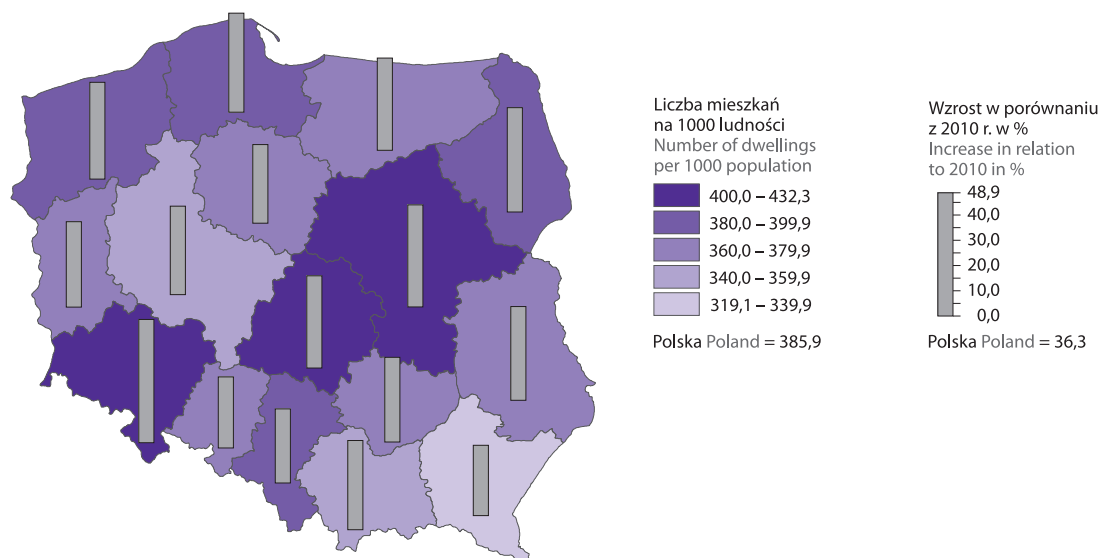
Mapa 4. Przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny na 1 osobę w gospodarstwach domowych w 2019 r.
 Map 4. Average monthly available income per capita in households in 2019

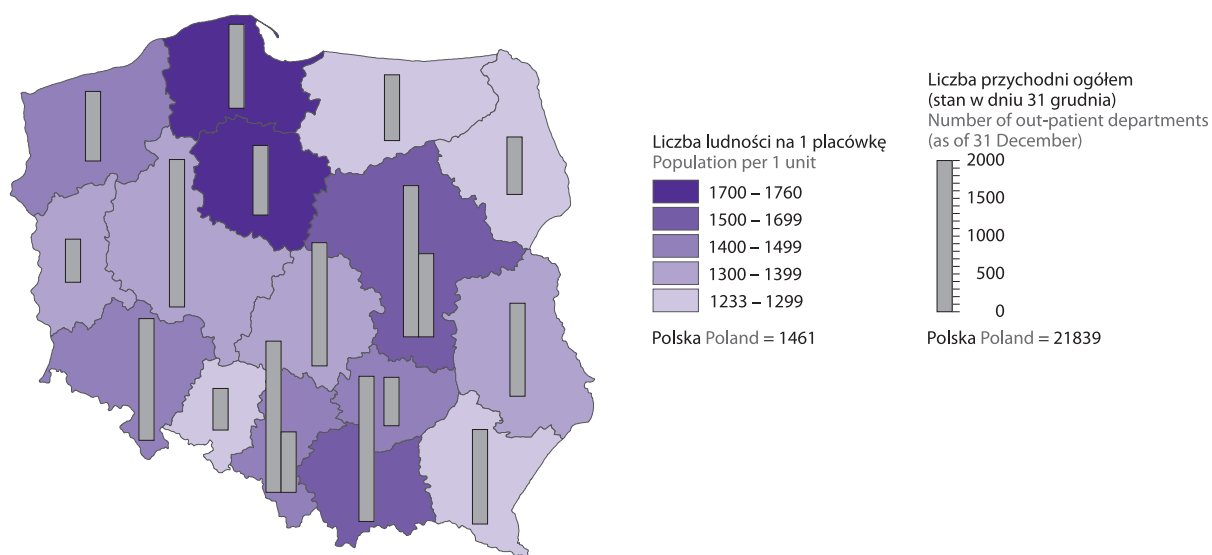
Mapa 5. Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej w ogólnej liczbie ludności w 2019 r.
 Map 5. Beneficiaries of social assistance at domicile in total population in 2019

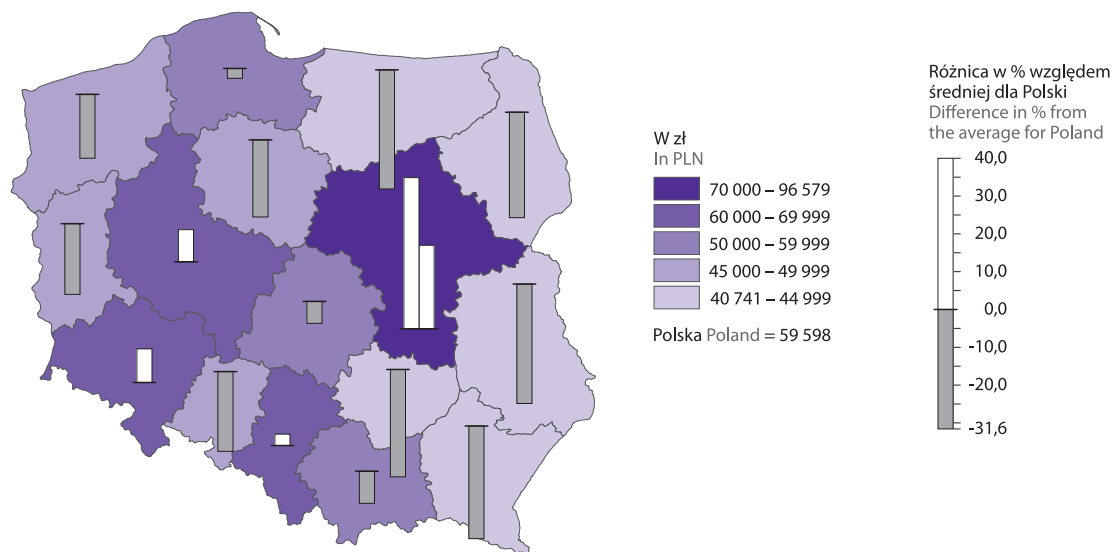
Mapa 6. Zasoby mieszkaniowe na 1000 ludności w 2019 r. (stan w dniu 31 grudnia)
 Map 6. Dwellings stocks per 1000 population in 2019 (as of 31 December)

Mapa 7. Placówki ambulatoryjnej opieki zdrowotnej w 2019 r.
 Map 7. Out-patient health care units in 2019

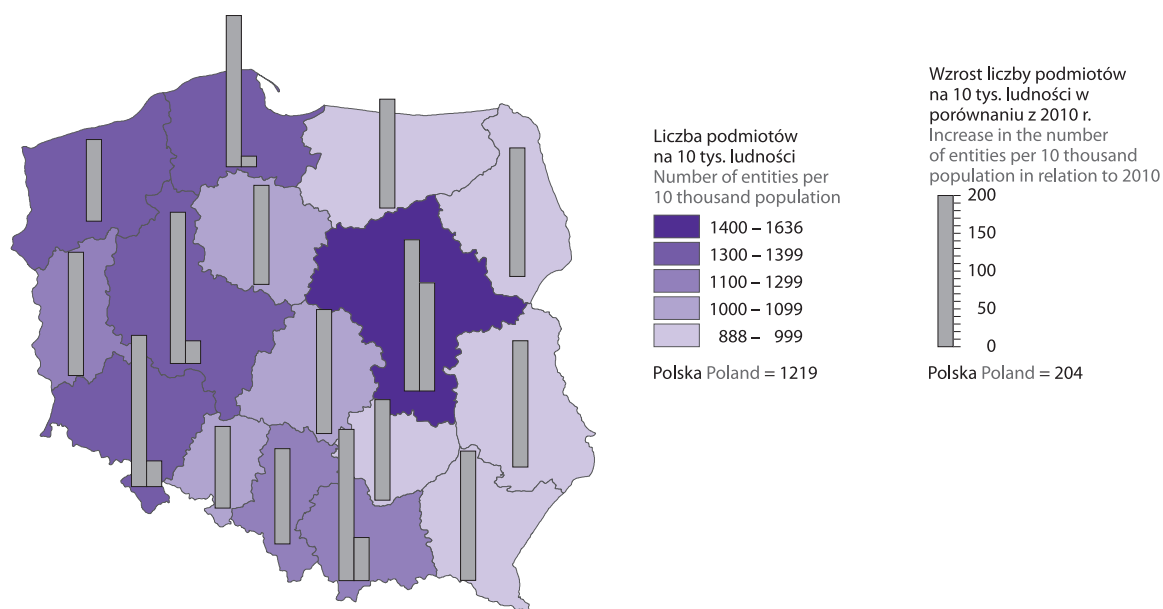

Mapa 8. Produkt krajowy brutto^a na 1 mieszkańca w 2019 r. (ceny bieżące)
 Map 8. Gross domestic product^a per capita in 2019 (current prices)

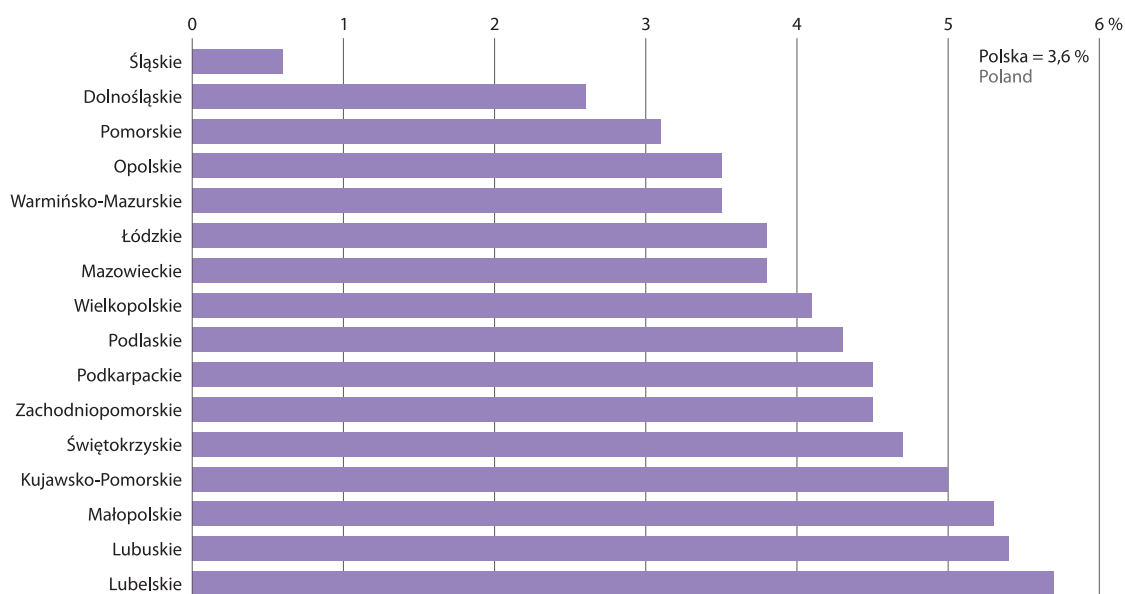
a Grupowanie metodą jednostek lokalnych rodzaju działalności; wstępne szacunki.
 a Grouping by local kind-of-activity unit method; provisional estimates.

Mapa 9. Podmioty gospodarki narodowej na 10 tys. ludności w 2020 r. (stan w dniu 31 grudnia)
 Map 9. Entities of the national economy per 10 thousand population in 2020 (as of 31 December)

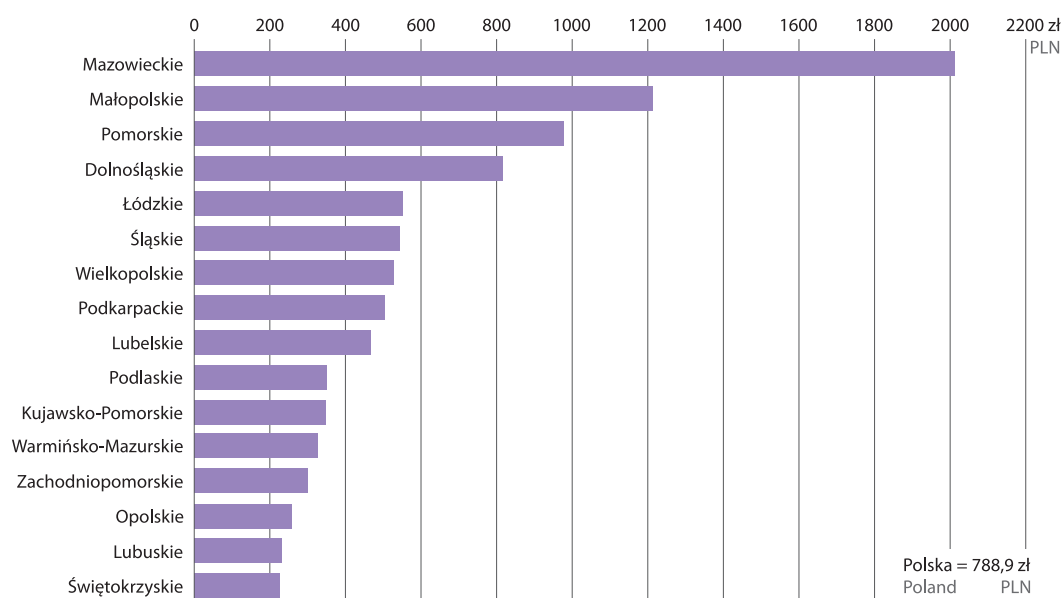
Wykres 4. Wskaźnik rentowności obrotu netto w przedsiębiorstwach niefinansowych w 2020 r.

Chart 4. Net turnover profitability indicator in non-financial enterprises in 2020

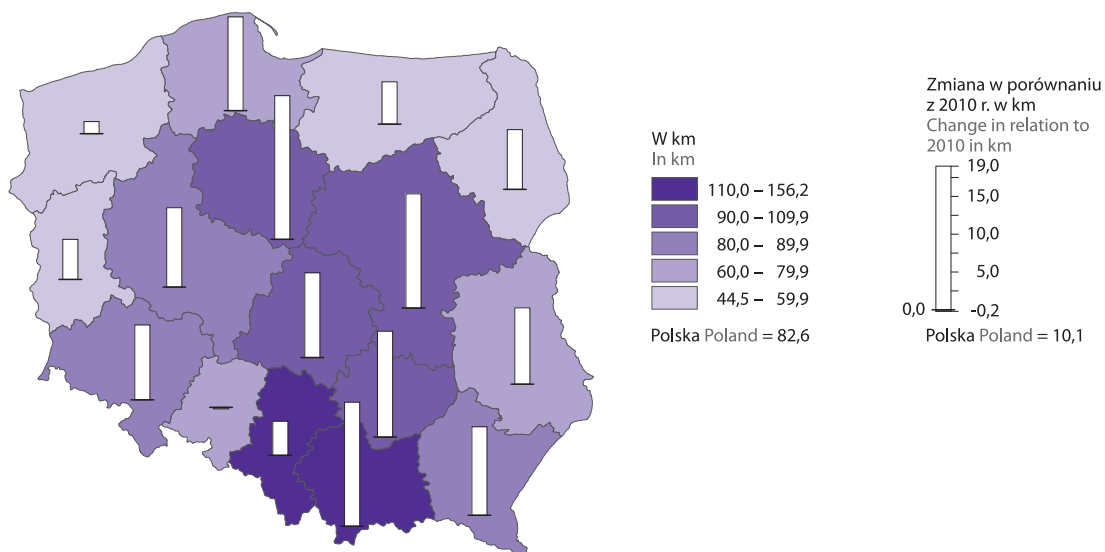

Wykres 5. Nakłady wewnętrzne na działalność badawczą i rozwojową na 1 mieszkańca w 2019 r. (ceny bieżące)

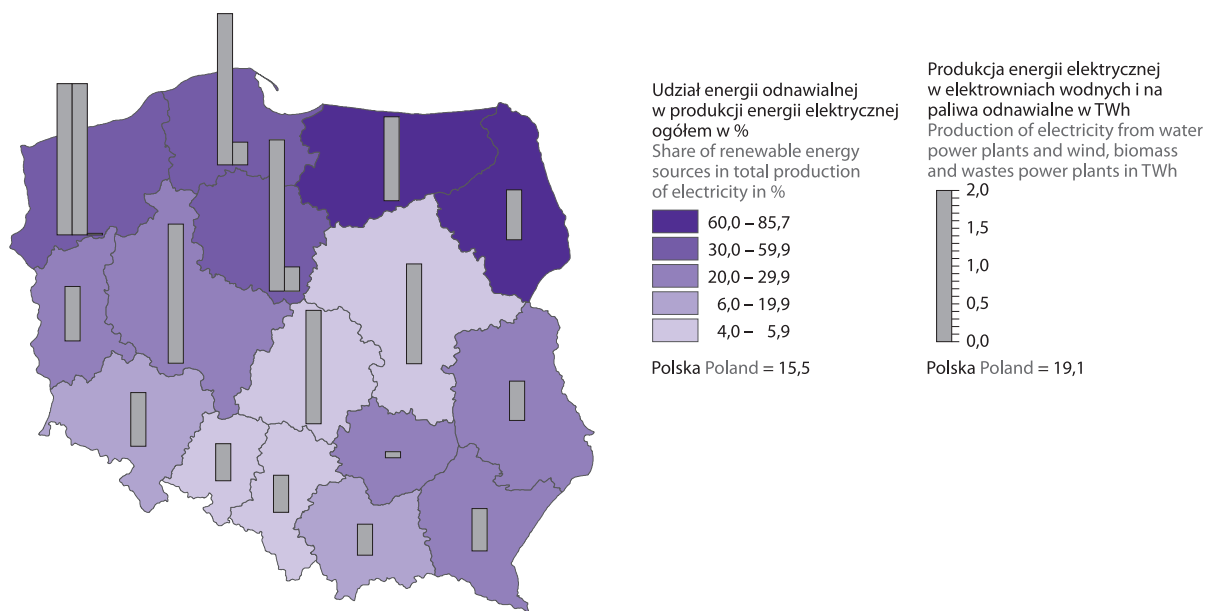
Chart 5. Intramural expenditures on research and development per capita in 2019 (current prices)

Mapa 10. Drogi gminne i powiatowe o twardej nawierzchni na 100 km² powierzchni ogólnej w 2019 r.
 Map 10. Hard surface communal and district roads per 100 km² of total area in 2019

Mapa 11. Energia ze źródeł odnawialnych w 2019 r.
 Map 11. Energy from renewable sources in 2019

Rozdział 3

Chapter 3

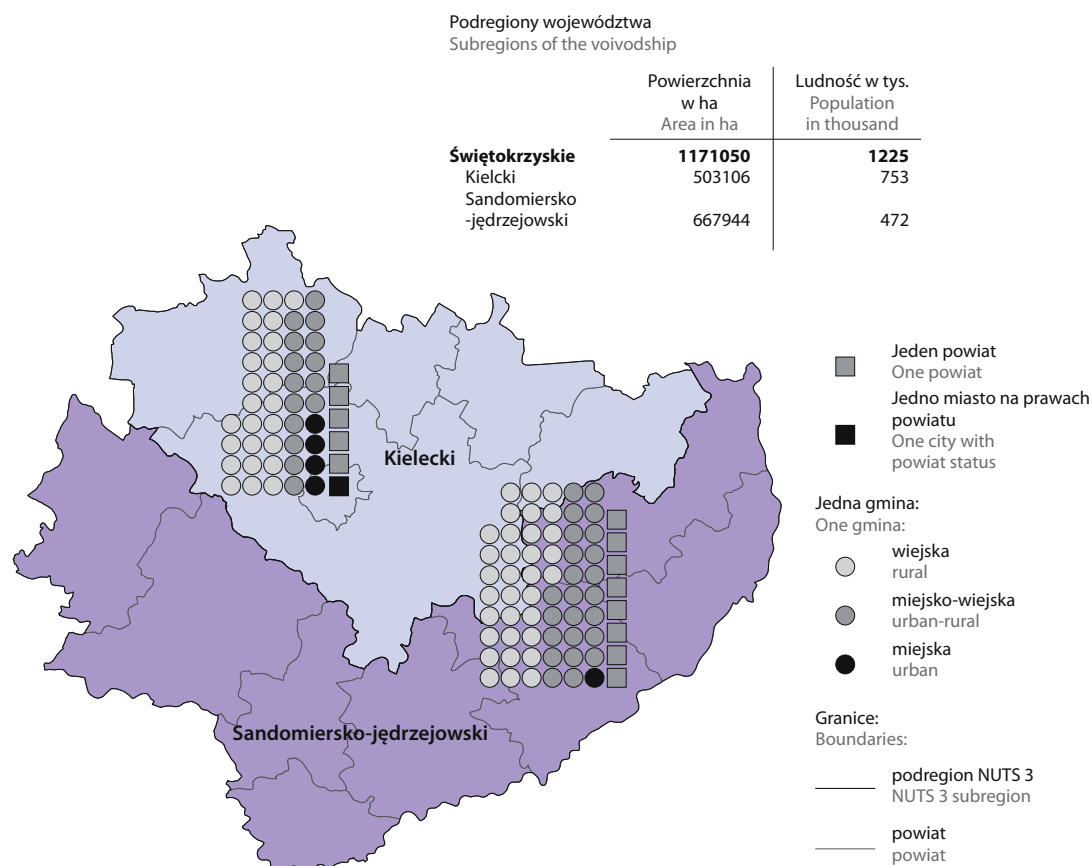
Powierzchnia i podział terytorialny województwa

Area and territorial division of voivodship

Mapa 12. Podział województwa świętokrzyskiego według Klasyfikacji Jednostek Terytorialnych do Celów Statystycznych (NUTS) w 2020 r.

Stan w dniu 31 grudnia

Map 12. Division of the Świętokrzyskie voivodship according to the Classification of Territorial Units for Statistics (NUTS) in 2020
As of 31 December

Według stanu w dniu 1 I 2020 r. województwo świętokrzyskie zajmowało powierzchnię 11711 km², co stanowiło 3,7% powierzchni kraju. Na jego obszarze (według stanu w dniu 31 XII 2020 r.) mieszkało ok. 1225 tys. ludności, tj. 3,2% ogółu ludności Polski. Gęstość zaludnienia na 1 km² wynosiła 105 osób (dziesiąta lokata w kraju). W miastach mieszkało 45,4% ludności województwa.

Rozdział 4

Chapter 4

Środowisko

Environment

4.1. Warunki meteorologiczne

4.1. Meteorological conditions

Średnia roczna temperatura powietrza w 2020 r. w województwie była wyższa niż wartości średnie wyznaczone dla poprzednich okresów wieloletnich, począwszy od 1971 r.

W 2020 r. odnotowano spadek rocznej sumy opadów atmosferycznych w stosunku do wartości średnich dla poprzednich okresów wieloletnich.

W roku 2020 średnia roczna temperatura na obszarze województwa świętokrzyskiego wyniosła 9,3°C i była wyższa o 1,9°C od normy wieloletniej 1971-2000. Maksymalna roczna temperatura powietrza wystąpiła w sierpniu w Kielcach i osiągnęła 32,8°C. Najniższa temperatura powietrza zmierzona na stacjach synoptycznych wyniosła minus 9,1°C w Kielcach w marcu 2020 r. Najwyższe miesięczne anomalie temperatury, w odniesieniu do normy z lat 1981-2010, wystąpiły w lutym, gdy średnia temperatura powietrza w województwie przekraczała wartość wieloletnią o 4,5°C. Ujemne anomalie obszarowe średniej miesięcznej temperatury powietrza wystąpiły w maju (średnio 2,7°C) i lipcu (średnio 0,1°C). Największą amplitudę skrajną dla okresu wieloletniego 1971-2020 odnotowano w stacji w Kielcach 70,5°C.

Roczne opady w skali województwa wyniosły 593 mm, co odpowiada 99% wartości wieloletniej (1971-2000). Norma nie została przekroczona w przypadku 8 miesięcy (styczeń, marzec, kwiecień, lipiec, sierpień, wrzesień, listopad i grudzień). Najwyższe średnie opady atmosferyczne wystąpiły w czerwcu (151 mm, 213% normy) i październiku (95 mm, 260% normy).

Tablica 2.

Table 2.

Warunki meteorologiczne

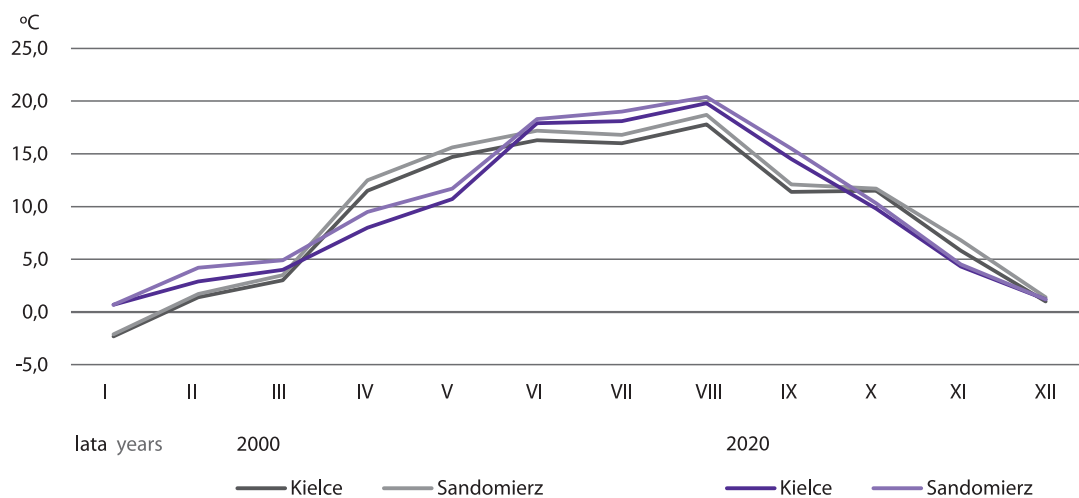
Meteorological conditions

Stacja meteorologiczna Meteorological station	1971-2000	1991-2000	2001-2005	2001-2010	2020
	średnie ^a average ^a				
Temperatury w °C Temperatures in °C					
Kielce	7,4	7,9	8,2	8,1	9,3
Roczne sumy opadów w mm Total annual precipitation in mm					
Kielce	600	670	648	659	593

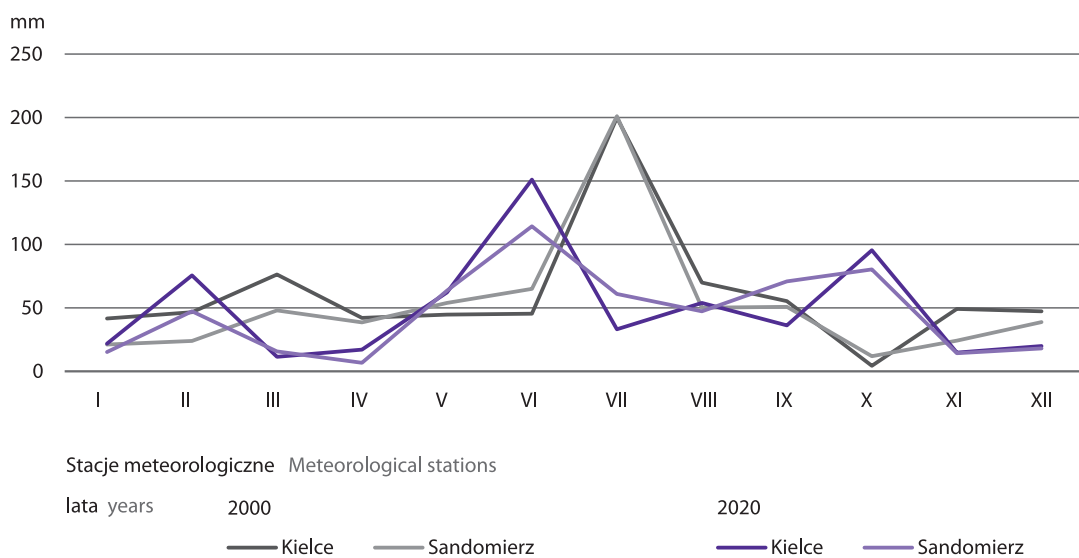
a Dane za okresy wieloletnie dotyczą średnich rocznych z tych okresów.

a Data for multi-year periods include annual averages from these periods.

Wykres 6. Temperatury powietrza
 Chart 6. Air temperatures

Wykres 7. Opady atmosferyczne
 Chart 7. Atmospheric precipitation

4.2. Powierzchnia ziemi

4.2. Ground surface

Według ewidencji geodezyjnej, 1 stycznia 2020 r. użytki rolne i leśne zajmowały 93,5% powierzchni województwa.

Na przestrzeni dziesięciu lat obserwowane jest zwiększanie powierzchni gruntów zabudowanych i zurbanizowanych, a zmniejszanie powierzchni gruntów leśnych (pomimo wzrostu w 2020 r.).

W 2019 zreultywowano oraz zagospodarowano mniejszą powierzchnię gruntów niż w 2018 r.

Według ewidencji geodezyjnej, na początku 2020 r. województwo świętokrzyskie zajmowało obszar 1171,1 tys. ha, tj. 3,7% powierzchni kraju. Prawie 94% powierzchni przypadało na użytki rolne oraz grunty leśne, zadrzewione i zakrzewione. Użytki rolne zajmowały 64,7% ogólnej powierzchni województwa (757,3 tys. ha), a największą ich część stanowiły grunty orne – 45,7% (535,1 tys. ha). Grunty leśne łącznie z zadrzewionymi i zakrzewionymi obejmowały 28,9% powierzchni (338,1 tys. ha), grunty zabudowane i zurbanizowane – 4,9% (57,0 tys. ha), grunty pod wodami – 0,8% (8,8 tys. ha), użytki ekologiczne – 0,3‰ (0,4 tys. ha), nieużytki – 0,7% (8,4 tys. ha), a pozostałe grunty (tereny różne) – 0,1% (1,1 tys. ha).

W stosunku do roku ubiegłego powierzchnia użytków rolnych w 2020 r. zmniejszyła się o 0,7 tys. ha (o 0,1%), a w odniesieniu do 2010 – wzrosła o 1,1 tys. ha (o 0,2%). W porównaniu do roku 2019 i 2010 zwiększyła się powierzchnia gruntów zabudowanych i zurbanizowanych odpowiednio: o 0,3 tys. ha (o 0,6%) i o 5,2 tys. ha (o 10,0%). Powierzchnia gruntów leśnych oraz gruntów zadrzewionych i zakrzewionych zwiększyła się w stosunku do 2019 r. o 0,5 tys. ha (o 0,1%) oraz była mniejsza niż dziesięć lat wcześniej o 6,4 tys. ha (o 1,9%).

Tablica 3. Powierzchnia geodezyjna według kierunków wykorzystania

Stan w dniu 1 stycznia

Table 3. Geodetic area by land use

As of 1 January

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2019	2020	
	w ha in ha				w odsetkach (Polska=100) in percent (Poland=100)
Powierzchnia ogólna Total area	1171050	1171050	1171050	1171050	3,7
Użytki rolne ^a Agricultural land ^a	756171	751624	758029	757315	4,0
Grunty leśne oraz zadrzewione i zakrzewione Forest land as well as woodland and shrubland	344510	345895	337659	338115	3,5
Grunty pod wodami powierzchniowymi Lands under surface waters	8148	8675	8780	8786	1,3
Grunty zabudowane i zurbanizowane Built-up and urbanized areas	51834	54724	56677	57017	3,2
Użytki ekologiczne Ecological areas	325	371	377	377	0,9
Nieużytki Wasteland	8858	8573	8436	8356	1,8
Tereny różne Miscellaneous land	1207	1188	1092	1084	1,3

a Łącznie z gruntami zadrzewionymi i zakrzewionymi na użytkach rolnych, ujmowanymi do 2016 r. w pozycji „grunty leśne oraz zadrzewione i zakrzewione”.

a Including woodland and shrubland on agricultural land, classified in the item “forest land as well as woodland and shrubland” until 2016.

Źródło: dane Głównego Urzędu Geodezji i Kartografii.

Source: data of the Head Office of Geodesy and Cartography.

Na koniec 2019 r. powierzchnia gruntów zdewastowanych i zdegradowanych wymagających rekultywacji i zagospodarowania wyniosła 3,7 tys. ha. Udział omawianych terenów w powierzchni województwa wyniósł 0,3% - podobnie jak w 2018 r. Udział w powierzchni gruntów zdewastowanych i zdegradowanych województwa w powierzchni kraju w 2019 r. wyniósł 6,0% - tak samo jak rok wcześniej. Zdecydowana większość z nich (99,1%) to grunty zdewastowane, które utraciły całkowicie wartości użytkowe. Pozostałe 0,9% powierzchni gruntów wymagających rekultywacji zajmowały grunty, których wartość użytkowa zmalała m.in. w wyniku zmian środowiska oraz działalności przemysłowej (grunty zdegradowane). W odniesieniu do stanu z końca 2018 r. powierzchnia gruntów wymagających rekultywacji zmniejszyła się o 17 ha, przy czym spadek ten dotyczył zarówno terenów zdewastowanych (o 15 ha), jak i zdegradowanych (o 2 ha). Porównując do 2010 r. odnotowano wzrost powierzchni wymagającej rekultywacji (o 323 ha), w tym gruntów zdewastowanych (o 347 ha więcej) oraz zdegradowanych (o 24 ha mniej).

W ciągu 2019 r. zrehabilitowano 26 ha gruntów, tj. o 8 ha mniej niż przed rokiem i o 3 ha mniej niż w 2010 r. W ciągu roku zmniejszyła się także powierzchnia gruntów zagospodarowanych (o 2 ha do 4 ha). Stopień rekultywacji i zagospodarowywania gruntów zdewastowanych i zdegradowanych jest nadal niezadawalający i stanowił w 2019 r. odpowiednio 0,7% i 0,1% ogólnej powierzchni gruntów zdewastowanych i zdegradowanych. Udział gruntów zrehabilitowanych i zagospodarowanych województwa w powierzchni kraju wyniósł 1,1%, a w 2018 – 2,0%.

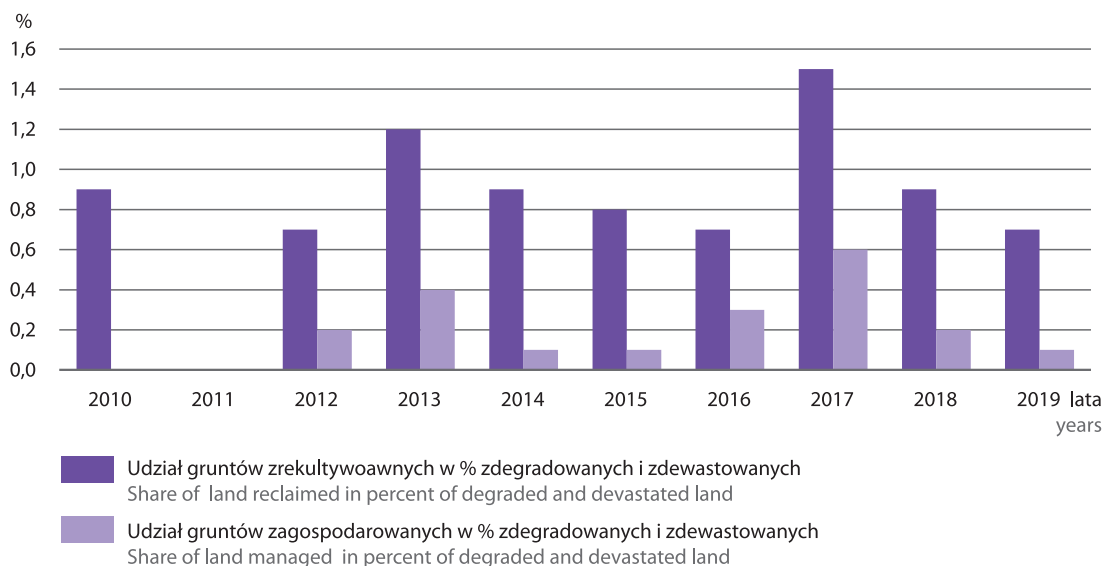
Grunty zdegradowane - grunty, których wartość użytkowa zmalała w wyniku pogorszenia się warunków przyrodniczych lub wskutek zmian środowiska oraz działalności przemysłowej, a także nieodpowiedniej działalności rolniczej.

Grunty zdewastowane - grunty, które w wyniku działalności człowieka lub innych czynników utraciły całkowicie wartości użytkowe.

Rekultywacja gruntów - nadanie lub przywrócenie gruntom zdegradowanym lub zdewastowanym wartości użytkowych lub przyrodniczych przez właściwe ukształtowanie rzeźby terenu, poprawienie właściwości fizycznych i chemicznych, uregulowanie stosunków wodnych, odtworzenie gleb, umocnienie skarp oraz odbudowanie lub zbudowanie niezbędnych dróg. Grunty zrehabilitowane podlegają zagospodarowaniu, czyli rolnictwu, leśnemu lub innemu rodzajowi użytkowania.

Wykres 8. Grunty zrehabilitowane i zagospodarowane w ciągu roku

Chart 8. Land reclaimed and managed during the year

4.3. Zużycie wody. Ścieki komunalne i przemysłowe

4.3. Water consumption. Municipal and industrial wastewater

W 2019 r. na potrzeby gospodarki narodowej i ludności w województwie świętokrzyskim zużyto mniej wody niż przed rokiem. Było to skutkiem zmniejszenia zużycia w dominującym pod tym względem przemyśle. Nieznacznie zmalało także zużycie wody związane z eksploatacją sieci wodociągowej. Wyraźny wzrost odnotowano natomiast w obszarze napełniania i uzupełniania stawów rybnych.

W 2019 r. do wód lub do ziemi odprowadzono mniej ścieków komunalnych i przemysłowych niż w roku poprzednim. Ich głównym źródłem pozostawały w świętokrzyskim zakłady przemysłowe. Odprowadziły one ponad 20% ścieków przemysłowych w kraju. Zmalała ilość ścieków wymagających oczyszczania, przy jednoczesnym wzroście udziału ścieków oczyszczanych. Kolejny rok z rzędu wzrósł odsetek ludności obsługiwanej przez oczyszczalnie ścieków.

W 2019 r. pobór wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności w województwie świętokrzyskim wyniósł 1390,9 hm³ i był o 9,7% mniejszy niż w 2018 r. i o 0,9% w stosunku do 2010 r. Pobór na takim poziomie stanowił 15,0% udział w skali kraju i plasował województwo na 2. miejscu (po mazowieckim).

Na cele produkcyjne pobrano z ujęć własnych 1263,6 hm³ (90,8% ogółu poboru wody w województwie). Było to o 11,0% mniej niż w 2018 r. i o 0,7% niż w 2010 r. Pobór wody na potrzeby napełniania i uzupełniania stawów rybnych wyniósł 68,9 hm³ (5,0% ogółu poboru wody) i zwiększył się o 11,9% w porównaniu z rokiem ubiegłym oraz zmniejszył o 8,2% w stosunku do 2010 r. Na cele eksploatacji sieci wodociągowej pobrane zostało natomiast 58,5 hm³ wody (4,2%), tj. mniej niż w 2018 r. o 1,2% i więcej o 4,7% niż w 2010 r.

W skali Polski udział świętokrzyskiego w poborze wody na cele produkcyjne wyniósł 20,1%, na napełnianie i uzupełnianie stawów rybnych - 8,1%, zaś do eksploatacji sieci wodociągowej - 2,7%.

Głównym źródłem zaopatrzenia w wodę zakładów przemysłowych były wody powierzchniowe - 1256,4 hm³, które pokrywały 99,4% ich potrzeb, następnie kolejno wody podziemne - 6,3 hm³ i z odwadniania zakładów górniczych oraz obiektów budowlanych - 0,8 hm³ (stanowiące pozostałe 0,6%).

W 2019 r. na potrzeby gospodarki narodowej i ludności najwięcej wody pobrano w powiecie staszowskim - 1292,8 hm³ (92,9% poboru ogółem). Było to wynikiem znacznej ilości wody pobieranej na jego terenie przez przemysł (97,2% poboru w powiecie).

Z wielkością poboru wody ściśle związane jest jej zużycie. W świętokrzyskim zużyto 1375,0 hm³ wody, tj. o 9,2% mniej niż w 2018 r. i o 0,8% w stosunku do 2010 r. Stanowiło to 15,6% zużycia krajowego (2. miejsce po mazowieckim). W Polsce w 2019 r. nastąpił spadek zużycia na potrzeby gospodarki narodowej i ludności o 6,6% w porównaniu z rokiem poprzednim oraz o 14,9% do 2010 r. W przeliczeniu na jednego mieszkańca zużycie w województwie wyniosło 1111,3 m³, przekraczając blisko pięciokrotnie średnią krajową (229,7 m³).

Tablica 4. Zużycie wody według potrzeb w ciągu roku
Table 4. Water consumption by needs during the year

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2018	2019	
	w hm ³ in hm ³				w odsetkach (Polska=100) in percent (Poland=100)
Ogółem ^a Total ^a	1385,6	1339,3	1523,2	1375,0	15,6
w tym: of which:					
przemysł industry	1269,5	1231,3	1417,5	1262,1	20,1
rybactwo ^b fishing ^b	75,0	63,8	61,6	68,9	8,1
gospodarstwa domowe households	31,4	34,8	34,0	34,2	2,6

a Do 2018 r. pozycja obejmuje nawodnienia w rolnictwie i leśnictwie. b Napełnianie i uzupełnianie stawów rybnych.
a Until 2018 includes irrigation in agriculture and forestry. b Filling and completing fish ponds.

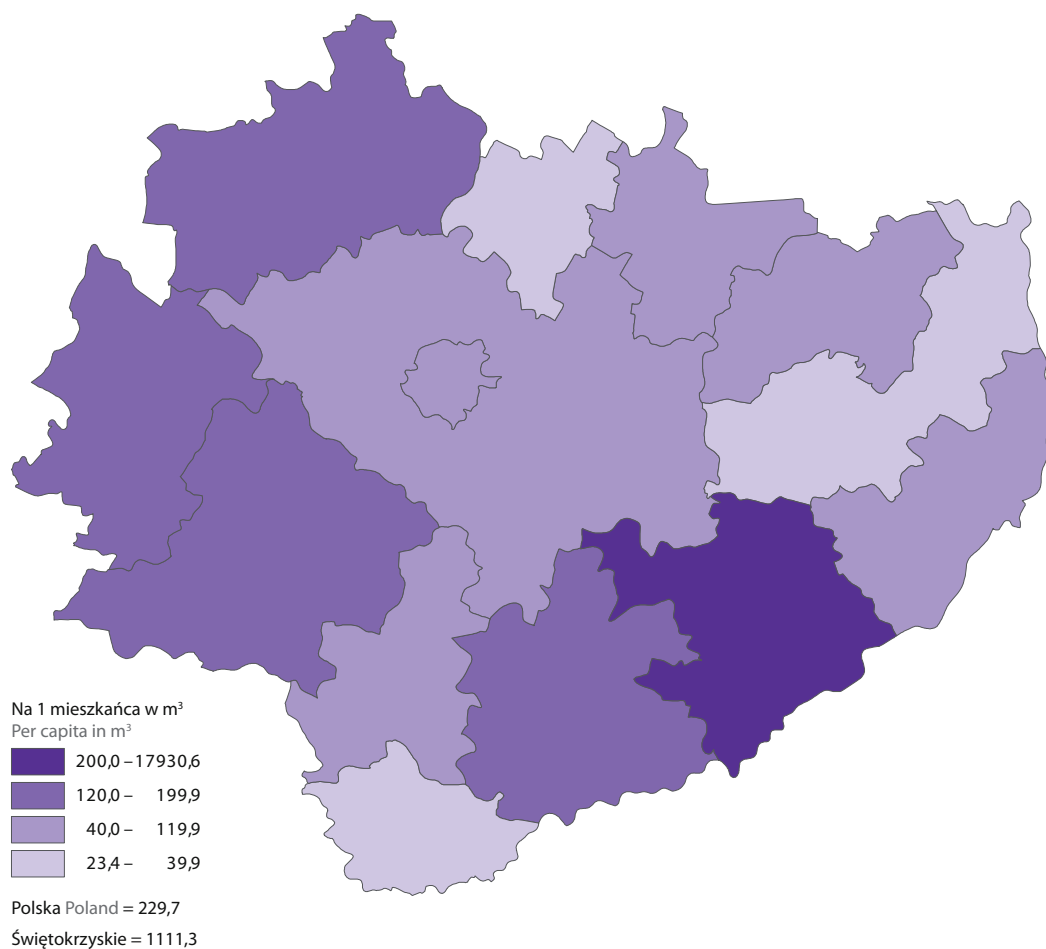
W 2019 r. na terenie województwa działało 65 zakładów zużywających wodę do celów przemysłowych (1839 w kraju). Zużyły one 1262,1 hm³ (20,1% w skali kraju), tj. 91,8% ogólnej ilości zużytej wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności. W stosunku do 2018 r. zużycie wody na cele przemysłowe zmniejszyło się o 11,0%, zaś porównując do sytuacji sprzed 9 lat – o 0,6%. Zdecydowanie najwięcej wody na potrzeby przemysłu wykorzystano w powiecie staszowskim – 1255,8 hm³ (99,5% ogółu w województwie).

Do napełniania i uzupełniania stawów rybnych zużyto 68,9 hm³ wody, (8,1% zużycia krajowego) stanowiąc 5,0% ogólnego zużycia wody w województwie. Na ten cel wykorzystano o 11,9% więcej wody niż rok wcześniej, ale o 8,2% mniej niż w 2010 r. W tym przypadku także największe zużycie odnotowano w powiecie staszowskim – 32,9 hm³ (47,7% ogółu w województwie).

W skali roku nieznacznie zmniejszyło się zużycie wody związane z eksploatacją sieci wodociągowej. W 2019 r. przez sieć zużyto jej 44,0 hm³ (wobec 44,1 hm³ w 2018 r.). Pomimo to zużycie wody pozostało większe niż w 2010 r., gdy wyniosło 41,1 hm³. Udział w ogólnym zużyciu w skali województwa wyniósł 3,2%, a kraju 2,6%.

Zużycie wody z wodociągów w gospodarstwach domowych wyniosło 34,2 hm³ i zwiększyło się w porównaniu z 2018 r. o 0,4%. W przeliczeniu na 1 mieszkańca wyniosło 27,6 m³ (w Polsce 33,7 m³). Najwięcej zużyli mieszkańcy Kielc (35,6 m³/mieszkańca). Więcej wody niż przeciętnie w województwie zużywali także mieszkańcy powiatów: opatowskiego (29,6 m³/osobę), skarżyskiego (29,3 m³/osobę) i buskiego (28,9 m³/osobę). Najmniejsze zużycie odnotowano natomiast w powiatach kazimierskim i jędrzejowskim, w których na 1 osobę w gospodarstwach domowych wykorzystywano odpowiednio 20,1 m³ i 20,4 m³ wody.

Mapa 13. Zużycie wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności w 2019 r.
 Map 13. Water consumption for needs of the national economy and population in 2019

Na stopień degradacji i zanieczyszczenia zasobów wodnych w znacznym stopniu wpływa ilość wytwarzanych ścieków. W 2019 r. w województwie świętokrzyskim do wód lub do ziemi odprowadzono 1325,2 hm³ ścieków przemysłowych i komunalnych, co stanowiło 17,2% ścieków odprowadzonych w kraju. Wielkość ścieków odprowadzonych zmniejszyła się o 10,9% w stosunku do 2018 r. i o 0,7% do 2010. W Polsce w skali roku odprowadzono do wód lub do ziemi o 6,2% mniej ścieków tego typu.

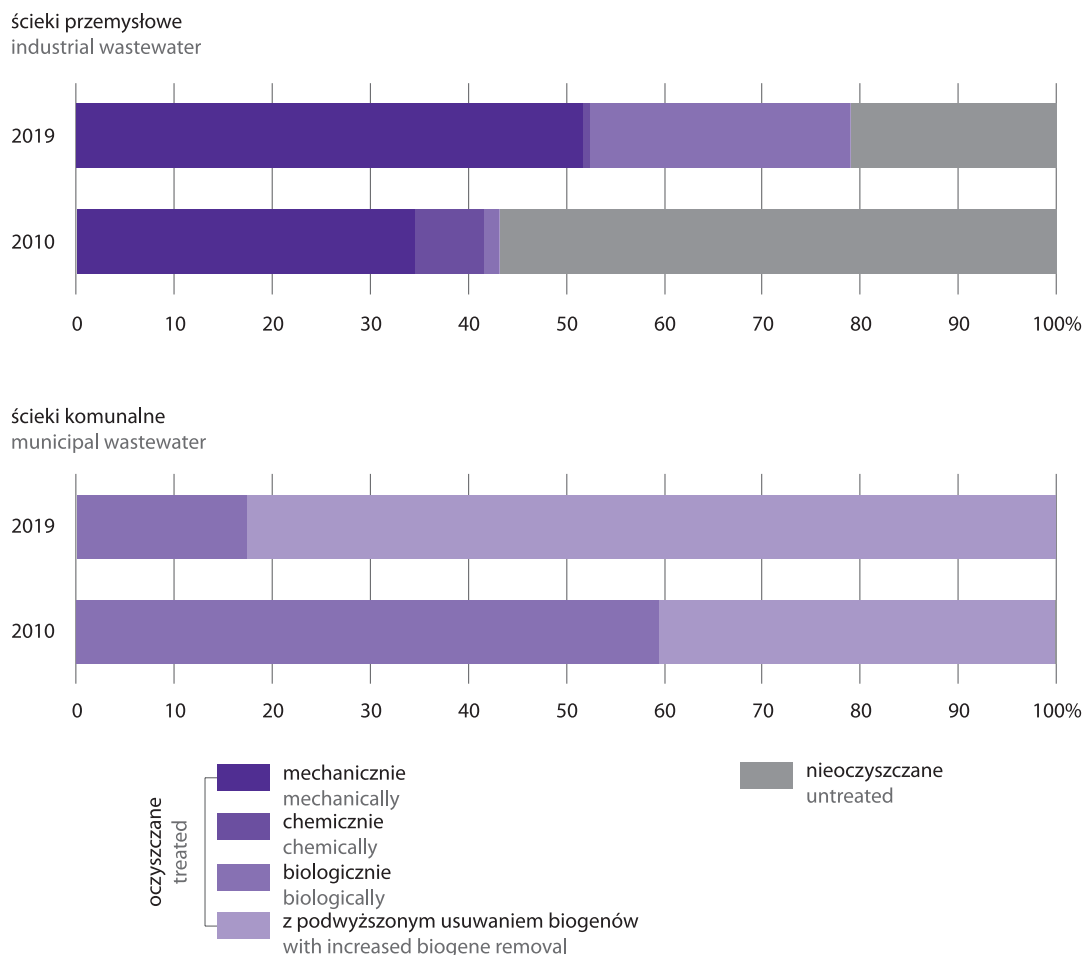
W 2019 r. do wód powierzchniowych lub do ziemi bezpośrednio z zakładów odprowadzono 1290,1 hm³ ścieków przemysłowych (20,3% w skali kraju). Ilość ścieków przemysłowych odprowadzonych do wód lub do ziemi zmniejszyła się w stosunku do 2018 r. o 11,2%, zaś do 2010 r. o 0,9%. (w Polsce mniej o 7,6% niż rok wcześniej).

W województwie siecią kanalizacyjną odprowadzono 35,0 hm³ ścieków komunalnych (o 1,2% więcej niż w 2018 r. i o 6,5% niż w 2010 r.). Na przestrzeni kilku lat ich udział w skali kraju utrzymuje się na podobnym poziomie (w 2019 r. i 2018 wyniósł 2,6%, a w 2010 – 2,5%).

Spośród ogółu odprowadzonych ścieków – 73,0 hm³ to ścieki wymagające oczyszczenia (5,5% ogólnej ilości ścieków odprowadzonych do wód lub do ziemi), tj. 3,4% wielkości krajowej. W porównaniu z 2018 r. ilość ścieków wymagających oczyszczenia w województwie zmalała o 8,9%, a w stosunku do 2010 roku o 3,6%. Znacznie zmniejszyła się ilość ścieków nieoczyszczanych. Bezpośrednio do wód lub do ziemi, bez procesu oczyszczania, odprowadzono 8,0 hm³ ścieków wymagających oczyszczenia (w 2018 r. –

14,2 hm³, w 2010 r. – 24,4 hm³). Pomimo to udział ścieków nieoczyszczanych w województwie świętokrzyskim był wyższy niż w kraju (10,9% wobec 4,9%). Pozostałe ścieki wymagające oczyszczenia – 65,0 hm³ (w 2018 r. – 66,0 hm³) zostały oczyszczone w oczyszczalniach komunalnych i przemysłowych.

Wykres 9. Ścieki wymagające oczyszczenia odprowadzone do wód lub do ziemi
Chart 9. Wastewater requiring treatment discharged into waters or into the ground

Największa część ścieków w województwie świętokrzyskim oczyszczana była z podwyższonym usuwaniem biogenów – 28,9 hm³ (44,5% ogólnej ilości ścieków wymagających oczyszczenia), w dalszej kolejności mechanicznie – 19,7 hm³ (30,2%) oraz biologicznie – 16,2 hm³ (24,9%), a najmniej chemicznie – 242 dm³ (0,4%). W porównaniu z rokiem 2018 zwiększyła się ilość ścieków oczyszczanych chemicznie (o 2,1%), mechanicznie (o 1,6%), oraz z podwyższonym usuwaniem biogenów (o 0,3%), a zmniejszyła się – oczyszczanych biologicznie (o 7,6%).

Na przestrzeni kilku lat wzrósł odsetek oczyszczanych ścieków. W 2019 r. wskaźnik udziału ścieków oczyszczanych w ściekach wymagających oczyszczenia wyniósł 89,1% (w 2018 r. – 82,3%, zaś w 2010 r. – 67,8%). W kraju było to odpowiednio 95,1% (w 2018 r. 95,1%, a 2010 r. 92,4%).

Oczyszczalnia ścieków - zespół podstawowych obiektów technologicznych, służących bezpośrednio do oczyszczania ścieków oraz znajdujących się na wspólnym terenie obiektów pomocniczych niezbędnych dla dostawy energii elektrycznej, wody, stworzenia odpowiednich warunków do pracy i obsługi oczyszczalni. Wyróżnia się oczyszczalnie mechaniczne, chemiczne, biologiczne, z podwyższonym usuwaniem biogenów.

Tablica 5. Ścieki komunalne i przemysłowe wymagające oczyszczania odprowadzone do wód lub do ziemi
Table 5. Industrial and municipal wastewater requiring treatment discharged into waters or into the ground

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2018	2019
Oczyszczalnie ścieków Wastewater treatment plants	149	154	149	149
Ścieki komunalne odprowadzone w ciągu roku w dam ³ Treated municipal wastewater during the year in dam ³	32920	35222	34630	35047
Ścieki przemysłowe odprowadzone w ciągu roku w dam ³ Industrial wastewater discharged during the year in dam ³	42823	42303	45572	37981
Ludność korzystająca z oczyszczalni ścieków w % ludności ogółem ^a Population connected to wastewater treatment plants in % of total population ^a	48,9	61,7	64,3	65,0

a Ludność korzystająca z oczyszczalni ścieków – na podstawie szacunków, ludność ogółem – na podstawie bilansów.
a Population connected to wastewater treatment plants – estimated data, total population – based on balances

W końcu 2019 r. w województwie świętokrzyskim działało 149 oczyszczalni ścieków przemysłowych i komunalnych (w Polsce 4137). Wśród nich było 111 oczyszczalni ścieków komunalnych (w kraju 3278), w tym 75 oczyszczalni typu biologicznego i 36 z podwyższonym usuwaniem biogenów (w kraju odpowiednio 2454 i 817). Liczba oczyszczalni ścieków komunalnych w województwie nie zmieniła się zarówno w porównaniu do 2018 r. (w kraju o 21 więcej), jak i do roku 2010 (w kraju wzrost o 142).

W 2019 r. w województwie świętokrzyskim liczba oczyszczalni ścieków przemysłowych pozostała na poziomie z poprzedniego roku i wyniosła 38. Była jednak mniejsza niż dziewięć lat wcześniej, gdy wyniosła 41. W kraju kolejny rok z rzędu odnotowano natomiast spadek liczby obiektów tego typu. W 2019 r. odnotowano ich 859 (w 2018 r. – 882, w 2010 r. – 1155). Wśród oczyszczalni ścieków przemysłowych znajdowało się 21 typu biologicznego (521 w kraju), 14 - mechanicznego (192), 2 – chemicznego (101) i 1 – z podwyższonym usuwaniem biogenów (45).

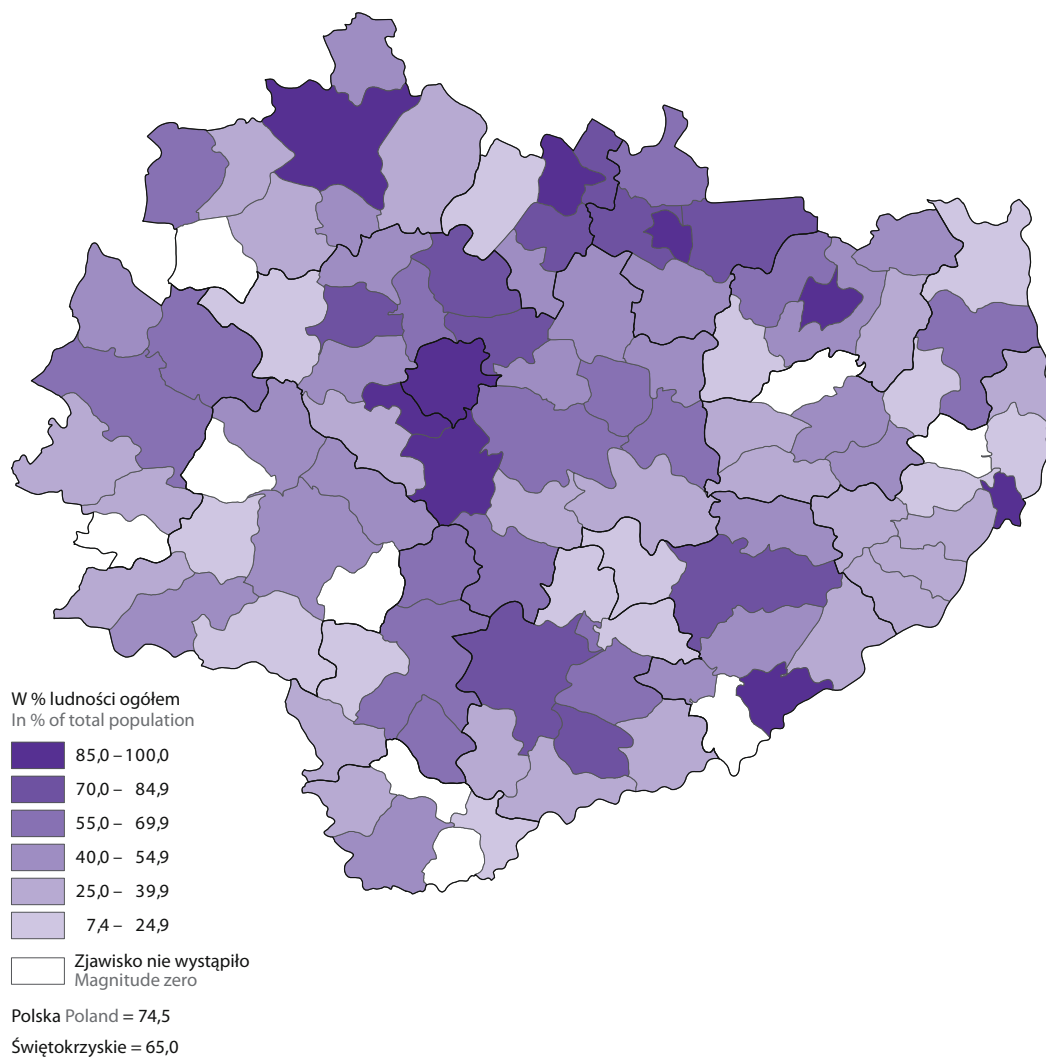
Według stanu w dniu 31 grudnia 2019 r. ogólna przepustowość oczyszczalni komunalnych wyniosła 205,3 dam³ na dobę (w 2018 – 204,5 dam³/d, w 2010 – 231,0 dam³/d), co stanowiło 2,3% wielkości krajowej. Największą przepustowość posiadały oczyszczalnie z podwyższonym usuwaniem biogenów, których całkowita przepustowość wyniosła 162,6 dam³/d.

Przepustowość w oczyszczalniach przemysłowych wyniosła 200,8 dam³/d (w 2018 r. – 200,8 dam³/d, w 2010 - 211,2 dam³/d). Wśród wszystkich typów oczyszczalni przemysłowych największą przepustowość posiadały oczyszczalnie mechaniczne – 192,0 dam³/d, następnie biologiczne – 6,3 dam³/d oraz chemiczne – 2,5 dam³/d.

Dane o **ludności korzystającej z oczyszczalni ścieków** podano w oparciu o szacunek liczby ludności korzystającej z oczyszczalni pracujących na sieci kanalizacyjnej i oczyszczających ścieki z miast i wsi (łącznie z ludnością korzystającą z oczyszczalni przemysłowych oczyszczających ścieki komunalne).

Na koniec 2019 r. z oczyszczalni ścieków korzystało 802,3 tys. ludności województwa świętokrzyskiego, tj. 65,0% ogólnej liczby mieszkańców. Oznacza to wzrost w porównaniu z rokiem poprzednim o 0,7 p.proc., a w odniesieniu do 2010 r. o 16,1 p.proc. W kraju odsetek ludności korzystającej z oczyszczalni ścieków wyniósł 74,5% i był wyższy odpowiednio o 0,5 p.proc. i 9,8 p.proc. W miastach województwa świętokrzyskiego korzystało z nich 95,6% ludności (wzrost o 0,3 p.proc. w stosunku do 2018 r.), a na wsi – 39,6% (wzrost o 0,5 p.proc. w odniesieniu do 2018 r.). W kraju wskaźniki te ukształtowały się odpowiednio na poziomie 94,8% i 44,0%.

Mapa 14. Ludność korzystająca z oczyszczalni ścieków w 2019 r.
Map 14. Population connected to wastewater treatment plants in 2019

4.4. Zanieczyszczenie i ochrona powietrza

4.4. Pollution and protection of air

W 2019 r. spadła ilość wyemitowanych zanieczyszczeń pyłowych i gazowych (bez dwutlenku węgla) z zakładów szczególnie uciążliwych dla czystości powietrza. Zwiększyła się ilość zanieczyszczeń zatrzymanych lub zneutralizowanych w urządzeniach do redukcji zanieczyszczeń. Stopień redukcji zanieczyszczeń pyłowych nie zmienił się na przestrzeni ostatnich lat i był jednym z najwyższych w kraju, natomiast zmniejszył się w przypadku zanieczyszczeń gazowych.

Źródłem emisji zanieczyszczeń powietrza są m.in. tzw. punktowe źródła emisji, czyli zakłady szczególnie uciążliwe dla czystości powietrza. Na koniec 2019 r. na terenie woj. świętokrzyskiego działało 88 takich zakładów (w 2018 r. - 89, w 2010 r. - 77). Większość z nich, bo 73,9% wyposażona była w urządzenia do redukcji zanieczyszczeń pyłowych, a 8,0% gazowych. W kraju 59,0% posiadało urządzenia do redukcji zanieczyszczeń pyłowych, a 15,2% gazowych.

Wielkość emisji zanieczyszczeń pyłowych – ilość zanieczyszczeń pyłowych odprowadzonych do atmosfery w ciągu roku i obejmuje poszczególne rodzaje tych zanieczyszczeń, tj.: pyły ze spalania paliw, cementowo-wapiennicze i materiałów ogniotrwałych, krzemowe, nawozów sztucznych, węglowo-grafitowe, sadzę i inne emitowane w danym zakładzie zanieczyszczenia pyłowe.

Wielkość emisji zanieczyszczeń gazowych - ilość zanieczyszczeń gazowych odprowadzonych przez jednostkę sprawozdawczą do atmosfery w ciągu roku i obejmuje następujące rodzaje zanieczyszczeń: dwutlenek siarki, tlenki azotu, tlenek węgla, dwutlenek węgla, węglowodory i inne emitowane przez dany zakład zanieczyszczenia gazowe.

Tablica 6.

Table 6.

Emisja zanieczyszczeń powietrza z zakładów szczególnie uciążliwych dla czystości powietrza
Emission of air pollutants from plants of significant nuisance to air quality

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2018	2019	
	tys. ton/rok thousand of tonnes/year				w odsetkach (Polska=100) in percent (Poland=100)
Emisja zanieczyszczeń gazowych Emission of gaseous pollutants					
Ogółem Total	13330,3	12539,2	15271,5	13652,9	6,9
w tym: of which:					
dwutlenek siarki sulphur dioxide	17,2	21,8	14,2	12,9	7,2
metan methane	0,1	0,2	0,2	0,2	0,0
tlenki azotu nitrogen oxides	19,4	21,0	14,3	12,8	6,8
tlenek węgla carbon monoxide	40,5	43,8	38,7	35,8	12,2
dwutlenek węgla carbon dioxide	13252,2	12449,2	15201,4	13588,7	6,9

Tablica 6. Emisja zanieczyszczeń powietrza z zakładów szczególnie uciążliwych dla czystości powietrza (dok.)

Table 6. Emission of air pollutants from plants of significant nuisance to air quality (cont.)

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2018	2019	
	tys. ton/rok thousand of tonnes/year				w odsetkach (Polska=100) in percent (Poland=100)
Emisja zanieczyszczeń pyłowych Emission of particulate pollutants					
Ogółem Total	2,8	1,9	1,8	1,8	6,6
w tym of which:					
ze spalania paliw from fuel combustion	1,8	1,2	1,2	1,1	7,7
niezorganizowana unorganised	0,1	0,1	0,1	0,0	0,9

Zakłady szczególnie uciążliwe dla czystości powietrza, w ciągu 2019 r. wyemitowały łącznie 65,9 tys. ton pyłów i gazów (bez CO₂), co stanowiło 5,6% ogólnej emisji tego typu zanieczyszczeń w kraju. W porównaniu z rokiem poprzednim ilość zanieczyszczeń powietrza z zakładów w województwie była mniejsza o 8,4%, a w kraju o 10,9%.

W 2019 r. wypuszczono do atmosfery 1,8 tys. ton zanieczyszczeń pyłowych, co stanowiło 6,6% krajowej emisji. W porównaniu z poziomem sprzed roku, emisja pyłów zarówno w województwie, jak i w kraju zmniejszyła się odpowiednio o 0,6% oraz o 14,8%. W relacji do 2010 r. nastąpił znaczny spadek (w województwie o ponad 1/3, a w Polsce o ponad połowę). Większość zanieczyszczeń pyłowych pochodziło ze spalania paliw (1,1 tys. ton), ich udział stanowił 64,0% ogólnej emisji pyłów w województwie (w kraju wskaźnik wyniósł 54,7%). Stosunkowo dużą część stanowiły w regionie również zanieczyszczenia cementowo-wapiennicze i materiałów ogniotrwałych (26,0%), ale ich wielkość w stosunku do 2010 r. została ograniczona o 32,9%.

W analizowanym roku w woj. świętokrzyskim emisja zanieczyszczeń gazowych (bez dwutlenku węgla) wyniosła 64,1 tys. ton. Jej skala została ograniczona, i w porównaniu do 2018 r. zmniejszyła się o 8,6%, a do 2010 r. o 17,9%. W Polsce emisja zanieczyszczeń gazowych zmniejszyła się odpowiednio o 10,8% i 32,0%. Głównym rodzajem zanieczyszczeń gazowych w województwie (bez CO₂) był tlenek węgla (55,8%), a w dalszej kolejności, dwutlenek siarki 20,1% oraz tlenki azotu – 20,0%.

W urządzeniach do redukcji zanieczyszczeń powietrza w 2019 r. zatrzymano w województwie 1792,5 tys. ton pyłów, tj. więcej o 1,9% niż w 2018 r. i 19,5% niż w 2010 r. W kraju zatrzymano i zneutralizowano 17,7 mln ton zanieczyszczeń pyłowych (8,9% mniej niż w poprzednim roku). Udział zatrzymanych i zneutralizowanych zanieczyszczeń pyłowych w woj. świętokrzyskim stanowił 10,1% ogólnej ich ilości w kraju.

Jednocześnie w urządzeniach do redukcji w 2019 r. zatrzymano i zneutralizowano 84,6 tys. ton gazów (bez dwutlenku węgla), co stanowiło 3,1% wielkości ogólnopolskiej. W relacji do poprzedniego roku nastąpił spadek o 10,0% ilości zanieczyszczeń gazowych poddanych procesowi redukcji. Spośród zatrzymanych i zneutralizowanych w urządzeniach oczyszczających zanieczyszczeń gazowych (bez CO₂) największe udziały miały dwutlenek siarki – 85,3% oraz tlenki azotu – 42,6%.

Stopień redukcji zanieczyszczeń pyłowych pozostawał nadal na jednym z najwyższych poziomów w kraju i wyniósł 99,9%. Odnotowano natomiast zmiany we wskaźniku redukcji zanieczyszczeń gazowych (bez CO₂), który w 2019 r. wyniósł – 56,9%. W stosunku do roku poprzedniego obserwowano niewielki spadek – o 0,4 p.proc oraz wzrost do 2010 r. – o 10,4 p.proc.

W 2019 r. największa emisja zanieczyszczeń do powietrza pochodziła z zakładów wytwarzających i zaopatrujących w energię elektryczną, gaz, parę wodną i gorącą wodę (sekcja D klasyfikacji PKD) oraz

z przetwórstwa przemysłowego (sekcja C). W omawianym roku w woj. świętokrzyskim z zakładów sekcji D pochodziło 44,4% emisji zanieczyszczeń pyłowych i 53,7% gazowych (z CO₂), natomiast z sekcji C odpowiednio 50,0% oraz 45,8%.

4.5. Ochrona przyrody. Lasy

4.5. Nature protection. Forests

Województwo świętokrzyskie charakteryzuje się największym udziałem obszarów prawnie chronionych w łącznej powierzchni w kraju.

W okresie dziewięciu lat obserwowano nieznaczne zmniejszanie powierzchni rezerwatów przyrody i parków krajobrazowych oraz zwiększenie obszarów chronionego krajobrazu, zespołów przyrodniczo-krajobrazowych i stanowisk dokumentacyjnych.

Powierzchnia gruntów leśnych oraz powierzchnia lasów nieznacznie zmniejszyła się w ciągu roku, ale zwiększyła się w okresie dziewięciu lat.

Województwo świętokrzyskie wyróżnia się znaczną różnorodnością biologiczną. Żyje tu wiele cennych gatunków fauny i flory, które współtworzą wyjątkowy charakter tego terenu. O wysokiej atrakcyjności przyrodniczej świadczy najwyższy w Polsce udział terenów prawnie chronionych w łącznej powierzchni województwa.

Ustanowienie obszarów prawnie chronionych o szczególnych walorach przyrodniczych stanowi formę zabezpieczenia ekosystemów przed skutkami niekontrolowanej antropopresji. Na koniec 2019 r. w województwie świętokrzyskim zajmowały one 760,4 tys. ha, tj. o 1,1 tys. ha mniej niż przed rokiem oraz o 4,6 tys. ha więcej niż w 2010 r. Obszary prawnie chronione stanowiły 64,9% powierzchni ogólnej wobec 65,0% w 2018 roku. Udział ten był dwukrotnie większy od ogólnopolskiego, który ukształtował się na poziomie 32,3%. Najwyższy odsetek obszarów prawnie chronionych odnotowano w powiatach pińczowskim (98,6%) i buskim (96,5%), a najniższy w sandomierskim (7,4%) i opatowskim (14,5%).

Park narodowy - obszar wyróżniający się szczególnymi wartościami przyrodniczymi, naukowymi, społecznymi, kulturowymi i edukacyjnymi, o powierzchni nie mniejszej niż 1000 ha, na którym ochronie podlega cała przyroda oraz walory krajobrazowe.

Rezerваты przyrody - obszary zachowane w stanie naturalnym lub mało zmienionym, ekosystemy, ostoje i siedliska przyrodnicze, a także siedliska roślin, siedliska zwierząt i siedliska grzybów oraz twory i składniki przyrody nieożywionej, wyróżniające się szczególnymi wartościami przyrodniczymi, naukowymi, kulturowymi lub walorami krajobrazowymi.

Park krajobrazowy - obszar chroniony ze względu na wartości przyrodnicze, historyczne i kulturowe oraz walory krajobrazowe w celu zachowania i popularyzacji tych wartości w warunkach zrównoważonego rozwoju.

Obszar chronionego krajobrazu - tereny chronione ze względu na wyróżniający się krajobraz o zróżnicowanych ekosystemach, wartościowe ze względu na możliwość zaspokajania potrzeb związanych z turystyką i wypoczynkiem lub pełnią funkcję korytarzy ekologicznych.

Obszary Natura 2000 - obszar utworzony w celu ochrony populacji dziko występujących ptaków lub siedlisk przyrodniczych lub gatunków będących przedmiotem zainteresowania Wspólnoty.

Zespoły przyrodniczo-krajobrazowe - fragmenty krajobrazu naturalnego i kulturowego zasługujące na ochronę ze względu na walory widokowe lub estetyczne.

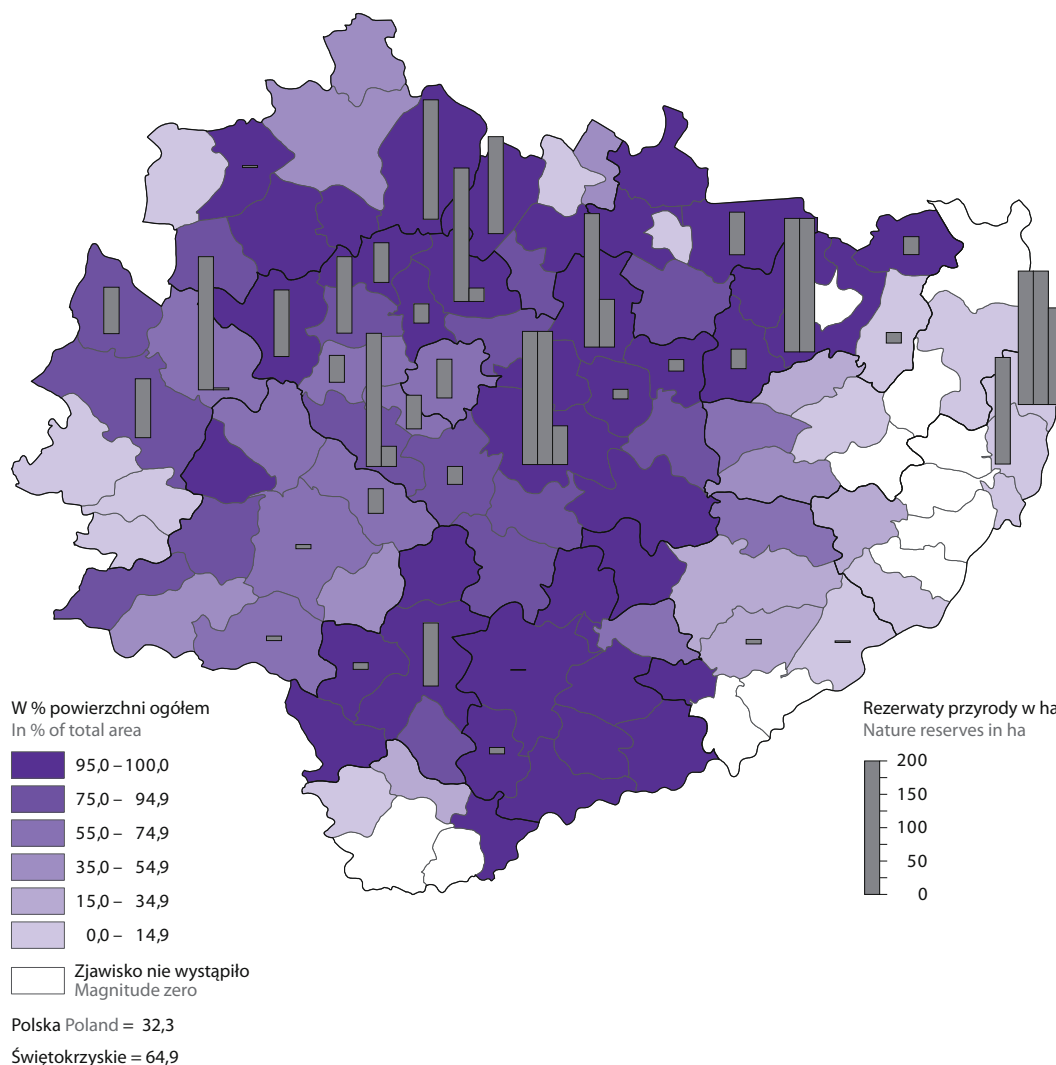
Na terenie województwa świętokrzyskiego znajdował się 1 park narodowy (Świętokrzyski Park Narodowy) o powierzchni 7626,5 ha (2,4% powierzchni parków narodowych w kraju). Położony był on na terenie dwóch powiatów, przy czym zdecydowana większość jego powierzchni (93,1%) znajdowała się w powiecie kieleckim, a pozostałe 6,9% w skarżyskim.

Na koniec 2019 r. w województwie świętokrzyskim zlokalizowane były 72 rezerваты przyrody o łącznej powierzchni 3,8 tys. ha. W okresie dziewięciu lat liczebność rezerwatów nie uległa zmianie, jednak o 0,7% została zmniejszona ich powierzchnia. Największy obszar zajmowały rezerваты leśne, które stanowiły 31,7% ogólnej powierzchni rezerwatów w województwie oraz faunistyczne (20,3%). Ponadto w świętokrzyskim znajdowało się 9 parków krajobrazowych o łącznej powierzchni 126,4 tys. ha (10,8% powierzchni województwa i 4,8% obszaru parków krajobrazowych w Polsce). Ich powierzchnia zmniejszyła się o 2,0% w stosunku do 2010 r. Największymi parkami w 2019 r. były Nadnidziański Park Krajobrazowy o powierzchni 22,9 tys. ha) i Cisowsko-Orłowiński Park Krajobrazowy (20,7 tys. ha).

W 2019 r. znajdowało się też 21 obszarów chronionego krajobrazu obejmujących 625,5 tys. ha, tj. 53,4% powierzchni województwa i 8,9% powierzchni obszarów chronionego krajobrazu w kraju. Powierzchnia tego obszaru w ciągu 9 lat zwiększyła się o 1,2%.

Liczba pomników przyrody na koniec 2019 r. wyniosła 731 (więcej o 12 niż rok wcześniej oraz o 18 w stosunku do 2010 r.). Najwięcej z nich znajdowało się w powiecie kieleckim (115), a także w powiatach jędrzejowskim (90) i opatowskim (87). Większość pomników przyrody to pojedyncze drzewa – 478. Stosunkowo licznymi obiektami o takim charakterze były również grupy drzew (95) i skałki (60).

Mapa 15. Powierzchnia o szczególnych walorach przyrodniczych prawnie chroniona w 2019 r.
Map 15. Area of special nature value under legal protection in 2019

Do indywidualnych form ochrony przyrody należą użytki ekologiczne, stanowiska dokumentacyjne oraz zespoły przyrodniczo-krajobrazowe. W województwie świętokrzyskim zdecydowanie najczęściej spotykana była pierwsza z tych form. Na koniec 2019 r. odnotowano 116 użytków ekologicznych, podczas gdy liczba stanowisk dokumentacyjnych wyniosła 14, a zespołów przyrodniczo-krajobrazowych 13. Powierzchnia użytków ekologicznych w 2019 r. wyniosła 769,3 ha (o 0,6 ha mniej niż w 2018 r., jednak o 41,6% więcej niż w 2010 r. Stanowiska dokumentacyjne zajmowały 28,7 ha (tyle samo co w 2018 r. i o 13,4% więcej niż dziewięć lat temu), a zespoły przyrodniczo-krajobrazowe 107,7 ha (odpowiednio o 0,3% mniej i o 3,6% więcej).

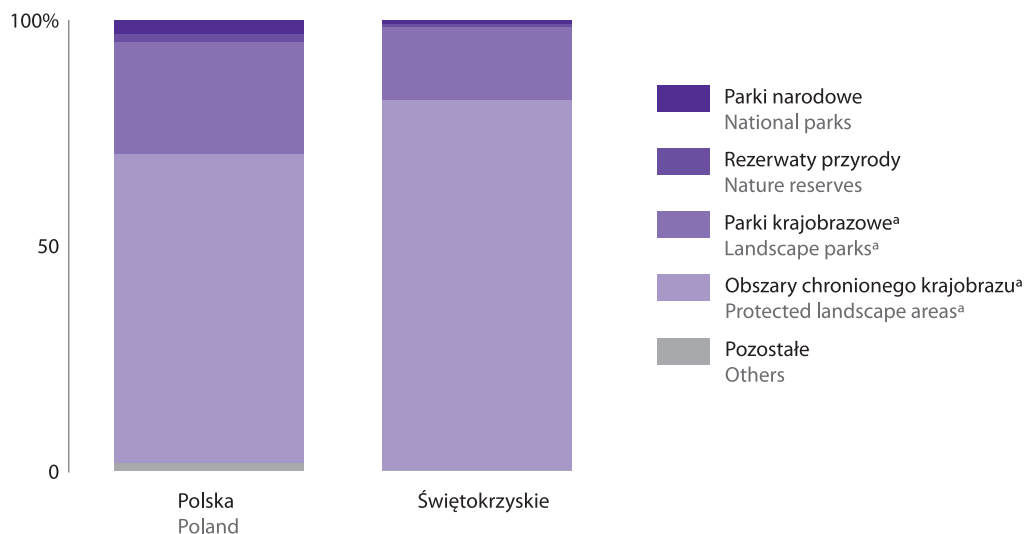
Wśród form ochrony przyrody wymienić należy obszary Natura 2000. W 2019 r. specjalne obszary ochrony siedlisk (SOO) zajmowały 13,3% powierzchni województwa (w kraju 11,2% powierzchni Polski), natomiast obszary specjalnej ochrony ptaków (OSO) – 1,9% (w kraju 15,7%). W okresie dziewięciu lat powierzchnia specjalnych obszarów ochrony siedlisk powiększyła się o 0,2%, a obszar specjalnej ochrony ptaków wzrósł o 0,4%.

Oprócz obszarów objętych ochroną prawną, ochronie środowiska przyrodniczego służą także tereny zieleni. Wpływają one na kształtowanie zdrowego otoczenia, a tym samym poprawę warunków bytowych mieszkańców. Na koniec 2019 r. łączna powierzchnia ogólnodostępnych parków i zieleńców oraz terenów zieleni osiedlowej wyniosła 1199,8 ha i w stosunku do 2018 r. zwiększyła się o 2,0%, a w odniesieniu do 2010 nastąpił wzrost o 13,5%. Szczególnie istotną funkcję tereny te pełnią w miastach, w których dostęp do terenów zielonych jest ograniczony i w których często zlokalizowane są większe zakłady przemysłowe. Na koniec 2019 r. ludność świętokrzyskich miast mogła korzystać z parków spacerowo-wypoczynkowych, zieleńców oraz terenów zieleni osiedlowej o łącznej powierzchni 1052,7 ha, tj. więcej o 2,4% niż przed rokiem.

Najliczniejszym gatunkiem zwierząt chronionych w województwie w 2019 r. był bóbr europejski. Populacja tych zwierząt w regionie wyniosła 10,0 tys. sztuk, a udział w kraju – 7,3%. Liczba bobrów zwiększyła się zarówno w ciągu roku, jak i dziewięciu lat odpowiednio o 11,1% i o 150,0%.

Wykres 10. Powierzchnia o szczególnych walorach przyrodniczych prawnie chroniona w 2019 r.

Chart 10. Area of special nature value under legal protection in 2019

a Bez powierzchni rezerwatów przyrody, stanowisk dokumentacyjnych, zespołów przyrodniczo-krajobrazowych i użytków ekologicznych położonych na terenie parków krajobrazowych i obszarów chronionego krajobrazu.

a Excluding nature reserves, documentation sites, landscape-nature complexes and ecological arable lands located within landscape parks and protected landscape areas.

Na koniec 2019 r., powierzchnia gruntów leśnych w województwie świętokrzyskim wyniosła 338,4 tys. ha, w tym 98,0% stanowiły lasy. Na przestrzeni roku powierzchnia gruntów leśnych zmniejszyła się o 607 ha (0,2%), a w ciągu dziewięciu lat odnotowano wzrost o 4,8 tys. ha (o 1,4%). Na koniec 2019 r. na terenie województwa znajdowało się 3,6% ogólnej powierzchni gruntów leśnych w Polsce. Równocześnie rosła powierzchnia gruntów związanych z gospodarką leśną, która w ciągu roku zwiększyła się o 6,8 ha i na koniec 2019 r. wyniosła 6,7 tys. ha.

Powierzchnia lasów w 2019 r. wyniosła 331,7 tys. ha i zmniejszyła się o 0,2% na przestrzeni roku, jednak zwiększyła się w ciągu dziewięciu lat o 1,4%.

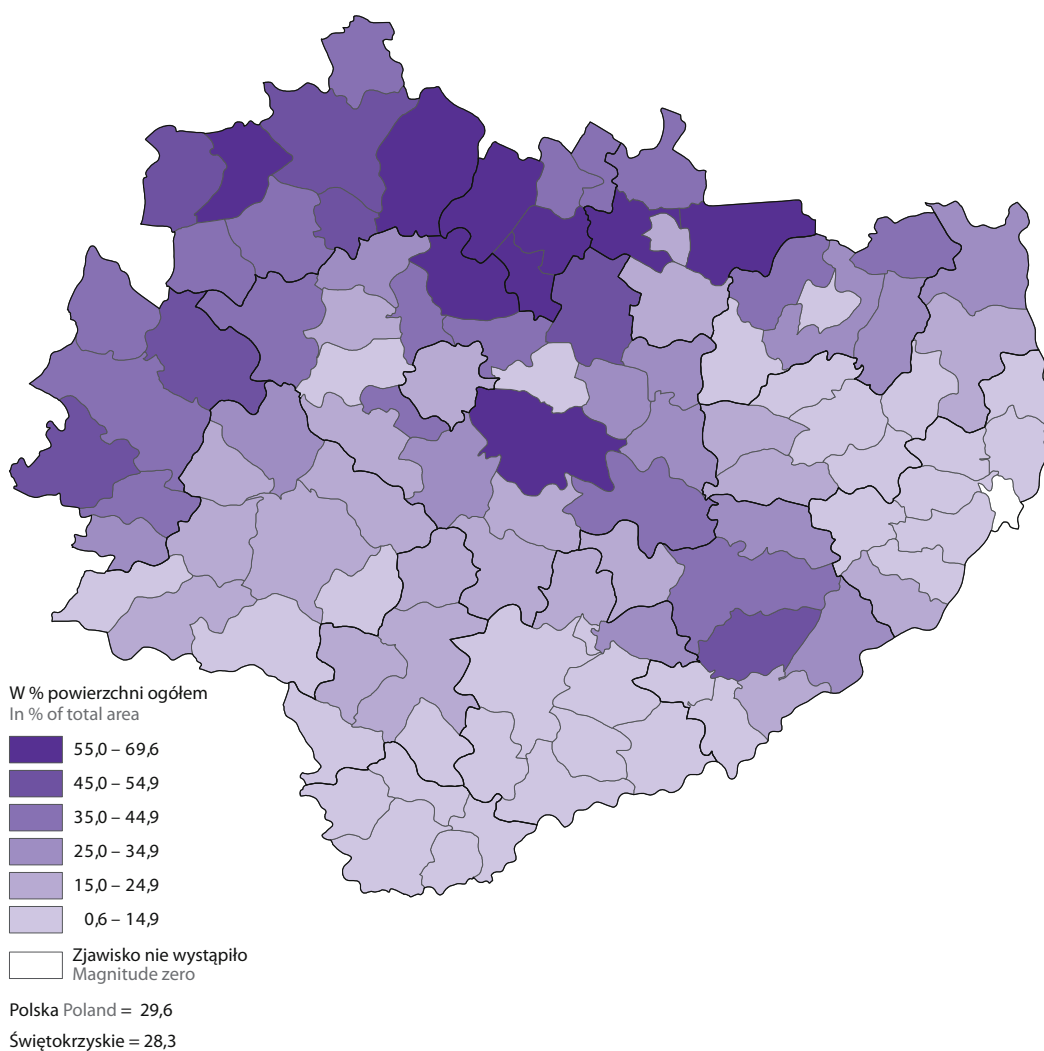
Wskaźnik lesistości w województwie był nieznacznie mniejszy od krajowego (wynoszącego 29,6%) i ukształtował się na poziomie 28,3%. Jego wartość lokowała świętokrzyskie na 10. miejscu wśród województw. W stosunku do 2018 r. wskaźnik lesistości zmniejszył się o 0,1 p.proc, a w odniesieniu do 2010 r. zwiększył się o 0,4 p.proc. Jego najwyższy poziom odnotowano na północy województwa w takich powia-

tach jak: skarżyski (57,5%), konecki (49,0%) i starachowicki (45,1%), zaś najniższy był w kazimierskim (2,9%) i sandomierskim (7,1%).

W strukturze własnościowej lasów w województwie świętokrzyskim, podobnie jak w całym kraju, dominowały lasy publiczne (71,3%). Wśród nich zdecydowaną większość (95,2%) stanowiły lasy znajdujące się w zarządzie Lasów Państwowych. Udział lasów prywatnych wyniósł 28,7%.

Lesistość – stosunek procentowy powierzchni lasów do ogólnej powierzchni geodezyjnej kraju (danej jednostki terytorialnej: województwa, powiatu, gminy).

Mapa 16. Lesistość w 2019 r.
Map 16. Forest cover in 2019

4.6. Odpady przemysłowe i komunalne

4.6. Industrial and municipal waste

W 2019 roku wytworzono więcej odpadów oraz mniejsza ich ilość została poddana odzyskowi. Zwiększyła się ilość odpadów unieszkodliwionych oraz zmniejszył się ich udział w odpadach wytworzonych.

W analizowanym roku zwiększono ilość zebranych odpadów komunalnych ogółem, w tym zmieszanych oraz zebranych selektywnie.

W 2019 r. wytworzono 5040,5 tys. ton odpadów przemysłowych, tj. o 14,5 tys. ton (o 0,2%) więcej niż rok wcześniej i 3076,7 tys. ton więcej niż w 2010 r. Odpady te stanowiły 4,4% wytworzonych w kraju.

W analizowanym roku składowano 71012,0 tys. ton odpadów, tj. o 9,8% więcej niż w 2018 r. i 4,8-krotnie więcej niż w 2010 r. Odpady dotychczas składowane stanowiły 4,0% odpadów składowanych w Polsce.

W 2019 unieszkodliwiono we własnym zakresie 2798,8 tys. ton odpadów, czyli o 47,8% więcej niż rok wcześniej. W latach 2018-2019 zwiększył się udział odpadów unieszkodliwionych. W ostatnim roku analizowanego okresu stanowiły one 50,7% ogólnej ilości odpadów wytworzonych (wobec 37,7% w 2018 r.). Odpady unieszkodliwione stanowiły 11,8% odpadów unieszkodliwionych w Polsce.

Mniej niż przed rokiem odpadów poddano odzyskowi – 970,9 tys. ton wobec 1291,8 tys. ton w 2018 r., a ich udział w Polsce wyniósł 4,2%. Innym odbiorcom przekazano 1067,5 tys. ton odpadów, tj. o 41,8% mniej niż przed rokiem. Najmniej odpadów w 2019 r. było magazynowanych czasowo – 203,3 tys. ton. W ciągu roku ich liczba zwiększyła się aż ponad 39-krotnie, a w stosunku do 2010 r. nastąpił 4,5-krotny wzrost.

Tablica 7.

Table 7.

Odpady przemysłowe

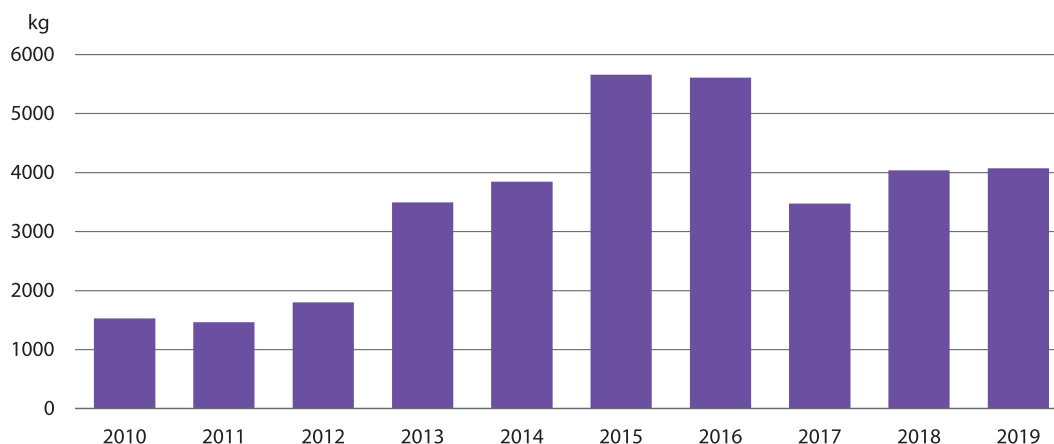
Industrial waste

Wyszczególnienie Specification	2010	2019	
	w tysiącach ton in thousand tonnes		w odsetkach (Polska=100) in percent (Poland=100)
Odpady wytworzone (w ciągu roku) - ogółem Waste generated (during the year) - total	1963,8	5040,5	4,4
w tym: of which:			
unieszkodliwione we własnym zakresie conditioned by waste producer on site	15,6	2798,8	11,8
przekazane innym odbiorcom transferred to other recipients	.	1067,5	1,6
magazynowane czasowo temporarily stored	45,3	203,3	14,5
Odpady dotychczas składowane (stan w końcu roku) - ogółem Waste landfilled (at the end of the year) - total	14778,1	71012,0	4,0

Wykres 11. Odpady przemysłowe wytworzone w ciągu roku na 1 mieszkańca

Chart 11. Industrial waste generated during the year per capita

W 2019 r. w województwie świętokrzyskim zebrano 286,5 tys. ton odpadów komunalnych, tj. 2,2% odpadów komunalnych kraju. W porównaniu z 2018 r. ich ilość zwiększyła się o 14,5%, a w stosunku do 2010 r. była większa o 43,6%. Zdecydowana większość (79,7%) tego typu odpadów pochodziła z gospodarstw domowych. Ich ilość zwiększyła się w stosunku do 2018 r. o 18,5% oraz o 71,0% do 2010 r.

W 2019 r. zebrano 202,1 tys. ton zmieszanych odpadów komunalnych, tj. o 12,0% więcej niż w 2018 r. oraz o 8,9% więcej niż w 2010 r. Ich udział w odpadach zmieszanych kraju wynosił 2,3%. Na gospodarstwa domowe przypadało 153,6 tys. ton, tj. 76,0% ogólnej ilości zmieszanych odpadów komunalnych.

Na przestrzeni dziewięciu lat zwiększyła się ilość odpadów odebranych lub zebranych selektywnie (ponad sześciokrotnie do 84,4 tys. ton). Frakcjami o dominującym udziale w tej grupie były: zmieszane odpady opakowaniowe (30,6% ogólnej ilości odpadów zebranych selektywnie), szkło (18,3%), odpady wielkogabarytowe (16,2%) oraz odpady biodegradowalne (13,8%). W 2019 r. odpady zebrane selektywnie stanowiły 29,5% odpadów komunalnych ogółem, podczas gdy w 2018 r. – 27,9%, a w 2010 r. – 7,0%. W kraju w analizowanym roku powyższy wskaźnik wynosił 31,2%. W przekroju powiatów najwyższy udział selektywnej zbiórki odpadów w 2019 r. odnotowano w buskim (54,6%). Wysokim poziomem tego wskaźnika charakteryzowały się także powiaty kielecki (43,2%) oraz kazimierski (36,7%). Najniższy odsetek odpadów zebranych selektywnie wystąpił natomiast w: włoszczowskim (20,1%), opatowskim (23,1%) i koneckim (23,5%).

Na koniec 2019 r. na obszarze województwa funkcjonowało 13 czynnych składowisk, na których unieszkodliwiane były odpady komunalne. Było ich o 3 więcej niż w 2018 r. i o 4 mniej niż w 2010 r. Na przestrzeni dziewięciu lat zmniejszyła się ich powierzchnia – o 6,4 ha do 47,4 ha.

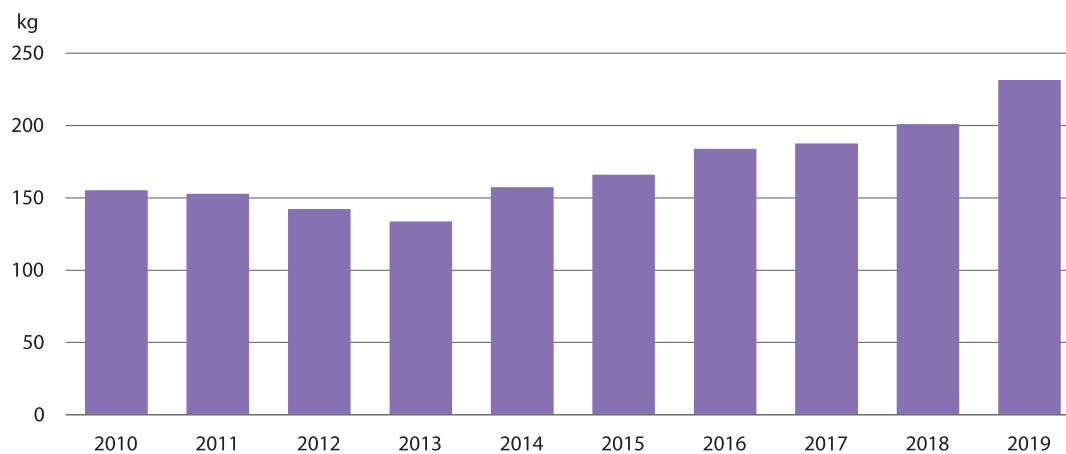
W 2019 r. funkcjonowało 47 dzikich wysypisk i było ich o 2 mniej niż w 2018 r. oraz o 76 mniej niż w 2010 r. Powierzchnia dzikich wysypisk w ciągu roku zwiększyła się o 70,0% do 77,1 tys. m² oraz była o 107,8% większa od notowanej w 2010 r. Obszar dzikich wysypisk w województwie stanowił 3,9% ich powierzchni w kraju.

Odpady komunalne - odpady powstające w gospodarstwach domowych, z wyłączeniem pojazdów wycofanych z eksploatacji, a także odpady niezawierające odpadów niebezpiecznych pochodzące od innych wytwórców odpadów, które ze względu na swój charakter lub skład są podobne do odpadów powstających w gospodarstwach domowych.

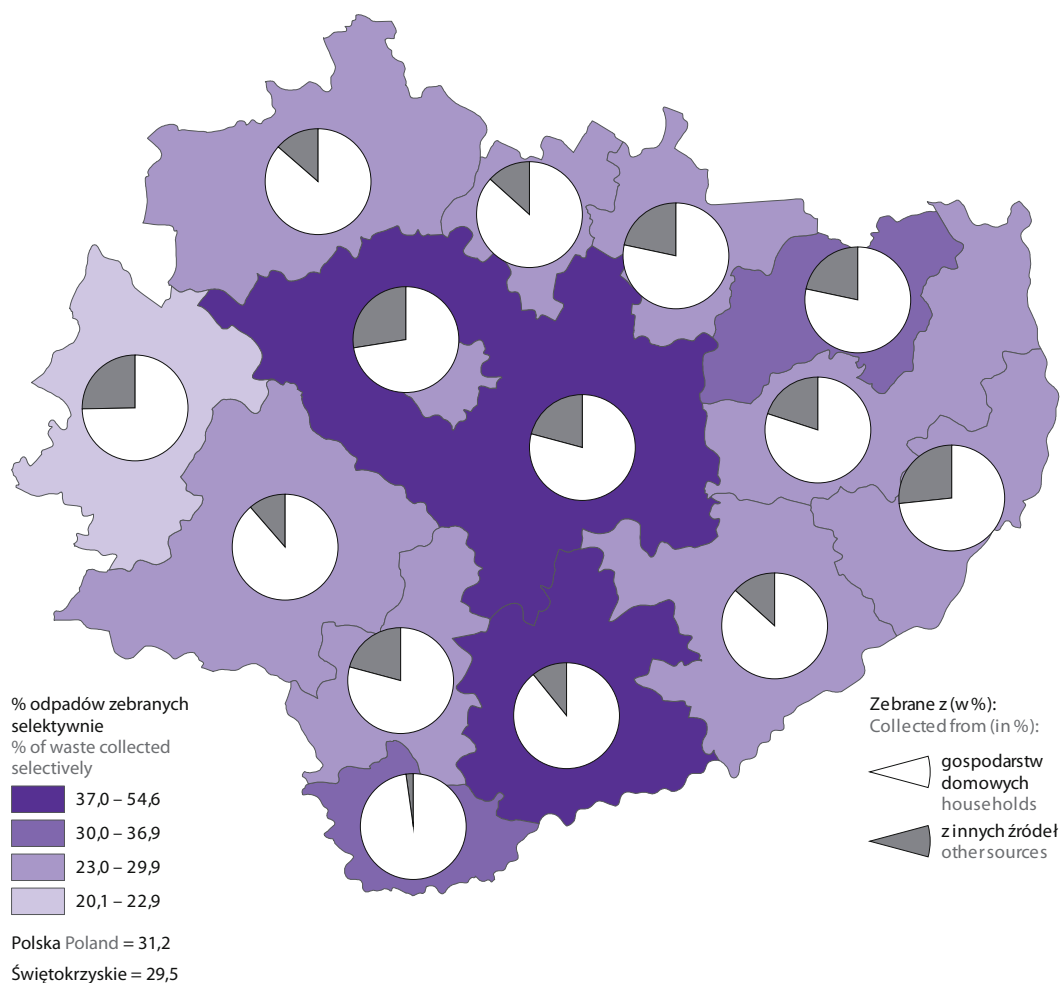
Tablica 8. Odpady komunalne zebrane selektywnie w ciągu roku
Table 8. Municipal waste collected separately during the year

Wyszczególnienie Specification	2010		2019			
	Ogółem Total	w tym z gospodarstw domowych of which from households	Ogółem Total		w tym z gospodarstw domowych of which from households	
	w tonach in tonnes		w odsetkach (Polska=100) in percent (Poland=100)	w tonach in tonnes	w odsetkach (Polska=100) in percent (Poland=100)	
Ogółem Total	13884,2	8474,2	84383,4	2,1	74819,6	2,0
w tym: of which:						
Papier i tektura Paper and cardboard	3651,8	1047,1	6561,6	1,9	4299,9	1,8
Szkło Glass	3408,2	2918,2	15472,2	2,7	14414,0	2,7
Tworzywa sztuczne Plastics	2296,3	1559,2	5988,7	1,5	5009,1	1,4
Metale Metals	698,0	120,7	85,8	0,6	79,0	0,6
Tekstylia Textiles	704,6	699,8	24,7	0,8	24,7	0,9
Zużyte urządzenia elektryczne i elektroniczne Waste electrical and electronic equipment	146,7	144,2	1428,2	3,5	1341,1	3,5

Wykres 12. Odpady komunalne zebrane w ciągu roku na 1 mieszkańca
Chart 12. Municipal waste collected during the year per capita

Mapa 17. Odpady komunalne zebrane w 2019 r.
Map 17. Municipal waste collected in 2019

4.7. Ekonomiczne aspekty ochrony środowiska

4.7. Economic aspects of environmental protection

W 2019 r. w województwie wzrosły nakłady na środki trwałe służące ochronie środowiska oraz zmniejszyły się nakłady na środki trwałe służące gospodarce wodnej.

Najważniejszymi źródłami finansowania inwestycji służących ochronie środowiska były środki własne jednostek i środki z zagranicy, a w przypadku inwestycji w gospodarkę wodną najwięcej środków pochodziło z funduszy ekologicznych.

Efektami rzeczowymi inwestycji służącymi ochronie środowiska i gospodarce wodnej były: rozbudowa sieci kanalizacyjnej i wodociągowej, budowa oczyszczalni ścieków oraz ujęć wody.

Nakłady na środki trwałe służące ochronie środowiska poniesione w 2019 r. wyniosły 387,7 mln zł, co stanowiło 3,1% nakładów w Polsce i w porównaniu z 2018 r. wzrosły o 101,5 mln zł (o 35,5%), a w stosunku do 2010 r. zmniejszyły się o 196,6 mln zł (o 33,6%). W przeliczeniu na 1 mieszkańca na ochronę środowiska przeznaczono średnio 313 zł. Wartość ta była o 3,1% mniejsza niż w skali kraju. W 2018 r. w województwie na 1 mieszkańca na ochronę środowiska przeznaczono średnio 230 zł, a w 2010 r. 455 zł. Pod względem kierunków inwestowania w ochronie środowiska najwyższe nakłady poniesione zostały na gospodarkę ściekową i ochronę wód – 220,1 mln zł (56,8% ogółu nakładów służących ochronie środowiska w województwie), a rok wcześniej – 172,5 mln zł (60,3%). Nakłady na ochronę powietrza atmosferycznego i klimatu wyniosły 106,2 mln zł (27,4% ogółu nakładów służących ochronie środowiska), ochronę różnorodności biologicznej i krajobrazu – 14,2 mln zł (3,7%), a gospodarkę odpadami – 11,3 mln zł (2,9%).

Nakłady na środki trwałe służące gospodarce wodnej w województwie świętokrzyskim w 2019 r. wyniosły 69,3 mln zł i były o 5,2 mln zł (6,9%) niższe od poniesionych rok wcześniej i 52,9 mln zł (43,3%) mniejsze niż w 2010 r. W przeliczeniu na 1 mieszkańca na gospodarkę wodną przeznaczono średnio 56 zł, tj. o 39,0% mniej niż w skali kraju. W 2018 r. w województwie przeznaczono średnio 60 zł na 1 mieszkańca, a w 2010 r. – 95 zł. Nakłady służące gospodarce wodnej wykorzystywano głównie na ujęcia i doprowadzenia wody (50,6%) oraz obwałowania przeciwpowodziowe (22,5%).

Najważniejszymi źródłami finansowania inwestycji służących ochronie środowiska w 2019 r. były środki własne jednostek (49,6%) i środki z zagranicy (33,8%). Inaczej kształtowała się struktura finansowania inwestycji w gospodarkę wodną. W tym przypadku największe środki pochodziły z funduszy ekologicznych (43,8%). Udział środków własnych i środków z zagranicy wyniósł odpowiednio 32,1% i 20,2%.

Wśród efektów rzeczowych inwestycji służących ochronie środowiska w województwie świętokrzyskim w 2019 r. należy wymienić budowę 187,0 km sieci kanalizacyjnej odprowadzającej ścieki (156,5 km w 2018 r.) oraz 7,5 km sieci odprowadzającej wody opadowe (7,6 km w 2018 r.). Ponadto do eksploatacji oddano 3 biologiczne oczyszczalnie ścieków komunalnych o przepustowości 3773 m³ na dobę (w 2018 r. oddano 1 o przepustowości 20 m³ na dobę) oraz 573 indywidualne przydomowe oczyszczalnie ścieków o łącznej przepustowości 779,7 m³ na dobę (wobec 753 oczyszczalni o przepustowości 1696 m³ rok wcześniej). Efektem inwestycji w gospodarkę wodną były ujęcia wody o wydajności 1722 m³ na dobę oraz 84,6 km sieci wodociągowej (2750 m³ oraz 112,5 km w 2018 r.).

Tablica 9.
Table 9.

Nakłady^a na środki trwałe służące ochronie środowiska i gospodarce wodnej
Outlays^a on fixed assets for environmental protection and water management

Wyszczególnienie Specification	2010-2019		
	w tys. zł in thousand PLN	na 1 mieszkańca ^b per capita ^b	w odsetkach (Polska=100) in percent (Poland=100)
Ochrona środowiska - ogółem Environmental protection - total	4954440,5	3925,2	4,5
w tym: of which:			
ochrona powietrza atmosferycznego i klimatu protection of air and climate	2082274,6	1649,8	6,7
gospodarka ściekowa i ochrona wód wastewater management and protection of waters	2284040,7	1809,6	4,2
gospodarka odpadami waste management	277558,4	219,9	2,3
ochrona różnorodności biologicznej i krajobrazu ogółem protection of biodiversity and landscape	19614,2	15,5	1,3
pozostała działalność związana z ochroną środowiska other activity connected with environment protection	264556,1	209,6	4,1

Tablica 9.
Table 9.

Nakłady^a na środki trwałe służące ochronie środowiska i gospodarce wodnej (dok.)

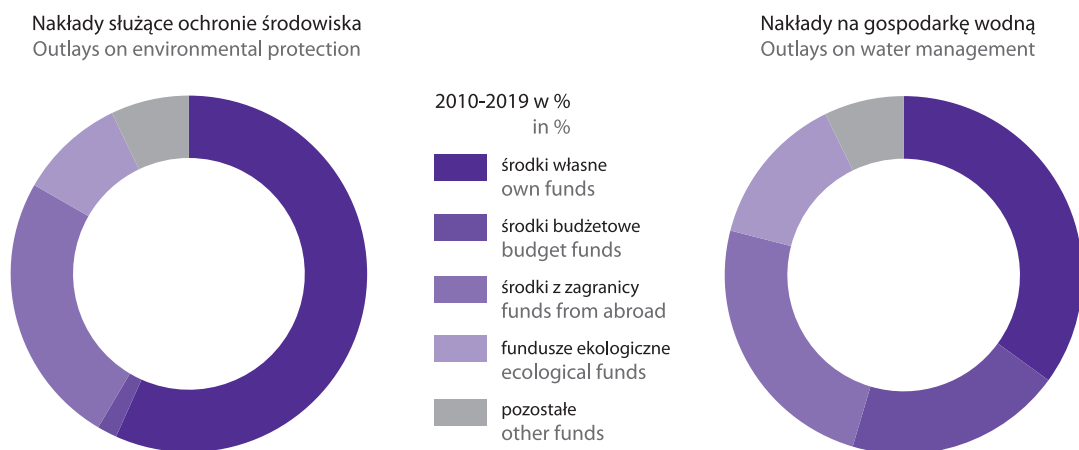
Outlays^a on fixed assets for environmental protection and water management (cont.)

Wyszczególnienie Specification	2010-2019		
	w tys. zł in thousand PLN	na 1 mieszkańca ^b per capita ^b	w odsetkach (Polska=100) in percent (Poland=100)
Gospodarka wodna – ogółem Water management – total	678446,1	537,5	2,3
w tym: of which:			
ujęcia i doprowadzenia wody water intakes and systems	347303,0	275,2	2,9
budowa i modernizacja stacji uzdatniania wody construction and modernisation of water treatment plants	26957,4	21,4	0,6

a Według lokalizacji inwestycji. b Średnia wartość z danego okresu.
a By site location of investment. b Average value for a given period.

Wykres 13. Nakłady na środki trwałe według źródeł finansowania

Chart 13. Outlays on fixed assets by source of financing

Rozdział 5

Chapter 5

Spółeczeństwo

Society

5.1. Kapitał ludzki

5.1. Human capital

Demografia

Demography

Spadek liczby ludności województwa świętokrzyskiego obserwowany corocznie nasilił się w 2020 r. – do 4,5% w porównaniu z 2010 r. Natężenie strat na obszarach wiejskich było wyższe niż w miastach.

Na obniżenie przyrostu rzeczywistego wpłynęły zarówno mocny ubytek naturalny (do minus 6,4‰), jak i migracyjny (do minus 1,6‰). Nastąpił znaczny spadek liczby urodzeń (o 23,8% w skali dekady). Współczynnik dzietności zmniejszył się do poziomu dającego zastępowalność matek przez córki w 56,5%. Udział dzieci i młodzieży w ogólnej liczbie ludności obniżył się do 13,7%.

Pogorszeniu uległy współczynniki obciążenia grupy produkcyjnej – osobami w wieku nieprodukcyjnym do 68, w tym poprodukcyjnym do 41. Indeks starości zwiększył się do 148, oznaczając przyspieszenie procesu demograficznego starzenia się społeczeństwa.

Prognozy przewidują pogłębienie niekorzystnych tendencji.

Województwo świętokrzyskie jest jednym z najmniejszych województw, zarówno pod względem terytorialnym, jak i populacyjnym. Powierzchnia 11711 km² sytuuje je na 15. miejscu w kraju. Mieszkańcy województwa, niezmiennie od wielu lat, stanowią niewiele ponad 3% ogółu ludności Polski. Mniej osób zamieszkiwało jedynie województwa: lubuskie, opolskie i podlaskie.

Szacunki liczby i struktury ludności dla lat międzyspisowych sporządza się metodą bilansową, przyjmując wyniki ostatniego spisu powszechnego jako bazę wyjściową do obliczenia danych dla danej gminy z uwzględnieniem liczby urodzeń, zgonów, salda migracji wewnętrznych i zagranicznych oraz zmian administracyjnych, jakie miały miejsce w bilansowym okresie.

Prezentowane dane dotyczą ludności zamieszkałej w danej gminie, tj. liczby ludności zameldowanej na pobyt stały skorygowanej o saldo osób zameldowanych na pobyt czasowy ponad 3 miesiące. Jako bazę wyjściową bilansów przyjęto wyniki Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań 2011, z tym że dla 2010 r. – według podziału administracyjnego obowiązującego w dniu 31 XII 2011 r.

Ludność województwa na koniec 2020 r. liczyła 1224,6 tys. osób, tj. mniej o 0,8% niż przed rokiem i o 4,5% niż w 2010 r., a skala obu ubytków była najwyższa w kraju (mniej odpowiednio o 0,3% i 0,7%). Procesy depopulacyjne przebiegały sukcesywnie w kolejnych latach, przy czym w ostatnim roku obserwowano ich wyraźne nasilenie. Straty w większym stopniu dotknęły tereny wiejskie niż miejskie – w ujęciu dekady o 4,9% wobec 4,0%. Zmniejszenie populacji mężczyzn było nieco wyższe niż kobiet (o 4,8% wobec 4,3%).

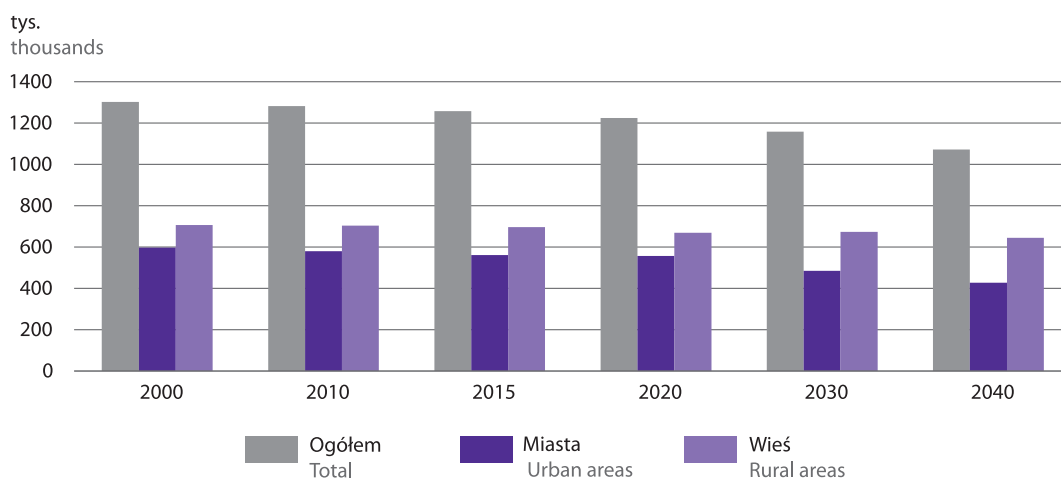
Według prognoz depopulacja województwa będzie się nasilała w kolejnych dekadach. Przewidywane na lata 2021-2040 zmniejszenie liczby ludności będzie prawie dwukrotnie wyższe niż w kraju – o ponad 12% wobec przeszło 6%. O blisko 20% ulegnie zmniejszeniu społeczność miast, natomiast skala wyludnienia wsi osiągnie 6%. Nie przewiduje się dużych zmian w proporcji płci – o około 12% spadnie zarówno liczebność mężczyzn, jak i kobiet. Odsetek mieszkańców świętokrzyskiego zmniejszy się do 3,0% ludności kraju

Tablica 10. **Ludność**
Table 10. **Population**

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2019	2020
Ogółem (stan w dniu 31 grudnia) Total (as of 31 December) w tys. in thousands	1282,5	1257,2	1234,0	1224,6
w odsetkach (Polska=100) in percent (Poland=100)	3,3	3,3	3,2	3,2
Kobiety na 100 mężczyzn Females per 100 males	105	105	105	105
Miasta - w % ogółu ludności Urban areas - in % of total population	45,1	44,6	45,4	45,4
Wieś - w % ogółu ludności Rural areas - in % of total population	54,9	55,4	54,6	54,6
Ludność na 1 km ² powierzchni ogólnej Population per 1 km ² of total area	110	107	105	105

Wykres 14. Ludność w latach 2000-2020 oraz prognoza do 2040 r.

Stan w dniu 31 grudnia
Chart 14. Population in 2000-2020 and projection until 2040|
As of 31 December

Świętokrzyskie pozostaje jednym ze słabiej zaludnionych województw w kraju, znacznie poniżej średniej krajowej. W końcu 2020 r. średnia gęstość zaludnienia wyniosła 105 osób na km² i kształtowała się na

tym samym poziomie co przed rokiem oraz znacznie niższym niż w 2010 r. (110). W kraju zmniejszyła się w ostatnim roku do 122 osób na km².

Poziom urbanizacji w województwie świętokrzyskim także wyraźnie odbiegał od przeciętnego w kraju. Do 2014 r. corocznie ulegał niewielkiemu zmniejszeniu, co pozostawało zgodne z ogólnopolską tendencją przemieszczania się ludności z większych ośrodków miejskich na ich obrzeża. Od 2015 r. proces ten wyraźnie osłabł i odsetek mieszkańców miast pozostawał stabilny, po czym podnosił od 2018 r. w wyniku zmian administracyjnych. Odsetek mieszkańców miast w latach bazowych wynosił 45,1% w 2010 r., 44,6% w 2015 r. oraz 45,4% w dwóch ostatnich latach. W kraju w latach 2010-2020 zmniejszył się z 60,8% do 59,9%.

Struktura ludności według płci w województwie świętokrzyskim prawie nie ulega zmianom. W ogólnej liczbie mieszkańców nieznacznie przeważały kobiety, których odsetek (stały do 2019 r.) zwiększył się w ostatnim roku dekady o 0,1 p.proc. - do 51,3%. Niezmiennosć proporcji płci notowano również w kraju, przy czym nieco wyższa niż w naszym regionie umieralność mężczyzn podniosła udział kobiet do 51,6%. Współczynnik feminizacji (liczba kobiet na 100 mężczyzn), podobnie jak w kraju, przyjmował stałą wartość w całym okresie 2010-2020 - 105, wobec 107 w Polsce. Przewaga liczby kobiet nad liczbą mężczyzn wyraźnie widoczna była w miastach, w których wskaźnik w 2020 r. osiągnął wartość 111 (wobec 110 w 2010 r.), podczas gdy na wsi występowała prawie równowaga płci - 101 w latach granicznych.

Zmiany ludnościowe w latach 2010-2020 w ujęciu terytorialnym cechowała różna dynamika. Wśród powiatów w 13 z nich odnotowano ubytki, przy czym największy w powiatach: ostrowieckim, opatowskim i skarżyskim - od 7,6% do 8,1%. Tylko w powiecie kieleckim przybyło mieszkańców - o 2,7%. Natomiast spośród 102 gmin województwa straty wystąpiły w 90, w tym wysokie (pomiędzy 9,1% a 9,6%) w 7. W najgorszej sytuacji znalazły się gminy Bałtów i Działoszyce, w których populacja zmniejszyła się odpowiednio o 12,6% i 10,1%. W pozostałych 12 gminach poziom ludności sprzed dekady wzrósł - jego skala oscylowała pomiędzy 0,2% w gminie Smyków a 15,6% w Morawicy.

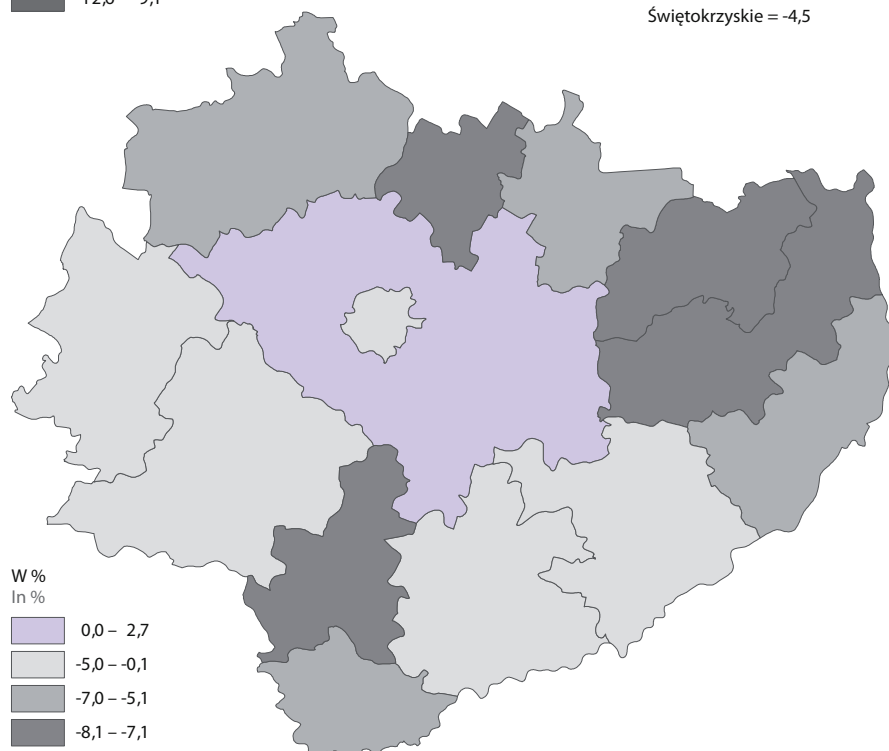
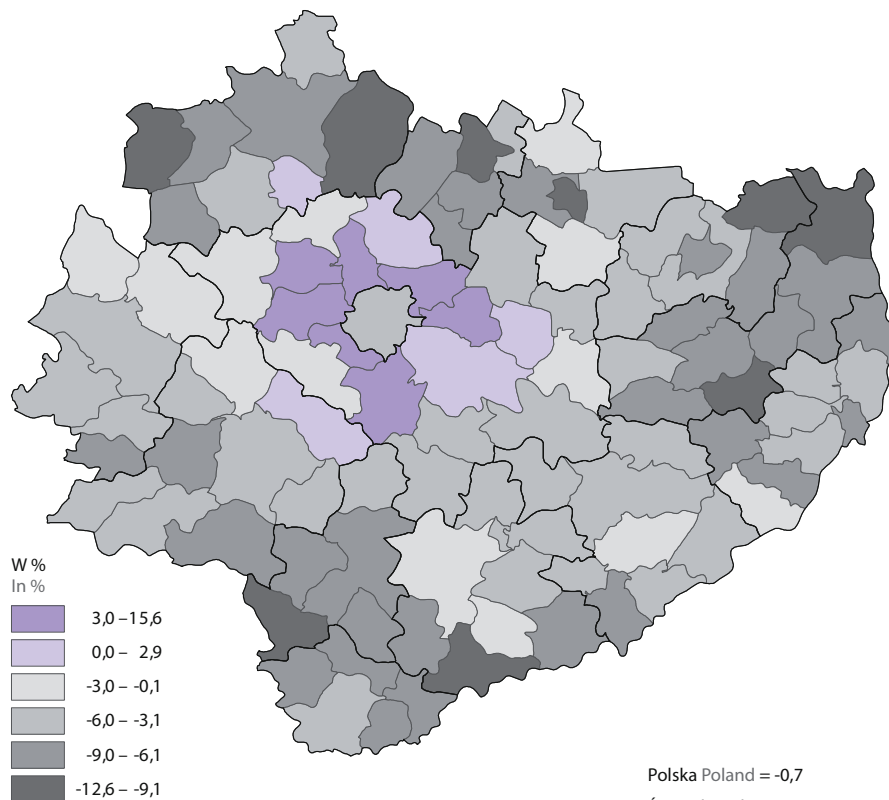

Mapa 18. Zmiana liczby ludności w latach 2010-2020

Stan w dniu 31 grudnia

Map 18. Population changes in 2010-2020

As of 31 December

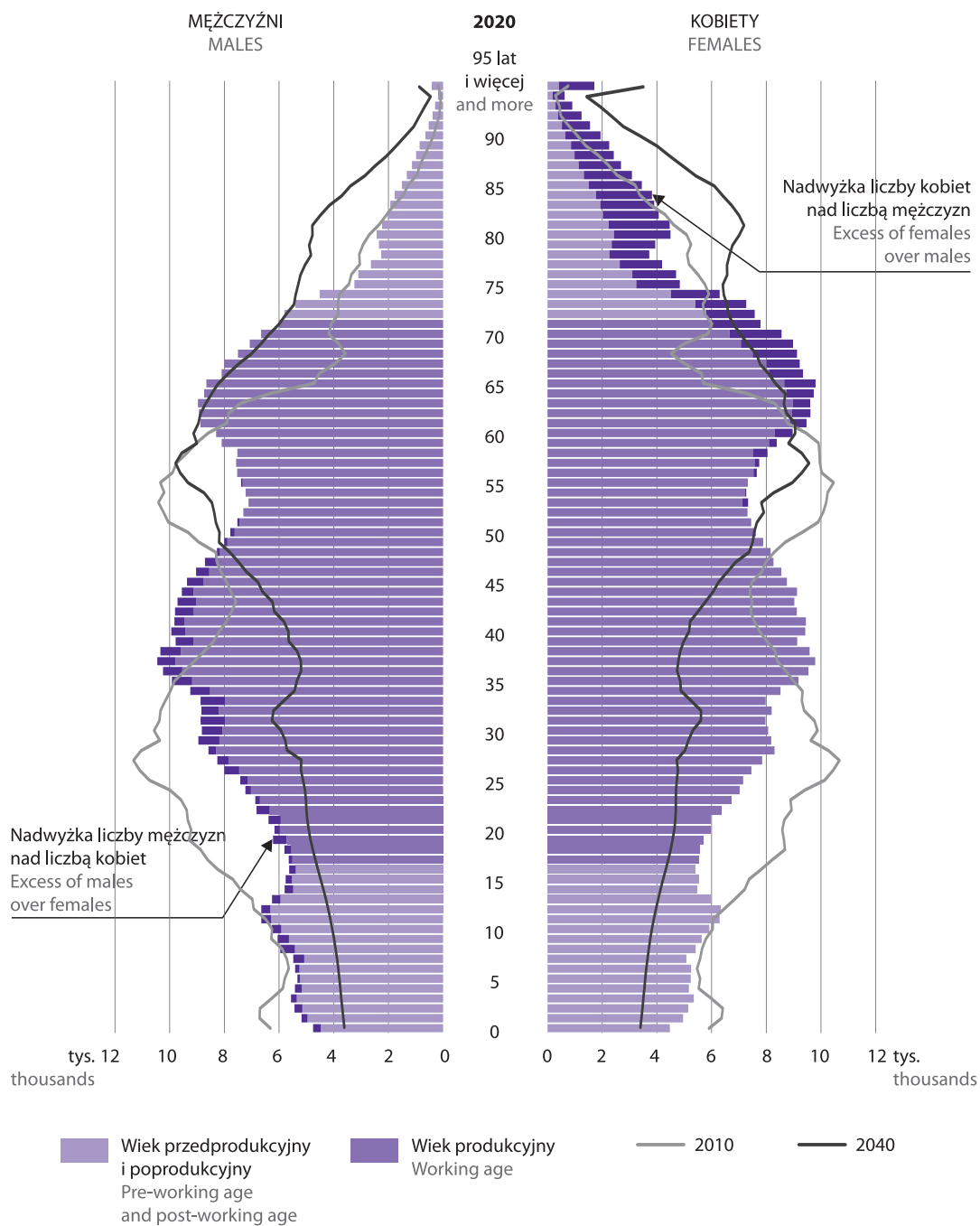
Narastające w ostatnich latach niekorzystne procesy demograficzne znalazły odbicie w zmianie struktury wiekowej ludności. W Świętokrzyskiem przebiegały nieco odmiennie niż w kraju. Prześledzić to można w biologicznych grupach wieku:

- zbiorowość najmłodszych (do 14 roku życia) skurczyła się na przestrzeni lat 2010-2020 o 9,8%, przy czym ubyło 9,5% chłopców, wobec 10,1% dziewczynek. Udział najmłodszych w populacji zmniejszył się o 0,8 p.proc. do 13,7% (w kraju, w efekcie wzrostu ich liczby o 0,4%, zwiększył się o 0,2 p.proc. do 15,4%),
- grupa osób w wieku 15-64 lat zmniejszyła o 10,8%, w czym o 10,6% mężczyzn i o 10,9% kobiet. Ich odsetek spadł o 4,6 p.proc. do 66,0% (w kraju o 5,3 p.proc. również do 66,0%),
- populacja najstarszych, w wieku 65 lat i więcej, wzrosła o 30,5%, w czym o 39,0% mężczyzn i o 25,4% kobiet. Ich udział zwiększył się o 5,4 p.proc. do 20,3% (w kraju o 5,1 p.proc. do 18,6%).

Prognoza ludności do 2040 r. przewiduje pogłębienie procesu, a w szczególności ubytek liczebności najmłodszych o ponad 30% przy wzroście najstarszych o przeszło 24% (w kraju odpowiednio o około 24% i 31%).

Wykres 15. Ludność według płci i wieku w latach 2010, 2020 i 2040

Stan w dniu 31 grudnia

Chart 15. Population by sex and age in 2010, 2020 and 2040
As of 31 December

Dane o urodzeniach i zgonach (w tym zgonach niemowląt) zostały obliczone zgodnie z kryteriami definicji urodzenia i zgonu noworodka – rekomendowanej przez Światową Organizację Zdrowia (WHO).

Współczynniki dotyczące ruchu naturalnego w podziale terytorialnym obliczono jako iloraz liczby faktów określonego rodzaju i liczby ludności (według stanu w dniu 30 VI).

W 2020 r. zanotowano znaczny spadek liczby urodzeń żywych – do 9,5 tys., co stanowiło mniej o 7,2% w skali roku i o 23,8% niż w 2010 r. W dziesięcioleciu zmniejszenie liczby urodzeń mocniej zaznaczyło się w miastach niż na obszarach wiejskich – o 27,9% wobec 20,6%. Współczynnik urodzeń żywych wyniósł 7,7‰, wobec 8,3‰ przed rokiem i 9,7‰ w 2010 r. W kraju spadek liczby urodzeń przebiegał wolniej, a wskaźnik kształtował się wyraźnie wyżej – w 2020 r. osiągnął 9,3‰, wobec 9,8‰ rok wcześniej i 10,7‰ przed dziesięciu laty. W miastach województwa współczynnik urodzeń pozostawał niższy niż na wsi – 6,2‰ wobec 8,4‰.

Od wielu lat współczynnik dzietności w Świętokrzyskiem jest jednym z najniższych w kraju, i w 2020 r. uplasował województwo na ostatniej pozycji (podobnie jak rok wcześniej). Wyniósł 1,177 (w 2010 r. – 1,306), co oznaczało, że pokolenie matek zostanie zastąpione przez córki tylko w 56,5% (współczynnik reprodukcji netto). W kraju relacja o wartości 1,378 zapewniała wymienialność matek przez córki w 66,5%. W społecznościach miejskich województwa na jedną kobietę średnio przypadało 1,092 dzieci, natomiast w wiejskich – 1,235. Stanowiło to zastępowalność matek w miastach na poziomie 52,0%, a na wsi – 59,5%.

Przesunęła się granica środkowego wieku kobiet rodzących po raz pierwszy – na przestrzeni dekady z 26,3 do 28,0 lat (w kraju – do 28,5 lat). Mediana wieku matek w miastach pozostawała wyższa niż kobiet na wsi – 28,9 lat, wobec 27,4 lat.

Liczba zgonów na przestrzeni dekady była zmienna. W 2020 r. zmarło 14,5 tys. osób, a ogólny współczynnik zgonów wyniósł 14,1‰, wobec 11,7‰ rok wcześniej i 10,9‰ w 2010 r. W kraju w 2020 r. ukształtował się na poziomie 12,4‰.

Skalę umieralności dzieci poniżej pierwszego roku życia również cechowała zmienność, przy czym w ostatnich latach pozostawała stosunkowo niska, jednak w ostatnim roku wyraźnie się podniosła. Obrazował to współczynnik zgonów niemowląt, który zmalał z 6,3‰ do 2,8‰ w 2019 r. i do 4,2‰ w 2020 r. (w kraju wyniósł 3,6‰).

Główne przyczyny zgonów pozostają niezmiennie, a płeć zmarłych nie różnicuje zasadniczo ich struktury. Tak dla kobiet, jak i mężczyzn najczęstszymi pozostają choroby układu krążenia i nowotwory złośliwe (łącznie 71,6% w 2019 r.). W pierwszym przypadku odsetek zmarłych był wyższy wśród kobiet, w drugim – wśród mężczyzn. Różnice te wynikają z proporcji płci osób starszych – kobiety przeważają liczebnie wśród osób w bardzo zaawansowanym wieku, dla których choroby układu krążenia są najczęściej wskazywane przez lekarzy jako przyczyna zgonu. W 2019 r. choroby układu krążenia stanowiły 48,3% przypadków śmiertelnych. Wśród mężczyzn były one przyczyną 43,9% z nich, a wśród kobiet – 53,3%. Udział zgonów z powodu nowotworów wyniósł 23,3%, przy czym spowodowały one zgon 26,1% mężczyzn i 20,1% kobiet. Pozostałe powody zgonów związane były głównie z objawami, cechami chorobowymi i nieprawidłowymi wynikami badań klinicznych i laboratoryjnych (14,8%), przyczynami zewnętrznymi, które obejmują urazy, zatrucia i inne wypadki (4,2%), a także chorobami układu oddechowego (3,8%) oraz trawiennego (2,3%).

Kształtowanie się trendów w zakresie płodności i umieralności znajduje odbicie w poziomie potencjału ludnościowego rynku pracy województwa. Ich poznaniu służy rozgraniczenie ekonomicznych grup wieku i ich wzajemnych zależności. W ciągu dekady:

- ubyło 14,0% dzieci i młodzieży w wieku 0-17 lat,
- zbiorowość grupy w wieku produkcyjnym (kobiety 18–59 lat, mężczyźni 18–64 lata) zmniejszyła się o 10,8%, w tym w wieku mobilnym (do 44 lat) – o 10,0%,

- wyraźnie wzrosła populacja osób w wieku poprodukcyjnym (mężczyźni w wieku 65 lat i więcej, kobiety w wieku 60 lat i więcej) – o 27,1%.

Efekt tych przemian obrazują współczynniki obciążenia demograficznego. W latach 2010–2020 zwiększyła się wielkość obciążenia grupy 100 osób w wieku produkcyjnym – osobami w wieku nieprodukcyjnym (z 57 do 68), w tym osobami w wieku poprodukcyjnym (z 29 do 41). W kraju wskaźniki wyniosły w 2020 r. odpowiednio 68 i 38.

Wartość współczynników silnie determinuje miejsce zamieszkania. Pogorszenie sytuacji wyraźniej zarysowało się w miastach, w których obciążenia były wyższe i szybciej rosły, tym samym sukcesywnie zwiększając dysproporcję względem wsi. W ostatnim roku obciążenie grupy osób w wieku produkcyjnym osobami w wieku nieprodukcyjnym osiągnęło w miastach 74, wobec 64 na wsi, a osobami w wieku poprodukcyjnym – 47, wobec 35.

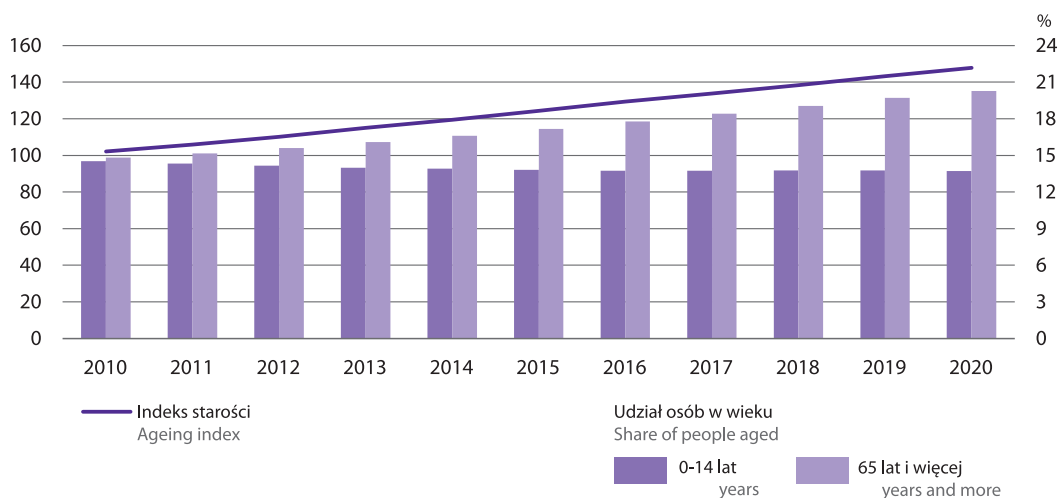
Zmiany struktury pokoleniowej są odbiciem postępującego procesu starzenia się społeczeństwa.

Zjawisko to pozwala prześledzić indeks starości czyli relacja pokolenia dziadków (osób w wieku 65 lat i więcej) do wnuków (osób w wieku 0-14 lat). Miernik ten, w ciągu dekady, pozostawał w województwie wysoki i dynamicznie się zwiększał, a jego odchylenie względem przeciętnego w kraju sukcesywnie rosło. W 2010 r. indeks wynosił 102, podczas gdy w 2020 r. przewaga dziadków była już widoczna – 148. W kraju indeks starości oscylował od 89 do 121.

Tempo wzrostu indeksu mocno różnicowała zarówno płeć, jak i miejsce zamieszkania. Miernik wśród kobiet był wyższy i sięgnął 181, podczas gdy wśród mężczyzn - 116. Nadwyżka roczników starszych nad młodszymi była szczególnie wyraźna w miastach, w których zaznaczała się w całym dziesięcioleciu, a na wsi dopiero od 2012 r. – ostatecznie w 2020 r. 180 wobec 125.

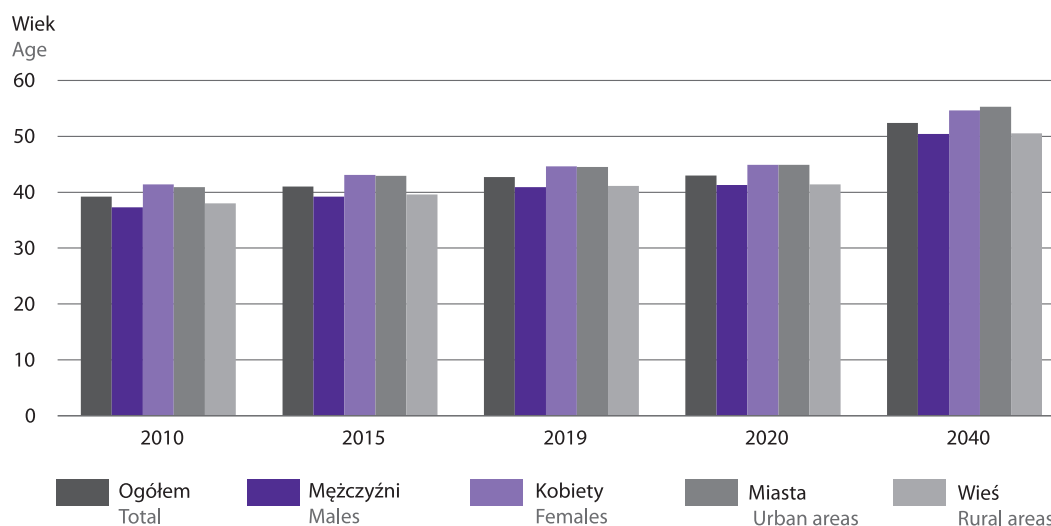
Określanu zaplecza zapewniającego osobom najstarszym wsparcie i opiekę służy wskaźnik wsparcia międzypokoleniowego, tj. liczba osób w wieku powyżej 85 lat przypadająca na 100 osób w wieku 50-64 lata. Jego poziom wskazywał, że możliwości opieki w ramach rodziny ulegały dalszemu ograniczeniu – w latach 2010-2019 miernik zwiększył się z 7 do 12 (w kraju z 6 do 11). Tak natężenie, jak i tempo zmian wskaźnika rozgraniczało miejsce zamieszkania. W miastach pułap wsparcia był nieco mniejszy, ale też szybko się zwiększał (z 5 do 12). Na obszarach wiejskich natomiast kształtował się wyżej, ale jego wzrost był powolny (z 9 do 13).

Wykres 16. Indeks starości
Stan w dniu 31 grudnia
Chart 16. Ageing index
As of 31 December

Mediana wieku ludności, tzw. wiek środkowy, podniosła się w latach 2010-2020 z 39,2 lat do 43,0 lat, przy czym dla mężczyzn osiągnęła 41,3 lat (w kraju – 40,1), a dla kobiet 44,9 (w kraju – 43,3). Społeczność miast była starsza niż wsi – 44,9 lat, wobec 41,4 lat. Prognozy przewidują jej wzrost w 2040 r. do 50,4 lat dla mężczyzn oraz 54,6 dla kobiet. Szczególnie proces starzenia dotknie mieszkańców miast, w których mediana wyniesie 55,3 lata, wobec 50,5 na wsi.

Wykres 17. Mediana wieku ludności
Chart 17. Median age of population

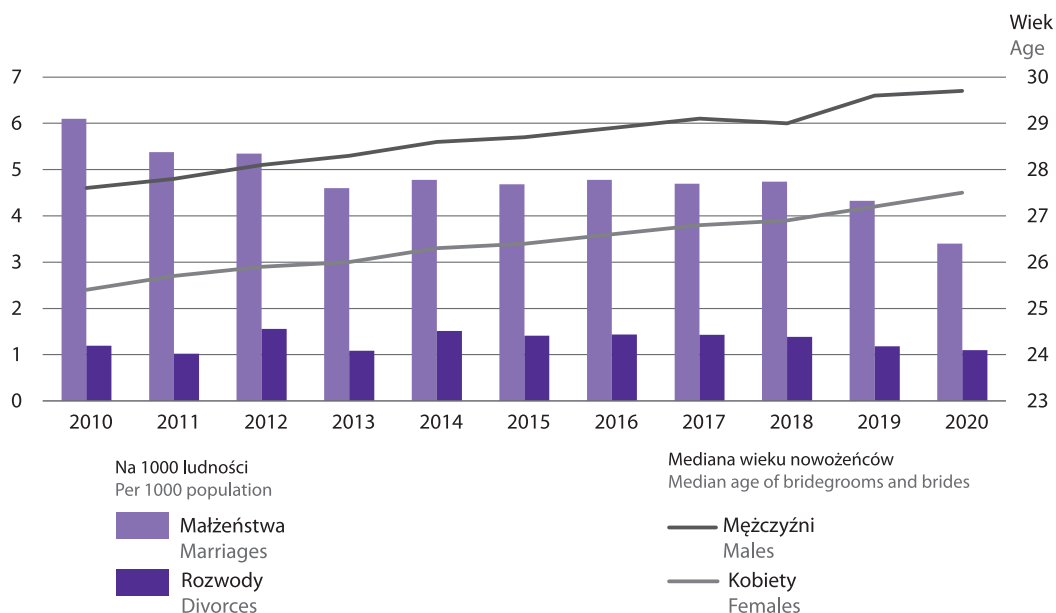

Liczba małżeństw zawieranych w świętokrzyskich urzędach stanu cywilnego sukcesywnie malała do 2013 r. W następnych latach, pomimo wahań, sytuacja ustabilizowała się na poziomie nieco wyższym, a w 2020 r. drastycznie spadła, co mogło wynikać z obostrzeń związanych z pandemią COVID-19. Zarejestrowano ich 4,2 tys., tj. mniej o 21,9% niż przed rokiem i o 46,6% niż w 2010 r. Współczynnik małżeństw w latach 2010-2020 zmniejszył się z 6,1‰ do 3,4‰ i ukształtował się niżej od przeciętnego w Polsce – 3,8‰. W miastach miernik był niższy niż na wsi (3,1‰ wobec 3,7‰). Mediana wieku nowożeńców wzrosła wśród mężczyzn do 29,7 lat, a wśród kobiet – do 27,5 lat. W kraju ich wiek kształtował się wyżej, kolejno 30,6 i 28,5 lata.

Liczba separacji pozostaje zmienna w poszczególnych latach. W 2020 r. orzeczono ich 21, z czego 12 w miastach. Z powodztwa żony wydano 8 orzeczeń, męża - 6, a na zgodny wniosek stron – 7.

W 2020 r. w województwie świętokrzyskim sądy orzekły 1,4 tys. rozwodów, tj. o 6,5% mniej niż rok wcześniej i o 11,0% niż w 2010 r. Potwierdza to ogólną tendencję ostatnich lat, która wskazuje powolne, ale stałe ograniczanie skali zjawiska. W kraju w ostatniej dekadzie liczba rozwiązanych związków rosła, a dopiero w ostatnim roku wyraźnie się zmniejszyła – o 21,7% w stosunku do poprzedniego roku oraz o 16,5% do 2010 r. Współczynnik rozwodów na przestrzeni dekady obniżył się w województwie z 1,2‰ do 1,1‰, podczas gdy w kraju – z 1,6‰ do 1,3‰. W miastach relacja była wyraźnie wyższa niż na wsi (1,4‰ wobec 0,9‰).

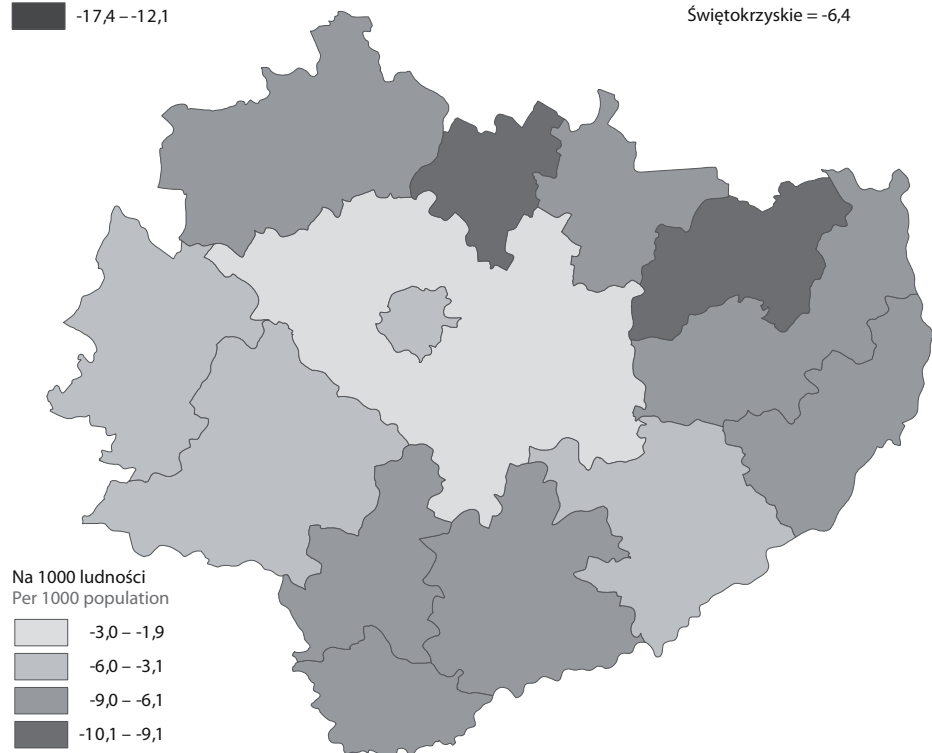
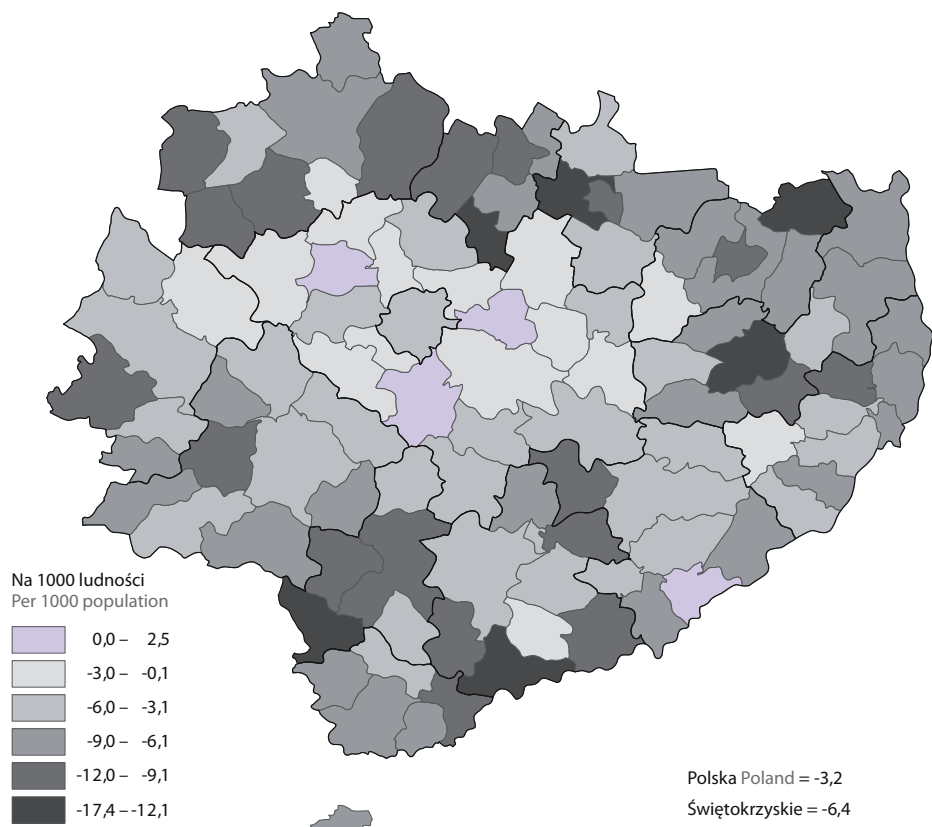
Wykres 18. Małżeństwa zawarte i rozwody
 Chart 18. Marriages contracted and divorces

Efektom mocnego spadku liczby urodzeń przy wysokim poziomie liczby zgonów było zwiększenie tempa rocznego ubytku naturalnego (w badanym okresie z 1561 do 7821 osób). Współczynnik osiągnął wartość minus 6,4‰, podczas gdy dziesięć lat wcześniej - minus 1,2‰, i uplasował województwo na ostatnim miejscu w kraju. W Polsce straty naturalne ludności, obserwowane dopiero od 2013 r., także wzrosły i bieżący wskaźnik ukształtował się na poziomie minus 3,2‰.

W województwie współczynnik przyrostu naturalnego przyjmował ujemne wartości we wszystkich powiatach. Najmniejsze straty odnotowano w powiecie kieleckim, w którym jeszcze do poprzedniego roku przyrost był dodatni (spadek z 1,8‰ w 2010 r. do minus 1,9‰ w 2020 r.). W mieście na prawach powiatu Kielce od dziewięciu lat postępował ubytek ludności (do minus 5,7‰). Wśród pozostałych powiatów największe straty naturalne wystąpiły w skarżyskim (minus 10,1‰) i ostrowieckim (minus 9,8‰), a najmniejsze – w staszowskim (minus 4,4‰). Spośród 102 gmin w 2020 r. miernik ukształtował się korzystnie w 4, wśród których najwyższy odnotowano w Górnicy (2,5‰) i Strawczyni (1,6‰). W pozostałych 98 wykazywał ubytki, w tym największe w gminach: Łączna (minus 17,4‰), Bałtów (minus 13,9‰) oraz Daleszyce i Nowy Korczyn (po minus 13,1‰).

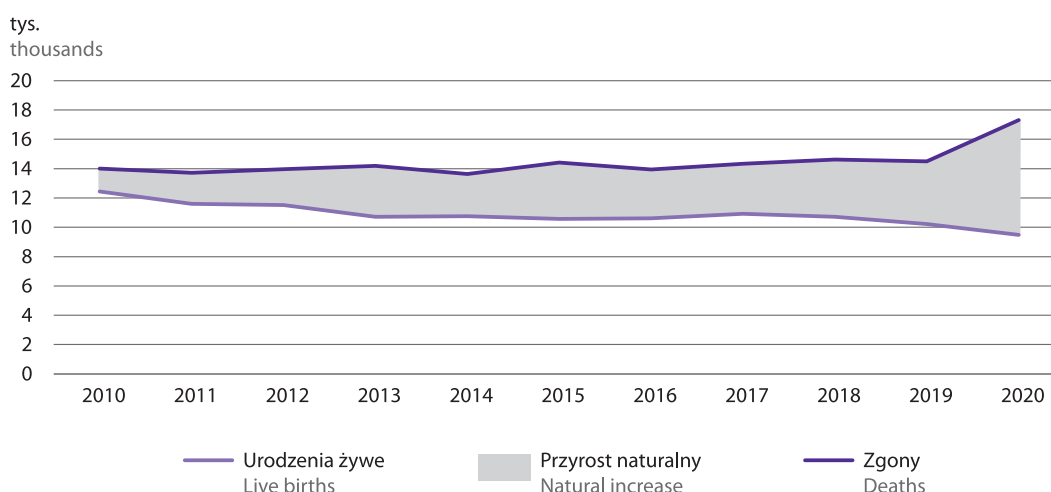
Mapa 19. Przyrost/ubytek naturalny ludności w 2020 r.
 Map 19. Natural increase/decrease in 2020

Wykres 19. Ruch naturalny ludności

Chart 19. Vital statistics

Na przestrzeni ostatnich lat w województwie świętokrzyskim notowano stały, wysoki ubytek emigracyjny. Emigracje na terenie kraju, po pewnym osłabieniu w pierwszych latach i nasileniu od 2017 r., w ostatnim roku uległy znacznemu ograniczeniu. Straty ludności zmniejszyły się o 42,4% w stosunku do 2019 r. a o 16,5% do 2010 r. - do minus 2,1 tys. osób. W przeliczeniu na 1000 mieszkańców województwa w 2020 r. saldo migracji wewnętrznej osiągnęło wartość minus 1,7 wobec minus 3,0 przed rokiem oraz minus 2,0 w 2010 r.

Większość ubytków stanowiły kobiety, chociaż w 2020 r. ich przewaga się zmniejszyła - do minus 1,2 tys. wobec 1,0 tys. mężczyzn. Skala spadku obu płci w porównaniu z 2010 r. wyniosła odpowiednio 22,5% i 7,6%.

Wśród migrantów dominują osoby młode. Największymi grupami pozostawały osoby w wieku 25–29 lat i 30–34 lata, których udziały w łącznych obrotach (suma napływu i odpływu) osiągnęły w 2020 r. odpowiednio: 17,1% i 16,0%. Poza nimi wyróżniała się też grupa nieco starszych osób w wieku 35-39 lat, których przemieszczenia stanowiły 11,4% ogółu obrotów.

Kierunki migracji międzywojewódzkiej nie podlegały większym zmianom. Najwięcej osiedlających się na terenie świętokrzyskiego to osoby pochodzące z województwa śląskiego i mazowieckiego (po 0,5 tys. osób), małopolskiego (0,4 tys.) i podkarpackiego (0,2 tys.). Podobnie osoby wymeldowujące się kierowały się głównie do pobliskich województw, tj. mazowieckiego (1,4 tys. osób) oraz małopolskiego (1,1 tys.).

Migracje zagraniczne mają w Świętokrzyskiem niewielkie rozmiary. Saldo tych przemieszczeń w badanym okresie pozostało dodatnie. Liczba osób powracających z zagranicy i meldujących się na pobyt stały w województwie była w 2020 r. o 130 większa od liczby emigrujących (w 2019 r. przekraczała ją o 257, a w 2010 r. - o 22). Współczynnik wyniósł 0,1‰ i ukształtował się na poziomie średniej w kraju.

W 2020 r. większość osób wymeldowała się do Wielkiej Brytanii (53), natomiast meldowały się przede wszystkim osoby z Wielkiej Brytanii (93) i Niemiec (30).

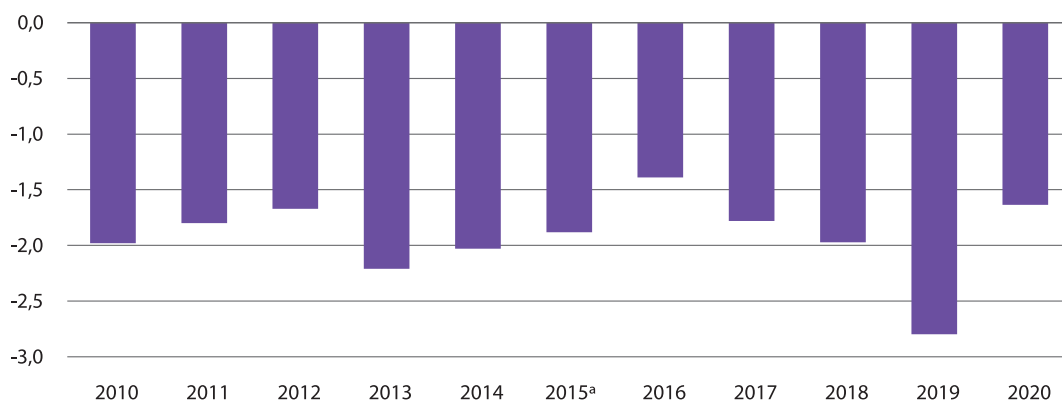
W przekroju dekady utrzymywało się ujemne ogólne saldo migracji stałych i, mimo okresowych wahań, skala deficytu pozostawała wysoka w całym badanym okresie. Współczynnik obrazujący straty w przeliczeniu na 1000 ludności wyniósł w 2020 r. minus 1,6 wobec minus 2,8 w 2019 r. i minus 2,0 w 2010 r. Wśród województw miernik ten oscylował między minus 2,1‰ w lubelskim, a 2,2‰ w mazowieckim, a świętokrzyskie uplasowało się na przedostatnim miejscu.

W powiatach dodatnie saldo migracji stałej odnotowano w 2020 r. tylko w powiecie kieleckim (0,9‰), w buskim nie wykazano zmian wędrowniczych, a w pozostałych ubytki mieściły się w przedziale pomię-

dzy minus 3,7‰ w powiatach pińczowski i staszowski a minus 0,3‰ w kazimierskim. Wśród gmin dodatni współczynnik wystąpił w 25 – od najniższego w Busku Zdroju i Piekoszowie (po 0,1‰) do największego w Morawicy i Strawczyni (po 8,2‰). W gminach Michałów i Klimontów miernik nie wykazał zmian ludności, a w 75 stwierdzono straty – najmniejsze w gminach Daleszyce, Kluczewsko, Słupia i Mirzec (po 0,2‰), natomiast największe w Połańcu (9,7‰).

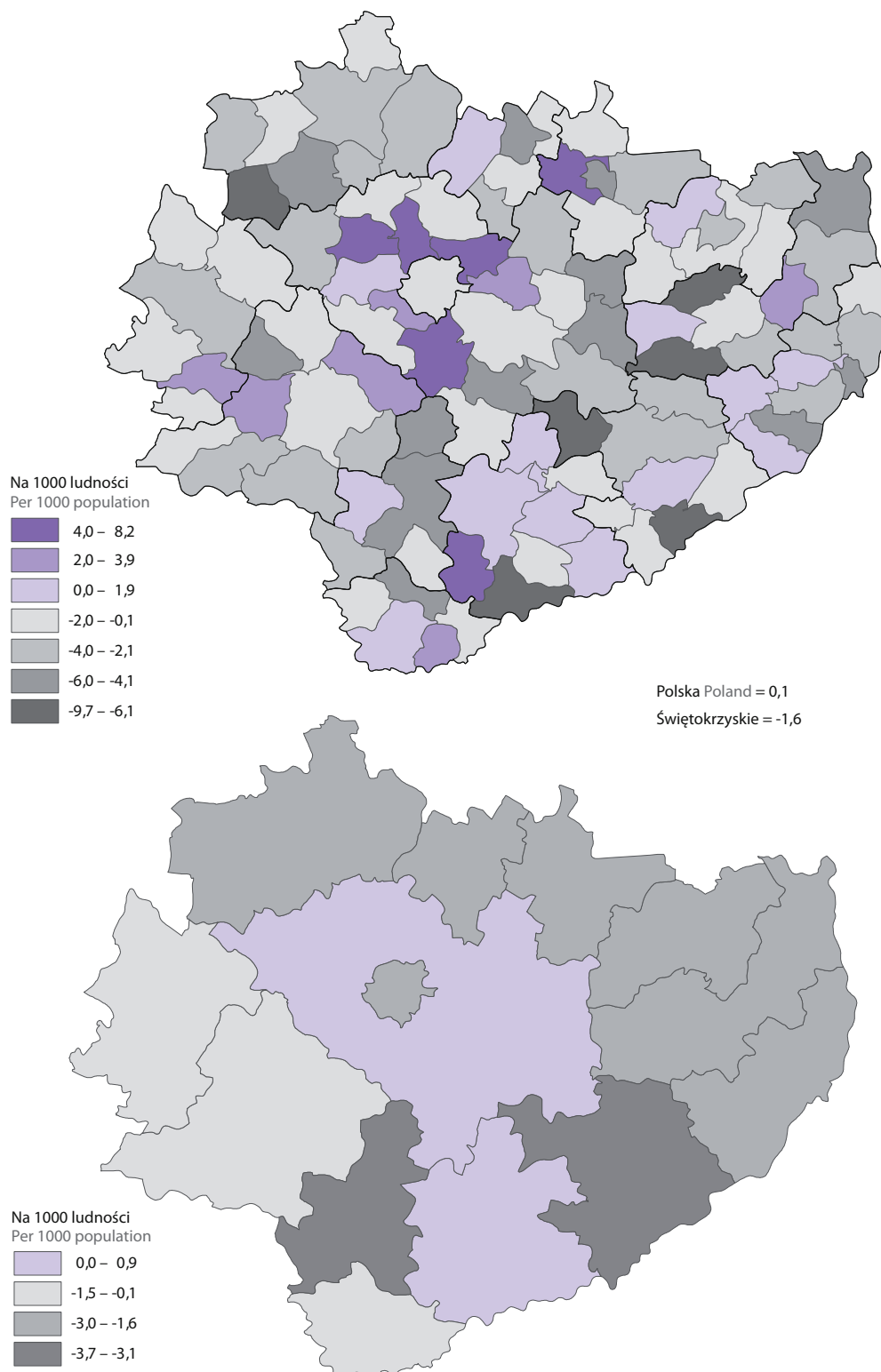
Wykres 20. Saldo migracji wewnętrznych i zagranicznych na 1000 ludności

Chart 20. Net internal and international migration per 1000 population

a Do obliczenia salda migracji wykorzystano dane o migracjach wewnętrznych za 2015 r. i migracjach zagranicznych za 2014 r.
 a Net migration was calculated using data on internal migration for 2015 and data on international migration for 2014.

Mapa 20. Saldo migracji wewnętrznych i zagranicznych na pobyt stały w 2020 r.
 Map 20. Net internal and international migration for permanent residence in 2020

Edukacja

Education

W roku szkolnym 2019/20 odnotowano spadek liczby placówek wychowania przedszkolnego. Mniejsza sieć placówek przełożyła się na spadek liczby znajdujących się w nich miejsc. Ubyło również dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym. Nieznacznie zmalała liczba kształcących się w szkołach podstawowych. Wyraźnie zwiększyła się natomiast grupa uczniów szkół ponadpodstawowych. Wśród tego typu szkół nieznacznie ubyło jedynie osób uczących się w szkołach policealnych.

Kolejny rok z rzędu zmniejszyła się liczba studentów. Spadek wystąpił we wszystkich typach uczelni.

Wychowanie przedszkolne

W roku szkolnym 2019/20 w województwie świętokrzyskim funkcjonowały 803 placówki wychowania przedszkolnego: 355 przedszkoli, 347 oddziałów przedszkolnych w szkołach podstawowych, 1 zespół wychowania przedszkolnego oraz 100 punktów przedszkolnych. W stosunku do poprzedniego roku liczba placówek zmniejszyła się o 5, a w porównaniu z rokiem szkolnym 2010/11 – wzrosła o 48. Wzrost na przestrzeni dziewięciu lat to efekt zwiększającej się populacji przedszkoli (o 112) i punktów przedszkolnych (o 19). Mniej było natomiast oddziałów przedszkolnych przy szkołach podstawowych (o 82) i zespołów wychowania przedszkolnego (o 1). Spadek liczby placówek wychowania przedszkolnego to efekt ich ubytku na obszarach wiejskich. W ciągu roku zmniejszyła się ona o 20, a w relacji do roku szkolnego 2010/11 – o 30. W miastach odnotowano wzrost liczby placówek wychowania przedszkolnego odpowiednio o 15 i 78.

Mniejsza niż przed rokiem liczba placówek w województwie świętokrzyskim przełożyła się na spadek znajdujących się w nich miejsc. W roku szkolnym 2019/20 było ich 28,6 tys. W porównaniu z rokiem poprzednim liczba miejsc w placówkach wychowania przedszkolnego zmniejszyła się o 10,9%. Pomimo to była nadal znacznie większa niż w roku 2010/11 – o 30,9%. W skali kraju liczba miejsc na przestrzeni roku zmalała o 10,0%, a w stosunku do roku 2010/2011 – wzrosła o 32,3%.

Zwiększyła się liczba oddziałów w placówkach wychowania przedszkolnego. W roku szkolnym 2019/20 było ich 2091, tj. o 46 więcej niż rok wcześniej i o 620 niż w roku szkolnym 2010/2011.

Liczba dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego w roku szkolnym 2019/20 w województwie świętokrzyskim wyniosła 38,1 tys. i była mniejsza o 0,7% niż przed rokiem oraz o 27,4% większa niż w roku szkolnym 2010/11. W skali kraju odnotowano wzrost liczby dzieci zarówno w skali roku, jak i w stosunku do roku 2010/11 odpowiednio o 0,6% i 32,3%.

Placówki wychowania przedszkolnego są to placówki przeznaczone dla dzieci w wieku od lat 3 do rozpoczęcia przez nie nauki w szkole podstawowej, zapewniające dzieciom opiekę oraz mające na celu przygotowanie ich do nauki w szkole. Do placówek wychowania przedszkolnego zaliczane są przedszkola, oddziały przedszkolne w szkołach podstawowych oraz zespoły wychowania przedszkolnego i punkty przedszkolne.

Tablica 11. Wychowanie przedszkolne^a
 Table 11. Pre-primary education^a

Wyszczególnienie Specification	2010/11	2015/16	2018/19	2019/20
Placówki: Establishments:	755	796	808	803
miasta urban areas	195	220	258	273
wieś rural areas	560	576	550	530
w tym przedszkola of which nursery schools	243	299	339	355
w tym specjalne of which special	6	8	11	14
Miejsca: Places:	21854	26860	32120	28608
w tym przedszkola of which nursery schools	19786	23569	28907	26777
w tym specjalne of which special	82	121	213	142
Dzieci: Children:	29887	32081	38325	38067
miasta urban areas	16403	17174	20799	21275
wieś rural areas	13484	14907	17526	16792
w tym w wieku: 6 lat of which at the age of: 6	9195	2707	10677	9921
5 lat 5	8837	11732	9811	9926

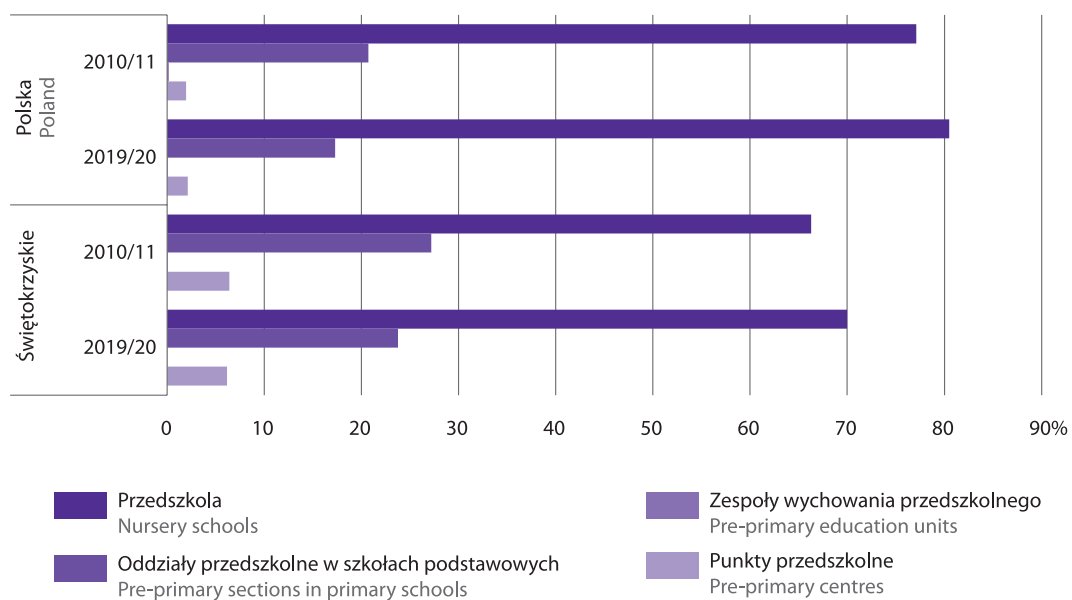
a W latach szkolnych 2015/16-2019/20 łącznie z dziećmi przebywającymi w placówkach wykonujących działalność leczniczą.
 a In the school years 2015/16-2019/20 including children staying in the units performing health care activities.

Największa grupa dzieci objętych w wychowaniu przedszkolnym uczęszczała do przedszkoli. Udział tych placówek zwiększył się z 66,3% w roku szkolnym 2010/11 do 70,0% w roku szkolnym 2019/20. Na przestrzeni dziewięciu lat zmalał natomiast odsetek dzieci uczęszczających do oddziałów przedszkolnych przy szkołach podstawowych (z 27,2% do 23,8%) i nieznacznie – do punktów przedszkolnych (z 6,4% do 6,2%).

W całej Polsce w roku szkolnym 2019/20 udział dzieci uczęszczających do przedszkoli był wyższy niż w świętokrzyskim (80,5%). Niższy był natomiast odsetek kształcących się w oddziałach przedszkolnych w szkołach podstawowych (17,3%) i punktach przedszkolnych (2,1%).

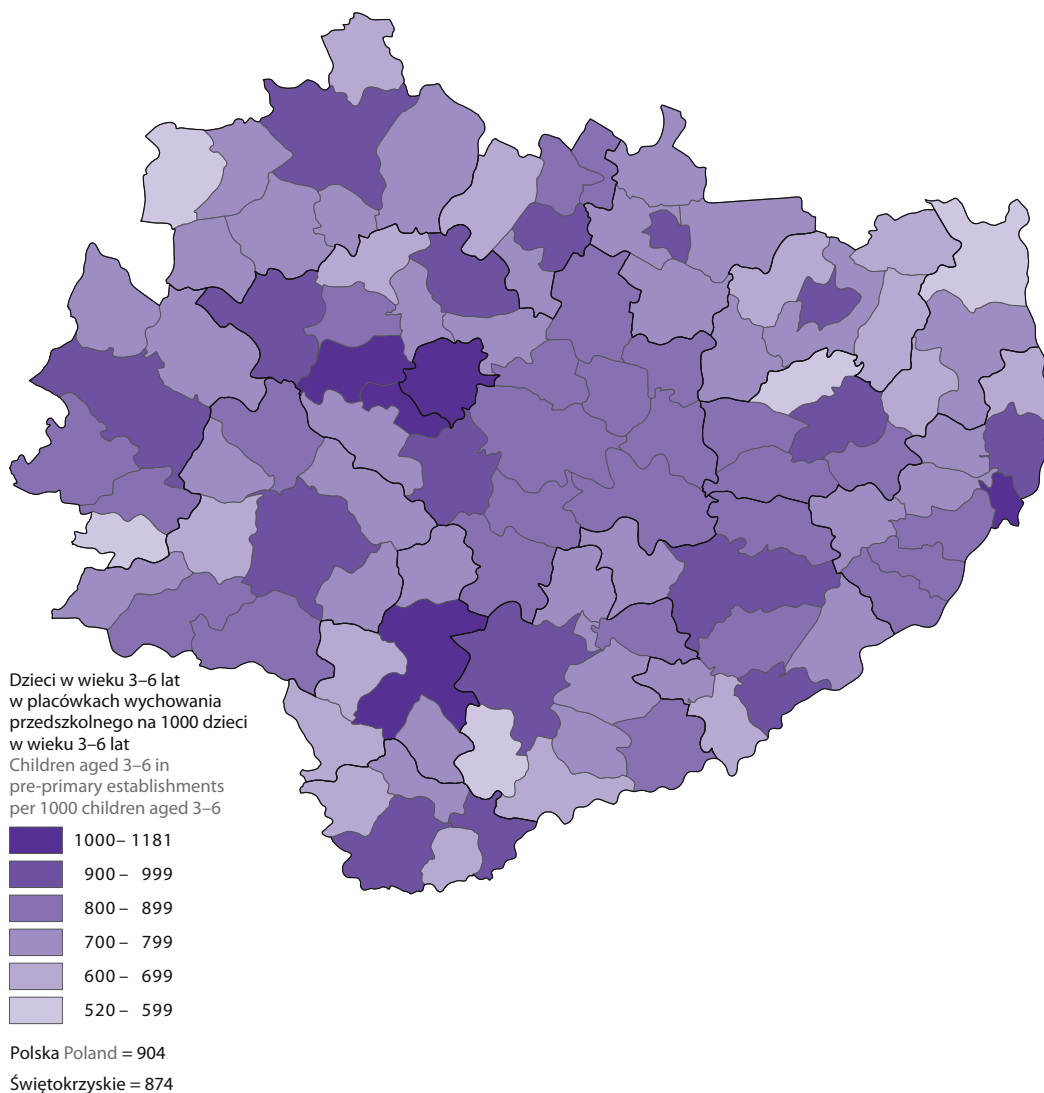
Wykres 21. Dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego

Chart 21. Children in pre-primary establishments

Liczba dzieci w wieku 3-6 lat objętych wychowaniem przedszkolnym w przeliczeniu na 1000 dzieci tej grupy wieku w roku szkolnym 2019/20 wyniosła w województwie świętokrzyskim 874 osoby. Najwyższy poziom tego wskaźnika wystąpił w Nowinach – 1181 na 1000 dzieci w tym wieku. Wysoki był także m.in. w: Sandomierzu (1046), Pińczowie (1032) i Piekoszowie (1021), natomiast jego najniższą wartość odnotowano w Sadowiu (520) i Wiślicy (531).

Mapa 21. Wychowanie przedszkolne w roku szkolnym 2019/20
 Map 21. Pre-primary education in the 2019/20 school year

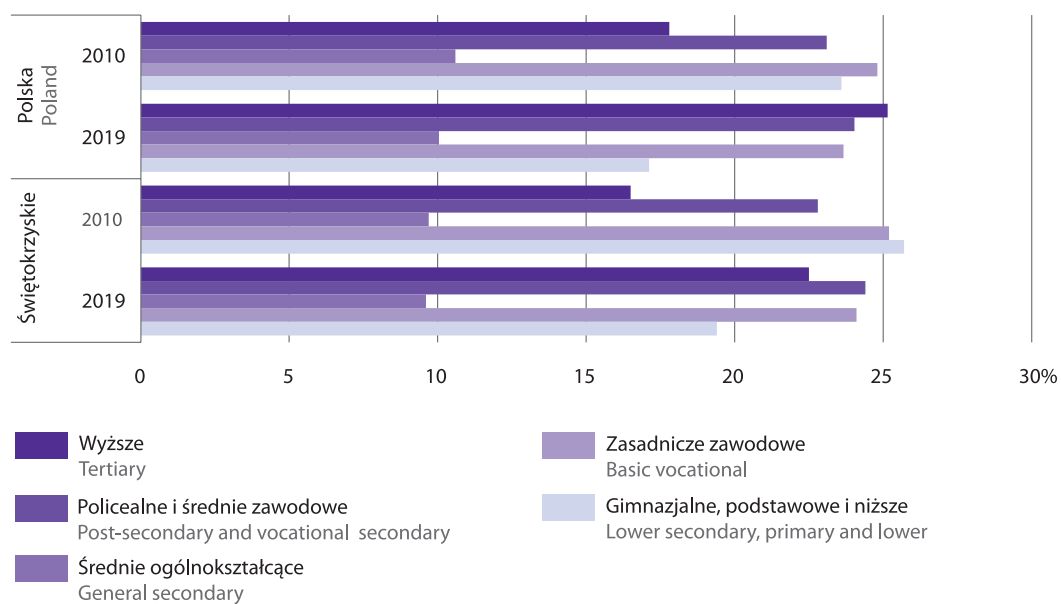

Edukacja

Lata 2010-2019 to okres podnoszenia poziomu wykształcenia mieszkańców województwa świętokrzyskiego. Według BAEL udział osób z wykształceniem wyższym zwiększył się z 16,6% do 22,5%. Wzrósł również odsetek posiadających wykształcenie policealne i średnie zawodowe (z 22,8% do 24,4%). Podobne tendencje widoczne były również w skali kraju, gdzie udział osób z wykształceniem wyższym zwiększył się z 17,8% do 25,1%, a policealnym i średnim zawodowym – z 23,1% do 24,0%. Udział pozostałych grup wykształcenia obniżył się na przestrzeni dziewięciu lat. W województwie świętokrzyskim odsetek posiadających wykształcenie średnie ogólnokształcące zmalał w tym okresie z 9,7% do 9,6%, zasadnicze zawodowe – z 25,2% do 24,1%, a gimnazjalne, podstawowe i niższe – z 25,7% do 19,4%.

Wykres 22. Ludność według poziomu wykształcenia

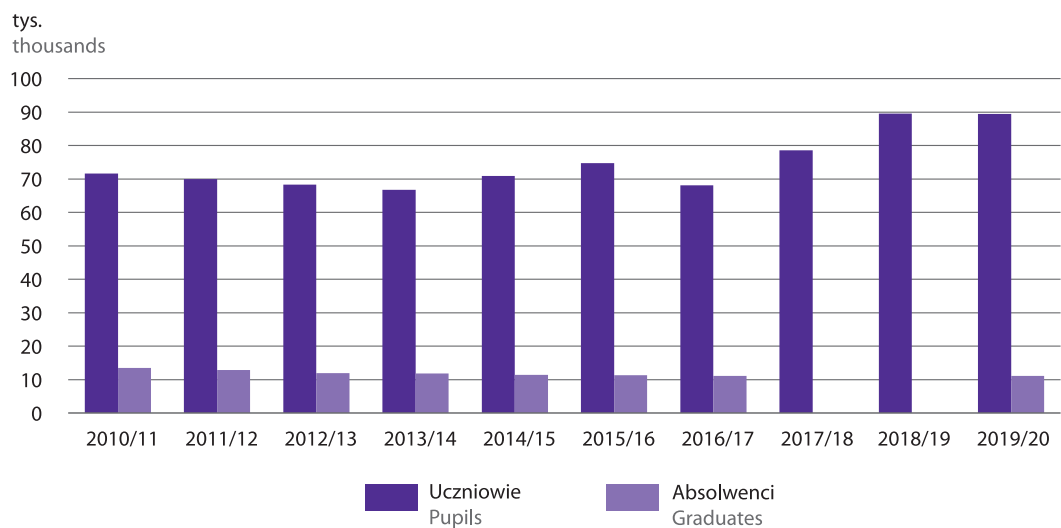
Chart 22. Population by level of education attainment

Edukacja w szkołach podstawowych

W roku szkolnym 2019/20 w województwie świętokrzyskim działały 562 szkoły podstawowe dla dzieci i młodzieży (łącznie ze specjalnymi) – o 8 mniej niż rok wcześniej. Uczęszczało do nich 89,5 tys. uczniów. Liczba uczniów zmniejszyła się w ciągu roku o 0,1%.

Wykres 23. Uczniowie i absolwenci szkół podstawowych

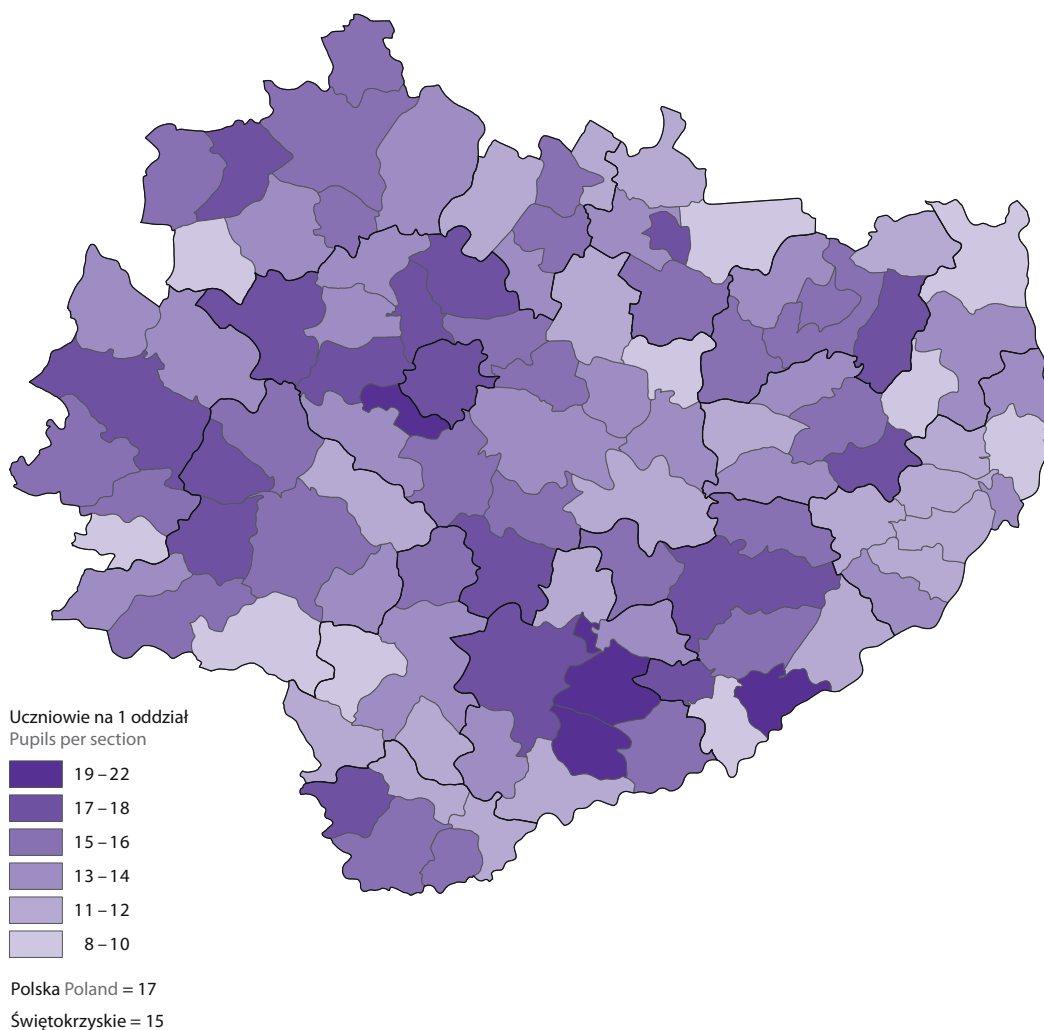
Chart 23. Pupils and graduates of primary schools

W roku szkolnym 2019/20 średnia wielkość oddziału w szkole podstawowej (łącznie ze specjalnymi) wyniosła 15,0 uczniów (przed rokiem – 15,6). Najwyższą była w: Stopnicy – 22,2, Solcu-Zdroju – 20,3 i Połańcu – 19,3. Najmniejszą wielkość oddziału odnotowano natomiast w: Tarłowie – 8,3 uczniów, Wojciechowicach – 8,4 oraz Łubnicach i Słupi Koneckiej – po 8,9.

Mapa 22. Uczniowie w szkołach podstawowych w roku szkolnym 2019/20
Map 22. Pupils in primary schools in the 2019/20 school year

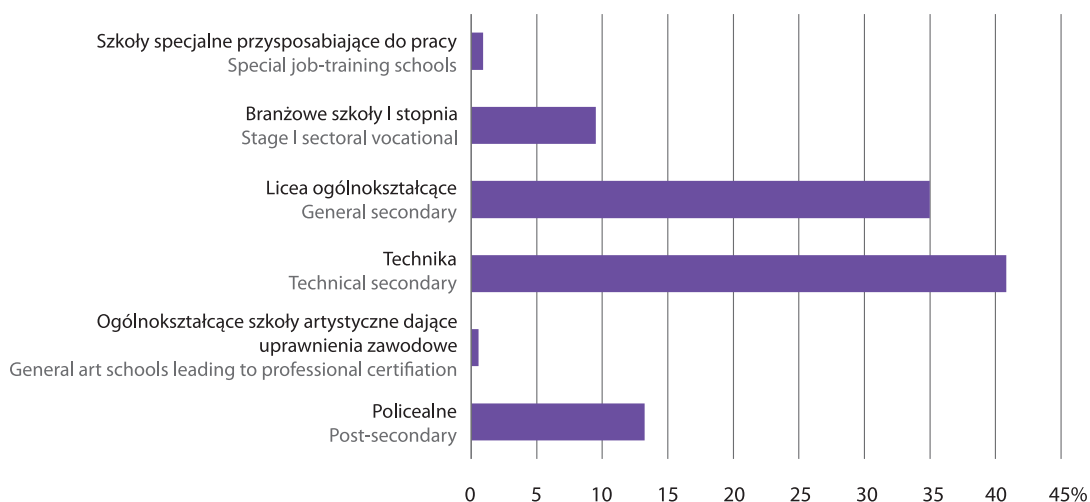
Edukacja w szkołach ponadpodstawowych

W roku szkolnym 2019/20 w województwie świętokrzyskim funkcjonowało 308 ponadpodstawowych szkół dla młodzieży (76 liceów ogólnokształcących, 74 technika, 70 branżowych szkół I stopnia, 21 specjalnych przysposabiających do pracy, 3 ogólnokształcące szkoły artystyczne dające uprawnienia zawodowe oraz 64 szkoły policealne). W stosunku do poprzedniego roku szkolnego przybyło: 8 branżowych szkół I stopnia, 5 liceów ogólnokształcących i 1 szkoła specjalna przysposabiająca do pracy. Mniej było natomiast szkół policealnych (o 19) i techników (o 2). Liczba szkół artystycznych dających uprawnienia zawodowe nie uległa zmianie.

Wśród szkół ponadpodstawowych dla młodzieży w roku szkolnym 2019/20 największą liczbę uczniów skupiały technika, do których uczęszczało 23,4 tys. osób (40,8% ogółu uczniów szkół ponadpodstawowych dla młodzieży). W stosunku do stanu sprzed roku było ich o 26,8% więcej. Więcej uczniów niż rok wcześniej kształciło się również w liceach ogólnokształcących, w których zwiększyła się ona o 29,7% (do 20,0 tys.), branżowych szkołach I stopnia (o 30,7% do 5,4 tys.), specjalnych szkołach przysposabiających do pracy (o 21,5% do 0,5 tys.) i artystycznych dających uprawnienia zawodowe (o 15,7% do 0,3 tys.). Wyjątek stanowiły szkoły policealne, w których kształciło się o 18,2% mniej osób niż przed rokiem (7,6 tys.).

Wykres 24. Uczniowie szkół ponadpodstawowych według typów szkół w roku szkolnym 2019/20

Chart 24. Students of post-primary schools by types in the 2019/20 school year

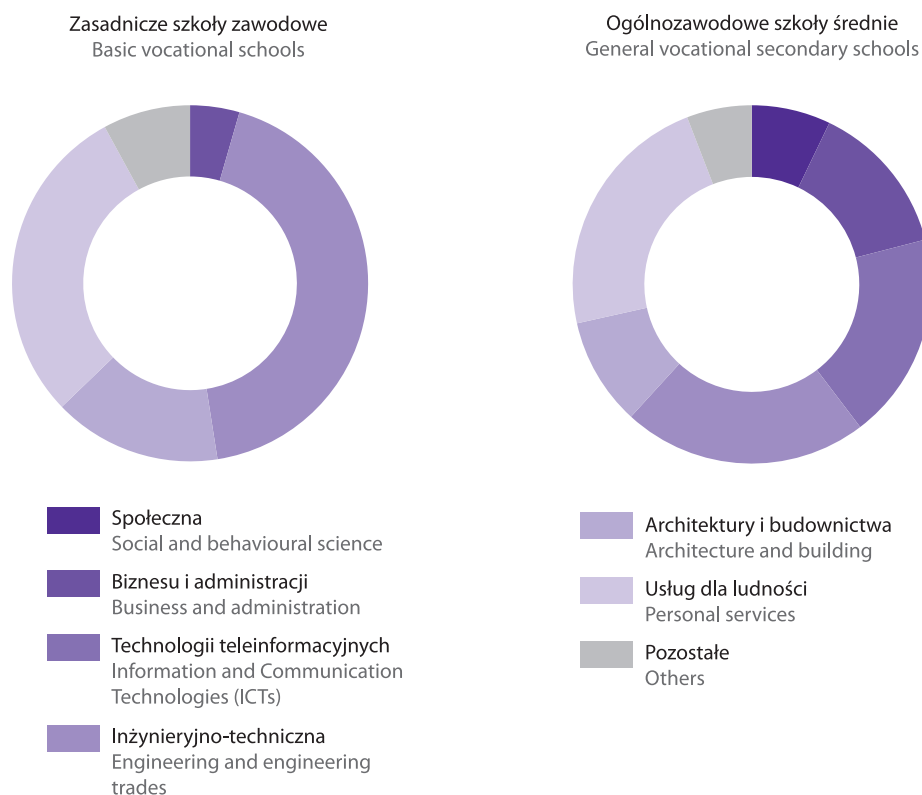
Liczba absolwentów szkół ponadgimnazjalnych dla młodzieży w roku szkolnym 2018/19 wyniosła 14,3 tys. i była o 2,0% mniejsza niż rok wcześniej. Spadek ten był przede wszystkim wynikiem ubytku absolwentów w technikach (o 11,0% do 3,9 tys.) oraz szkołach zasadniczych zawodowych (o 18,1% do 1,1 tys.). Mniej niż w roku poprzednim odnotowano ich także w liceach ogólnokształcących (o 2,5% do 5,1 tys.), specjalnych szkołach przysposabiających do pracy (o 7,8% do 0,1 tys.) i artystycznych dających uprawnienia zawodowe (o 17,0% do 44 osób). Wzrost liczby absolwentów odnotowano natomiast w szkołach policealnych (o 16,1% do 4,1 tys.).

Wśród absolwentów zasadniczych szkół zawodowych w roku szkolnym 2018/19 dominowały zawody z podgrupy inżynieryjno-technicznej (43,1%), usług dla ludności (29,3%) oraz architektury i budownictwa (15,3%).

Wśród absolwentów ogólnozawodowych szkół średnich obejmujących technika i szkoły artystyczne ogólnokształcące dające uprawnienia zawodowe największą popularnością cieszyły się trzy kierunki kształcenia: usługi dla ludności (22,6%), inżynieryjno-techniczne (22,1%), technologie teleinformacyjne (18,7%). Stosunkowo dużą grupę tworzyła także m.in. młodzież kończąca naukę na kierunkach biznesu i administracji (13,8%) oraz architektury i budownictwa (9,7%).

Wykres 25. Absolwenci szkół zawodowych dla młodzieży według podgrup kierunków kształcenia w roku szkolnym 2018/19

Chart 25. Graduates of vocational school for youth by narrow fields of education in the 2018/19 school year

Szkolnictwo wyższe

W roku akademickim 2019/20 w uczelniach wszystkich typów w województwie świętokrzyskim kształciło się 22,3 tys. studentów, tj. o 10,0% mniej niż przed rokiem. Spośród nich większość uczęszczała do uczelni publicznych (71,8% ogółu). Większy spadek liczby studentów wystąpił na uczelniach niepublicznych (o 20,2%). Na publicznych było to 5,3%.

Największą grupę wśród studiujących stanowili studenci uniwersytetów – 10,6 tys. W porównaniu z rokiem akademickim 2018/19 ubyło ich 3,2%. Spadek liczby studiujących objął również inne typy uczelni. Na uczelniach technicznych kształciło się 5,4 tys. osób (o 9,2% mniej niż przed rokiem), ekonomicznych – 2,7 tys. (spadek o 6,5%), a pedagogicznych – o 0,4 tys. (mniej o 35,6%). Liczba studentów pozostałych uczelni zmalała o 26,9% (do 3,2 tys.).

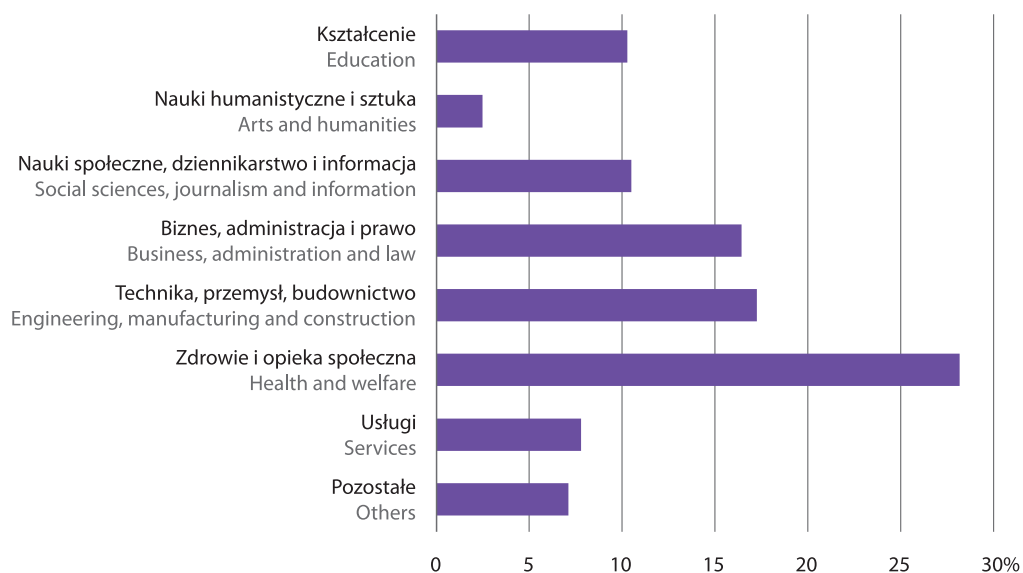
Najwięcej osób kształciło się na kierunkach związanych z biznesem, administracją i prawem (17,8%), techniką, przemysłem i budownictwem (16,7%) oraz zdrowiem i opieką społeczną (16,3% ogółu).

W roku akademickim 2018/19 uczelnie opuściło 6,9 tys. absolwentów (o 9,8% mniej niż w roku akademickim 2017/18). Spośród nich 4,3 tys. uzyskało dyplomy uczelni publicznych. Stanowiło to 61,8% ogółu absolwentów, wobec 70,5% rok wcześniej.

Najwięcej absolwentów ukończyło naukę na kierunkach związanych ze zdrowiem i opieką społeczną (28,2%), techniką, przemysłem i budownictwem (17,2%) oraz biznesem, administracją i prawem (16,4%).

Wykres 26. Absolwenci według grup kierunków kształcenia w roku akademickim 2018/19

Chart 26. Graduates by broad fields of education in the 2018/19 academic year

Kształcenie dorosłych

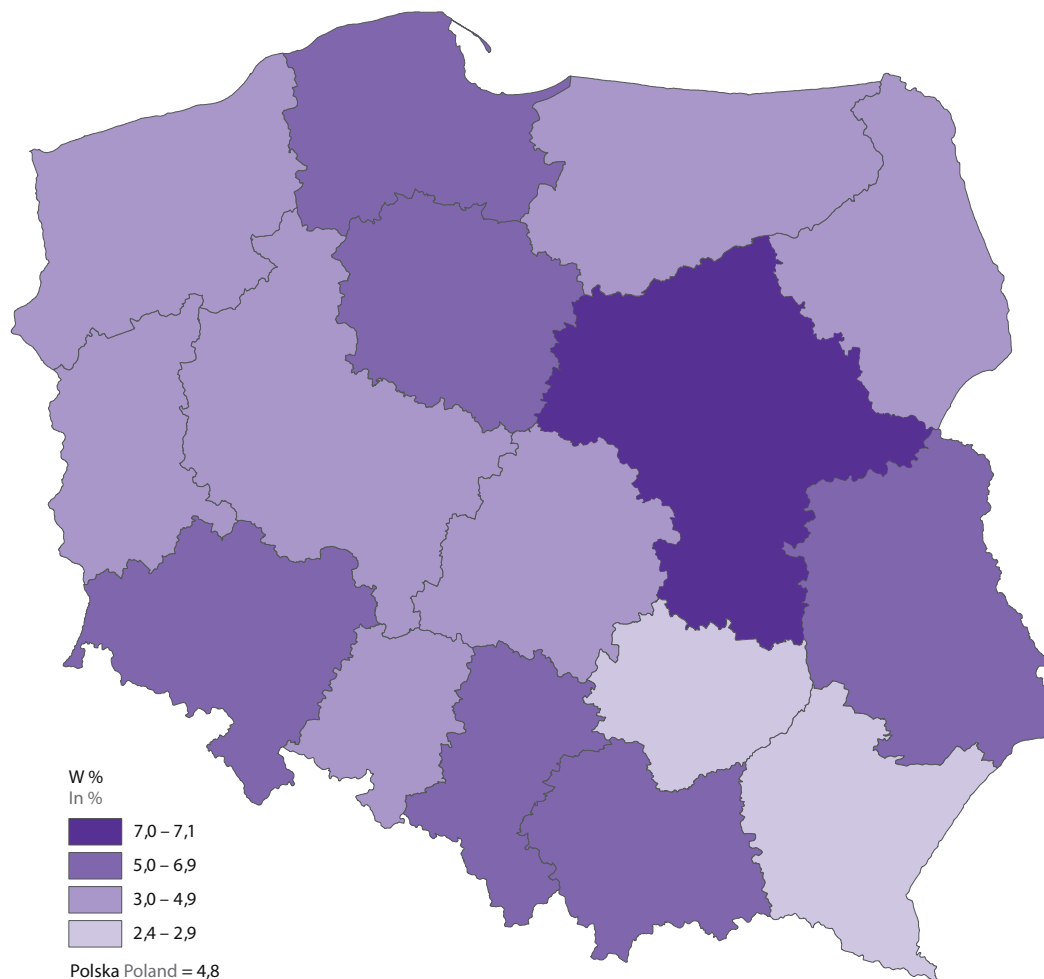
W roku szkolnym 2019/20 w województwie świętokrzyskim funkcjonowały 42 szkoły dla dorosłych (spadek o 16 w stosunku do roku poprzedniego). Były to głównie licea ogólnokształcące, których liczba wyniosła 41, tj. o 14 mniej niż przed rokiem. System kształcenia dorosłych uzupełniała 1 szkoła podstawowa.

W 2019 r. szkoły dla dorosłych ukończyło łącznie 1,3 tys. uczniów, spośród których 42,4% stanowiły kobiety. W grupie absolwentów dominowali uczniowie liceów ogólnokształcących – 98,7% ogółu.

Wyniki Badania Aktywności Ekonomicznej Ludności (BAEL) wskazują, że w latach 2010-2019 udział osób w wieku 25-64 lata uczestniczących w kształceniu lub szkoleniu w województwie świętokrzyskim był znacznie niższy niż średni udział w Polsce. W 2010 r. wyniósł on 4,2% (w Polsce 5,2%), a w 2019 r. – 2,6% (w Polsce – 4,8%). Wskaźnik ten ukazuje zarówno uczestnictwo w edukacji formalnej, jak i pozaformalnej, obejmującej różnego rodzaju kursy, warsztaty i szkolenia w miejscu pracy lub poza nim. W 2019 r. województwo świętokrzyskie uplasowało się na 15. pozycji w kraju pod względem wartości wskaźnika udziału w kształceniu lub szkoleniu osób w wieku 25-64 lata, przed podkarpackim (2,4%). Najwyższy poziom tego wskaźnika odnotowano w województwach: mazowieckim (7,1%), dolnośląskim (6,1%) i lubelskim (5,5%).

Mapa 23. Osoby dorosłe uczestniczące w kształceniu lub szkoleniu (w wieku 25-64 lata) w 2019 r. – dane średnioroczne

Map 23. Share of adults participating in education or training (aged 25-64) in 2019 – average annual data

Wydatki budżetów jednostek samorządu terytorialnego w dziale „Edukacja”

Wydatki budżetów jednostek samorządu terytorialnego na edukację, tj. oświatę i wychowanie, edukacyjną opiekę wychowawczą oraz szkolnictwo wyższe w 2019 r. wyniosły 2514,5 mln zł.

Najwięcej na ten cel przeznaczyły gminy (1502,9 mln zł), a w dalszej kolejności miasto na prawach powiatu (490,2 mln zł), powiaty (489,4 mln zł) oraz województwo (32,0 mln zł).

W porównaniu z rokiem poprzednim wydatki na edukację zwiększyły się o 4,2%, przy czym najszybciej rosły one w przypadku miasta na prawach powiatu (o 14,0%). Wydatki powiatów zwiększyły się o 7,4%, gmin – o 0,6%, a samorządu województwa – zmalały o 7,6%.

W 2019 r. wydatki na edukację stanowiły 29,5% ogółu wydatków jednostek samorządu terytorialnego. Największą część budżetu na ten cel przeznaczały powiaty (40,9%), a najmniejszą województwo (4,7%).

Wśród wydatków na edukację dominowały środki przeznaczone na oświatę i wychowanie (92,3% ogółu). W porównaniu z rokiem poprzednim wzrosły one o 3,7%. Więcej wydatkowano również na edukacyjną opiekę wychowawczą (o 11,0%). Odmienne niż w 2018 r. nie odnotowano natomiast wydatków na szkolnictwo wyższe.

Zasoby pracy

Labour resources

Sytuacja na rynku pracy w 2020 r., w związku obostrzeniami związanymi z pandemią COVID-19, uległa pogorszeniu w porównaniu z poprzednim rokiem, ale pozostawała korzystniejsza niż przed dekadą.

Pomimo spadku **popytu na pracę** jego poziom pozostał wyższy niż w 2010 r. Dynamicznie ograniczono oferowane wolne miejsca pracy - w II i III kwartale 2020 r. było ich mniej w skali roku kolejno o 42,6% i 56,6%. W IV kwartale dysproporcja zmalała do 32,3%, ale ich liczba przewyższała dostępne stanowiska sprzed dziesięciu lat o 21,7%.

W 2020 r. wyhamowało tworzenie nowych miejsc pracy. Zaoferowano ich najmniej w dekadzie (mniej o 41,1% niż rok wcześniej i o 44,0% niż w 2010 r.). Jednocześnie, choć zdecydowanie wolniej, malała skala likwidacji stanowisk - o 7,2% w skali roku i o 42,7% w skali dekady.

Wyniki **Badania Aktywności Ekonomicznej Ludności** (BAEL) przeprowadzonego w IV kwartale 2020 r. wskazują, że pomimo zmniejszenia aktywności zawodowej mieszkańców (spadek współczynnika do 55,1%), tak w porównaniu z analogicznym okresem 2019 r., jak i z 2010 r., w obu okresach odnotowano wzrost wskaźnika zatrudnienia (do 52,7%). Stopa bezrobocia podniosła się w ostatnim roku, ale wyraźnie obniżyła w skali dekady (do 4,4%, wobec 3,1% w kraju). Nadal wyższą aktywnością zawodową charakteryzowali się mężczyźni i mieszkańcy wsi. Poza ostatnim rokiem, malała ponadto w podstawowych kategoriach liczebność subpopulacji biernych zawodowo.

Na koniec 2019 r. liczba osób **pracujących** była o 3,0% wyższa niż w 2010 r. Wzrost odnotowano w sektorze prywatnym (o 6,2%), podczas gdy w publicznym nastąpił spadek o 6,4%. W strukturze sektorów gospodarki zmniejszył się udział rolnictwa, które kumulowało 37,8% ogółu pracujących i sektora przemysłowego – do 21,7%. Zwiększył się natomiast odsetek pracujących w usługach – do 40,5%. Liczba pracujących w przeliczeniu na 1000 ludności wzrosła i ukształtowała się na poziomie niewiele wyższym niż w kraju - 318 wobec 317.

Wskaźniki charakteryzujące zmiany **bezrobocia rejestrowanego** kształtowały się gorzej niż przed rokiem, ale korzystniej niż dziesięć lat wcześniej. Na przestrzeni dekady zmniejszyła się liczba bezrobotnych zarejestrowanych w urzędach pracy i stopa bezrobocia, przy czym województwo świętokrzyskie pozostaje w grupie województw o trudnej sytuacji na rynku pracy. W końcu 2020 r. stopa bezrobocia na poziomie 8,5% lokowała je na 13. miejscu w kraju.

W latach 2010-2019 wśród bezrobotnych podniósł się odsetek osób nie posiadających prawa do zasiłku (do 84,7%). Zwiększył się także udział wcześniej pracujących, długotrwale bezrobotnych, osób powyżej 50 roku życia oraz niepełnosprawnych, a zmniejszył osób w wieku do 30 lat i absolwentów.

Znacznie zmniejszyła się liczba bezrobotnych przypadająca na 1 ofertę pracy. Pozostała ona jednak wyraźnie wyższa niż w kraju (57 wobec 24).

Badanie popytu na pracę realizowane jest metodą reprezentacyjną z częstotliwością kwartalną. Obejmuje ono podmioty gospodarki narodowej i ich jednostki lokalne zatrudniające przynajmniej 1 osobę, zgodnie z zakresem podmiotowym badania.

W marcu 2020 r. ogłoszono w Polsce stan zagrożenia epidemicznego, a następnie stan epidemii w związku z rozprzestrzenianiem się choroby zakaźnej wywołanej wirusem SARS-CoV-2. Wprowadzone obostrzenia skutkowały wyraźnym spadkiem poziomu popytu na pracowników, a tym samym pogorszeniem sytuacji na rynku pracy. Już od II kwartału, z nasileniem w miesiącach letnich, postępowało w przedsiębiorstwach ograniczenie liczby miejsc pracy, tak zagospodarowanych (oznaczających liczbę pracujących), jak i wolnych.

Pomimo bardzo wysokiej rocznej skali regresu, poziom popytu na pracę ukształtował się korzystniej niż w 2010 r. We wszystkich kwartałach 2020 r. odnotowano spadek liczby pracujących w porównaniu z analogicznym kwartałem 2019 r., kolejno o: 5,0%, 12,2%, 12,5% oraz 7,3% (do 277,5 tys. osób w końcu roku). Pułap zatrudnienia w ostatnim kwartale roku pozostał jednak wyższy niż przed dekadą o 8,9%.

Dynamicznie obniżyła się liczba oferowanych wolnych miejsc pracy. Największą dysproporcję w stosunku do analogicznego okresu poprzedniego roku osiągnęła w II i III kwartale (niższą o 42,6% i 56,6%). W IV kwartale była mniejsza o 32,3% (1,4 tys.), ale o 21,7% przewyższała liczbę wolnych stanowisk sprzed dziesięciu lat.

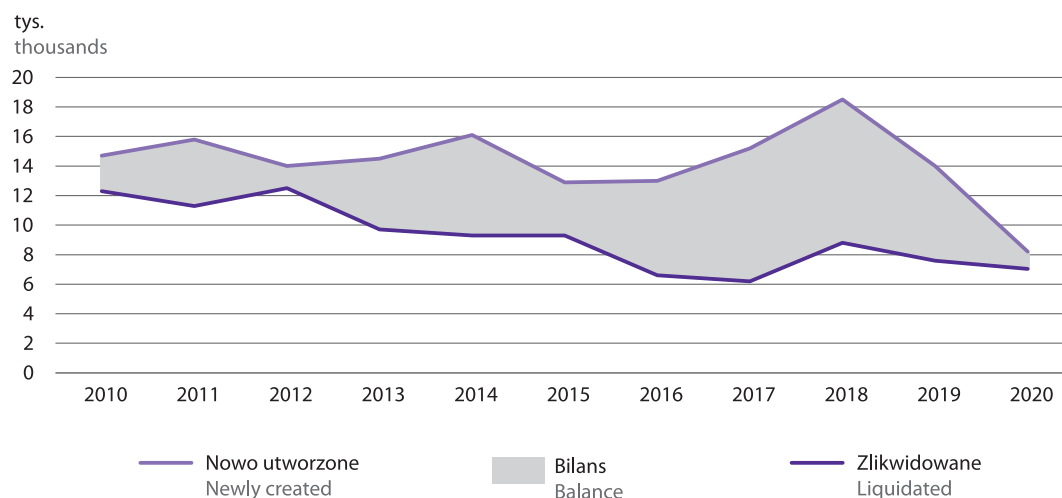
Wyhamowało tworzenie nowych miejsc pracy. W całym 2020 r. w województwie świętokrzyskim zaferowano ich 8,2 tys., tj. najmniej w ciągu dekady (mniej o 41,1% niż rok wcześniej i o 44,0% niż w 2010 r.), z czego zdecydowaną większość (84,2%) w sektorze prywatnym. Najwięcej nowych miejsc pracy wykreowały jednostki małe – 41,7%. Znaczny był również udział podmiotów średnich – 36,7%, wobec 21,6% dużych. W porównaniu z 2019 r. najwyższy spadek liczby nowych miejsc pracy wystąpił wśród jednostek transportu i gospodarki magazynowej (o 81,8%), działalności finansowej i ubezpieczeniowej (o 78,2%) oraz zakwaterowania i gastronomii (o 72,1%). Największy wzrost (prawie trzykrotny) odnotowano w podmiotach prowadzących działalność profesjonalną, naukową i techniczną oraz w informacji i komunikacji (blisko dwukrotny).

Jednocześnie sukcesywnie, ale zdecydowanie wolniej, malała skala likwidacji stanowisk - w 2020 r. było to 7,0 tys. miejsc pracy, tj. o 7,2% mniej niż w roku poprzednim i o 42,7% niż dziesięć lat wcześniej. W skali roku redukcji dokonano przede wszystkim w sektorze prywatnym (89,6% ogółu zlikwidowanych miejsc pracy). Prawie połowę zlikwidowanych miejsc stanowiły etaty w jednostkach małych, o liczbie pracujących do 9 osób (46,0%).

Znacznie zmniejszyła się skala rocznego bilansu miejsc pracy (utworzono więcej o 1,2 tys. stanowisk niż zlikwidowano, wobec 6,4 tys. przed rokiem), a jego poziom był najniższy na przestrzeni dekady. Relacja miejsc nowo utworzonych do zlikwidowanych w 2020 r. wyniosła 1,17 (1,84 przed rokiem i 1,20 w 2010 r.). Najkorzystniej relacja ta kształtowała się w opiece zdrowotnej i pomocy społecznej oraz informacji i komunikacji, gdzie nowych posad było ponad 2-krotnie więcej niż zlikwidowanych (kolejno: 2,12; 2,11), a najgorzej w zakwaterowaniu i gastronomii, gdzie na jeden nowy etat przypadało ponad pięć zlikwidowanych (0,18).

Wykres 27. Miejsca pracy nowo utworzone i zlikwidowane

Chart 27. Newly created and liquidated jobs

Dane o aktywności ekonomicznej ludności w wieku 15 lat i więcej opracowano na podstawie reprezentacyjnego Badania Aktywności Ekonomicznej Ludności (BAEL), prowadzonego w cyklu kwartalnym. Badaniem objęte są osoby będące członkami gospodarstw domowych w wylosowanych mieszkaniach. Prezentowane wyniki BAEL zostały uogólnione w oparciu o bilanse ludności opracowane na podstawie NSP 2011. Dane nie obejmują osób w obiektach zbiorowego zakwaterowania i bezdomnych oraz osób nieobecnych w gospodarstwach domowych 12 miesięcy i więcej.

Na przestrzeni dekady wyraźnie zmniejszała się liczba pracujących lub poszukujących pracy (do 547 tys.). W IV kwartale 2020 r. osób tych było mniej o 20,7%, co stanowiło największy spadek w kraju, w którym przeciętnie wynosił 0,4%. Ludność aktywną zawodowo tworzyli pracujący (spadek zbiorowości o 14,1%, wobec wzrostu w kraju o 6,4%) i bezrobotni (mniej o 71,3%, wobec 66,8% w kraju). Stopa bezrobocia zmniejszyła się prawie trzykrotnie – do 4,2% (w kraju – do 3,1%). Poza rynkiem pracy pozostawało 446 tys. osób, tj. mniej niż w IV kwartale 2010 r. o 14,1% (w kraju – mniej o 4,7%).

Struktura ludności według statusu na rynku pracy uległa zmianie zarówno w stosunku do notowanej w IV kwartale 2019 r., jak i dziesięć lat wcześniej. W odniesieniu do analogicznego okresu 2019 r., zwiększył się odsetek osób pracujących o 0,7 p.proc. (do 52,7%) oraz bezrobotnych o 0,8 p.proc. (do 2,3%), natomiast zmniejszył się udział biernych zawodowo - o 1,6 p.proc. (do 44,9%). W porównaniu z IV kwartałem 2010 r. obserwowano również wzrost udziałów pracujących (o 2,3 p.proc.), ale i biernych zawodowo (o 2,0 p.proc.), przy zmniejszeniu odsetka bezrobotnych (o 4,3 p.proc.). W kraju w IV kwartale 2020 r. odnotowano większy niż w województwie udział pracujących (54,7%), a mniejszy – bezrobotnych (1,8%) i biernych zawodowo (43,5%).

Tablica 12.
Table 12.

Aktywność ekonomiczna ludności w wieku 15 lat i więcej w IV kwartale według BAEL
Economic activity of the population aged 15 and more in the 4th quarter by LFS

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2019	2020	2020 Polska Poland
Aktywni zawodowo w tys. Economically active persons in thousands	690	685	533	547	17086
pracujący employed persons	609	618	518	523	16555
bezrobotni unemployed persons	80	67	15	23	531
Bierni zawodowo w tys. Economically inactive persons in thousands	519	503	464	446	13170
Współczynnik aktywności zawodowej w % Activity rate in %	57,1	57,7	53,5	55,1	56,5
Wskaźnik zatrudnienia w % Employment rate in %	50,4	52,0	52,0	52,7	54,7
Stopa bezrobocia w % Unemployment rate in %	11,6	9,8	2,8	4,2	3,1

Współczynnik aktywności zawodowej obliczono jako udział aktywnych zawodowo (ogółem lub danej grupy) w liczbie ludności (ogółem lub danej grupy).

Na przestrzeni omawianej dekady aktywność zawodowa mieszkańców województwa kształtowała się nierównomiernie, zależnie od warunków na rynku pracy. W IV kwartale 2020 r. w województwie świętokrzyskim współczynnik aktywności zawodowej ukształtował się na poziomie 55,1% (w kraju - 56,5%). W ujęciu rocznym w województwie zaobserwowano wzrost aktywności zawodowej, a opisujący ją współ-

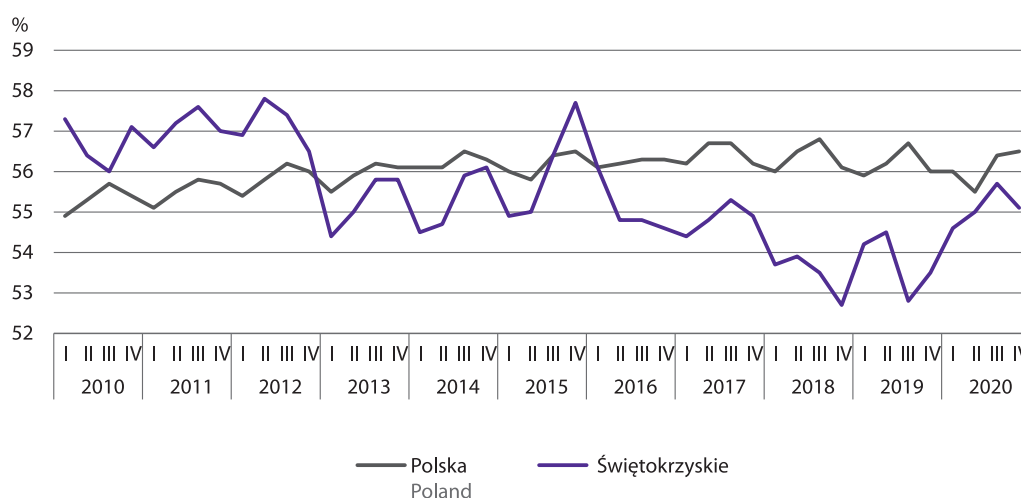
czynnik zwiększył się o 1,6 p.proc., natomiast w odniesieniu do analogicznego kwartału 2010 r. - spadł o 2,0 p.proc. (w skali kraju zaobserwowano odpowiednio: spadek o 0,5 p.proc. i wzrost o 1,1 p.proc.).

Wyższą wartość wskaźnika aktywności zawodowej zanotowano tradycyjnie wśród mężczyzn niż wśród kobiet (64,3%, wobec 46,3%). Bardziej aktywni byli mieszkańcy wsi, gdzie relacja osiągnęła 56,9%, podczas gdy w miastach 52,8%.

Spadek współczynnika aktywności zawodowej w latach 2010-2020 to przede wszystkim wynik jego niższego poziomu wśród osób młodych: w wieku 15-24 lata (o 3,5 p.proc. do 28,3%), 25-34 lata (o 4,1 p.proc. do 82,8%) oraz 35-44 lata (o 0,1 p.proc. do 87,9%). Wzrost wystąpił natomiast wśród osób starszych - w grupie 45-54 lata (o 3,6 p.proc. do 87,9%), 55-64 lata (o 11,6 p.proc. do 56,2%), a także wśród najstarszych, powyżej 65 roku życia (o 0,6 p.proc. do 6,5%).

Wykres 28. Współczynnik aktywności zawodowej według kwartałów

Chart 28. Activity rate by quarters

Wskaźnik zatrudnienia obliczono jako udział pracujących (ogółem lub danej grupy) w liczbie ludności (ogółem lub danej grupy).

Wskaźnik zatrudnienia w województwie świętokrzyskim wyniósł w IV kwartale 2020 r. 52,7% i był o 2,0 p.proc. niższy od średniego w kraju. W odniesieniu do analogicznego kwartału 2019 r. zwiększył się o 0,7 p.proc., a do 2010 r. wzrósł o 2,3 p.proc. (w skali kraju zaobserwowano odpowiednio: wzrost o 0,3 p.proc. i o 4,5 p.proc.). Obserwowana w ostatnich kwartałach dekady poprawa nastąpiła przede wszystkim w populacji mężczyzn, podczas gdy wśród kobiet była wyraźnie słabsza - wzrost relacji o 4,3 p.proc. wobec 1,0 p.proc. do odpowiednio: 61,6% i 44,6%. W okresie tym szybciej rosła aktywność zawodowa mieszkańców miast niż wsi, dla których relacja zwiększyła się o 3,6 p.proc. (do 50,6%) wobec o 0,9 p.proc. na wsi (do 54,4%).

Wzrost wskaźnika zatrudnienia wystąpił w większości grup wieku, w tym wśród osób w wieku 25-34 lata (o 1,8 p.proc. do 77,5%), 35-44 lata (o 6,1 p.proc. do 85,5%), 45-54 lata (o 8,4 p.proc. do 85,9%) oraz 55 lat i więcej (o 3,1 p.proc. do 26,0%). Spadek wystąpił jedynie wśród osób 15-24 letnich (o 0,6 p.proc. do 21,2%).

Udział pracujących mieszkańców znacznie różnicował także poziom wykształcenia. Zdecydowanie najwyższy wskaźnik zatrudnienia cechował pracowników, którzy ukończyli szkołę wyższą - 77,9%. W stosunku do wartości z IV kwartału 2010 r. zwiększył się o 2,1 p.proc. Znaczny wzrost relacji wystąpił wśród posiadających wykształcenie średnie ogólnokształcące (o 9,7 p.proc. do 43,0%). Na pozostałych poziomach wykształcenia odnotowano spadek, w tym wyraźny wśród osób z wykształceniem zasadniczym zawodowym (o 9,1 p.proc. do 53,9%), a mniejszy - policealnym i średnim zawodowym (o 3,6 p.proc. do 57,3%).

W IV kwartale 2020 r. zbiorowość biernych zawodowo obejmowała 44,9% ludności województwa w wieku 15 lat i więcej (dziesięć lat wcześniej - 42,9%). W kraju ich odsetek kształtował się nieco niżej - 43,5%.

Częściej nieaktywne zawodowo pozostawały kobiety (61,7%), a ich ubytek w ciągu dekady był wolniejszy niż mężczyzn (o 13,0% wobec 19,0%). Miejsce zamieszkania mniej różnicowało populację pozostających poza rynkiem pracy. Mieszkańcy wsi stanowili 52,9% ogółu biernych, a ich liczebność zmniejszyła się o 16,0%, wobec 14,3% w miastach.

Do ograniczenia skali bierności zawodowej w badanych latach najbardziej przyczyniła się aktywizacja osób w wieku 15-24 lata. Liczba niepracujących i nie poszukujących pracy najmłodszych spadła o 41,3%, a ich udział w zbiorowości do 18,2% (o 8,0 p.proc.). Powoli natomiast ubywało najstarszych biernych zawodowo (w wieku 55 lat i więcej), którzy nadal tworzyli dominującą grupę. Ich liczebność zmniejszyła się o 0,7%, a odsetek do 67,0%. Udziały osób w pośrednich przedziałach wieku były stosunkowo małe i oscylowały pomiędzy 4,0-5,8%. Wśród nich wyróżnił się wysoki spadek liczby osób 45-54 letnich – o 47,1%.

Znaczącą grupą biernych zawodowo (32,3%) pozostawały osoby z wykształceniem gimnazjalnym, podstawowym, niepełnym podstawowym lub bez wykształcenia, przy czym ich liczba w ciągu dziesięciu lat zmniejszyła się o 40,0%. Znaczny spadek wystąpił również wśród osób z wykształceniem średnim ogólnokształcącym (o 38,0%), a ich udział obniżył się do 9,9%. Liczebność pozostałych grup wykształcenia wzrosła, ale w nieco mniejszej skali. Biernych zawodowo z wykształceniem wyższym było więcej o 31,6%, posiadających zasadnicze zawodowe – o 22,7%, a policealne i średnie zawodowe – o 12,4%.

Najważniejszym powodem braku aktywności zawodowej było pobieranie świadczeń emerytalnych, na co w IV kwartale 2020 r. wskazywało 56,7% biernych zawodowo (wobec 47,2% w analogicznym okresie 2010 r.). Jako przyczynę 16,1% osób podawało naukę i uzupełnienie kwalifikacji (wobec 24,5%), a 10,1% – chorobę i niepełnosprawność (wobec 12,5%). Zniechęcenie bezskutecznością poszukiwania pracy wymieniło 2,5% biernych zawodowo.

Dane o pracujących opracowano według faktycznego miejsca pracy i rodzaju działalności. Dane nie obejmują jednostek budżetowych prowadzących działalność w zakresie obrony narodowej i bezpieczeństwa publicznego, bez podmiotów gospodarczych o liczbie pracujących do 9 osób; łącznie z osobami pracującymi w fundacjach, stowarzyszeniach, partiach politycznych, organizacjach społecznych, organizacjach pracodawców, samorządu gospodarczego i zawodowego oraz w gospodarstwach indywidualnych w rolnictwie (dane szacunkowe).

Liczba pracujących w województwie świętokrzyskim według stanu na 31 grudnia 2019 r. wyniosła 392,9 tys. osób i wzrosła w relacji do 2010 r. o 3,0%. Stanowiło to 3,2% pracujących w kraju wobec 3,5% dziewięć lat wcześniej.

W relacji do 2010 r. liczba pracujących w sektorze publicznym zmniejszyła się o 6,4% (w kraju o 4,8%), natomiast w prywatnym - wzrosła o 6,2% (w kraju o 18,0%). Kierunek tych zmian wpłynął na zwiększenie udziału podmiotów prywatnych o 2,3 p.proc. do 76,7% ogółu pracujących (w kraju o 4,3 p.proc. do 74,6%). Sektor prywatny zdominował przede wszystkim rolnictwo, prawie w całości składające się z gospodarstw indywidualnych oraz przemysł i budownictwo (w 2019 r. 99,4% oraz 90,9% tych grup pracowników). Przewaga pracujących w sektorze publicznym pozostała widoczna w sektorze pozostałych usług, tj. sekcjach nadzorowanych w szerokim zakresie przez państwo, m.in.: administracji publicznej, obowiązkowych zabezpieczeniach społecznych, edukacji, opiece zdrowotnej i pomocy społecznej oraz działalności związanej z kulturą, rozrywką i rekreacją (73,9%).

Ujęcie pracujących według sektorów ekonomicznych gospodarki wykazało tylko niewielkie rozbieżności w latach 2010-2019. Najwięcej osób pracowało w rolnictwie – 37,8% (o 1,2 p.proc. mniej niż dziewięć lat wcześniej). Sektor produkcyjny (przemysłowo-budowlany) grupował 21,7% (o 1,3 p.proc. mniej). Łączny udział czterech sekcji usługowych, tj.: handlu; naprawy pojazdów samochodowych, transportu i gospodarki magazynowej, zakwaterowania i gastronomii oraz informacji i komunikacji wyniósł 13,1% (o 0,9 p.proc. więcej), natomiast działalności finansowej i ubezpieczeniowej; obsługi rynku nieruchomości oraz pozostałych usług – 25,9% (o 2,0 p.proc. więcej).

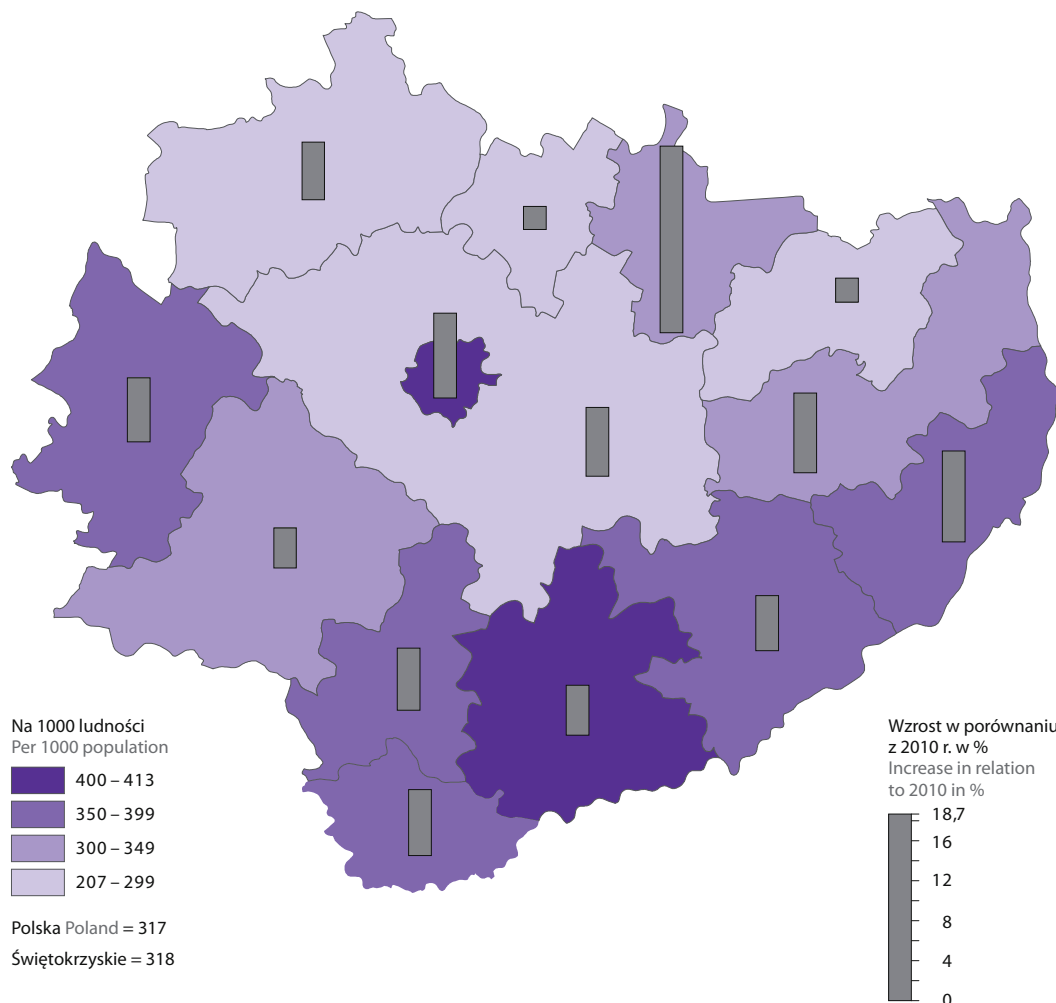
W 2019 r. największy odsetek pracujących kumulowała stolica województwa, tj. m. Kielce (20,3% ogółu pracujących, wobec 20,0% w 2010 r.), a już wyraźnie mniej kolejne powiaty: kielecki (12,9%, wobec 12,1%), starachowicki (7,6%, wobec 7,0%) oraz sandomierski (podobnie jak w 2010 r. - 7,4%). Najmniejsza liczebność występowała w powiatach rolniczych: kazimierskim (3,4%, wobec 3,5%) i pińczowskim (3,6%, wobec 3,7%).

Zróżnicowanie powiatów obrazuje przeliczenie liczby pracujących na 1000 ludności. Relacja ta wyniosła w województwie 318 i była o 21 większa niż w 2010 r. (w kraju wzrosła o 33 do 317). W powiatach o wyższej liczbie pracujących wahała się od 335 do 413, natomiast o niższej – od 207 do 315. Wyjątek stanowił powiat kielecki, w którym niska relacja (240) wynikała z bliskości m. Kielce, gdzie pracowała większość mieszkańców.

W porównaniu z 2010 r. liczba pracujących na 1000 ludności zwiększyła się we wszystkich powiatach, przy czym w największym stopniu w starachowickim (o 53 do 335) oraz sandomierskim i m. Kielce (po 32, do kolejno 380 i 409). Najmniejszy wzrost relacji odnotowano w powiatach skarżyskim (o 5 do 207) i ostrowieckim (o 6 do 235).

W strukturze pracujących w powiatach, przewaga poszczególnych sektorów ekonomicznych związana była bezpośrednio z kierunkiem rozwoju gospodarczego. W 2019 r. rolnictwo dominowało w 10 powiatach, w tym najmocniej w buskim, kazimierskim, opatowskim i pińczowskim (od 59,2% do 77,4% pracujących w powiecie). Sektor produkcyjny (przemysłowo-budowlany) dominował w 3 powiatach – starachowickim (44,7% pracujących w powiecie), skarżyskim (32,3%) i ostrowieckim (29,1%), a w 3 z pozostałych grupował ponad ¼ pracujących. Kolejny z sektorów, obejmujący handel; naprawę pojazdów samochodowych, transport i gospodarkę magazynową, zakwaterowanie i gastronomię oraz informację i komunikację był znaczącym pracodawcą (dla około ¼ pracujących) w powiecie skarżyskim oraz m. Kielce. Sektor grupujący tzw. pozostałe usługi, w 8 powiatach zatrudniał co najmniej 1/5 pracujących, przy czym najbardziej usługowy charakter miały powiaty: m. Kielce (46,2%) oraz skarżyski (29,6%) i ostrowiecki (26,2%).

Mapa 24. Pracujący^a w 2019 r.
 Stan w dniu 31 grudnia
 Map 24. Employed persons^a in 2019
 As of 31 December

a Według faktycznego miejsca pracy i rodzaju działalności; dane nie obejmują jednostek budżetowych prowadzących działalność w zakresie obrony narodowej i bezpieczeństwa publicznego, bez podmiotów gospodarczych o liczbie pracujących do 9 osób; łącznie z osobami pracującymi w fundacjach, stowarzyszeniach, partiach politycznych, organizacjach społecznych, organizacjach pracodawców, samorządu gospodarczego i zawodowego oraz w gospodarstwach indywidualnych w rolnictwie (dane szacunkowe).

a According to the actual workplace and type of activity; data do not include budgetary units conducting activity in the field of national defense and public safety, excluding economic entities employing up to 9 persons; including people working in foundations, associations, political parties, social organizations, employers' organizations, economic and professional self-government as well as on individual farms in agriculture (estimated data).

Na przestrzeni dekady obserwowano wyraźną zmianę poziomu bezrobocia. Do 2013 r. pozostawało wysokie i rosło, w kolejnych latach rocznie spadało, aż do 2020 r., w którym wyraźnie wzrosło. W końcu grudnia 2020 r. liczba bezrobotnych zarejestrowanych w powiatowych urzędach pracy województwa świętokrzyskiego wyniosła 44,9 tys. osób i była wyższa o 6,8% niż przed rokiem oraz niższa o 45,4% niż na koniec 2010 r. W kraju zwiększenie skali bezrobocia w przekroju roku było trzykrotnie większe i wyniosło 20,8%, a na przestrzeni dziesięciolecia odnotowano spadek o 46,5%.

Stopę bezrobocia rejestrowanego obliczono jako stosunek liczby bezrobotnych zarejestrowanych do liczby cywilnej ludności aktywnej zawodowo, tj. bez osób odbywających czynną służbę wojskową oraz pracowników jednostek budżetowych prowadzących działalność w zakresie obrony narodowej.

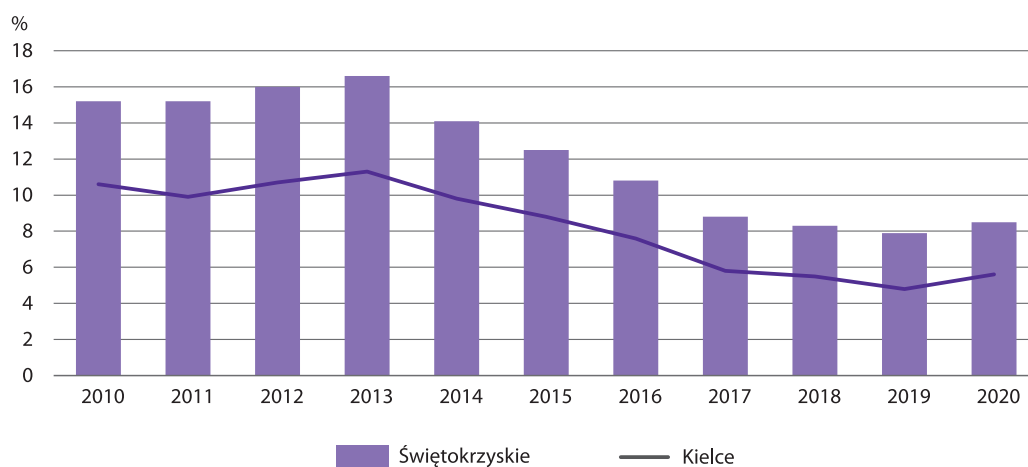
Stopa bezrobocia obrazowała tendencje bezrobocia. W końcu 2020 r. osiągnęła 8,5% i podniosła się o 0,5 p.proc. w stosunku do obserwowanej rok wcześniej, a spadła o 6,7 p.proc. w porównaniu z 2010 r. W kraju pozostawała w całym dziesięcioleciu wyraźnie niższa i na koniec okresu wyniosła 6,2%, co stanowiło w badanych latach odpowiednio: więcej o 1,0 p.proc. i mniej o 6,2 p.proc.

Województwo ulokowało się na 13. miejscu w kraju - przed warmińsko-mazurskim, podkarpackim i kujawsko-pomorskim.

Wykres 29. Stopa bezrobocia rejestrowanego

Stan w dniu 31 grudnia

Chart 29. Registered unemployment rate
As of 31 December

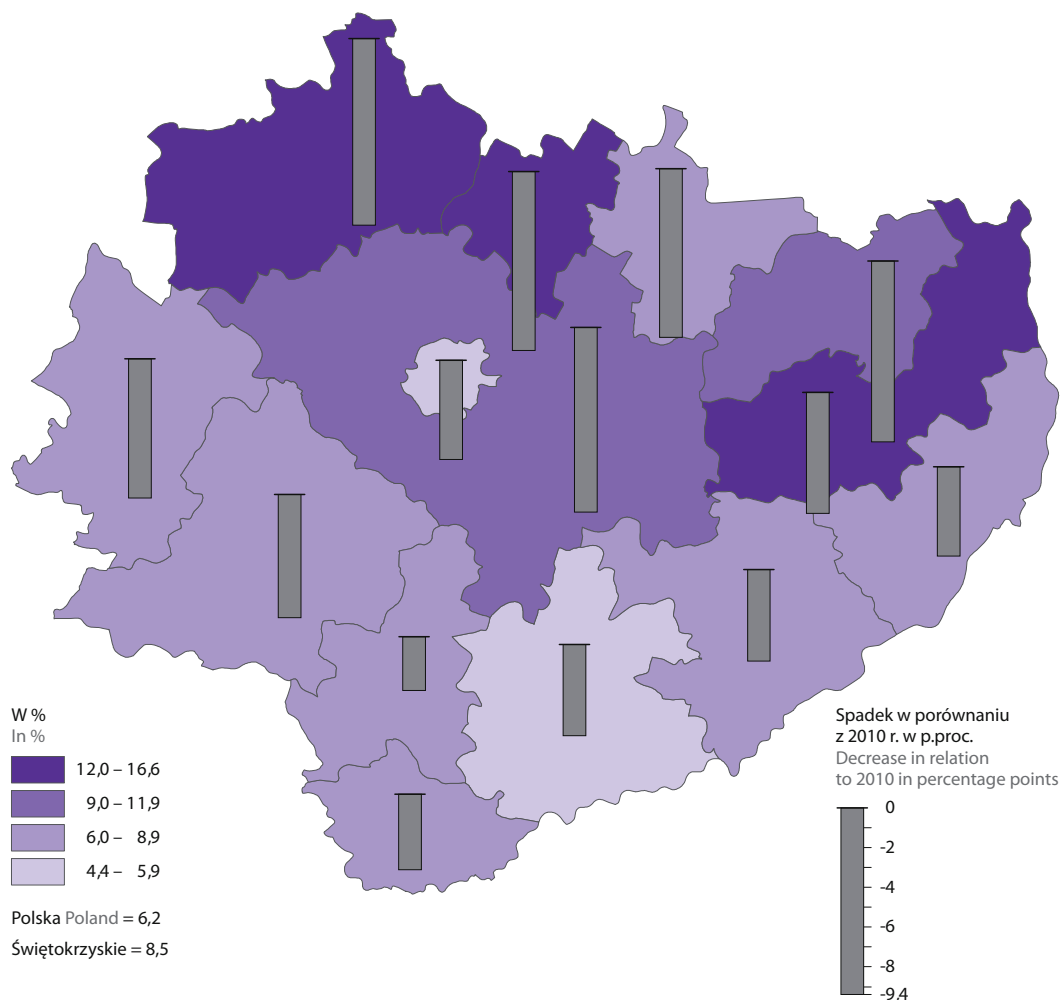
Zmniejszenie stopy bezrobocia w latach 2010-2020 odnotowano w całym województwie, jednak tak poziom wskaźnika, jak i wielkość jego spadku znacznie różnicował powiaty. Zasadniczo, im wyższa wartość stopy bezrobocia, tym większy odnotowano spadek. Wyjątek stanowił powiat opatowski, w którym bezrobocie malało powoli (13,4% na koniec 2020 r. przy spadku o 6,1 p.proc. w porównaniu z 2010 r.). Obok niego, w najtrudniejszej sytuacji pozostawały powiaty: konecki, ostrowiecki i skarżyski, w których stopa bezrobocia kształtowała się w granicach 11,5–16,6%, a spadek oscylował pomiędzy 9,0–9,4 p.proc. Najmniejszym wskaźnikiem cechowały się powiat buski i m.Kielce – kolejno 4,4% oraz 5,6% przy spadku o 4,6-5,0 p.proc.

Mapa 25. Stopa bezrobocia rejestrowanego w 2020 r.

Stan w dniu 31 grudnia

Map 25. Registered unemployment rate in 2020

As of 31 December

Bezrobotni nieposiadający prawa do zasiłku to zarejestrowane w urzędach pracy osoby poszukujące pracy, które utraciły bądź nie nabyły prawa do zasiłku.

Wśród osób pozostających w ewidencji urzędów pracy w końcu 2020 r. 84,7% nie posiadało prawa do zasiłku (83,3% w 2010 r.). Osoby wcześniej pracujące stanowiły 85,4% (75,1% w 2010 r.).

Większość bezrobotnych to mieszkańcy wsi (54,7%), a ich odsetek kształtował się na tym samym poziomie, jak przed dekadą.

Wśród bezrobotnych, podobnie jak w kraju, nieznacznie przeważały kobiety. Grupowały 51,4% ogółu, co stanowiło więcej o 1,2 p.proc. niż w końcu 2010 r., przy czym ich przewaga występowała jedynie na wsi - 52,7% wobec 49,7% w miastach.

Struktura wieku poszukujących pracy osób podlegała zmianom. W 2010 r. najczęściej były to osoby młode, od 18 do 34 lat (53,4%), natomiast w ostatnim roku większość stanowiły osoby nieco starsze, w wieku

25-44 lata (52,2%). W końcu grudnia 2020 r.:

- wyraźnie mniejszy był udział w ogóle bezrobotnych osób poniżej 25 roku życia (o 8,7p.proc. - 13,5%), jak również ich odsetek w tej grupie wieku mieszkańców województwa (6,8%),
- najliczniejszą grupą były osoby w wieku 25-34 lata, przy czym ich odsetek zmalał na przestrzeni badanych lat o 3,3 p.proc. do 27,9%, natomiast udział w ludności w tym wieku do 7,6%,
- zwiększył się odsetek osób w wieku 35-44 lata (o 6,2 p.proc. do 24,3%), a ich udział w grupie ludności spadł do 5,7%,
- nieznacznie ubyło bezrobotnych w wieku 45-54 lata (o 0,9 p.proc. do 18,2%), a ich udział w tej grupie wiekowej mieszkańców spadł do 5,1%,
- wyraźnie zwiększył się odsetek osób powyżej 55 lat (o 6,8 p.proc. do 16,1%), a ich udział w grupie wieku zwiększył się do 5,9%.

Większość bezrobotnych rejestrujących się w powiatowych urzędach pracy to osoby o stosunkowo niskim poziomie wykształcenia. W 2020 r., podobnie jak przed dekadą, największą część stanowiły osoby z wykształceniem zasadniczym zawodowym (26,0%) oraz średnim zawodowym łącznie z policealnym (25,6%). W porównaniu z 2010 r. odsetek ich kolejno: zmniejszył się o 2,8 p.proc. oraz zwiększył o 0,7 p.proc. Stosunkowo mocno odczuwały problemy na rynku pracy osoby legitymujące się wykształceniem wyższym, o czym świadczył największy wzrost ich udziału – o 3,9 p.proc. do 17,2%. W grupie tej wzrosła w tym okresie dominacja kobiet – z 68,8% do 70,0%. Wśród mniej liczebnych grup zmniejszył się odsetek osób z wykształceniem co najwyżej gimnazjalnym (o 2,2 p.proc. do 19,6%), a w małym stopniu wzrósł osób z wykształceniem średnim ogólnokształcącym (o 0,4 p.proc. do 11,6%).

W omawianym okresie nadal ponad połowę stanowiły osoby długotrwale bezrobotne, których udział w liczbie zarejestrowanych bezrobotnych ogółem zwiększył się o 3,3 p.proc. w skali dziesięciolecia - do 53,8%. Wśród kategorii bezrobotnych o znaczącym udziale odnotowano także zmniejszenie odsetka osób młodych w wieku do 30 lat (do 27,6% - o 5,4 p.proc. mniej niż w 2015 r.), natomiast zwiększenie - starszych bezrobotnych powyżej 50 roku życia (do 24,9% - o 5,2 p.proc. więcej niż w 2010 r.).

O ponad 1/3 ubyło zarejestrowanych osób niepełnosprawnych, jednak ich udział w ogóle bezrobotnych zwiększył się w latach 2010-2020 o 0,9 p.proc. (do 5,7%). Wśród niepełnosprawnych rzadziej niż co czwarta osoba miała prawo do zasiłku (22,0%), a kobiety stanowiły mniejszość (45,0%).

Zmniejszył się odsetek bezrobotnych absolwentów (o 2,6 p.proc. do 4,2% ogółu bezrobotnych), przy czym prawie zanikła dysproporcja płci. W 2010 r. pracy po ukończeniu nauki szukała większa część kobiet niż mężczyzn (7,5% wobec 6,1%), a po dekadzie – odsetki były prawie takie same (4,2% w grupie kobiet i 4,1% mężczyzn).

Powiatowe urzędy pracy w województwie świętokrzyskim w ciągu całego 2020 r. miały do zaoferowania 20,3 tys. wolnych miejsc pracy i aktywizacji zawodowej. W końcu grudnia na 1 ofertę pracy przypadało 57 bezrobotnych wobec 53 przed rokiem i 190 dziesięć lat wcześniej. W kraju relacja ta kształtowała się korzystniej, tj. była niższa w 2020 r. o 33, w 2019 r. – o 35, a w 2010 r. – o 107. Rozbieżność terytorialna w województwie była znaczna i sięgała 286 osób.

W najlepszej sytuacji znajdowało się m. Kielce (26 osób) i powiat staszowski (27). Na przeciwległym biegunie znalazł się powiat konecki (312) i pińczowski (165).

5.2. Jakość życia

5.2. Quality of life

Jakość życia mieszkańców to wzajemna relacja i przenikanie się takich obszarów życia społecznego jak poziom dobrobytu społecznego, gwarantujący poziom zaspokajania potrzeb materialnych, stopień zaspokojenia potrzeb bytowych (mieszkaniowych) i infrastruktura społeczna. Wzajemne relacje między ludzkie i społeczne, jak również poziom zaufania i aktywności obywatelskiej, budują kapitał społeczny i stanowią cenny zasób determinujący rozwój kraju i regionów.

Zamożność mieszkańców

Inhabitant's wealth

Na przestrzeni lat 2010-2019 odnotowano poprawę sytuacji materialnej mieszkańców województwa świętokrzyskiego.

Na przestrzeni okresu 2010-2019 poprawiły się warunki płacowe w podmiotach gospodarki narodowej. Pomimo tego dystans przeciętnego wynagrodzenia do średniej krajowej po okresowych wahaniami powrócił do poziomu z 2010 r. i przeciętne wynagrodzenie w województwie świętokrzyskim ponownie stanowiło 86,6% średniej krajowej. Płace w województwie pozostały jednymi z niższych w kraju (w 2019 r. niższe przeciętne miesięczne wynagrodzenie odnotowano jedynie w województwach podkarpackim i warmińsko-mazurskim).

Biorąc pod uwagę zróżnicowanie terytorialne, choć wzrost wynagrodzeń odnotowano we wszystkich powiatach województwa to pogłębiał się dystans między powiatami o najwyższej i najniższej płacy.

W latach 2010-2020 odnotowano także poprawę warunków wynagradzania w sektorze przedsiębiorstw. Pomimo wzrostu, również płace w sektorze przedsiębiorstw w województwie świętokrzyskim były jednymi z najniższych w kraju. W 2020 r., podobnie jak w 2019 r. i 2010 r., mniej zarabiano jedynie w województwach podkarpackim i warmińsko-mazurskim. Utrzymał się dystans przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia w województwie do wielkości krajowej, który wahał się od 15,4% do 16,6% poniżej średniej krajowej w latach brzegowych.

W 2020 r. utrzymał się wzrost w skali roku przeciętnej liczby świadczeniobiorców ZUS i spadek liczby emerytów i rencistów pobierających świadczenia z rolniczego systemu ubezpieczeń. Wzrosły również wypłacone świadczenia zarówno przez ZUS, jak i KRUS. Pomimo wzrostu wartości, świadczenia wypłacone w województwie świętokrzyskim w latach 2010-2020 należały do najniższych w kraju. W 2020 r. niższe przeciętne świadczenia emerytalno-rentowe z ZUS otrzymali jedynie mieszkańcy województwa podkarpackiego, natomiast niższe świadczenia z KRUS wypłacono mieszkańcom województw: podkarpackiego, mazowieckiego, wielkopolskiego, i małopolskiego. Pozytywem jest wzrost wartości nominalnych przeciętnych świadczeń oraz zmniejszenie dystansu do średniej krajowej.

Na przestrzeni lat 2010-2019 w województwie świętokrzyskim poprawiła się sytuacja materialna gospodarstw domowych. Rosnącym dochodom towarzyszył wzrost oszczędności i wydatków (z wyłączeniem 2019 r., kiedy to wydatki ogółem były o 16,06 zł niższe niż w 2018 r.). Choć w ostatnim 10-leciu poprawiła się sytuacja dochodowa to przeciętny dochód rozporządzalny na 1 osobę odnotowany w województwie świętokrzyskim był jednym z najniższych w kraju. W 2019 r. mniejsze wartości odnotowano w województwach: podkarpackim, lubelskim oraz warmińsko-mazurskim.

Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto to stosunek sumy wynagrodzeń osobowych brutto, honorariów wypłaconych niektórym grupom pracowników za prace wynikające z umowy o pracę, wypłat z tytułu udziału w zysku lub w nadwyżce bilansowej w spółdzielniach oraz dodatkowych wynagrodzeń rocznych dla pracowników jednostek sfery budżetowej do przeciętnej liczby zatrudnionych w danym okresie; po wyeliminowaniu osób wykonujących pracę nakładczą oraz zatrudnionych za granicą.

W województwie świętokrzyskim przeciętne wynagrodzenie brutto w gospodarce narodowej w 2019 r. ukształtowało się na poziomie 4259,60 zł i było wyższe o 7,7% niż przed rokiem oraz o 52,5% niż w 2010 r., przy czym wzrost odnotowano zarówno w sektorze publicznym (odpowiednio o 8,6% i 51,1%), jak i prywatnym (o 7,2% i 56,6%).

Pomimo wzrostu płac, w 2019 r. przeciętne wynagrodzenie w województwie świętokrzyskim stanowiło, podobnie jak w 2010 r., 86,6% średniej krajowej (4920,09 zł) wobec 86,1% w 2018 r. Pod względem wysokości przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia województwo zajęło, podobnie jak przed rokiem, 14. lokatę w kraju (w 2010 r. 12.). Niższe wynagrodzenia odnotowano jedynie w województwach podkarpackim (4224,70 zł) i warmińsko-mazurskim (4136,26 zł).

Na przestrzeni lat 2010-2019 sektor publiczny oferował płace na wyższym poziomie niż sektor prywatny (w 2019 r. 5074,77 zł wobec 3849,35 zł), choć na przestrzeni omawianego okresu, pomimo okresowych wahań, obserwowano zmniejszenie dystansu. W 2010 r. płace w sektorze publicznym przewyższały wynagrodzenia oferowane przez sektor prywatny o 36,6% w 2010 r., o 35,7% w 2015 r., o 30,1% w 2018 r. i o 31,8% w 2019 r.

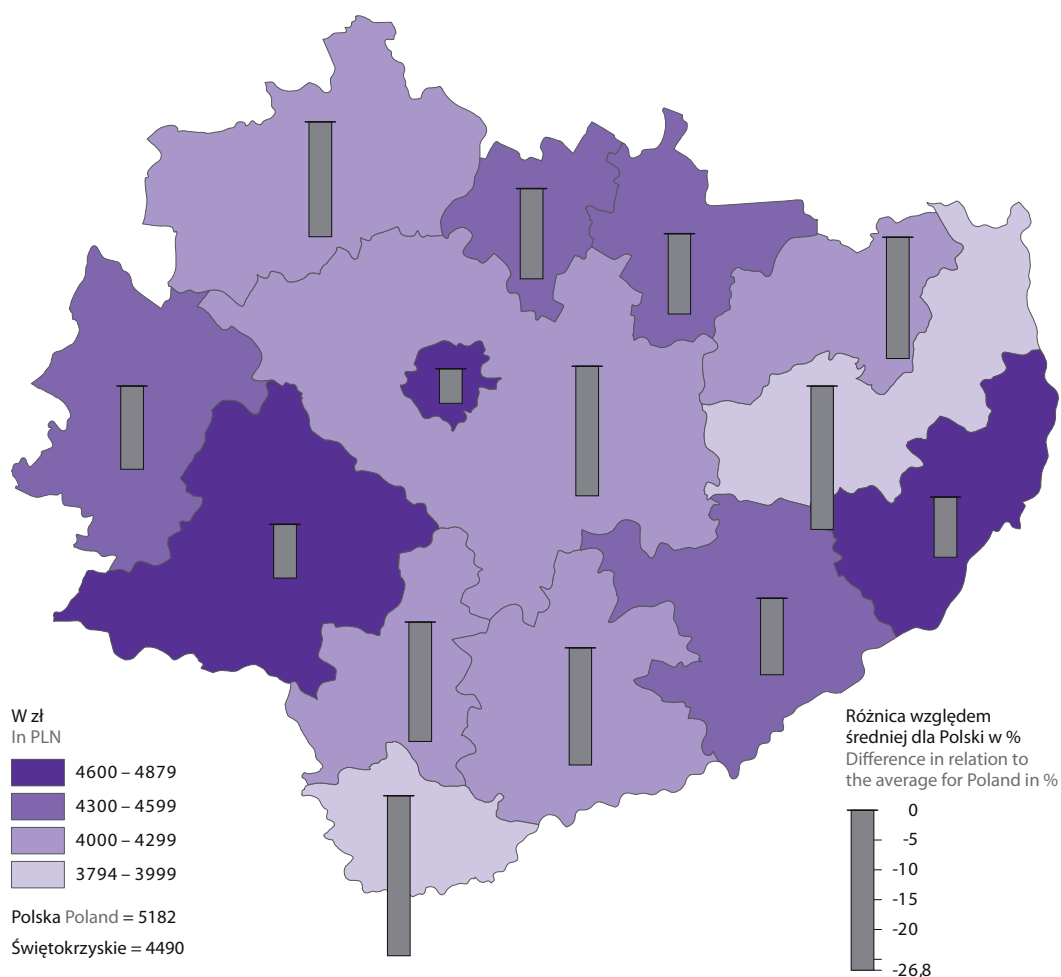
Na przestrzeni 2019 r. wynagrodzenia wzrosły we wszystkich rodzajach działalności w gospodarce narodowej, przy czym w największym stopniu w: administrowaniu i działalności wspierającej (o 12,1%), opiece zdrowotnej i pomocy społecznej (o 10,2%), działalności profesjonalnej, naukowej i technicznej (o 8,9%), edukacji (o 8,7%), zakwaterowaniu i gastronomii (o 8,5%) oraz przetwórstwie przemysłowym (o 8,2%).

Biorąc pod uwagę rozpiętość płac według sekcji, w 2019 r. najwyższy ich poziom odnotowano w rolnictwie, leśnictwie, łowiectwie i rybactwie, gdzie wyniósł 5760,42 zł, w działalności finansowej i ubezpieczeniowej – 5545,20 zł, w administracji publicznej i obronie narodowej; obowiązkowych zabezpieczeniach społecznych – 5389,27 zł oraz w obsłudze rynku nieruchomości – 5126,35 zł. Wynagrodzenia te były wyższe od przeciętnego wynagrodzenia w województwie odpowiednio o: 35,2%, 30,2%, 26,5% i 20,3%. Płace znacznie poniżej średniej w województwie otrzymywali zatrudnieni w sekcjach: zakwaterowanie i gastronomia 2952,34 zł (o 30,7%), administrowanie i działalność wspierająca 2968,72 zł (o 30,3%), pozostała działalność usługowa 3179,93 zł (o 25,3%) oraz transport i gospodarka magazynowa 3208,46 zł (o 24,7%).

W podmiotach gospodarki narodowej o liczbie pracujących powyżej 9 osób przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto wzrosło na przestrzeni 2019 r. o 7,7%, a w porównaniu z 2010 r. o 51,1% osiągając poziom 4490,41 zł. Płaca ta stanowiła 86,7% średniej krajowej, podczas gdy relacja ta wyniosła przed rokiem 86,3%, a w 2010 r. 86,5%. Wyodrębnienie zbiorowości podmiotów o liczbie pracujących powyżej 9 osób pozwoliło na przeanalizowanie poziomu wynagrodzeń na poziomie powiatów. W 2019 r. poprawę warunków płacowych odnotowano we wszystkich powiatach zarówno w porównaniu z 2018 r. jak i w relacji do 2010 r. W porównaniu z 2018 r. skala wzrostu wahała się pomiędzy 5,6% w powiecie pińczowskim, a 10,9% w powiecie skarżyskim. Z kolei w relacji do 2010 r. najniższy wzrost płac odnotowano w powiatach pińczowskim (o 43,2%) i opatowskim (o 43,3%), a najwyższy w starachowickim (o 67,8%) i skarżyskim (o 58,1%).

W dziesięciu powiatach odnotowano płace nie przekraczające przeciętnej uzyskanej w województwie, przy czym najniższe wypłacono w powiatach: kazimierskim 3794,18 zł (o 15,5% poniżej średniej), opatowskim 3939,62 zł (o 12,3% mniej) oraz kieleckim 4056,9 zł (o 9,7%). Pensje o wartości ponadprzeciętnej wypłacono przede wszystkim w mieście na prawach powiatu Kielce 4879,19 zł (o 8,7%) i powiatach: jędrzejowskim 4717,56 zł (o 5,1%), sandomierskim 4656,65 zł (o 3,7%) oraz staszowskim 4516,27 zł (o 0,6%). Pomimo okresowych wahań na przestrzeni lat 2010-2019 obserwowano zwiększanie rozpiętości między maksymalnym i minimalnym wynagrodzeniem, jakie odnotowano w m. Kielce i powiecie kazimierskim z 562,17 zł w 2010 r. przez 702,53 zł w 2015 r. i 948,81 zł w 2018 r. do 1085,01 zł w 2019 r.

Mapa 26. Przeciętne miesięczne wynagrodzenia brutto^a w 2019 r.
 Map 26. Average monthly gross wages and salaries^a in 2019

a Dane dotyczą podmiotów gospodarczych, w których liczba pracujących przekracza 9 osób.
 a Data concern economic entities employing more than 9 persons.

W 2020 r. w województwie świętokrzyskim przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w podmiotach gospodarczych sektora przedsiębiorstw, w których liczba pracujących przekracza 9 osób, ukształtowało się na poziomie 4513,57 zł i było o 4,0% wyższe w porównaniu z rokiem poprzednim (wobec wzrostu o 6,1% w 2019 r.). W kraju przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto osiągnęło 5411,45 zł, i zwiększyło się o 4,7% w skali roku (przy wzroście o 6,5% w 2019 r.). W porównaniu z 2010 r. przeciętne wynagrodzenie w województwie wzrosło o 55,6%, podczas gdy w kraju zwiększyło się o 57,8%.

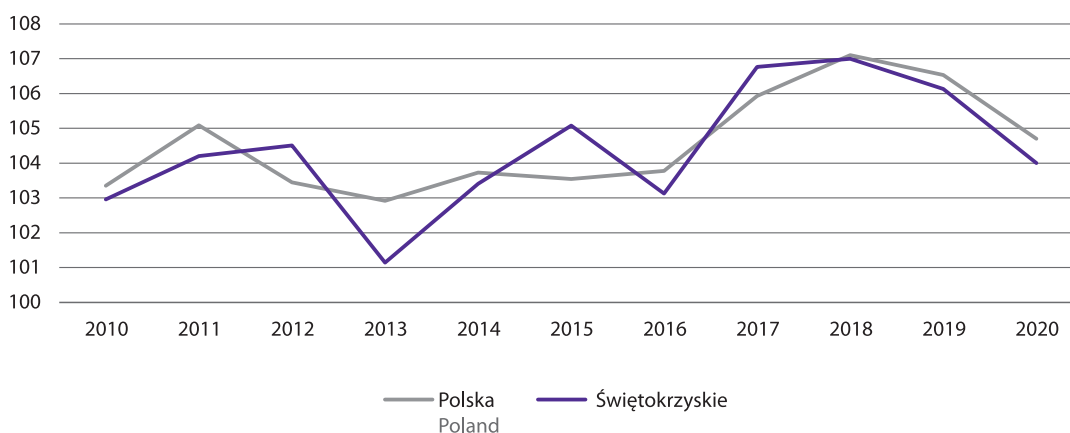
Tablica 13. Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w sektorze przedsiębiorstw
Table 13. Average monthly gross wages and salaries in enterprise sector

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2019	2020
Przeciętne miesięczne wynagrodzenia brutto w zł Average monthly gross wages and salaries in PLN	2900,21	3470,67	4339,56	4513,57
Przeciętne miesięczne wynagrodzenia brutto w relacji do średniej krajowej (Polska=100) Average monthly gross wages and salaries in relation to the national average (Poland=100)	84,6	84,2	84,0	83,4

Na przestrzeni lat 2010-2020 pogłębiał się dystans przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia w województwie do wielkości krajowej. Płaca w województwie kształtowała się od 15,4% poniżej średniej w 2010 r. oraz 15,8% - w 2015 r. do 16,6% mniej w 2020 r.

Wykres 30. Dynamika przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia brutto w sektorze przedsiębiorstw rok poprzedni=100

Chart 30. Indices of average monthly gross wages and salaries in the enterprise sector previous year=100

W województwie świętokrzyskim w 2020 r. wzrost wynagrodzeń odnotowano w większości sekcji sektora przedsiębiorstw, przy czym największy w administrowaniu i działalności wspierającej (o 9,6%), budownictwie (o 6,1%) oraz dostawie wody; gospodarowaniu ściekami i odpadami; rekultywacji (o 5,7%). Znacząco zyskali również zatrudnieni w przetwórstwie przemysłowym (o 4,6%) oraz w transporcie i gospodarce magazynowej (o 4,1%). W najmniejszym stopniu wzrosły płace w informacji i komunikacji (o 0,3%), zakwaterowaniu i gastronomii (o 1,1%) oraz w obsłudze rynku nieruchomości (o 1,5%). Spadek wynagrodzeń odnotowano w działalności profesjonalnej, naukowej i technicznej (o 1,3%).

W 2020 r. przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto przekraczające średnie w województwie wypłacono w: obsłudze rynku nieruchomości (o 30,2%), przetwórstwie przemysłowym (o 5,8%), dostawie wody; gospodarowaniu ściekami i odpadami; rekultywacji (o 3,7%) oraz informacji i komunikacji (o 3,3%). Z kolei najniższe wynagrodzenie, znacznie poniżej średniego wypłacono w administrowaniu i działalności wspierającej (o 29,3%), zakwaterowaniu i gastronomii (o 25,9%) oraz transporcie i gospodarce magazynowej (o 19,0%). Wynagrodzenia poniżej średniej otrzymali również zatrudnieni w: działalności profesjonalnej, naukowej i technicznej (o 10,8%), handlu; naprawie pojazdów samochodowych (o 9,6%) oraz budownictwie (o 1,8%).

Tablica 14. Świadczenia społeczne
Table 14. Social benefits

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2019	2020
Przeciętna miesięczna liczba emerytów i rencistów w tys. Average monthly number of retirees and pensioners in thousands	310,9	300,4	312,5	312,7
Przeciętna miesięczna emerytura i renta brutto wypłacana z pozarolniczego systemu ubezpieczeń społecznych w zł Average monthly gross retirement and other pension paid from non-agricultural social security system in PLN	1416,62	1786,10	2034,25	2152,28
w tym emerytura of which retirement pension	1522,47	1898,67	2120,31	2232,37
Przeciętna miesięczna emerytura i renta brutto rolników indywidualnych w zł Average monthly gross retirement and other pension of farmers in PLN	930,42	1154,09	1277,22	1366,71
w tym emerytura of which retirement pension	961,59	1178,10	1285,59	1367,81

W 2020 r. w województwie świętokrzyskim przeciętna liczba emerytów i rencistów otrzymujących świadczenia wypłacane wyłącznie przez ZUS (bez rent wypadkowych finansowanych z FUS) oraz przez KRUS (bez świadczeń finansowanych z FER, a wypłacanych przez MON, MSWiA i MS) wyniosła 312,7 tys. osób. Ogólna liczba emerytów i rencistów była wyższa od notowanej przed rokiem o 0,1%, a w stosunku do 2010 r. 0,6%. Z roku na rok obserwowano wzrost udziału świadczeniobiorców ZUS – z 75,8% w 2010 r. do 81,1% w 2020 r.

Informacje o **świadczeniach emerytalnych i rentowych (poza rolnikami indywidualnymi)** dotyczą świadczeń wypłacanych w ramach pozarolniczego systemu ubezpieczeń społecznych przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych ze środków Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, budżetu państwa (w ramach dotacji celowej oraz od 2007 r. także z odrębnego rozdziału wydatków budżetu państwa) oraz w okresie od 1 stycznia 2009 r. do 30 czerwca 2014 r. ze środków zgromadzonych w otwartych funduszach emerytalnych (OFE). Dane nie obejmują: emerytur i rent realizowanych na mocy umów międzynarodowych, emerytur i rent osób posiadających prawo także do świadczenia rolniczego oraz emerytur pomostowych i nauczycielskich świadczeń kompensacyjnych.

W 2020 r. emerytury i renty z pozarolniczego systemu ubezpieczeń społecznych w województwie świętokrzyskim otrzymało 253,6 tys. osób (więcej o 1,0% w porównaniu z 2019 r. i o 7,6% w relacji do 2010 r.). Biorąc pod uwagę rodzaj pobieranych świadczeń, przeciętna liczba emerytów zwiększyła się zarówno w porównaniu z 2019 r. (o 2,5%), jak i 2010 r. (o 23,2%). Zmniejszyła się natomiast przeciętna liczba rencistów otrzymujących świadczenia z tytułu niezdolności do pracy (o 7,6% w relacji do 2019 r. i o 45,4% w stosunku do 2010 r.), jak i liczba osób pobierających renty rodzinne (odpowiednio o 1,4% i 4,5%). W okresie 2010-2020 wśród świadczeniobiorców z pozarolniczego systemu ubezpieczeń społecznych dominowali emeryci, a ich udział wzrósł z 66,4% do 76,0%. Na 2. lokacie uplasowali się pobierający renty rodzinne, przy czym ich udział zmniejszył się z 18,2% do 16,2%. Najmniejszy odsetek stanowili pobierający renty z tytułu niezdolności do pracy (spadek udziału z 15,4% do 7,8%).

Informacje o świadczeniach emerytalnych i rentowych rolników indywidualnych dotyczą świadczeń wypłacanych przez Kasę Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego ze środków Funduszu Emerytalno-Rentowego i budżetu państwa (w ramach dotacji celowej oraz od 2007 r. z odrębnego rozdziału wydatków budżetu państwa), a także ze środków wypłacanych w ramach pozarolniczego systemu ubezpieczeń społecznych, w przypadku, gdy rolnicy posiadają uprawnienia do łącznego pobierania świadczeń z tych środków.

Odmiennie kształtowała się dynamika liczby osób otrzymujących świadczenia emerytalno-rentowe w ramach rolniczego systemu ubezpieczeń społecznych. W województwie świętokrzyskim w 2020 r. emerytury i renty rolnicze pobierało 59,1 tys. osób (mniej o 3,7% niż w 2019 r. i o 21,3% w stosunku do 2010 r.). Przeciętna liczba emerytów była mniejsza o 3,5% niż w 2019 r. i o 23,3% w relacji do 2010 r. Przeciętna liczba rencistów spadła odpowiednio o 5,3% i 14,8%, natomiast liczba pobierających renty rodzinne była niższa o 1,9% niż w 2019 r., ale wyższa o 2,8% niż w 2010 r. Podobnie jak w przypadku świadczeń wypłacanych z pozarolniczego systemu ubezpieczeń społecznych, wśród rolników indywidualnych korzystających ze świadczeń społecznych również dominowali emeryci, przy czym ich udział w latach 2010-2020 zmniejszył się z 82,9% do 80,8%. Udział pobierających renty z tytułu niezdolności do pracy wahał się między 14,1% a 15,3% w latach brzegowych. Najmniejszy odsetek stanowiły natomiast osoby pobierające renty rodzinne – 3,0% w 2010 r. wobec 3,9% w 2020 r.

W województwie świętokrzyskim w 2020 r. przeciętna miesięczna emerytura i renta brutto wypłacona przez ZUS wyniosła 2152,28 zł i była wyższa o 5,8% niż przed rokiem oraz o 51,9% niż w 2010 r. W kraju przeciętne świadczenie z ZUS osiągnęło 2390,64 zł, co oznacza że wzrosło odpowiednio o 5,6% i o 50,5%.

To samo świadczenie pobierane przez rolników indywidualnych z KRUS ukształtowało się w województwie na poziomie 1366,71 zł i zwiększyło się o 7,0% w ciągu roku i 46,9% w relacji do 2010 r. W kraju przeciętne świadczenie z KRUS wyniosło 1376,40 zł. Oznacza to, że wzrosło w analogicznych czasookresach o 6,5% i 44,2%.

Biorąc pod uwagę kategorie świadczeń w 2020 r. przeciętne miesięczne świadczenie emerytalne w województwie świętokrzyskim z pozarolniczego systemu ubezpieczeń społecznych wyniosło 2232,37 zł i było wyższe o 5,3% niż w 2019 r. i o 46,6% niż w 2010 r. Kwota ta stanowiła 90,2% średniej w kraju, podczas gdy w 2019 r. – 90,1% a w 2010 r. – 89,6%. Emerytury rolników indywidualnych były niższe niż świadczenia z pozarolniczego systemu ubezpieczeń społecznych. Przeciętne miesięczne świadczenie emerytalne rolników indywidualnych w 2020 r. wyniosło 1367,81 zł, tj. wzrosło o 6,2% w porównaniu z 2019 r. oraz o 42,2% w relacji z 2010 r. Świadczenie emerytalne wypłacone z KRUS stanowiło 98,9% średniej w kraju wobec 98,4% w 2019 r. i 96,5% w 2010 r.

Nie tylko emerytury, ale i pozostałe świadczenia społeczne wypłacone z KRUS były wyraźnie niższe niż pochodzące z ZUS. W 2020 r. przeciętna renta z tytułu niezdolności do pracy rolników indywidualnych wynosiła 1273,18 zł, podczas gdy wypłacona przez ZUS osiągnęła 1797,12 zł. Z kolei renta rodzinna z KRUS wyniosła 1708,79 zł, wobec 1947,17 zł z ZUS. Niemniej jednak świadczenia rentowe wypłacone przez KRUS rosły w szybszym tempie niż pochodzące z ZUS. Przeciętna renta z tytułu niezdolności do pracy z KRUS zwiększyła się o 9,4% w relacji do stanu z 2019 r. i o 73,5% w porównaniu z 2010 r. Renta z tytułu niezdolności do pracy wypłacona przez ZUS wzrosła odpowiednio o 8,2% i 62,2%. Z kolei renta rodzinna z KRUS wzrosła o 9,5% w relacji do 2019 r. i 71,5% w porównaniu z 2010 r., natomiast renta rodzinna z ZUS zwiększyła się odpowiednio o 6,0% i 50,8%.

Ponadto na przestrzeni lat 2010-2020, podobnie jak w przypadku świadczeń emerytalnych obserwowano zmniejszanie dystansu wysokości świadczeń rentowych w województwie do średniej krajowej, z wyjątkiem renty rodzinnej z KRUS. W 2020 r. przeciętna renta z tytułu niezdolności do pracy z ZUS w województwie stanowiła 89,9% wartości krajowej wobec 87,9% w 2010 r., natomiast renta rodzinna 88,5% wobec 87,5%. Z kolei renta z tytułu niezdolności do pracy wypłacona przez KRUS w 2020 r. stanowiła 101,3% wartości krajowej wobec 97,7% w 2010 r. W przypadku renty rodzinnej z KRUS relacja w 2020 r. wyniosła 96,8% wobec 98,6% w 2010 r.

Pomimo wzrostu przeciętnych świadczeń z systemu ubezpieczeń społecznych, jak również zmniejszenia dystansu do średniej krajowej, kwoty jakie otrzymali mieszkańcy województwa świętokrzyskiego należały do najniższych w kraju. W 2020 r., podobnie jak przed rokiem wysokość świadczeń wypłaconych przez ZUS pozwoliła na zajęcie 15. lokaty, natomiast z KRUS 12. pozycji.

Dochody ludności są podstawowym czynnikiem kształtującym konsumpcję i często stanowią miarę poziomu życia ludności. Obejmują one łączne przychody pieniężne oraz te otrzymywane przez gospodarstwa domowe w naturze. Pochodzą m.in. z pracy osobiście wykonywanej, świadczeń społecznych (z ubezpieczeń społecznych w tym emerytur, rent i z pozostałych świadczeń społecznych w tym świadczeń rodzinnych), innych źródeł np. z własności lub najmu. Rozpatrywane po opodatkowaniu i zapłaceniu obowiązkowych składek ubezpieczeniowych nazywane są dochodami rozporządzalnymi. Jest to ta część dochodu gospodarstwa domowego, którą może ono przeznaczyć na cele konsumpcyjne lub przyrost oszczędności. Podstawowym źródłem danych w zakresie tego tematu są wyniki reprezentacyjnego „Badania budżetów gospodarstw domowych”.

Na przestrzeni lat 2010-2019 w województwie świętokrzyskim poprawiła się sytuacja materialna gospodarstw domowych. Rosnącym dochodom towarzyszył wzrost oszczędności i wydatków (z wyłączeniem 2019 r., kiedy to wydatki ogółem były o 16,06 zł niższe niż w 2018 r.).

Tablica 15. **Przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny**
Table 15. **Average monthly available income**

Wyszczególnieni Specification	2010	2015	2018	2019	2019 Polska Poland
	w zł in PLN				
Przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny na 1 osobę w gospodarstwie domowym Average monthly available income per capita in household	1030,84	1202,80	1549,82	1626,46	1819,14
w tym dochód do dyspozycji of which disposable income	1000,62	1171,10	1505,56	1582,65	1768,65

Dochód rozporządzalny to suma bieżących dochodów gospodarstwa domowego z poszczególnych źródeł, pomniejszona o zaliczki na podatek dochodowy od osób fizycznych płacone przez płatnika w imieniu podatnika, o podatki od dochodów z własności, podatki płacone przez osoby pracujące na własny rachunek, w tym przedstawicieli wolnych zawodów i osób użytkujących gospodarstwo indywidualne w rolnictwie oraz o składki na ubezpieczenia społeczne i zdrowotne.

W 2019 r. przeciętne gospodarstwo domowe w województwie świętokrzyskim rozporządzało miesięcznym dochodem wynoszącym 1626,46 zł/1 osobę. W ujęciu nominalnym był on wyższy o 4,9% (o 76,64 zł) od poziomu dochodu sprzed roku i o 57,8% (o 595,62 zł) niż w 2010 r. Przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny na 1 osobę w województwie świętokrzyskim był w 2019 r. niższy od notowanego w kraju o 192,68 zł, tj. o 10,6%, podczas gdy w 2010 r. dystans wynosił 169,98 zł (14,2%), czyli udział w średniej krajowej wzrósł z 85,8% do 89,4%.

Choć poprawiła się sytuacja dochodowa to przeciętny dochód rozporządzalny na 1 osobę odnotowany w województwie świętokrzyskim był jednym z najniższych w kraju. W 2019 r. mniejsze wartości odnotowano w województwach: podkarpackim, lubelskim oraz warmińsko-mazurskim (odpowiednio w 2019 r.: 80,9%, 85,6% i 87,8% średniej krajowej).

Szybciej niż średni dochód rozporządzalny rosła jego mediana. W 2019 r. połowa gospodarstw domowych w województwie świętokrzyskim rozporządzała dochodem w kwocie przynajmniej 1513,33 zł,

a więc o 10,1% większym niż w 2018 r., gdy było to 1375,00 zł. Szybszy wzrost mediany niż przeciętnego dochodu rozporządzalnego świadczy o relatywnie wyższej dynamice dochodów gospodarstw uboższych.

Na przestrzeni lat 2010-2019 struktura dochodu rozporządzalnego gospodarstw domowych z poszczególnych źródeł nie uległa zasadniczej zmianie. Dochód rozporządzalny w największym stopniu tworzyły:

- dochody z pracy najemnej – w 2019 r. ich udział w dochodzie rozporządzalnym wyniósł w województwie świętokrzyskim 47,0% (w kraju 51,8%), podczas gdy w 2010 r. 46,9% (w kraju 52,8%),
- dochody ze świadczeń z ubezpieczeń społecznych (łącznie z pozostałymi świadczeniami społecznymi) – w 2019 r. ich udział stanowił 40,3% dochodu rozporządzalnego w województwie (w kraju 32,1%), natomiast w 2010 r. 32,0% (w kraju 29,0%),
- dochody z pracy na własny rachunek – w 2019 r. ich udział w dochodzie rozporządzalnym wyniósł w województwie świętokrzyskim 5,9% (w kraju 9,1%), podczas gdy w 2010 r. 9,2% (w kraju 9,0%).

Dochód rozporządzalny pomniejszony o pozostałe wydatki (m.in. kwoty przekazane innym gospodarstwom domowym i instytucjom niekomercyjnym, w tym dary, odszkodowania za wyrządzone szkody, niektóre podatki, składki na ubezpieczenia społeczne płacone samodzielnie przez podatnika) jest **dochodem do dyspozycji**, który gospodarstwa domowe przeznaczają na wydatki na zakup towarów i usług konsumpcyjnych oraz przyrost oszczędności.

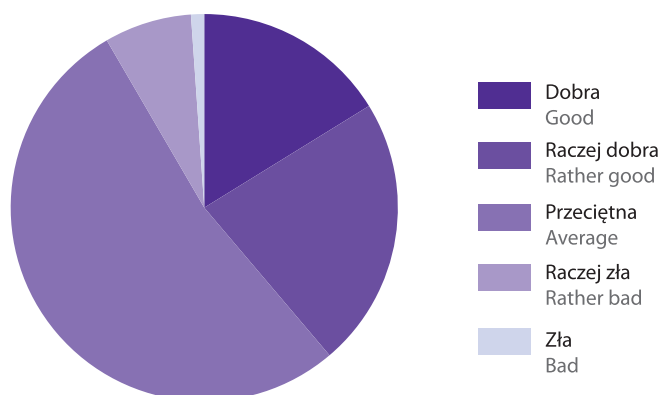
Dochód do dyspozycji przypadający na 1 mieszkańca województwa świętokrzyskiego wyniósł w 2019 r. średnio 1582,65 zł, co oznacza wzrost w stosunku do 2018 r. o 5,1% (o 77,09 zł) a w relacji do 2010 r. o 58,2% (o 582,03 zł). Dochód do dyspozycji przypadający na 1 mieszkańca województwa świętokrzyskiego w 2019 r. był niższy niż w kraju o 186,00 zł (o 10,5%), podczas gdy w 2010 r. o 153,39 zł (o 13,3%). Pomimo malejącego dystansu do średniej krajowej, przeciętny dochód do dyspozycji w województwie świętokrzyskim był najniższym po notowanym w podkarpackim, lubelskim i warmińsko-mazurskim, gdzie w 2019 r. stanowił odpowiednio 81,0%, 84,7% i 88,3% wobec 89,5% w świętokrzyskim. Z kolei oszczędności w 2019 r. osiągnęły 567,41 zł (8. lokata w kraju) i wzrosły w relacji do 2018 r. o 19,5%, a w porównaniu z 2010 r. wzrost osiągnął 194,6%.

Choć w 2019 r. wydatki ogółem były nieco mniejsze niż w 2018 r. (o 16,06 zł), to wzrost dochodów przy jednoczesnym zwiększeniu oszczędności gospodarstw domowych, wpłynął na pozytywne postrzeganie subiektywnej sytuacji materialnej gospodarstw domowych. W 2019 r. wprawdzie mniejszy odsetek gospodarstw niż przed rokiem ocenił swoją sytuację materialną jako raczej dobrą lub dobrą, lecz jednocześnie zwiększył się udział gospodarstw postrzegających swoją sytuację jako przeciętną oraz zmniejszył się odsetek gospodarstw oceniających ją jako raczej złą albo złą.

Odsetek gospodarstw domowych oceniających swoją sytuację materialną, jako co najmniej raczej dobrą zwiększył się z 19,9% w 2015 r. przez 39,9% w 2018 r. do 38,8% w 2019 r. Z kolei odsetek gospodarstw domowych, które oceniły swoją sytuację materialną jako raczej złą albo złą zmalał z 18,3% w 2015 r. przez 9,0% w 2018 r. do 8,4% w 2019 r. W kraju w latach 2015-2019 odsetek zadowolonych ze swej sytuacji materialnej zwiększył się z 28,5% do 48,6%, a niezadowolonych zmniejszył z 15,7% do 7,0%.

Wykres 31. Subiektywna ocena sytuacji materialnej gospodarstw domowych w 2019 r.

Chart 31. Subjective evaluation of material situation of household in 2019

Ubóstwo jest zjawiskiem wielowymiarowym i ze względów praktycznych pojęcie ubóstwa ograniczone zostało w niniejszym opracowaniu do wymiaru ekonomicznego. W celu wyodrębnienia osób ubogich wyznaczono krytyczny poziom dochodów zwany granicą ubóstwa. Do oceny zasięgu ubóstwa według Badania Budżetów Gospodarstw Domowych wykorzystuje się miernik zwany stopą ubóstwa lub wskaźnikiem zasięgu ubóstwa.

Zasięg ubóstwa jest to odsetek osób w gospodarstwach domowych, w których poziom wydatków (obejmujących również wartość artykułów otrzymanych bezpłatnie oraz wartość spożycia naturalnego) był niższy od przyjętej granicy ubóstwa.

Przyjęte granice ubóstwa ekonomicznego:

Relatywna granica ubóstwa, ustalona na poziomie 50% średnich wydatków ogółu gospodarstw domowych (obliczonych na podstawie wyników badania budżetów gospodarstw domowych).

Ustawowa granica ubóstwa, określona jako kwota, która zgodnie z obowiązującą ustawą o pomocy społecznej uprawnia do ubiegania się o przyznanie świadczenia pieniężnego z pomocy społecznej.

Poziom minimum egzystencji, przyjmowany jako **granica ubóstwa skrajnego**. Minimum egzystencji obliczane jest przez Instytut Pracy i Spraw Socjalnych. Uwzględnia ono jedynie te potrzeby, których zaspokojenie nie może być odłożone w czasie, a konsumpcja niższa od tego poziomu prowadzi do biologicznego wyniszczenia.

W 2019 r. w porównaniu z rokiem poprzednim zmniejszył się odsetek osób w gospodarstwach domowych w województwie świętokrzyskim żyjących poniżej poziomu egzystencji – z 7,9% do 6,2% (w kraju z 5,4% do 4,2% osób), natomiast nieznacznie wzrósł tych, które żyły poniżej relatywnej granicy ubóstwa – z 19,1% do 19,2% osób (w kraju spadek – z 14,2% do 13,0%). Zmniejszył się zasięg ubóstwa ustawowego. W 2019 r. w województwie 13,4% osób w gospodarstwach domowych dysponowało dochodami poniżej ustawowego minimum (wobec 14,0% przed rokiem), podczas gdy w kraju 9,0%, wobec 10,9%.

Tablica 16. Wskaźniki zasięgu ubóstwa w gospodarstwach domowych
Table 16. Poverty rates in households

Wyszczególnienie Specification	2015	2018	2019	2019 Polska Poland
Osoby – w % ogółu osób w gospodarstwach domowych – o wydatkach poniżej: Persons – in % of total persons in households – with expenditures below:				
relatywnej granicy ubóstwa relative poverty threshold	24,4	19,1	19,2	13,0
„ustawowej” granicy ubóstwa “legal” poverty threshold	18,6	14,0	13,4	9,0
granicy ubóstwa skrajnego extreme poverty threshold	11,3	7,9	6,2	4,2

Niezależnie od wyznaczonej granicy ubóstwa województwo świętokrzyskie plasowało się na 4. lokacie w kraju. W 2019 r. większy niż w województwie świętokrzyskim odsetek osób w gospodarstwach domowych żyjących poniżej relatywnej granicy ubóstwa odnotowano w województwach: podlaskim (21,8%), warmińsko-mazurskim (21,0%) i małopolskim (20,9%), a najmniejszy – w województwach pomorskim (6,2%) i opolskim (7,9%). Z kolei więcej osób niż w województwie świętokrzyskim poniżej ustawowej granicy ubóstwa żyło w gospodarstwach domowych w województwach: podlaskim (15,7%), małopolskim (15,0%), warmińsko-mazurskim (14,0%). Najmniej ich odnotowano województwach pomorskim (4,2%) i opolskim (4,3%). Stopa ubóstwa skrajnego wyższe wartości niż w świętokrzyskim osiągnęła w województwach: małopolskim (7,5%), lubelskim i warmińsko-mazurskim (po 6,8%). Z kolei najmniejszy zasięg ubóstwa skrajnego odnotowano w województwach pomorskim (1,4%) i opolskim (1,3%).

Pomoc społeczna i wspieranie rodziny

Social assistance and family support

Zgodnie z ustawą o pomocy społecznej z 12 marca 2004 r. (Dz. U. z 2019 r. poz. 1507, z późn. zm.) pomoc społeczna jest instytucją polityki społecznej państwa, mającą na celu umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężanie trudnych sytuacji życiowych, których nie są one w stanie pokonać, wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości.

Pomoc społeczną organizują organy administracji rządowej i samorządowej, współpracując na zasadzie partnerstwa, z podmiotami niepublicznymi, w tym z organizacjami pozarządowymi, kościołami i związkami wyznaniowymi.

Podstawowym warunkiem przyznania pomocy jest zaistnienie jednego z problemów określonych w ustawie, a w przypadku świadczeń pieniężnych – dochód, którego wysokość nie przekracza kryteriów dochodowych ustalonych w oparciu o próg interwencji socjalnej. W przypadku niektórych świadczeń kryterium dochodowe może być podwyższone uchwałą rady gminy.

Instytucje pomocy społecznej poprzez realizowane działania pomagają stworzyć warunki umożliwiające beneficjentom godną egzystencję w sytuacjach losowych wynikających m.in. z bezrobocia, sieroctwa, niepełnosprawności czy długotrwałej lub ciężkiej choroby. Głównym celem takiej pomocy jest wyrównywanie nadmiernych różnicowań społecznych poprzez zasiłki i świadczenia uzupełniające niedostatki systemu emerytalno-rentowego oraz innych systemów zabezpieczenia społecznego, a także niewystarczające dochody z pracy. Skutkiem działań pomocy społecznej powinno być usamodzielnianie się jej beneficjentów oraz eliminowanie wykluczenia społecznego.

Na przestrzeni analizowanego okresu 2010-2019 odnotowano sukcesywny spadek liczebności beneficjentów zarówno środowiskowej pomocy społecznej, jak i świadczeń rodzinnych. Pomimo tego zasięg korzystania zarówno ze świadczeń środowiskowej pomocy, jak i świadczeń rodzinnych pozostał na jednym z wyższych poziomów w kraju.

Pomimo znaczącej poprawy dostępności placówek świadczących opiekę nad dziećmi do 3 roku życia, w 2019 r. pozostała ona na najniższym poziomie w kraju.

W 2019 r. świadczenia społeczne w ramach zadań własnych i zadań zleconych jednostkom samorządu terytorialnego przyznano na podstawie decyzji 51,1 tys. osób bez względu na liczbę pobieranych świadczeń, ich rodzaj, formę oraz źródło finansowania, wobec 55,6 tys. osób w 2018 r. i 86,6 tys. osób w 2010 r. Rok 2019 był szóstym z kolei, w którym odnotowano spadek rzeczywistej liczby osób, której przyznano świadczenia. Podobną tendencję obserwowano w kraju. Na przestrzeni lat 2010-2019 osoby z województwa świętokrzyskiego stanowiły średnio 4,2% krajowej populacji, której wydano decyzje. W 2019 r. liczba osób, którym decyzją przyznano świadczenia w przeliczeniu na 10 tys. ludności wyniosła 413 osób w województwie wobec 314 osób w kraju (w 2018 r. 447 wobec 340, podczas gdy w 2010 r. 674 wobec 541).

Tablica 17.
Table 17.

Świadczenia pomocy społecznej
Social assistance benefits

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2018	2019
Osoby, którym decyzją przyznano świadczenia pomocy społecznej (rzeczywista liczb osób) ^a Beneficiaries of social assistance benefits (benefits (total real number of persons) ^a)	86633	76228	55602	51132
Udzielone świadczenia w tys. zł Benefits granted in thousand PLN	140622,5	150545,3	153981,2	154616,7
pomoc pieniężna financial assistance	89089,4	94077,9	86324,3	88355,0
pomoc niepieniężna non-financial assistance	51533,2	56467,4	67656,9	66261,7
Osoby, którym decyzją przyznano świadczenia pomocy społecznej na 10 tys. ludności Beneficiaries per 10 thousand population	674	605	447	413

a Rzeczywista liczba osób korzystających ze świadczeń wykazuje korzystających tylko raz niezależnie od liczby i rodzaju świadczeń przyznanych decyzjami.

a The actual number of beneficiaries of the benefits is shown only once, regardless of the number and type of benefits granted by the decisions..

Świadczenia pomocy społecznej przybierają formę świadczeń pieniężnych i/ lub niepieniężnych.

Świadczenia pieniężne stanowią między innymi różnego rodzaju zasiłki np.: stałe, okresowe, celowe, pomoc na usamodzielnienie i kontynuowanie nauki, pomoc dla cudzoziemców.

Świadczenia niepieniężne obejmują pomoc w formie np.: schronienia, posiłku, ubrania, usług opiekuńczych, pracy socjalnej, poradnictwa specjalistycznego w szczególności prawnego, psychologicznego, pedagogicznego, a także w formie pobytu w ośrodkach wsparcia, czy pomoc na zagospodarowanie w formie rzeczowej.

Osoby korzystające ze świadczeń ogółem, to suma osób, którym przyznano decyzją poszczególne rodzaje świadczeń. Osoby potrzebujące mogły bowiem otrzymać pomoc zarówno w formie pieniężnej, jak i niepieniężnej. W efekcie zsumowana liczba osób, którym przyznano decyzją świadczenia pieniężne i/lub niepieniężne wyniosła 68,7 tys. osób w 2019 r., wobec 74,6 tys. osób w 2018 r. i 109,2 tys. osób

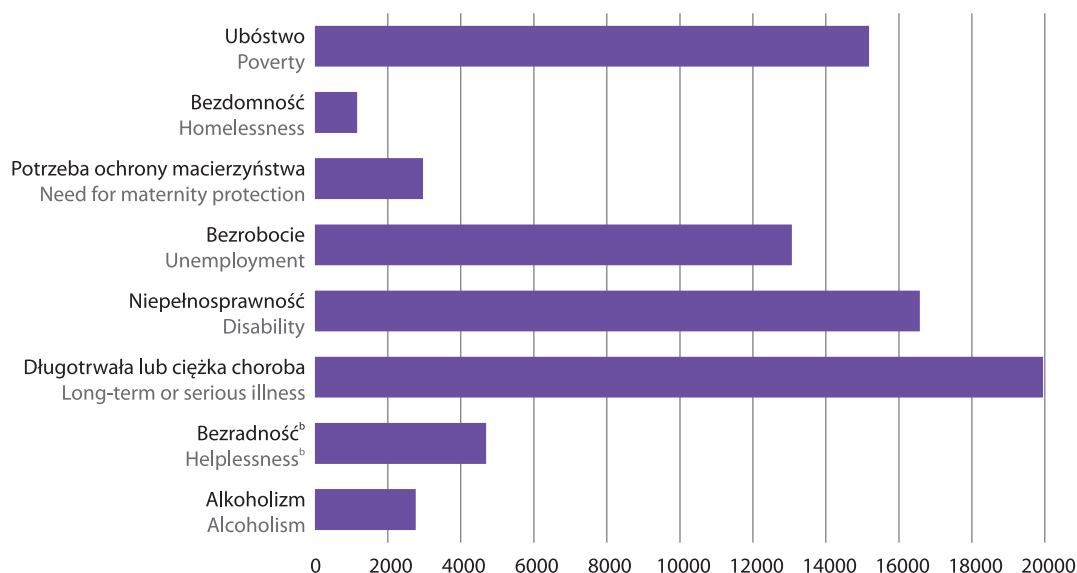
w 2010 r. Rok 2019 był piątym z kolei, w którym zsumowana liczba osób korzystających z pomocy pieniężnej i/lub niepieniężnej zmniejszyła się. W 2019 r. świadczenia w formie pieniężnej otrzymało na podstawie decyzji 41,6 tys. osób, wobec 44,7 tys. osób przed rokiem i 61,0 tys. osób w 2010 r. Większość przyznanych świadczeń pieniężnych stanowiły zasiłki celowe. W 2019 r. otrzymało je 23,5 tys. osób, wobec 25,3 tys. osób w 2018 r. i 35,5 tys. osób w 2010 r. Świadczenia w formie niepieniężnej przyznano na podstawie decyzji 27,1 tys. osób, podczas gdy w 2018 r. 29,9 tys. osób a w 2010 r. 48,2 tys. osób. Było to przede wszystkim świadczenie w postaci codziennego gorącego posiłku – w 2019 r. skorzystało z tej formy 20,2 tys. osób, podczas gdy w 2018 r. 23,3 tys. osób a w 2010 r. 42,4 osób.

Pomoc społeczna wspiera osoby i rodziny w wysiłkach zmierzających do zaspokojenia niezbędnych potrzeb i umożliwiania im życia w warunkach odpowiadających godności człowieka. W jednej rodzinie mogło wystąpić kilka przyczyn udzielenia pomocy środowiskowej a więc dana rodzina może być wykazana w raportach kilka razy. W 2019 r., tak jak w latach poprzednich, najczęściej pomocy udzielano z powodu:

- długotrwałej lub ciężkiej choroby – 20,0 tys. rodzin wobec 20,2 tys. w 2018 r. i 19,6 tys. w 2015 r.,
- niepełnosprawności – 16,6 tys. rodzin wobec 15,9 tys. i 16,5 tys.,
- ubóstwa – 15,2 tys. rodzin wobec 17,3 tys. i 24,1 tys.,
- bezrobocia – 13,1 tys. rodzin wobec 15,1 tys. i 24,0 tys.,
- bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa domowego – 4,7 tys. rodzin wobec 5,1 tys. i 7,0 tys.,
- potrzeby ochrony macierzyństwa – 3,0 tys. rodzin wobec 3,3 tys. i 4,4 tys.

Wykres 32. Powody przyznania pomocy społecznej rodzinie^a w 2019 r.

Chart 32. Reasons for granting social assistance to a family^a in 2019

a Na podstawie decyzji. b W sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego.
a By virtue of an administrative decision. b Care and education as well as household management problems.

W ramach pomocy społecznej organizowanej i świadczonej przez jednostki samorządu terytorialnego (zadania własne i zlecone), a także realizowanej przez powiatowe centra pomocy rodzinie (zadania własne oraz z zakresu administracji rządowej), w 2019 r. wydano łącznie 154616,7 tys. zł. Kwota ta była większa o 0,4% niż przed rokiem i o 10,0% niż w 2010 r. Świadczenia udzielone w województwie stanowiły od 3,9% w 2010 r. do 4,4% w 2019 r. kwoty wypłaconej w kraju.

W 2019 r. na pomoc pieniężną przeznaczono 88355,0 tys. zł (o 2,4% więcej niż w 2018 r. i o 0,8% mniej niż w 2010 r.), co stanowiło 57,1% wydatkowanej kwoty ogółem, wobec 56,1% w 2018 r. i 63,4% w 2010 r. Z tego na zasiłki stałe przeznaczono 49373,9 tys. zł, na zasiłki celowe – 23307,9 tys. zł, a na zasiłki okresowe – 15096,7 tys. zł.

W ramach pomocy niepieniężnej w 2019 r. na świadczenia wydano 66261,7 tys. zł (o 2,1% mniej niż w 2018 r. i o 28,6% więcej niż w 2010 r.), co stanowiło 42,9% sumy wydatkowanych środków wobec 43,9% w 2018 r. i 36,6% w 2010 r. Na usługi opiekuńcze wydano 38581,4 tys. zł, na posiłek – 15743,3 tys. zł, a na schronienie – 1899,0 tys. zł.

Środowiskowa pomoc społeczna to pomoc udzielana ludności w miejscu zamieszkania za pośrednictwem ośrodka pomocy społecznej. Dane oszacowano na podstawie Zbioru Centralnego Krajowego Systemu Monitoringu Pomocy Społecznej Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, zawierającego informację o zrealizowanych świadczeniach środowiskowej pomocy społecznej i odbiorcach tej pomocy - gospodarstwach domowych i ich członkach oraz osobach bezdomnych.

Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej to wszyscy członkowie gospodarstw domowych oraz osoby bezdomne, które w roku badania otrzymały przynajmniej raz jakąkolwiek pomoc świadczoną przez ośrodki pomocy społecznej w miejscu zamieszkania zgodnie z ustawą z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (tekst jednolity Dz. U. z 2018 r. poz. 1508 z późn. zmianami).

Środowiskowa pomoc społeczna jest kierowana zarówno do beneficjentów w wieloosobowych gospodarstwach domowych (z dużym udziałem gospodarstw z dziećmi), jak i osób samotnie gospodarujących oraz do osób bezdomnych.

Tablica 18.
Table 18.

Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej
Beneficiaries of social assistance at domicile

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2018	2019
Gospodarstwa domowe korzystające ze środowiskowej pomocy społecznej Households benefiting from social assistance at domicile	52522	47069	39048	36946
Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej Beneficiaries of social assistance at domicile	150521	119247	85670	78481
Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. ludności Beneficiaries of social assistance at domicile per 10 thousand population	1172	946	688	634

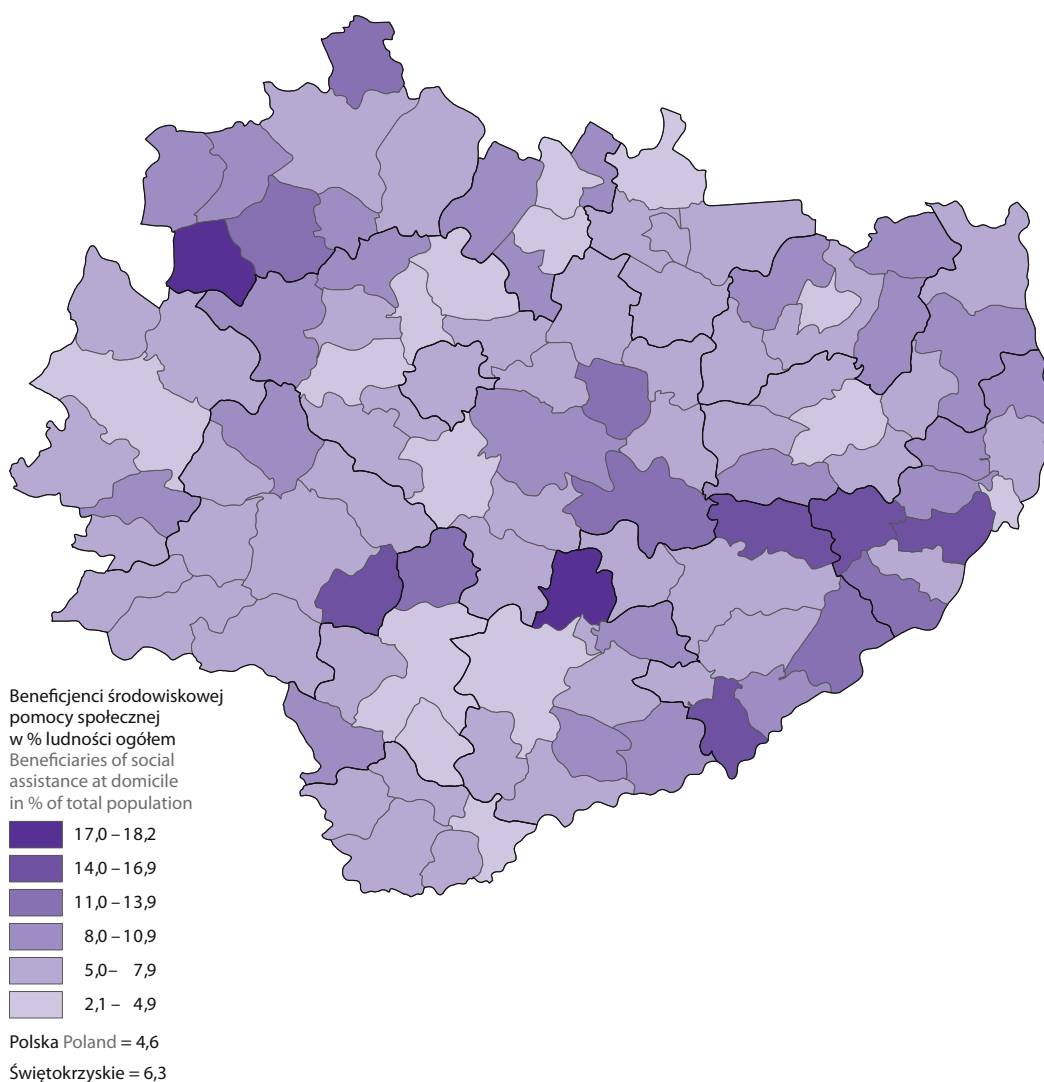
Środowiskowa pomoc społeczna zrealizowana w województwie świętokrzyskim w 2019 r. na podstawie ustawy o pomocy społecznej została skierowana do 36,9 tys. gospodarstw domowych, wobec 39,0 tys. w 2018 r. i 52,5 tys. w 2010 r. W 2019 r. ogólna liczba beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej w województwie świętokrzyskim wyniosła 78,5 tys. osób i była mniejsza o 8,4% niż przed rokiem, o 34,2% niż w 2015 r. i o 47,9% niż w 2010 r. Podobną tendencję spadkową odnotowano w kraju, gdzie liczebność beneficjentów zmniejszyła się z 3338,7 tys. osób w 2010 r. do 1775,8 tys. osób w 2019 r., tj. o 46,8%. Na przestrzeni lat 2010-2019 osoby z województwa świętokrzyskiego stanowiły od 4,5% do 4,3% krajowej populacji beneficjentów. W 2019 r. liczba beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej w przeliczeniu na 10 tys. ludności wyniosła 634 osób w województwie wobec 463 osób w kraju (w 2018 r. 668 wobec 513, podczas gdy w 2010 r. 1172 wobec 867).

W okresie 2010-2019 wyraźnie zmniejszył się odsetek beneficjentów pomocy społecznej wśród ludności ogółem województwa, czyli zasięg korzystania z pomocy społecznej – z 11,7% do 6,3% (w kraju z 8,7% do 4,6%). Pomimo tego w 2019 r. województwo świętokrzyskie obok warmińsko-mazurskiego (8,0%)

i kujawsko-pomorskiego (6,6%), nadal plasowało się w grupie województw o największym zasięgu wsparcia z pomocy społecznej.

Biorąc pod uwagę podział terytorialny województwa, zasięg korzystania ze świadczeń pomocy społecznej był zróżnicowany. W 2019 r. w ośmiu powiatach zasięg nie przekroczył średniej w województwie, przy czym najniższy odnotowano w powiecie ostrowieckim (4,6%) i w m. Kielce (5,0%). Najwięcej osób korzystało z pomocy społecznej natomiast w powiatach sandomierskim (8,7%) i staszowskim (8,6%). Biorąc pod uwagę niższy poziom podziału terytorialnego, w 2019 r. w 37 gminach zasięg nie przekroczył wartości średniej - najniższy był w Złotej 2,1% (powiat pińczowski) i Ostrowcu Świętokrzyskim 2,7%. Szczególnie wysokie odsetki odnotowano natomiast w gminach: Gnojno (powiat buski) 18,2%, Słupia Konecka (powiat konecki) 17,7%, Imielno (powiat jędrzejowski) 15,9% i Samborzec (powiat sandomierski) 15,1%.

Mapa 27. Zasięg korzystania ze środowiskowej pomocy społecznej w 2019 r.
Map 27. Scope of use of social assistance at domicile in 2019

Omawiając temat wsparcia należy wspomnieć o pomocy finansowej, na jaką mogą liczyć rodziny.

System świadczeń rodzinnych jest systemem pomocowym państwa skierowanym głównie do rodzin o najniższych dochodach. Państwo udziela finansowej pomocy w wychowywaniu dzieci oraz wspomaga osoby starsze i niepełnosprawne w celu zaspokojenia potrzeb życiowych. Część świadczeń rodzinnych – zasiłek rodzinny, specjalny zasiłek opiekuńczy, jednorazowa zapomoga z tytułu urodzenia dziecka, to świadczenia zależne od kryterium dochodowego. Te świadczenia są przyznawane na roczne okresy zasiłkowe. Podstawę prawną systemu świadczeń rodzinnych stanowi ustawa z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych (Dz. U. z 2020 r. poz. 111).

Beneficjenci świadczeń rodzinnych to rodziny pobierające świadczenia na dzieci pozostające na utrzymaniu oraz osoby dorosłe pobierające świadczenia na siebie.

Kwota wypłaconych świadczeń rodzinnych ogółem wzrastała z roku na rok (poza latami 2013, 2014 i 2018), by osiągnąć w 2019 r. 406786 tys. zł, co oznacza wzrost o 3,1% w relacji do stanu odnotowanego przed rokiem a także więcej o 26,6% w relacji do 2015 r. i o 20,1% do 2010 r.

Wśród wydatków na świadczenia rodzinne podstawowe znaczenie miały wydatki na pomoc skierowaną do rodzin z dziećmi, czyli zasiłki rodzinne wraz z dodatkami, tj. środki na częściowe pokrycie wydatków na utrzymanie dziecka. W 2019 r. kwota wypłaconych zasiłków rodzinnych wraz z dodatkami osiągnęła 152045 tys. zł, tj. mniej o 10,4% niż przed rokiem, jak również mniej o 1,8% niż w 2015 r. i o 29,4% niż w 2010 r. Udział zasiłków rodzinnych wraz z dodatkami w świadczeniach ogółem malał na przestrzeni ostatnich lat osiągając w 2019 r. 37,4%, wobec 63,6% w 2010 r. W omawianym okresie 2010-2019 odnotowano spadek liczby rodzin pobierających to świadczenie – z 62,5 tys. do 40,5 tys. Spadła także liczebność dzieci, na które rodzice otrzymują zasiłek (ze 125,9 tys. osób do 76,5 tys.). Zauważalnie zmniejszył się również udział dzieci w wieku do lat 17, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny w ogólnej liczbie dzieci w tym wieku z 47,9% do 34,4%.

W 2019 r. kontynuowano realizowanie zapoczątkowanego w kwietniu 2016 r. rządowego programu „Rodzina 500 plus”, będącego długofalowym wsparciem kierowanym przede wszystkim do rodzin naturalnych, ale również do rodzinnej pieczy zastępczej i placówek opiekuńczo-wychowawczych typu rodzinnego.

Tablica 19.
Table 19.

Świadczenie wychowawcze
Child-raising benefit

Wyszczególnienie Specification	2016 ^a	2017	2018	2019
Wydatki na świadczenia wychowawcze w tys. zł Child-raising benefit payments in thousand PLN	572239,2	759594,5	713931,4	909469,3
Przeciętna miesięczna liczba rodzin pobierających świadczenie wychowawcze Monthly average number of families receiving child-raising benefit	83847	82342	75782	75036 ^b
Przeciętna miesięczna liczba dzieci, na które rodziny otrzymują świadczenie wychowawcze Monthly average number of children for whom families received child-raising benefit	127606	125260	115125	<u>113599^c</u> 175491

a, b, c W okresie: a IV-XII, b I-VI; od 1 lipca 2019 r. nie są gromadzone informacje o liczbie rodzin pobierających świadczenie wychowawcze, c W liczniku – I-VI, w mianowniku – VII-XII.

Źródło: dane Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej.

a, b, c In the period of: IV-XII, b I-VI; since 1 July 2019 information of the number of families receiving the child-raising benefit is not collected; c in the numerator – I-VI, in the denominator – VII-XII.

Source: data of the Ministry of Family, Labour and Social Policy.

W 2019 r. nastąpiły zmiany w zasadach wypłacania świadczenia wychowawczego w ramach programu. W I półroczu 2019 r. świadczenie przysługiwało na drugie i kolejne dzieci (do ukończenia 18. roku życia) niezależnie od dochodu, natomiast na pierwsze dziecko, jeżeli dochód netto na osobę w rodzinie nie

przekraczał 800 zł lub 1200 zł dla rodzin z dzieckiem niepełnosprawnym. Od 1 lipca 2019 r. świadczenie wychowawcze przysługiwało na wszystkie dzieci do 18. roku życia, bez względu na dochody uzyskiwane przez rodzinę.

W 2019 r. w ramach programu „Rodzina 500 plus” uruchomiono w województwie świętokrzyskim 909,5 mln zł, wobec 713,9 mln przed rokiem. W I półroczu 2019 r. średnio 75,0 tys. rodzin, co miesiąc otrzymywało wsparcie, które przysługiwało na 113,6 tys. dzieci. W II półroczu 2019 r. wypłacono świadczenia na 175,5 tys. dzieci.

Kolejnym elementem wspierania rodzin z dziećmi jest Karta Dużej Rodziny, wprowadzona na mocy ustawy z dnia 5 grudnia 2014 r. o Karcie Dużej Rodziny. Karta ta przysuguje, niezależnie od dochodów, rodzinom z co najmniej trójką dzieci:

- a. poniżej 18 lat,
- b. poniżej 25 lat, w przypadku, gdy dziecko uczy się w szkole lub w szkole wyższej,
- c. bez ograniczeń wiekowych w przypadku dziecka posiadającego orzeczenie o niepełnosprawności.

Karta wydawana jest bezpłatnie każdemu członkowi rodziny (również rodziny zastępczej i rodzinnego domu dziecka) spełniającej wymienione warunki. Posiadacze karty mają zapewnione zniżki, przede wszystkim, przy zakupie towarów i usług konsumpcyjnych. W 2019 r. Kartę Dużej Rodziny w województwie świętokrzyskim posiadało 27,4 tys. rodzin wobec 14,0 tys. przed rokiem. Najwięcej rodzin posiadających kartę grupowały powiat kielecki (21,4%) oraz m. Kielce (12,0%), a najmniej – kazimierski (1,5%).

Z funduszu alimentacyjnego może korzystać osoba uprawniona do pobierania alimentów od rodzica na podstawie tytułu wykonawczego pochodzącego lub zatwierdzonego przez sąd, jeżeli egzekucja od rodzica okazała się bezskuteczna.

Ponadto w 2019 r. wypłacono w województwie świętokrzyskim 85,4 tys. świadczeń z funduszu alimentacyjnego wobec 96,2 tys. w 2018 r. i 108,2 tys. w 2017 r. Świadczenia te wypłacono na łączną kwotę 36016,1 tys. zł, tj. mniejszą o 9,4% niż w roku poprzednim i o 19,0% niż przed dwoma laty. W 2019 r. średnio miesięcznie wypłacono 7,1 tys. świadczeń wobec 8,0 tys. przed rokiem i 9,0 tys. przed dwoma laty. Przy spadku średniej liczby wypłacanych świadczeń nieznacznie wzrosła kwota przeciętnego świadczenia z 410,73 zł w 2017 r. przez 413,35 zł w 2018 r. do 421,76 zł w 2019 r. Tendencje w województwie świętokrzyskim nie odbiegały od obserwowanych w kraju.

Żłobek to jednostka organizacyjna sprawująca opiekę nad dziećmi do lat 3, realizująca funkcje opiekuńcze, wychowawcze i edukacyjne. Opieka w żłobku jest sprawowana od ukończenia 20 tygodnia życia dziecka, żłobek zapewnia opiekę do 10 godz. dziennie. Żłobki, obok klubów dziecięcych, opiekuna dziennego i niani, zostały wprowadzone ustawą z dnia 4 lutego 2011 r. o opiece nad dziećmi do lat 3 (tekst jednolity Dz. U. z 6 marca 2018 r. poz. 603). Obecnie pieczę nad działalnością regulowaną ustawą sprawuje Minister Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej.

Klub dziecięcy to jednostka organizacyjna sprawująca opiekę nad dziećmi do lat 3, realizująca funkcje opiekuńcze, wychowawcze i edukacyjne. Opieka w klubie dziecięcym jest sprawowana od ukończenia 1 roku życia dziecka, klub dziecięcy zapewnia opiekę do 5 godz. dziennie.

Oddział żłobkowy przy przedszkolu – jednostka działająca przy przedszkolu (lub innej instytucji) sprawująca opiekę nad dziećmi do lat 3 nie wpisana do rejestru żłobków i klubów dziecięcych.

Jedną z najważniejszych zasad polityki rodzinnej w Polsce jest dobro dziecka. Realizowana jest ona m.in. przez zapewnienie opieki nad dzieckiem, a rodzina uzyskuje wsparcie pozwalające na jej sprawniejsze funkcjonowanie w społeczeństwie. W celu wsparcia potrzeb rodziców pragnących pogodzić obowiązki zawodowe i rodzinne, w 2011 r. uchwalona została ustawa o opiece nad dziećmi w wieku do lat 3. Funkcjonujące wcześniej żłobki przestały być zakładami opieki zdrowotnej. Ustawa stworzyła równocześnie

ramy prawne dla funkcjonowania nowych form opieki nad małymi dziećmi, takich jak klub dziecięcy, dzienny opiekun oraz niania.

Tablica 20. Żłobki^a i kluby dziecięce
 Stan w dniu 31 grudnia
 Nurseries^a and children's clubs
 As of 31 December

Wyszczególnienie Specification	2011	2015	2018	2019
Żłobki Nurseries	8	31	53	65
w tym publiczne of which public	5	13	22	28
Oddziały żłobkowe Nursery sections	2	2	1	-
Kluby dziecięce Children's clubs	2	8	11	13
w tym publiczne of which public	-	4	1	3
Miejsca: Places	638	1407	2450	2887
w żłobkach in nurseries	551	1221	2242	2628
w klubach dziecięcych in children's clubs	40	144	192	259
Dzieci przebywające (w ciągu roku): Children staying (during the year):	1143	2157	3361	4141
w żłobkach in nurseries	1041	1921	3132	3824
w klubach dziecięcych in children's clubs	39	177	197	317

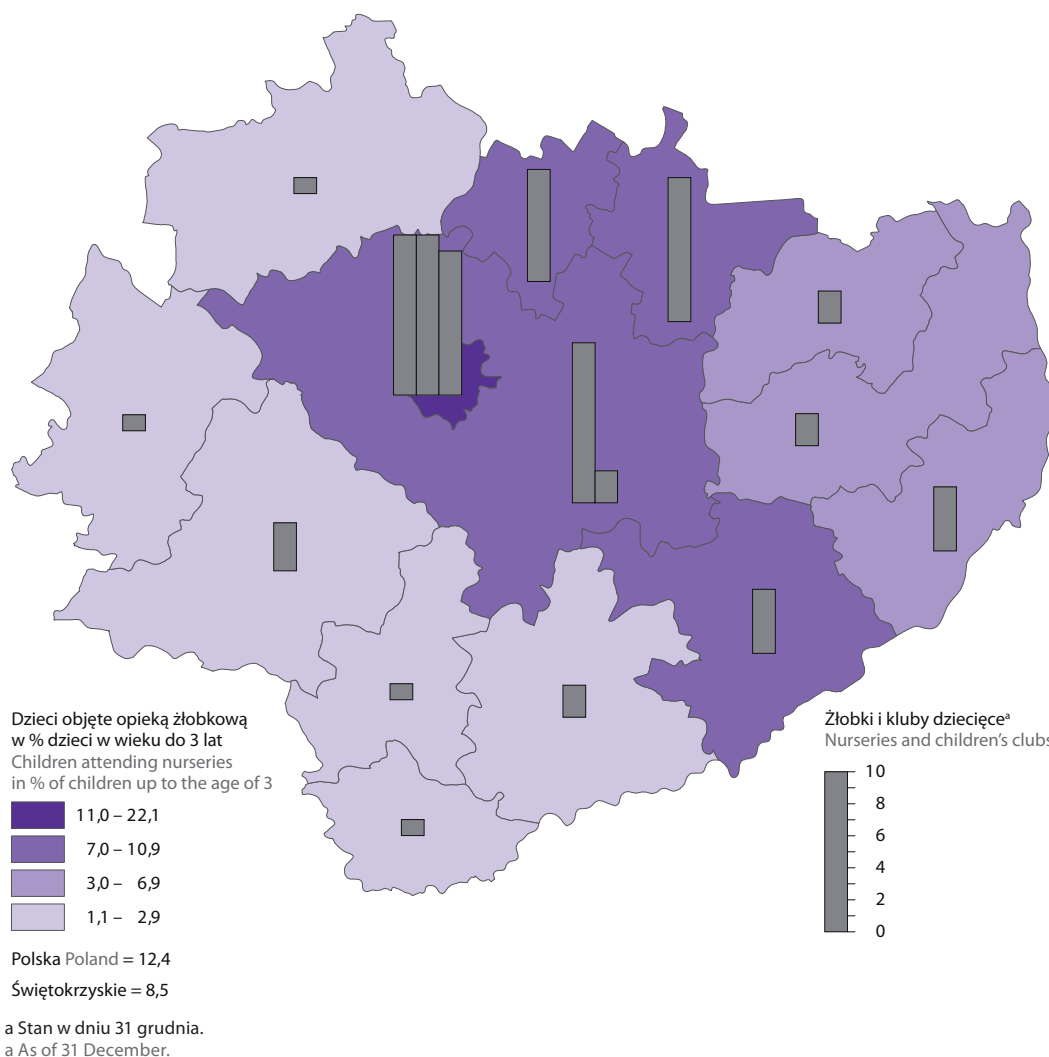
a łącznie z oddziałami żłobkowymi.
 a Including nursery sections.

Na przestrzeni lat 2011-2019 sytuacja w zakresie opieki instytucjonalnej nad dziećmi do lat 3 uległa poprawie. Sukcesywnie rosła zarówno liczba żłobków i klubów dziecięcych, jak również liczba miejsc oraz dzieci przebywających w wyżej wymienionych placówkach.

W 2019 r. działalność prowadziło 65 żłobków oraz 13 klubów dziecięcych, podczas gdy w 2011 r. odpowiednio: 8 żłobków, 2 oddziały żłobkowe i 2 kluby. Liczba miejsc, jakimi dysponowały wymienione placówki wzrosła z 0,6 tys. w 2011 r. do 2,9 tys. w 2019 r. Na przestrzeni omawianego okresu znacząco zwiększyła się liczba dzieci przebywających w ciągu danego roku w placówkach – z 1,1 tys. w 2011 r. do 4,1 tys. w 2019 r.

Mapa 28. Żłobki i kluby dziecięce w 2019 r.
Map 28. Nurseries and children clubs in 2019

Sukcesywnie z roku na rok rósł udział dzieci objętych opieką żłobkową w liczbie ogółem dzieci w wieku do 3 lat. Według stanu na koniec 2019 r. w województwie świętokrzyskim odsetek ten wyniósł 8,5%, wobec 6,9% w 2018 r., 4,3% w 2015 r. i 1,8% w 2011 r. W kraju tego typu opieką zostało objętych w 2019 r. 12,4%, podczas gdy w 2018 r. 10,5%, w 2015 r. 6,8%, a w 2011 r. 3,0%.

Na niższym poziomie podziału terytorialnego, dostępność do opieki nad dziećmi do 3 roku życia była zróżnicowana. Według stanu na koniec 2019 r. najwięcej placówek w województwie świętokrzyskim działało na terenie m. Kielce (29), gdzie opieką żłobkową objętych było 22,1% dzieci oraz powiatów kieleckiego, starachowickiego i skarżyskiego, gdzie działało odpowiednio 12, 9 i 7 placówek, a opieką było objętych 7,8%, 10,9% i 8,2% dzieci do 3 roku życia. Najmniej, bo po 1 placówce działało w powiatach: koneckim, włoszczowskim, pińczowskim i kazimierskim, a opieką objętych było od 1,1% do 2,8% dzieci do 3 roku życia.

Na poprawę dostępności opieki żłobkowej wskazuje rosnący wskaźnik dzieci przebywających w żłobkach i klubach dziecięcych w przeliczeniu na 1000 dzieci w wieku do 3 lat. Według stanu na 31 grudnia wskaźnik ten rósł z 18 w 2011 r. do 43 w 2015 r., 69 w 2018 r. i 85 w 2019 r. W kraju dostępność rosła

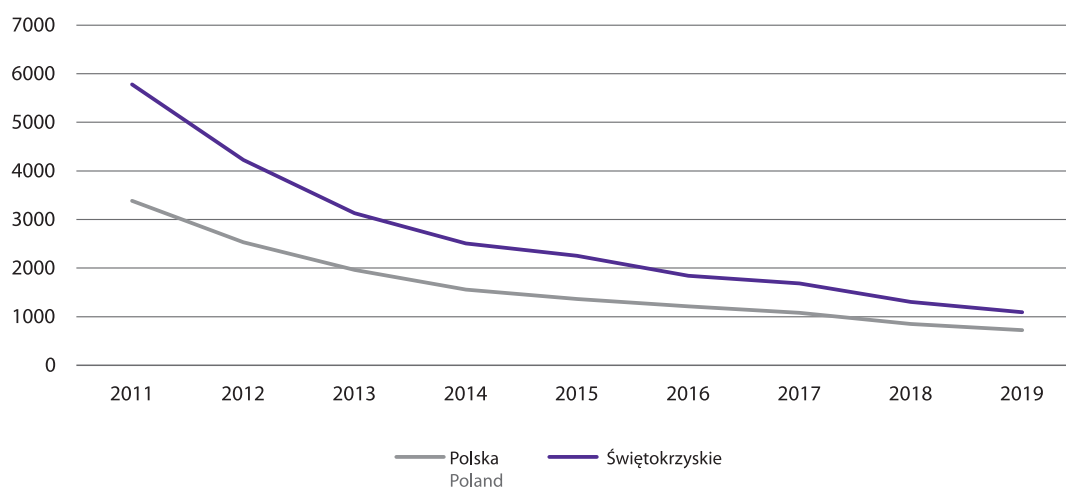
w analogicznych okresach z 30 w 2011 r. do 68 w 2015 r., 105 w 2018 r. i 124 w 2019 r. Na tle kraju, pomimo znaczącego wzrostu w ostatnich latach, w 2019 r. dostępność w województwie świętokrzyskim do tego typu opieki była najniższa. Poza województwem świętokrzyskim mniej niż 100 dzieci przebywało w żłobkach i klubach dziecięcych w przeliczeniu na 1000 dzieci w wieku do 3 lat jedynie w lubelskim (93) i warmińsko-mazurskim (86). Z kolei najwyższe wskaźniki odnotowano w województwach dolnośląskim (192), opolskim (172), zachodniopomorskim (147) i lubuskim (145).

O lepszej dostępności do placówek świadczących opiekę nad dziećmi poniżej 3 roku życia świadczy również malejąca liczba dzieci w wieku do 3 lat przypadająca na 100 miejsc w żłobkach i klubach dziecięcych. W województwie wskaźnik ten na przestrzeni lat 2011-2019 zmniejszył się z 5777 do 1090, podczas gdy w kraju spadł z 3384 do 725. Pomimo znaczącego spadku, wskaźnik odnotowany w województwie świętokrzyskim był najwyższy w kraju. W 2019 r. niewiele mniej dzieci poniżej 3 roku życia przypadało na 100 miejsc w żłobkach i klubach dziecięcych w województwach warmińsko-mazurskim (1077) i lubelskim (1003). Z kolei najniższe wskaźniki odnotowano w województwach dolnośląskim (480), opolskim (518), zachodniopomorskim (618) i lubuskim (653).

Wykres 33. Dzieci w wieku do lat 3 na 100 miejsc w żłobkach^a i klubach dziecięcych

Stan w dniu 31 grudnia

Chart 33. Children up to the age of 3 per 100 places in nurseries^a and children's clubs
As of 31 December

^a Łącznie z oddziałami żłobkowymi.
^a Including nursery sections.

Warunki mieszkaniowe

Housing conditions

Według stanu na 31 grudnia 2019 r. mieszkania w województwie stanowiły 3,0% zasobów mieszkaniowych kraju. Liczba mieszkań od 2010 r. wzrasta, a więcej nowych mieszkań powstaje w miastach niż na wsi. Jednak średnia powierzchnia mieszkań zarówno jako wartość bezwzględna, jak i w przeliczeniu na 1 osobę w miastach, jest mniejsza niż na obszarach wiejskich. Wyposażenie mieszkań w podstawowe instalacje jest wyższe w miastach, niż na obszarach wiejskich.

Na przestrzeni lat 2010-2019 na terenie województwa rozwinęła się także infrastruktura komunalna. W 2019 r. sieć wodociągowa była rozwinięta bardziej niż sieć kanalizacyjna, jednak ta druga miała większą dynamikę wzrostu w analizowanym okresie. Zarówno z sieci kanalizacyjnej, jak i wodociągowej korzystało więcej mieszkańców miast niż obszarów wiejskich. Zużycie wody w województwie w porównaniu do 2010 r. wzrosło, jednak nadal jest niższe niż w kraju.

Najmniej rozwinięta w województwie była sieć gazowa, która wykazała się niewielką dynamiką wzrostu w stosunku do 2010 r. W 2019 r. zarówno gęstość, jak i liczba mieszkańców korzystających z sieci gazowej, była wyższa w miastach, niż na obszarach wiejskich.

Według stanu na 31 grudnia 2019 r. zasoby mieszkaniowe województwa świętokrzyskiego liczyły 450,8 tys. mieszkań o łącznej powierzchni użytkowej prawie 33,9 mln m², w których znajdowało się 1,7 mln izb. Mieszkania w województwie stanowiły 3,0% zasobów mieszkaniowych kraju. Na terenach wiejskich zlokalizowanych było 217,5 tys. mieszkań o łącznej powierzchni 19,0 mln m² oraz liczbie izb wynoszącej 883,2 tys. Z kolei na terenach miejskich znajdowało się 233,2 tys. mieszkań o łącznej powierzchni 14,8 mln m² oraz liczbie izb wynoszącej 828,8 tys. W porównaniu z rokiem poprzednim przybyło 3564 mieszkań; z tego: w miastach liczba mieszkań wzrosła o 4850, natomiast na obszarach wiejskich spadła o 1286. W porównaniu z 2010 r. liczba mieszkań wzrosła o 25,3 tys., z czego 18,1 tys. mieszkań powstało w miastach, a 7,3 tys. – na obszarach wiejskich.

Wśród powiatów województwa świętokrzyskiego w 2019 r. najwięcej mieszkań zlokalizowanych było w m. Kielce (19,2%) oraz powiatach kieleckim (13,8%) i ostrowieckim (9,2%), z kolei najmniej w powiecie kazimierskim (2,5%), pińczowskim (3,2%) i włoszczowskim (3,7%). W porównaniu z 2010 r. największy wzrost liczby zasobów mieszkaniowych odnotowano w powiecie kieleckim (o 10,1%) oraz m. Kielce (o 10,3%), natomiast najmniejszy przyrost zasobów mieszkaniowych wystąpił w powiatach skarżyskim i kazimierskim (po 2,9%).

Przeciętna powierzchnia mieszkania w województwie świętokrzyskim w 2019 r. wyniosła 75,1 m² i była o 0,7 m² wyższa niż średnia w kraju. Na obszarach wiejskich województwa średnia powierzchnia mieszkania wyniosła 87,4 m² i była o 23,8 m² wyższa niż w miastach. Największe mieszkania były w powiatach: kazimierskim (93,6 m²), kieleckim (89,7 m²) i buskim (85,9 m²), natomiast najmniejsze w powiecie skarżyskim (65,0 m²), ostrowieckim (68,4 m²) oraz w m. Kielce (58,9 m²). W województwie w porównaniu do poprzedniego roku odnotowano niewielki wzrost przeciętnej powierzchni mieszkania – o 0,3%, natomiast w stosunku do 2010 r. średnia wielkość mieszkania zwiększyła się o 2,9%.

W województwie świętokrzyskim w 2019 r. mieszkania posiadały przeciętnie 3,80 izby, a wskaźnik ten był wyższy na obszarach wiejskich – 4,06, niż w miastach – 3,55. Przeciętne mieszkanie w kraju miało 3,82 izby. Mieszkania o największej przeciętnej liczbie izb występowały w powiatach: kazimierskim (4,27 izby), kieleckim (4,26) i buskim (4,15). Przeciętnie najmniej izb miały mieszkania w powiecie opatowskim (3,58) i skarżyskim (3,63) oraz w mieście Kielce (3,32). Przeciętna liczba izb w mieszkaniu w województwie w porównaniu do roku poprzedniego wzrosła o 0,3%, a w porównaniu do 2010 r. o 1,6%, z czego w miastach wystąpił wzrost o 0,6%, a na obszarach wiejskich o 2,8%.

W 2019 r. w województwie świętokrzyskim na jedno mieszkanie przypadały 2,74 osoby, a na jedną izbę 0,72 osoby – w kraju odpowiednio 2,59 i 0,68. Biorąc pod uwagę przeciętną powierzchnię mieszkania w przeliczeniu na 1 osobę korzystniejsze warunki mieszkaniowe były na wsi – 28,2 m², wobec 26,5 m² w miastach. Natomiast pod względem liczby osób przypadających na jedno mieszkanie korzystniej

kształtowały się warunki mieszkaniowe w mieście, gdzie przypadło 2,40 osoby na 1 mieszkanie i 0,68 osoby na 1 izbę, niż na wsi - odpowiednio 3,10 i 0,76.

Spśród wszystkich powiatów województwa świętokrzyskiego w 2019 r. najmniejsza liczba osób na jedno mieszkanie była w powiecie skarżyskim (2,42 osoby) oraz m. Kielce (2,25 osoby). Najwyższa wartość tego wskaźnika wystąpiła w powiecie kieleckim (3,40 osoby).

W 2019 r. w województwie świętokrzyskim 92,5% mieszkań podłączonych było do wodociągu, 86,6% posiadało ustęp, 84,1% – łazienkę, 41,2% gaz z sieci, a 79,3% – centralne ogrzewanie. Na wsi standard wyposażenia w podstawowe instalacje był niższy niż w mieście, bowiem 89,1% mieszkań na wsi nie posiadało gazu z sieci, 32,7% – centralnego ogrzewania, a 26,3% – łazienki. W mieście wartości te wyniosły odpowiednio: 30,5%, 9,5% oraz 6,2%.

Tablica 21. Zasoby mieszkaniowe

Stan w dniu 31 grudnia

Table 21.

Dwelling stocks

As of 31 December

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2018	2019
Mieszkania Dwellings	424036	439069	447190	450754
Zasoby mieszkaniowe na 1000 ludności Dwelling stocks per 1000 population	334,9	349,3	360,2	365,3
Przeciętna w zasobach: Dwelling stocks, average:				
liczba izb w mieszkaniu number of rooms in a dwelling	3,66	3,77	3,79	3,80
powierzchnia użytkowa 1 mieszkania w m ² useful floor area of a dwelling in m ²	71,7	74,1	74,9	75,1
liczba osób na 1 mieszkanie number of persons per dwelling	2,99	2,86	2,78	2,74

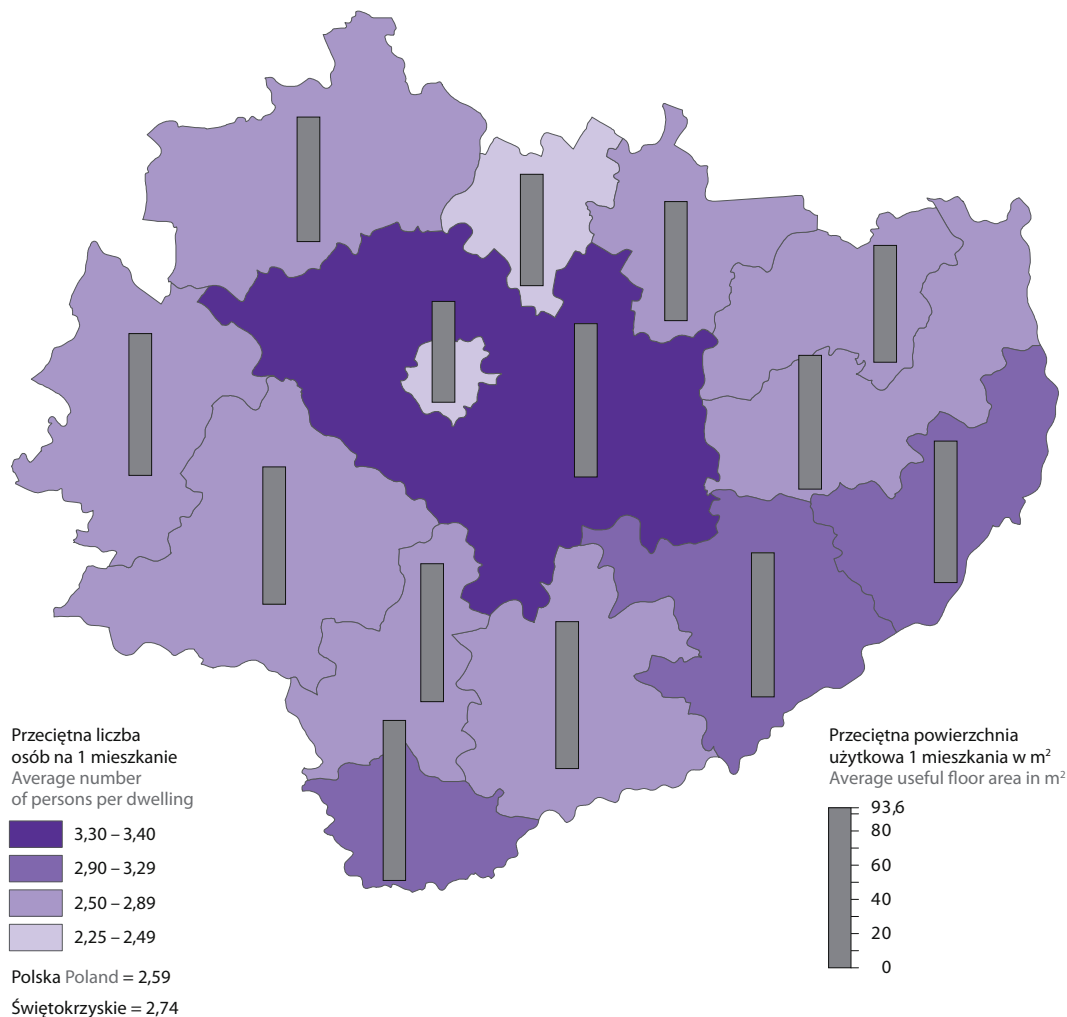
Mapa 29. Warunki mieszkaniowe ludności w 2019 r.

Stan w dniu 31 grudnia

Map 29.

Housing conditions of population in 2019

As of 31 December

Na koniec 2019 r. długość sieci wodociągowej w województwie świętokrzyskim osiągnęła 13,9 tys. km, a liczba przyłączy – 253,6 tys. sztuk. W porównaniu do 2018 r. długość wybudowanej lub przebudowanej sieci wodociągowej zwiększyła się o 86,3 km, przy jednoczesnym wzroście liczby przyłączy do budynków o ponad 3,8 tys. szt., a w porównaniu do 2010 r. odpowiednio: 1,5 tys. km i 26,5 tys. szt. W 2019 r. długość sieci wodociągowej w miastach stanowiła 15,1%, natomiast na wsi 84,9% długości w całym województwie. Długość sieci wodociągowej województwa świętokrzyskiego stanowiła 4,5% sieci wodociągowej w całym kraju – podobnie jak w 2018 r. i 2010 r.

Zarówno długość sieci wodociągowej jak i liczba przyłączy była największa w powiecie kieleckim (odpowiednio: 2889,3 km i 58,2 tys. szt.). Najmniejsza długość sieci wodociągowej w 2019 r. wystąpiła w powiecie skarżyskim (495,5 km) oraz m. Kielce (345,4 km). Natomiast najmniej przyłączy było w powiatach: kazimierskim (7,9 tys. szt.) i pińczowskim (9,9 tys. szt.). Największy wzrost długości sieci wodociągowej w porównaniu do 2010 r. odnotowano w powiecie jędrzejowskim (o 41,1%), a najmniejszy w powiatach: starachowickim (o 1,8%) i skarżyskim (o 3,4%). Najwięcej przyłączy przybyło w powiatach: kieleckim (18,3%) i włoszczowskim (16,3%), a najmniej w powiatach: skarżyskim (5,8%) i ostrowieckim (6,7%) oraz m. Kielce (1,8%).

W województwie świętokrzyskim wskaźnik gęstości sieci wodociągowej w 2019 r. wynosił 119,0 km na 100 km² i był o 19,6 km na 100 km² wyższy niż w kraju. W stosunku do 2010 r. gęstość sieci wodociągowej w województwie wzrosła o 12,9 km na 100 km². W badanym okresie w miastach wskaźnik zmniejszył się o 2,1%, a na wsi wzrósł o 13,0%. W 2019 r. na obszarach wiejskich województwa zagęszczenie sieci wodociągowej było wyższe o 25,6 km na 100 km² niż na obszarach wiejskich całego kraju. Natomiast wskaźnik gęstości sieci wodociągowej na obszarach miejskich województwa był niższy o 49,4 km na 100 km² w porównaniu do obszarów miejskich całego kraju.

Wskaźnik gęstości sieci wodociągowej w 2019 r. był najniższy w powiatach: jędrzejowskim (77,3 km na 100 km²) i włoszczowskim (78,2 km na 100 km²), a najwyższy w powiecie sandomierskim (178,7 km na 100 km²) oraz m. Kielce (315,0 km na 100 km²). W porównaniu do 2010 r. najmniejszy wzrost wskaźnika odnotowano w powiecie starachowickim (1,8%), a największy w powiecie jędrzejowskim (41,1%).

Tablica 22. Wodociągi
Stan w dniu 31 grudnia
Table 22. Water supply system
As of 31 December

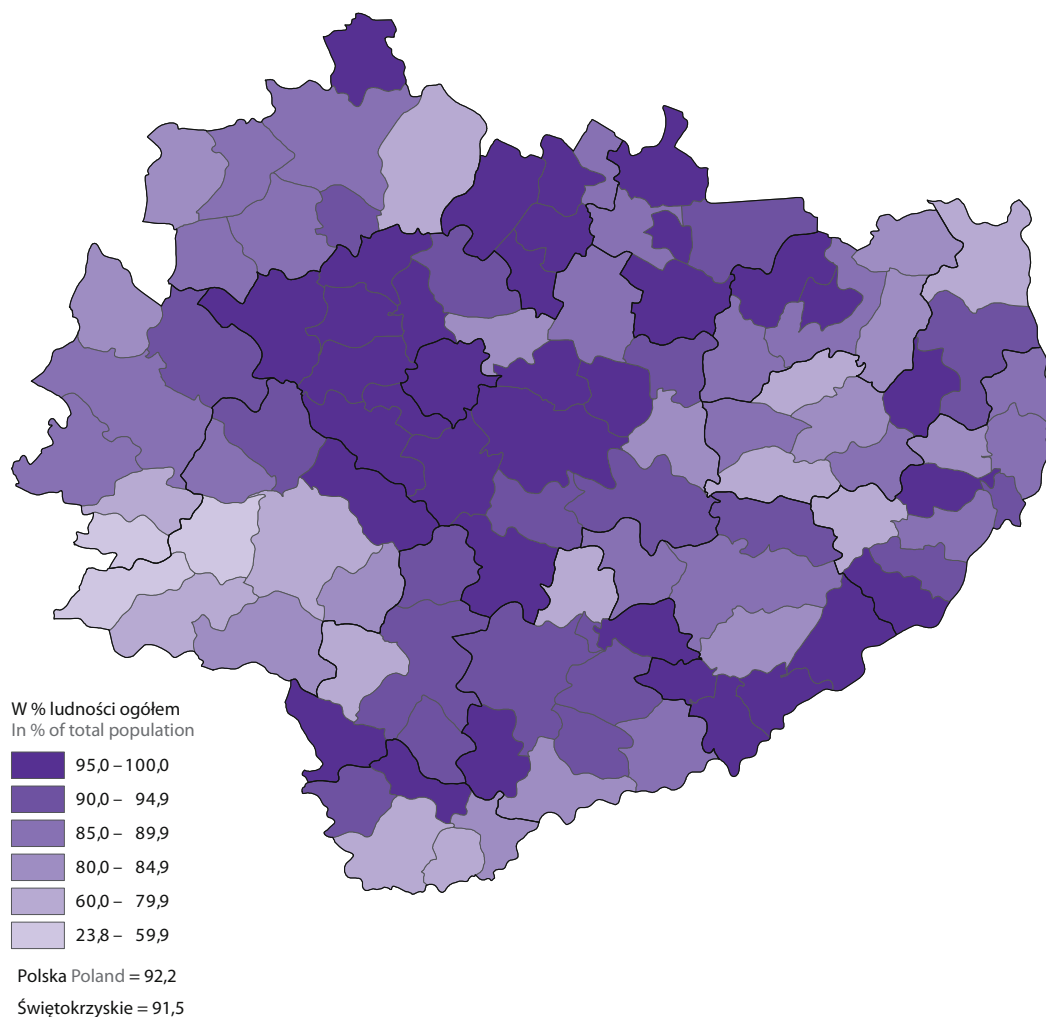
Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2018	2019
Sieć rozdzielcza w km Distribution network in km	12425,6	13428,0	13848,4	13934,7
Przyłącza prowadzące do budynków mieszkalnych w szt. Connections leading to residential buildings in pcs	227134	243420	249796	253600
Zużycie wody z sieci wodociągowej w gospodarstwach domowych (w ciągu roku) w hm ³ Consumption of water from water supply system in households (during the year) in hm ³	31,4	34,8	34,0	34,2

W 2019 r. w województwie świętokrzyskim ponad 1,1 mln osób korzystało z sieci wodociągowej, co stanowiło 91,5% liczby ludności całego województwa – w kraju 92,2%. Większy odsetek mieszkańców korzystał z wodociągów na obszarach miejskich niż na obszarach wiejskich. W 2019 r. z sieci wodociągowej w miastach korzystało 96,0% ludności (wzrost w stosunku do 2010 r. o 1,0 p.proc.), podczas gdy na wsi – 87,8% (wzrost w stosunku do 2010 r. o 12,9 p.proc.). W kraju z sieci wodociągowej korzystało w miastach 96,6% mieszkańców, a na obszarach wiejskich 85,5%.

Najwyższy odsetek korzystających z sieci wodociągowej wystąpił w gminie Połaniec (100,0%), natomiast najniższy w gminach: Słupia (23,8%), Nagłowice (33,8%) i Moskorzew (40,4%). W porównaniu do 2010 r. największy wzrost korzystających z sieci wodociągowej odnotowano w gminach: Raków (o 49,9 p.proc.), Obrazów (o 35,9 p.proc.) i Bieliny (o 32,4 p.proc.). Spadek wskaźnika nastąpił w gminie Szydłów (-4,6 p.proc.).

Rozwój infrastruktury wodociągowej oraz wzrost liczby ludności korzystającej z sieci wodociągowej w województwie przyczyniły się do wzrostu zużycia wody w 2019 r. w stosunku do 2010 r. – o 2,9 m³ w przeliczeniu na 1 mieszkańca. Nadal jednak w województwie świętokrzyskim gospodarstwa domowe zużywały o 6,1 m³ mniej wody w przeliczeniu na 1 mieszkańca, niż w kraju. Przeciętne zużycie wody na 1 mieszkańca w 2019 r. było wyższe w miastach (31,0 m³) niż na wsi (24,8 m³). Najmniej wody zużywali mieszkańcy powiatu kazimierskiego (20,1 m³) i jędrzejowskiego (20,4 m³), natomiast najwięcej – m. Kielce (35,6 m³). Największy wzrost zużycia wody w porównaniu do 2010 r. odnotowano w powiecie starachowickim (12,5 m³), a największy spadek – w m. Kielce (-3,3 m³).

Mapa 30. Ludność korzystająca z sieci wodociągowej w 2019 r.
Map 30. Population using water supply system in 2019

Długość sieci kanalizacyjnej w województwie świętokrzyskim w 2019 r. wynosiła 6,4 tys. km, w porównaniu do 2018 r. długość wzrosła o 136,2 km, a w stosunku do 2010 r. – o 3 041,6 km. W 2019 r. 70,7% sieci kanalizacyjnej znajdowało się na obszarach wiejskich, a 29,3% w miastach. Długość sieci kanalizacyjnej w województwie stanowiła 3,9% długości sieci w całym kraju.

W 2019 r. w województwie było 132,3 tys. przyłączy prowadzących do budynków mieszkalnych, z czego ponad połowa znajdowała się na obszarach wiejskich. Liczba przyłączy w 2018 r. była mniejsza o 3,9 tys., natomiast w 2010 r. – o 50,2 tys. Liczba przyłączy w województwie stanowiła 3,5% przyłączy w całym kraju.

Zarówno długość sieci kanalizacyjnej, jak i liczba przyłączy prowadzących do budynków mieszkalnych w 2019 r. była najniższa w powiecie kazimierskim (odpowiednio: 138,4 km i 2,3 tys. szt.), a najwyższa w powiecie kieleckim (odpowiednio: 1643,0 km i 30,0 tys. szt.). W porównaniu do 2010 r. największy wzrost zarówno długości sieci kanalizacyjnej jak i liczby przyłączy odnotowano w powiecie koneckim (odpowiednio: 331,4% i 215,7%), a najmniejszy w powiecie starachowickim (odpowiednio: 32,5% i 33,2%) oraz m. Kielce (odpowiednio: 18,8% i 10,4%).

Wskaźnik gęstości sieci kanalizacyjnej w województwie w 2019 r. wyniósł 54,9 km na 100 km² i był wyż-

szy o 2,1 km na 100 km² niż w kraju. W porównaniu do 2010 r. wskaźnik wzrósł o 90,0%, a w stosunku do 2018 r. – o 2,2%. Wskaźnik ten w 2019 r. był wyższy na obszarach miejskich gdzie wynosił 243,2 km na 100 km², niż na obszarach wiejskich – 41,5 km na 100 km². Natomiast w porównaniu do 2010 r. na obszarach wiejskich odnotowano większy wzrost (o 133,1%), niż na obszarach miejskich (14,6%).

W 2019 r. najmniejsze zagęszczenie sieci kanalizacyjnej było w powiatach: jędrzejowskim (21,4 km na 100 km²) i opatowskim (23,6 km na 100 km²), a największe w powiecie starachowickim (118,5 km na 100 km²) i m. Kielce (335,3 km na 100 km²). W porównaniu do 2010 r. największy wzrost wskaźnika odnotowano w powiatach: koneckim (333,7%) i staszowskim (216,1%), a najmniejszy w powiatach: starachowickim (32,4%) i opatowskim (53,2%) oraz m. Kielce (18,8%).

Tablica 23. Kanalizacja
Stan w dniu 31 grudnia
Table 23. Sewage system
As of 31 December

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2018	2019
Sieć kanalizacyjna ^a w km Sewage system ^a in km	3383,8	6081,5	6289,2	6425,4
Przyłącza prowadzące do budynków mieszkalnych w szt. Connections leading to residential buildings in pcs	75026	114604	121403	125256
Ścieki odprowadzone siecią kanalizacyjną ^b (w ciągu roku) w hm ³ Wastewater discharged by sewage system (during the year) in hm ³	.	27,6	26,5	26,6
w tym oczyszczone of which treated	.	27,5	26,5	26,6

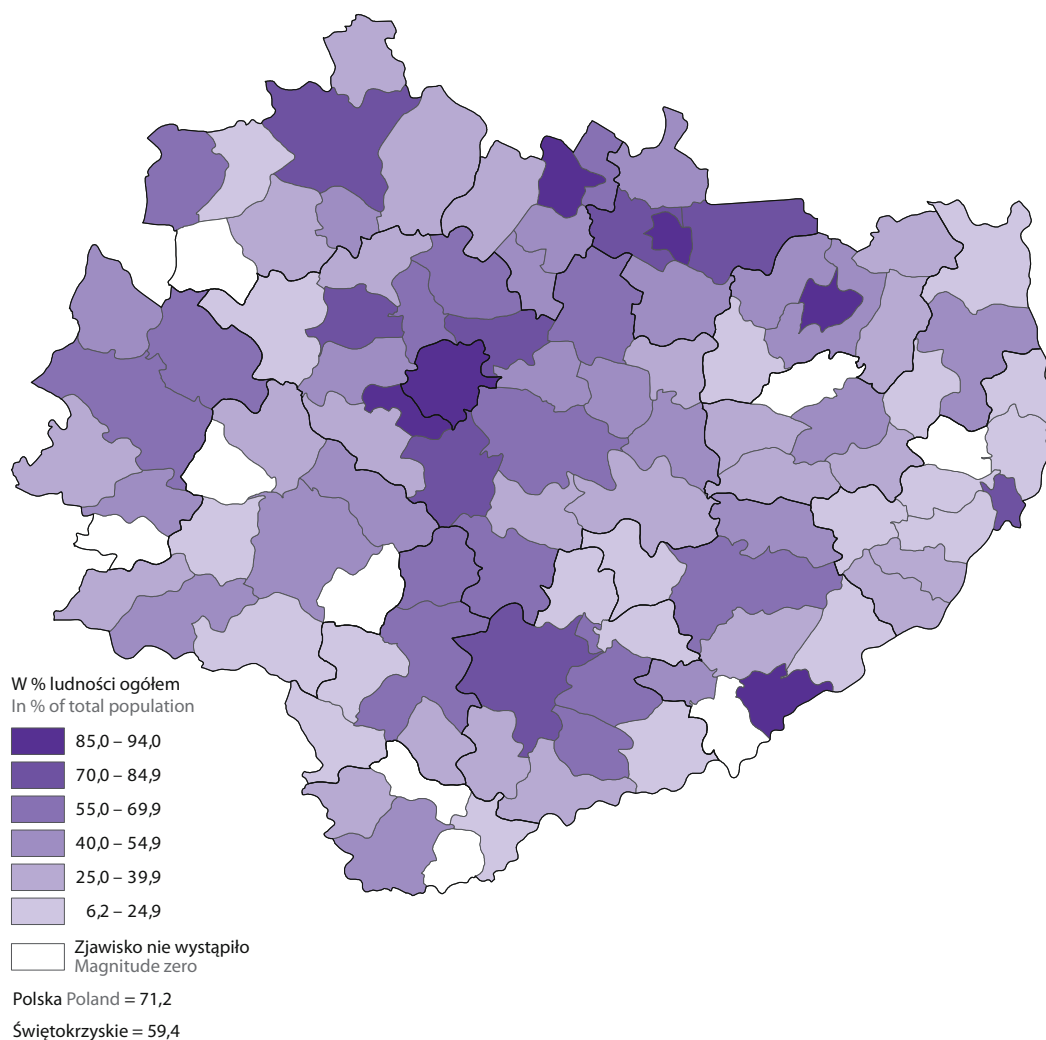
a Łącznie z kolektorami
a Including collectors

W 2019 r. w województwie świętokrzyskim z sieci kanalizacyjnej korzystało 732,7 tys. osób, co stanowiło 59,4% wszystkich mieszkańców województwa. W kraju wskaźnik ten był wyższy o 11,8 p.proc. niż w województwie. Odsetek korzystających z sieci kanalizacyjnej zwiększył się o 12,0 p.proc. w porównaniu do 2010 r. oraz o 0,4 p.proc. w stosunku do 2018 r. W miastach na koniec 2019 r. z sieci korzystało 87,1% ludności (wzrost o 3,2 p.proc. w porównaniu do 2010 r.), a na obszarach wiejskich 36,3% (wzrost o 18,9 p.proc. w porównaniu do 2010 r.).

W 2019 r. wskaźnik ludności korzystającej z sieci kanalizacyjnej był najniższy w gminach: Opatowiec (6,2%), Łopuszno (8,1%) i Dwikozy (9,9%), a najwyższy w gminie Połaniec (94,0%) i m. Kielce (90,2%). W porównaniu do 2010 r. odsetek mieszkańców korzystających z sieci kanalizacyjnej zmniejszył się w gminie Sandomierz (o 0,3 p.proc.). Największy wzrost wskaźnika odnotowały gminy: Skarżysko Kościelne (o 62,6 p.proc.), Masłów (o 59,2 p.proc.) oraz Fałków (o 52,0 p.proc.).

Mapa 31. Ludność korzystająca z sieci kanalizacyjnej w 2019 r.
Map 31. Population using sewage system in 2019

Na koniec 2019 r. długość gazowej sieci rozdzielczej w województwie świętokrzyskim osiągnęła 3,9 tys. km. Sieć gazowa w województwie stanowiła 2,9% długości sieci w kraju. W porównaniu do roku poprzedniego odnotowano wzrost długości sieci w województwie o 1,7%, a w porównaniu do 2010 r. – o 16,6%. Większa część sieci gazowej znajdowała się na obszarach wiejskich województwa – 61,6%, niż w miastach – 38,4%. W 2019 r. liczba przyłączy budynków mieszkalnych do sieci gazowej w województwie wyniosła 69,8 tys. szt., co stanowiło 2,5% przyłączy w całym kraju. Liczba przyłączy w województwie wzrosła o 2,3% w porównaniu do 2018 r., a w stosunku do 2010 r. – o 11,0%. Na obszarach miejskich województwa znajdowało się 54,1% przyłączy, a na obszarach wiejskich 45,9%.

Wśród powiatów województwa świętokrzyskiego w 2019 r. zarówno długość sieci gazowej jak i liczba przyłączy była najwyższa w powiatach: sandomierskim (707,1 km i 11,1 tys. szt.), buskim (552,6 km i 8,4 tys. szt.) i starachowickim (526,5 km i 10,0 tys. szt.) oraz m. Kielce (377,5 km i 9,2 tys. szt.). Wskaźniki te były najniższe w powiatach: włoszczowskim (26,7 km i 111 szt.), pińczowskim (28,8 km i 268 szt.) i jędrzejowskim (41,1 km i 252 szt.), natomiast na terenie powiatu kazimierskiego nie ma sieci gazowej. W porównaniu z 2010 r. największy wzrost długości sieci odnotowano w powiatach: jędrzejowskim (414,9%) oraz kieleckim (122,6%). W powiecie włoszczowskim w 2010 r. nie było sieci gazowej, natomiast

w 2019 r. długość sieci gazowej wyniosła 26,7 km. W stosunku do 2010 r. powiat pińczowski odnotował największy wzrost liczby przyłączy do sieci gazowej (o 570,0%), natomiast w powiecie ostrowieckim odnotowano spadek (o 18,4%). W 2010 r. w powiatach włoszczowskim oraz jędrzejowskim nie było przyłączy do sieci gazowej, natomiast w 2019 r. liczba przyłączy wyniosła odpowiednio – 111 i 252 szt.

Wskaźnik gęstości sieci gazowej w 2019 r. w województwie świętokrzyskim wynosił 33,7 km na 100 km², w 2018 r. był niższy o 0,6 km na 100 km², a w 2010 r. – o 4,8 km na 100 km². W 2019 r. wskaźnik ten w województwie był niższy niż w kraju – o 10,0 km na 100 km². W badanym okresie wskaźnik był zdecydowanie wyższy w miastach niż na wsi. W 2010 r. na obszarach miejskich województwa na 100 km² powierzchni przypadało 173,4 km sieci gazowej, w 2018 r. było to 200,0 km, a w 2019 r. – 195,3 km. Na obszarach wiejskich wartość wskaźnika wyniosła 20,1 km na 100 km² w 2010 r., 22,4 km na 100 km² w 2018 r. i 22,2 km na 100 km² w 2019 r.

Tablica 24. Sieć gazowa oraz odbiorcy i zużycie gazu z sieci w gospodarstwach domowych

Stan w dniu 31 grudnia

Table 24. Gas supply system as well as consumers and consumption of gas from gas supply system in households As of 31 December

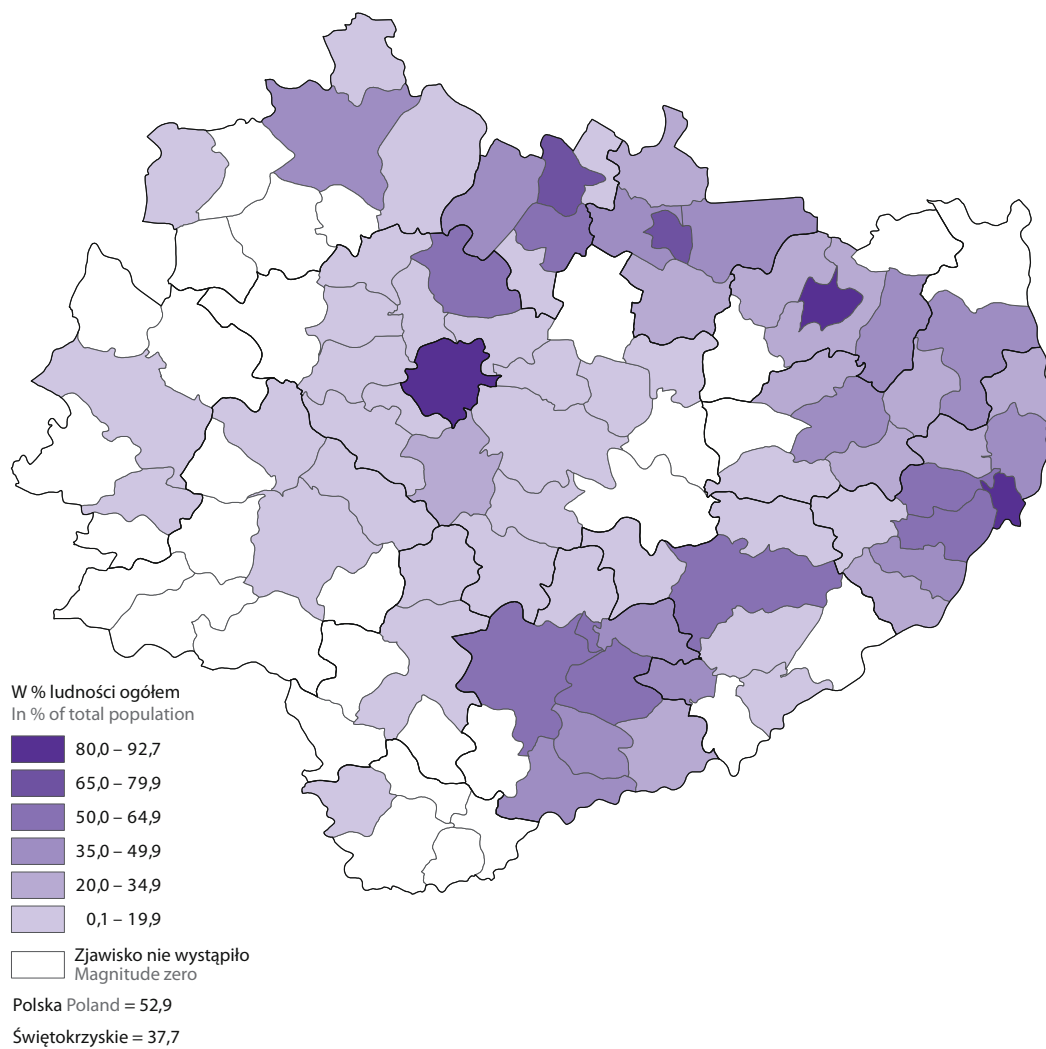
Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2018	2019
Sieć gazowa w km Gas supply system in km	3935,4	4293,4	4482,2	4548,2
Przyłącza prowadzące do budynków mieszkalnych i niemieszkalnych w szt. Connections leading to residential and non-residential buildings in pcs	66199	71137	74711	76446
Odbiorcy gazu z sieci ^a w tys. Consumers of gas from gas supply system ^a in thousands	161,2	175,0	179,7	183,0
Zużycie gazu z sieci (w ciągu roku): Consumption of gas from gas supply system (during the year):				
w GWh in GWh	82,8 ^b	830,4	912,3	975,6
na 1 mieszkańca w kWh per capita in kWh	65,3 ^c	659,1	733,1	788,5

a Łącznie z odbiorcami korzystającymi z gazomierzy zbiorczych. b, c Zużycie w jednostkach naturalnych: b – hm³, c – m³.
a Including gas customers using collective gas-meters. b, c Consumption in natural units: b – hm³, c – m³.

W 2019 r. 37,7% mieszkańców województwa świętokrzyskiego korzystało z sieci gazowej, natomiast w kraju wskaźnik ten wyniósł 52,9%. W porównaniu do 2010 r. w województwie odnotowano wzrost wskaźnika o 1,2 p.proc. W 2019 r. więcej korzystających z sieci gazowej było na obszarach miejskich województwa – 68,7% (spadek w stosunku do 2010 r. o 0,2 p.proc.), niż na obszarach wiejskich – 12,0% (wzrost w stosunku do 2010 r. o 2,3 p.proc.). Największy odsetek mieszkańców korzystających z sieci gazowej wystąpił w powiecie skarżyskim (61,9%) i ostrowieckim (60,1%) oraz m. Kielce (84,0%), a najniższy w powiatach: kazimierskim (0,1%), włoszczowskim (0,6%) i jędrzejowskim (1,0%).

W 2019 r. w województwie świętokrzyskim gospodarstwa domowe zużyły 975,6 GWh gazu z sieci, co stanowiło 2,0% zużycia gazu w całym kraju. W województwie zużywano 788,5 kWh gazu na jednego mieszkańca, co w porównaniu do 2018 r. stanowi wzrost o 55,4 kWh, a do 2015 r. – o 129,4 kWh. W przeliczeniu na jednego mieszkańca więcej gazu w województwie zużywają mieszkańcy miast niż wsi. W 2019 r. przeciętny mieszkaniec miasta zużywał 1347,6 kWh gazu podczas gdy na wsi zużycie to wyniosło zaledwie 322,9 kWh.

Mapa 32. Ludność korzystająca z gazu z sieci w 2019 r.
 Map 32. Population using gas supply system in 2019

Ochrona zdrowia

Health care

Na przestrzeni lat 2012-2019 w stacjonarnej opiece zdrowotnej odnotowano malejącą liczbę hospitalizacji oraz systematyczny spadek liczby łóżek pozostających w dyspozycji szpitali.

W ambulatoryjnej opiece zdrowotnej obserwowano systematyczny wzrost liczby przychodni oraz spadek liczby praktyk lekarskich (w tym stomatologicznych). Z roku na rok rosła liczba udzielonych porad w przeliczeniu na mieszkańca.

W latach 2012-2019 wzrosła zarówno liczebność pracowników medycznych opiekujących się bezpośrednio pacjentami, jak i poziom kwalifikacji kadry medycznej. Dostępność pracowników służby zdrowia, choć na tle kraju była w większości przypadków zadowalająca, pozostała niska.

Ambulatoryjna opieka zdrowotna realizowana jest przez poradnie, przychodnie i praktyki lekarskie (tj. przychodnie, ośrodki zdrowia, poradnie, ambulatoria i izby chorych oraz zakłady badań diagnostycznych i medyczne laboratoria diagnostyczne).

Stacjonarna opieka zdrowotna to całodobowa opieka lekarska i pielęgniarska świadczona w stacjonarnych zakładach opieki zdrowotnej (tj. szpitale – ogólne, psychiatryczne i uzdrowiskowe, ośrodki leczenia odwykowego, ośrodki rehabilitacyjne dla narkomanów, regionalne ośrodki psychiatrii sądowej, zakłady opiekuńczo-lecznicze i pielęgnacyjno-opiekuńcze, hospicja, oddziały opieki paliatywnej, sanatoria).

Ratownictwo medyczne to system, który tworzy się w ramach realizacji zadań państwa polegających na zapewnieniu pomocy każdej osobie znajdującej się w stanie nagłego zagrożenia zdrowotnego.

Tablica 25. Placówki opieki zdrowotnej

Stan w dniu 31 grudnia

Table 25.

Health care facilities

As of 31 December

Wyszczególnienie Specification	2012	2015	2018	2019
Przychodnie Out-patient departments	540	576	634	642
Praktyki lekarskie ^a Medical practices ^a	261	236	212	198
Porady udzielone ^{bc} w tys: Consultations provided ^{bc} in thousands:	9313,1	9699,7	9709,6	9895,3
lekarskie medical	8249,1	8675,5	8857,4	9034,3
stomatologiczne dental	1064,0	1024,3	852,2	861,0
Szpitale ogólne General hospitals	25	25	24	24

a Dane obejmują praktyki, które podpisały kontrakty z NFZ lub przychodniami. b Łącznie z poradami finansowanymi przez pacjentów; łącznie z poradami z izb przyjęć szpitali ogólnych udzielonymi pacjentom niehospitalizowanym. Od 2012 r. łącznie z poradami udzielonymi w przychodniach resortów obrony narodowej i spraw wewnętrznych. c W ciągu roku.

a Data concern practices that have signed a contract with the National Health Fund or out-patient departments. b Including consultations paid by patients; including consultations provided in admission rooms of general hospitals for non-hospitalized patients. Since 2012 including consultations provided in out-patients departments of the Ministry of Interior and the Ministry of National Defence. c During the year.

Według stanu na koniec 2019 r. pomoc medyczną w województwie świętokrzyskim można było uzyskać w 24 szpitalach ogólnych (stacjonarnych) dysponujących w sumie 5,3 tys. łóżek, podczas gdy w 2018 r. w dyspozycji 24 szpitali znajdowało się 5,7 tys. łóżek, a w 2012 r. 25 szpitali posiadało 6,6 tys. łóżek. W 2019 r. hospitalizowano w trybie stacjonarnym w sumie 264,5 tys. osób wobec 278,7 tys. przed rokiem i 286,8 tys. w 2012 r.

Na przestrzeni okresu 2012-2019 malała dostępność łóżek w szpitalach. Liczba łóżek w przeliczeniu na 10 tys. ludności ogółem zmniejszyła się w województwie z 51,7 w 2012 r. do 50,2 w 2015 r., 46,1 w 2018 r. i 43,3 w 2019 r. W kraju odnotowano podobną tendencję – w 2010 r. na 10 tys. ludności przypadało 49,0 łóżek, w 2015 r. 48,6, w 2018 r. 47,3 a w 2019 r. 43,5. Biorąc pod uwagę podział terytorialny według powiatów w 2019 r. w najlepszej sytuacji w województwie byli mieszkańcy m. Kielce, gdzie na 10 tys. ludności przypadało 88,5 łóżek, a także powiatów koneckiego (65,4 łóżek) i sandomierskiego (62,2 łóżek). Z kolei najmniej łóżek na 10 tys. ludności odnotowano w powiatach: opatowskim (9,4 łóżek), kazimierskim (14,3 łóżek) i jędrzejowskim (17,3 łóżek).

W 2019 r. w województwie świętokrzyskim działało również 11 szpitali dziennych, w których na przestrzeni roku leczono 7,3 tys. osób, wobec 6,6 tys. osób przed rokiem. Oprócz szpitali ogólnych (stacjonarnych i dziennych) w województwie na koniec 2019 r. funkcjonował 1 szpital psychiatryczny, 15 zakładów opiekuńczo–lecniczych (w tym 1 typu psychiatrycznego), 3 zakłady pielęgnacyjno–opiekuńcze, 9 hospicjów, 1 oddział opieki paliatywnej oraz 3 ośrodki rehabilitacyjne dla narkomanów. W placówkach tych leczono w 2019 r. w sumie 13,6 tys. osób (w roku poprzednim 13,4 tys. osób).

Na przestrzeni lat 2012-2019 obserwowano systematyczny wzrost liczby przychodni oraz tendencję spadkową liczby praktyk lekarskich.

W lecznictwie ambulatoryjnym funkcjonowały 642 przychodnie w 2019 r., wobec 634 w 2018 r. i 540 w 2012 r. W 2019 r. niemal 70% przychodni, tj. 449 prowadziło działalność w miastach. Liczba praktyk lekarskich zmniejszyła się natomiast z 261 do 198, w tym liczba praktyk stomatologicznych spadła ze 191 do 153. Podobnie jak w przypadku przychodni, większość praktyk lekarskich prowadziła działalność w miastach (w 2019 r. prawie 74%, tj. 113).

Stopień przystosowania przychodni i praktyk lekarskich ogółem do potrzeb osób niepełnosprawnych jest niewystarczający. W 2019 r. na 840 placówek 618 jednostek było wyposażonych w pochylnie, podjazdy, platformy, 601 – w toalety przystosowane do potrzeb osób niepełnosprawnych, 282 – w windy, 242 – w posadzki antypoślizgowe, 68 – w drzwi automatycznie otwierane, a w 15 były udogodnienia dla osób niewidomych. W 66 placówkach nie odnotowano udogodnień.

Dostępność placówek ambulatoryjnej opieki zdrowotnej w województwie była mniejsza niż przeciętnie w kraju (w 2019 r. 1469 osób/ 1 podmiot wobec 1461 osób). W przekroju terytorialnym zróżnicowanie było znacznie większe. W 2019 r. w 81 gminach dostępność była słabsza niż przeciętnie w województwie. W najlepszej sytuacji znajdowali się mieszkańcy m. Kielce, gdzie na 1 placówkę przypadało 833 mieszkańców, a także gmin Gnojno (870 osób/ 1 placówkę) i Moskorzew (880 osób/ 1 placówkę). Z kolei najmniejszą dostępność placówek ambulatoryjnej opieki zdrowotnej odnotowano w gminach: Kunów (9779 osób/ 1 placówkę), Bliżyn (8037 osób/ 1 placówkę) i Pacanów (7322 osób/ 1 placówkę).

Uwzględniając porady finansowane przez pacjentów oraz porady z izb przyjęć szpitali ogólnych udzielone pacjentom niehospitalizowanym, w 2019 r. w ambulatoryjnej opiece zdrowotnej udzielono 9895,3 tys. porad (9034,3 tys. lekarskich i 861,0 tys. stomatologicznych).

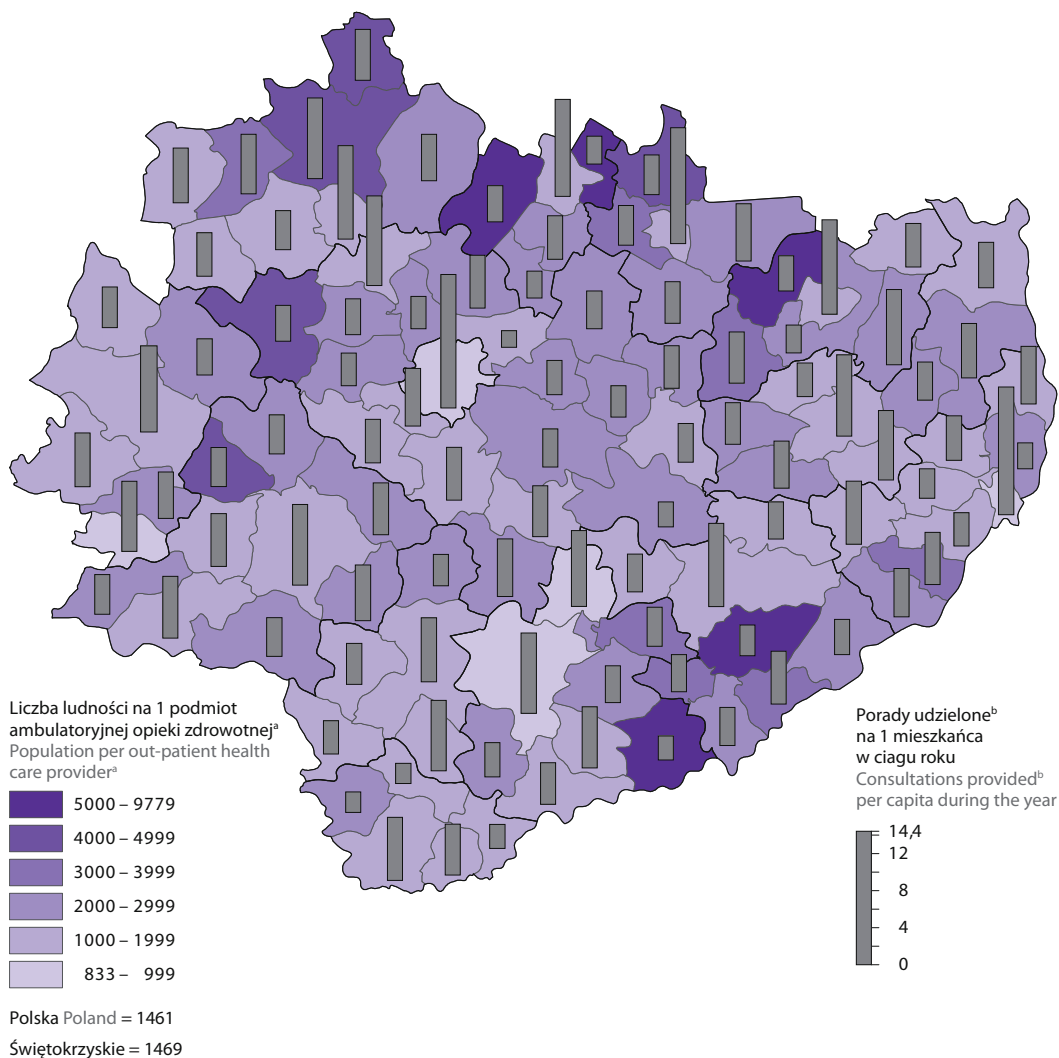
Liczba udzielonych porad w ambulatoryjnej opiece zdrowotnej była większa o 1,9% niż przed rokiem i o 6,3% niż w 2010 r., przy czym liczba porad lekarskich wzrosła odpowiednio o 2,0% w relacji do 2018 r. i 9,5% w porównaniu z 2010 r., natomiast liczba porad stomatologicznych była większa o 1,0% niż w 2018 r. i mniejsza o 19,1% niż w 2010 r.

Na przestrzeni okresu 2012-2019 zmniejszył się udział porad stomatologicznych w poradach ogółem – z 11,4% do 8,7%.

Na przestrzeni lat 2012-2019 liczba udzielonych porad ogółem w przeliczeniu na 1 mieszkańca województwa zwiększyła się z 7,3 do 8,0, przy czym porad lekarskich wzrosła z 6,5 do 7,3, a stomatologicznych spa-

dła z 0,8 do 0,7. Wskaźniki te były niższe niż przeciętnie w kraju, gdzie liczba porad ogółem wzrosła z 7,9 do 8,6, w tym porad lekarskich zwiększyła się z 7,0 do 7,7, a stomatologicznych pozostała na poziomie 0,9.

Mapa 33. Ambulatoryjna opieka zdrowotna w 2019 r.
Map 33. Out-patient health care in 2019

a Stan na 31 grudnia. b Łącznie z poradami finansowanymi przez pacjentów; bez porad udzielonych w izbach przyjęć szpitali ogólnych pacjentom niehospitalizowanym. Łącznie z poradami udzielonymi w przychodniach resortów obrony narodowej i spraw wewnętrznych.
a As of 31 December. b Including consultations paid by patients; excluding consultations provided in admission rooms of general hospitals for non-hospitalized patients. Including consultations provided in out-patients departments of the Ministry of Interior and the Ministry of National Defence.

W 2019 r. po wyłączeniu porad udzielonych w izbach przyjęć szpitali ogólnych (272,6 tys. porad), liczba udzielonych porad ogółem w przeliczeniu na 1 mieszkańca wynosiła w województwie 7,8 podczas gdy w kraju 8,5. Na 102 gminy województwa ponadprzeciętną liczbę udzielonych porad odnotowano w 15 gminach, przy czym największą w m. Kielce (14,4), Sandomierzu (13,8) i Starachowicach (12,5). Z kolei najmniej porad na osobę przypadało w gminach: Masłów (1,8), Czarnocin i Skalmierz (po 2,2).

W celu zapewnienia pomocy każdej osobie znajdującej się w stanie nagłego zagrożenia zdrowotnego został stworzony **System Państwowe Ratownictwo Medyczne (PRM)**.

Jednostkami systemu są **zespoły ratownictwa medycznego (ZRM)**, w tym **lotnicze zespoły ratownictwa medycznego (LZRM)** oraz **szpitalne oddziały ratunkowe (SOR)**, z którymi zawarto umowy o udzielanie świadczeń opieki zdrowotnej. Z systemem współpracują centra urazowe oraz jednostki organizacyjne szpitali wyspecjalizowane w zakresie udzielania świadczeń zdrowotnych niezbędnych dla ratownictwa medycznego, które zostały ujęte w wojewódzkim planie działania systemu PRM.

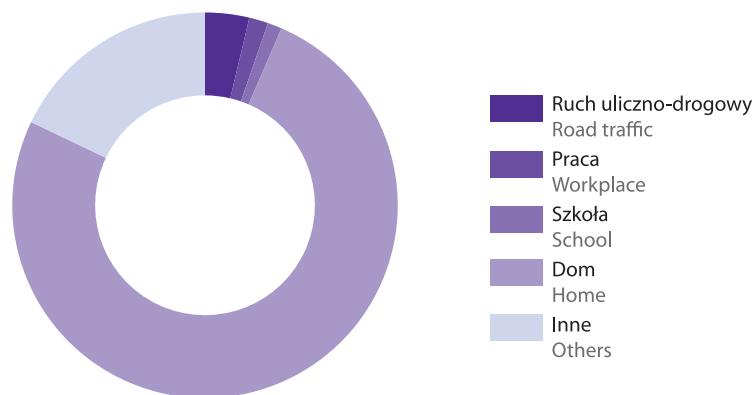
W skład ZRM wchodzi osoby uprawnione do wykonywania medycznych czynności ratunkowych – w podstawowym zespole ratownictwa medycznego są to co najmniej dwie osoby, w tym pielęgniarka systemu lub ratownik medyczny, natomiast specjalistyczne ZRM są co najmniej trzyosobowe, a w ich skład wchodzi lekarz systemu i pielęgniarka systemu lub ratownik medyczny.

Zespoły ratownictwa medycznego (ZRM) udzielają pomocy medycznej poza szpitalem osobom w stanie nagłego zagrożenia zdrowotnego. W 2019 r. w województwie świętokrzyskim w ramach ratownictwa medycznego świadczeń medycznych udzielało 49 zespołów (o 4 więcej niż w 2010 r.), przy czym liczba zespołów podstawowych wzrosła o 12 do 40, a zespołów specjalistycznych zmalała o 8 do 9. Oprócz naziemnych zespołów ratownictwa medycznego działał również 1 lotniczy zespół ratownictwa medycznego.

W 2019 r. ZRM zrealizowały 125,7 tys. wyjazdów na miejsce zdarzenia, wobec 130,5 tys. w 2018 r. i 98,6 tys. w 2010 r. W przeliczeniu na 1000 ludności w 2019 r. przeciętnie przypadają 101,6 wyjazdy ZRM, podczas gdy w 2018 r. 104,9, a w 2010 r. 76,7. W kraju odpowiednio w 2019 r. 80,8, wobec 82,1 i 73,3 w latach 2018 i 2010.

Wykres 34. Wyjazdy jednostek systemu ratownictwa medycznego na miejsce zdarzenia w 2019 r.

Chart 34. Responses of emergency medical services by place of accident in 2019

Struktura wyjazdów zespołów ZRM ze względu na miejsce zdarzenia nie zmieniła się. Zdecydowaną większość stanowiły wyjazdy do domu pacjenta (w 2019 r. 75,6% wobec 72,3% w 2010 r.). Drugie co do liczebności miejsce zdarzenia to kategoria „inne”, która obejmuje m.in. ulicę (wyłączając ruch uliczno-drogowy), sklep, kościół (17,9% wobec 20,5%). W dalszej kolejności plasują się wyjazdy do zdarzeń zaistniałych w ruchu uliczno-drogowym (3,7% wobec 5,2%) oraz do zdarzeń w pracy lub w szkole (2,8% wobec 2,0%).

W trakcie jednego wyjazdu pomoc mogła zostać udzielona więcej niż jednej osobie, dlatego liczba osób, którym udzielono świadczeń w trakcie wyjazdów ZRM była nieco większa niż liczba wyjazdów i wyniosła

w 2019 r. 126,0 tys., podczas gdy w 2018 r. 130,8 tys. i w 2010 r. 101,9 tys. W przeliczeniu na 1000 ludności w 2019 r. w województwie przypadało 101,8 osób, którym ZRM udzieliły pomocy, podczas gdy w 2018 r. 105,2, a w 2010 r. 79,3. W kraju odpowiednio w 2019 r. 81,3, wobec 82,4 i 74,4 w latach 2018 i 2010. W województwie wśród osób, którym pomocy udzielały ZRM udział osób w wieku 65 lat i więcej wahał się od 45,3% w 2010 r. do 47,1% w 2019 r., natomiast dzieci i młodzieży do 18 roku życia – od 7,6% do 5,6%. W kraju udział seniorów oscylował między 38,9% a 45,4%, a dzieci i młodzieży – między 6,7% a 6,0%.

W 2019 r. szpitalne oddziały ratunkowe (SOR) zapewniały świadczenia zdrowotne w dwóch trybach: ambulatoryjnym (niezakończonym hospitalizacją) oraz stacjonarnym, podczas gdy w latach wcześniejszych – w trzech trybach tj.: ambulatoryjnym (niezakończonym hospitalizacją), leczenia jednego dnia (z zamiarem zakończenia udzielania świadczeń w okresie nieprzekraczającym 24 godzin) oraz stacjonarnym (powyżej 24 godzin). Skutkuje to brakiem pełnej porównywalności danych. Niezależnie od analizowanego okresu, w izbach przyjęć i szpitalnych oddziałach ratunkowych najwięcej świadczeń udzielono w trybie ambulatoryjnym.

W 2019 r. na 10 SOR-ach i 1 współpracującej izbie przyjęć udzielono doraźnej pomocy medycznej w trybie ambulatoryjnym ponad 162,6 tys. osób, podczas gdy w 2018 r. 10 SOR-ów pomogło 184,6 tys. osób, a w 2010 r. 9 SOR-ów i 2 izby przyjęć udzieliły pomocy 132,4 tys. osób. Liczba leczonych w trybie stacjonarnym w 2019 r. wyniosła 29,7 tys. osób. Z kolei w 2018 r. liczba leczonych w trybie jednego dnia wyniosła 16,5 tys. osób, wobec 51,5 tys. w 2010 r., natomiast w trybie stacjonarnym – 0,7 tys. osób, wobec 0,3 tys.

W 2019 r. spośród osób, którym udzielono pomocy medycznej w trybie ambulatoryjnym, dzieci i młodzieży do 18 r. życia stanowiły 21,7%, a osoby w wieku 65 lat i więcej – 23,2%. Z kolei wśród osób leczonych stacjonarnie dzieci i młodzieży do 18 r. życia stanowiły 13,7%, a osoby w wieku 65 lat i więcej – 39,8%.

Lecznictwo uzdrowiskowe stanowi integralną część systemu ochrony zdrowia. Prowadzone jest w zakładach lecznictwa uzdrowiskowego zlokalizowanych w uzdrowiskach, czyli na terenach o szczególnych walorach geologiczno-klimatycznych, wydzielonych w celu wykorzystania i ochrony znajdujących się tam naturalnych surowców leczniczych.

Do **placówek lecznictwa uzdrowiskowego** zaliczamy: szpital uzdrowiskowy, szpital uzdrowiskowy dla dzieci, sanatorium uzdrowiskowe, sanatorium uzdrowiskowe dla dzieci, szpital/sanatorium w urządzonym podziemnym wyrobisku górniczym, przychodnię uzdrowiskową, zakład przyrodoleczniczy.

Znanym i cenionym centrum lecznictwa uzdrowiskowego w województwie świętokrzyskim od lat pozostaje powiat buski. Na przestrzeni lat 2010-2019 liczba działających tam placówek podlegała niewielkim wahaniom. Podobnie jak na koniec 2010 r., czynnych na koniec 2019 r. było 11 sanatoriów i 1 przychodnia uzdrowiskowa. Do 4 placówek, tj. o 2 zwiększyła się liczba szpitali uzdrowiskowych, a od 2015 r. działa 1 stacjonarny zakład rehabilitacji leczniczej.

Na koniec 2019 r. w dyspozycji placówek lecznictwa uzdrowiskowego pozostawało 3,2 tys. łóżek, wobec 3,4 tys. w 2018 r. i 2,1 tys. w 2010 r.

W 2019 r. liczba pacjentów/ kuracjuszy korzystających z tej formy leczenia wyniosła 63,2 tys. w opiece stacjonarnej i 5,0 tys. w trybie ambulatoryjnym, wobec w 2018 r. odpowiednio 64,4 tys. i 5,2 tys. osób, a w 2010 r. 36,3 tys. i 4,6 tys. osób.

Biorąc pod uwagę funkcje placówek lecznictwa uzdrowiskowego, stopień przystosowania placówek do potrzeb osób niepełnosprawnych nie jest zadawalający. O ile czynne na koniec 2019 r. wszystkie 17 placówek było wyposażonych w posadzki antypoślizgowe oraz w pochylnie/ podjazdy/ platformy ułatwiające wejście do budynku, to 9 placówek nie posiadało drzwi automatycznie otwieranych, w 5 nie było wind, w 3 nie zapewniono pokoi lub pokoi z łazienkami przystosowanych dla osób niepełnosprawnych, a w 1 – łazienek przystosowanych dla osób niepełnosprawnych.

Infrastrukturę opieki medycznej uzupełnia sieć aptek ogólnodostępnych i punktów aptecznych. Na prze-

strzeni lat 2010-2019 obserwowano ograniczenie liczebności działających placówek, a co za tym idzie pogorszenie dostępności. W 2019 r. w województwie świętokrzyskim działało 396 aptek i 54 punkty apteczne, wobec w 2010 r. odpowiednio 403 i 60. Na 1 aptekę przypadało 3116 mieszkańców, wobec 3182 w 2010 r. Podobnie jak w przypadku innych placówek służby zdrowia czy opieki społecznej, przystosowanie aptek i punktów aptecznych do potrzeb osób niepełnosprawnych było niewystarczające. W 2019 r. 301 placówek było wyposażonych w pochylnie, podjazdy, platformy, 101 – w posadzki antypoślizgowe, 13 – w drzwi automatycznie otwierane, 6 – w windę, natomiast w 2 były udogodnienia dla osób niewidomych oraz w 2 dla niedosłyszących i niesłyszących. W 82 nie wprowadzono udogodnień dla osób niepełnosprawnych.

Jednym z wielu czynników decydujących o warunkach życia ludności jest poziom zaspokojenia potrzeb w zakresie ochrony zdrowia. Podstawowym zadaniem sprawnie działającego systemu ochrony zdrowia jest zapewnienie dostępu do kadry medycznej, a także dbanie o jakość oferowanych usług. Zapewnienie odpowiedniej dostępności do personelu medycznego opartej na potrzebach mieszkańców stanowi jedno z najważniejszych wyzwań współczesnej polityki zdrowotnej.

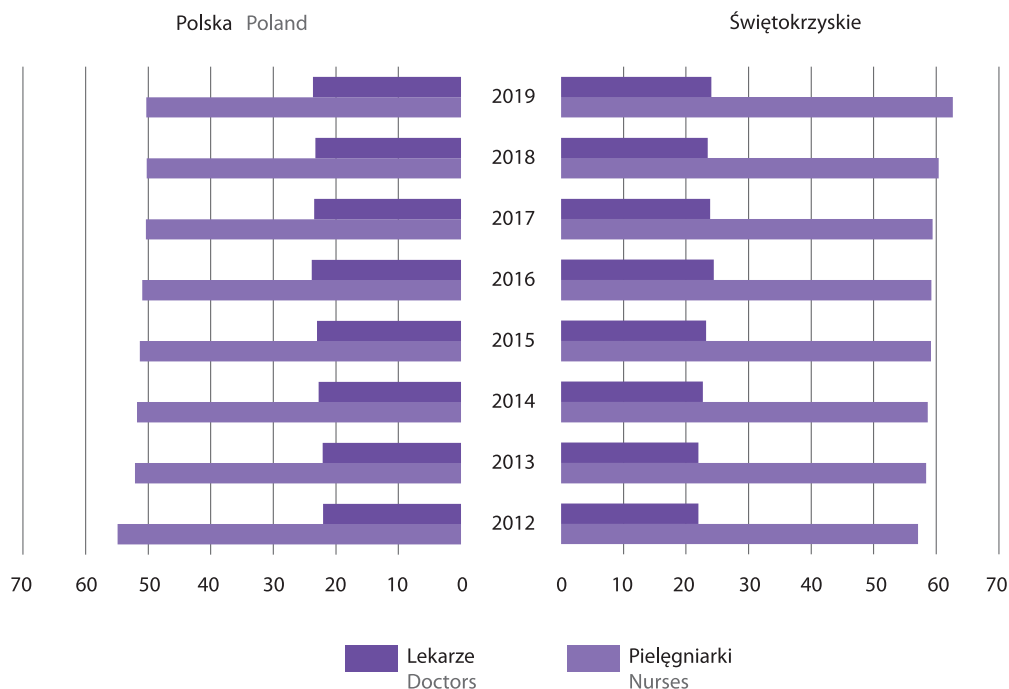
Zgodnie z rejestrami prowadzonymi przez izby lekarskie, izby pielęgniarek i położnych, izby aptekarskie oraz izby diagnostów laboratoryjnych, w 2019 r. w województwie świętokrzyskim prawo wykonywania zawodu posiadało 3853 lekarzy, 1098 lekarzy dentyistów, 11337 pielęgniarek, 1440 położnych, 863 farmaceutów i 635 diagnostów laboratoryjnych. Zarówno w porównaniu z rokiem poprzednim, jak i z 2012 r., we wszystkich wymienionych zawodach medycznych został odnotowany wzrost liczby uprawnionych do wykonywania zawodu.

Z kolei biorąc pod uwagę pracujących w ochronie zdrowia bezpośrednio z pacjentem, tj. pracujących w podmiotach leczniczych, aptekach, domach pomocy społecznej, żłobkach i klubach dziecięcych (liczonych raz, według głównego miejsca pracy), odnotowano w 2019 r. m.in.: 2967 lekarzy, 484 dentyistów, 7731 pielęgniarek, 813 położnych, 762 farmaceutów, 1576 fizjoterapeutów. Podobnie, jak w grupach uprawnionych do wykonywania zawodu, odnotowano we wszystkich kategoriach zawodowych wzrost liczby pracujących bezpośrednio z pacjentem.

Na przestrzeni lat 2012-2019 liczba lekarzy w przeliczeniu na 10 tys. ludności województwa wzrosła z 22,0 osób do 24,0, lekarzy dentyistów – z 3,5 osób do 3,9, pielęgniarek z 57,1 osób do 62,7, położnych z 5,8 osób do 6,6, fizjoterapeutów z 8,2 osób do 12,8, a farmaceutów z 6,1 osób do 6,2. Z wyjątkiem pielęgniarek i fizjoterapeutów wskaźniki dostępności przeważnie nie odbiegały znacząco od średniej krajowej, gdzie liczba lekarzy w przeliczeniu na 10 tys. ludności wzrosła z 22,1 osób do 23,7, lekarzy dentyistów – z 3,2 osób do 3,5, fizjoterapeutów z 5,9 osób do 7,6 i farmaceutów z 7,0 osób do 7,3, a obniżyła się pielęgniarek z 54,9 osób do 50,3 i położnych z 6,3 osób do 6,0.

Wykres 35. Lekarze i pielęgniarki^a na 10 tys. ludności

Stan w dniu 31 grudnia

Chart 35. Doctors and nurses^a per 10 thousand population
As of 31 December

a Dane dotyczą pracujących bezpośrednio z pacjentem, tj. bez osób, dla których głównym miejscem pracy jest uczelnia, jednostka administracji państwowej lub samorządu terytorialnego albo NFZ.

a Data concern working directly with a patient, i.e., excluding persons for whom the primary workplace is university, units of state of local self-government administration and National Health Fund.

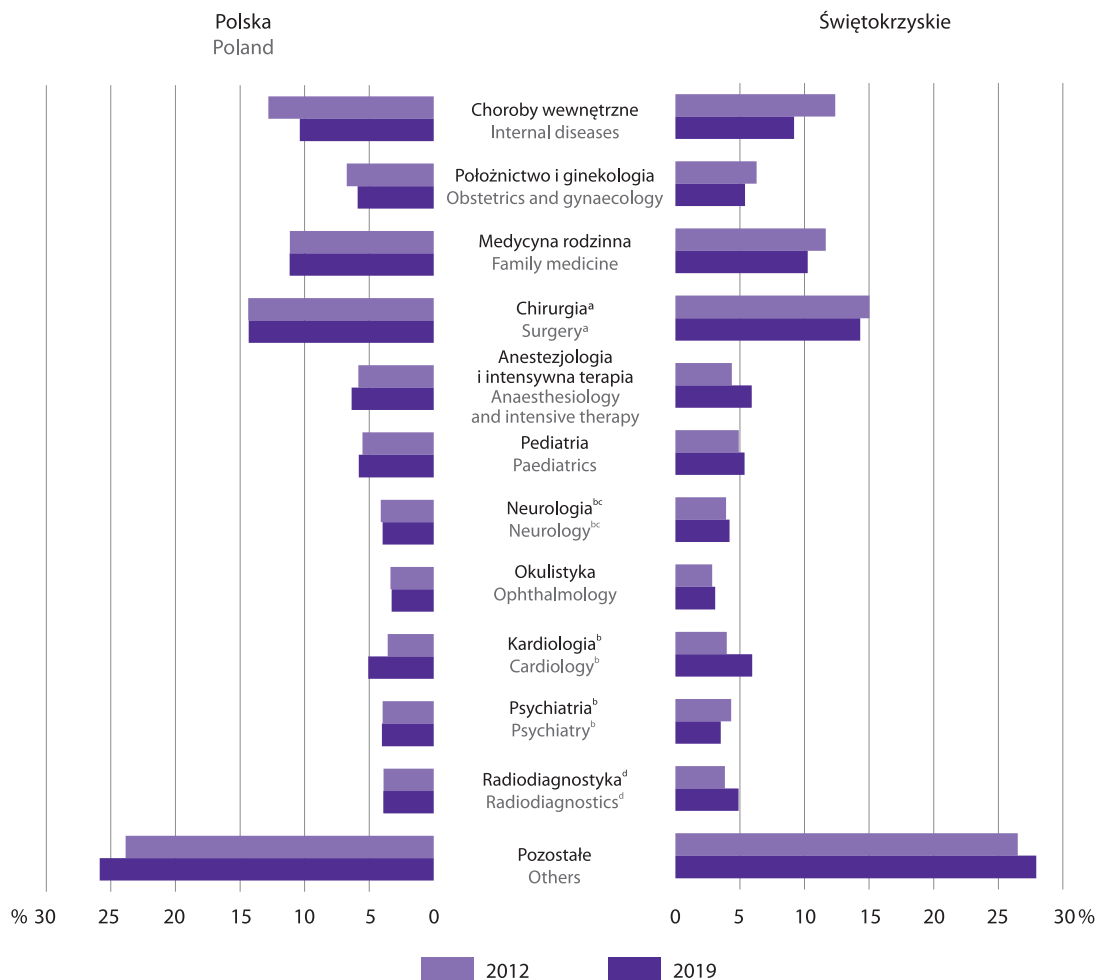
Poza dostępnością pracowników medycznych wyrażoną przez odniesienie liczby pracujących bezpośrednio z pacjentem do liczby potencjalnych pacjentów, ważnym czynnikiem wpływającym na jakość opieki zdrowotnej są kwalifikacje kadry medycznej. Na potrzeby niniejszej publikacji przyjęto, że miernikiem poziomu kwalifikacji dla lekarzy i lekarzy dentyistów jest odsetek specjalistów, a w odniesieniu do pielęgniarek, położnych i fizjoterapeutów, odsetek osób z wyższym wykształceniem, w tym z tytułem magistra.

W 2019 r. liczba lekarzy ze specjalizacją (II stopnia i specjalistów) w województwie świętokrzyskim wynosiła 2166, tj. 73,0% lekarzy ogółem (w 2012 r. 72,8%), a wśród lekarzy dentyistów specjalizację posiadało 56, co stanowiło 11,6% wszystkich lekarzy dentyistów (w 2012 r. 11,1%). W kraju na przestrzeni lat 2012-2019 odsetek lekarzy ze specjalizacją ukształtował się w latach brzegowych na poziomie 68,7% i 67,1%, a lekarzy dentyistów ze specjalizacją 20,3% wobec 22,5%.

W przeliczeniu na 10 tys. ludności dostępność lekarzy ze specjalizacją wzrosła z 16,0 osób w 2012 r. do 17,6 w 2019 r. (w kraju z 15,2 do 15,9), natomiast lekarzy dentyistów – z 0,4 do 0,5 (w kraju z 0,7 do 0,8).

Na koniec 2019 r. najczęściej posiadaną przez lekarzy specjalizacją były specjalizacje z zakresu chirurgii, chorób wewnętrznych i medycyny rodzinnej. Dostępność lekarzy ze specjalizacją z zakresu chirurgii wahała się od 2,4 osób w 2012 r. do 2,5 w 2019 r. na 10 tys. ludności (w kraju od 2,2 do 2,3), chorób wewnętrznych od 2,0 do 1,6 (w kraju od 1,9 do 1,6), a medycyny rodzinnej od 1,9 do 1,8 (w kraju od 1,7 do 1,8).

Wykres 36. Lekarze specjaliści
 Stan w dniu 31 grudnia
 Chart 36. Doctors specialists
 As of 31 December

a Chirurgii ogólnej, dziecięcej, klatki piersiowej, ortopedii i traumatologii, ortopedii i traumatologii narządu ruchu, neurochirurgii, chirurgii onkologicznej, plastycznej, szczękowej, kardiologii oraz urologii i chirurgii naczyniowej. b Łącznie ze specjalistami dziecięcymi. c d Także: c – neuropatologii, d – radiologii i diagnostyki obrazowej, radioterapii onkologicznej, radiodiagnostyki i radiologii dziecięcej. a General, paediatric and thoracic surgery, orthopaedics and traumatology, orthopaedics and traumatology of the locomotor system, neurosurgery, oncological, plastic, maxillo-facial surgery, cardiosurgery as well as urology and vascular surgery. b Including children's specialists. cd Also: c – neuropathology, d – radiology and imaging diagnostics, oncological radiotherapy, radiodiagnosics and children's radiology.

Analiza poziomu wykształcenia pielęgniarek i położnych wykazała, że w 2019 r., spośród pielęgniarek pracujących bezpośrednio z pacjentem tytuł magistra pielęgniarstwa posiadało 27,2% ogółu, a odsetek osób z tytułem magistra w grupie położnych wyniósł 37,9% (w 2012 r. odpowiednio 12,4% oraz 13,2%). W kraju w 2019 r. tytułem magistra legitymowało się 19,9% pielęgniarek i 23,2% położnych (w 2012 r. odpowiednio 8,0%, wobec 9,6%). Poprawił się również poziom kwalifikacji fizjoterapeutów – w 2019 r. 89,2% legitymowało się wyższym wykształceniem, podczas gdy w 2012 r. 81,2% (w kraju 81,7%, wobec 68,8%).

W 2019 r. wydatki budżetów jednostek samorządu terytorialnego ogółem na ochronę zdrowia w województwie świętokrzyskim wyniosły 126,9 mln zł, tj. o 19,9 mln zł więcej niż przed rokiem i o 4,9 mln zł mniej niż w 2010 r. (w Polsce odpowiednio 4507,1 mln zł, tj. więcej o 666,3 mln zł niż w 2018 r. i o 545,1 mln zł niż w 2010 r.). Z kwoty ogółem, podobnie jak w kraju, w województwie świętokrzyskim

najwięcej na ochronę zdrowia wydatkowały w sumie samorzady powiatów (w 2019 r. 38,0% wydatków wszystkich jednostek samorządu terytorialnego w województwie na ochronę zdrowia) i miasta na prawach powiatu (11,4%), następnie samorząd województwa (33,1%) i gmin (17,5%). W Polsce wydatki samorządów powiatów stanowiły 23,7% wydatków wszystkich jednostek samorządu terytorialnego w kraju na ochronę zdrowia, miast na prawach powiatu 25,9%, województw 34,3%, a gmin 16,1%.

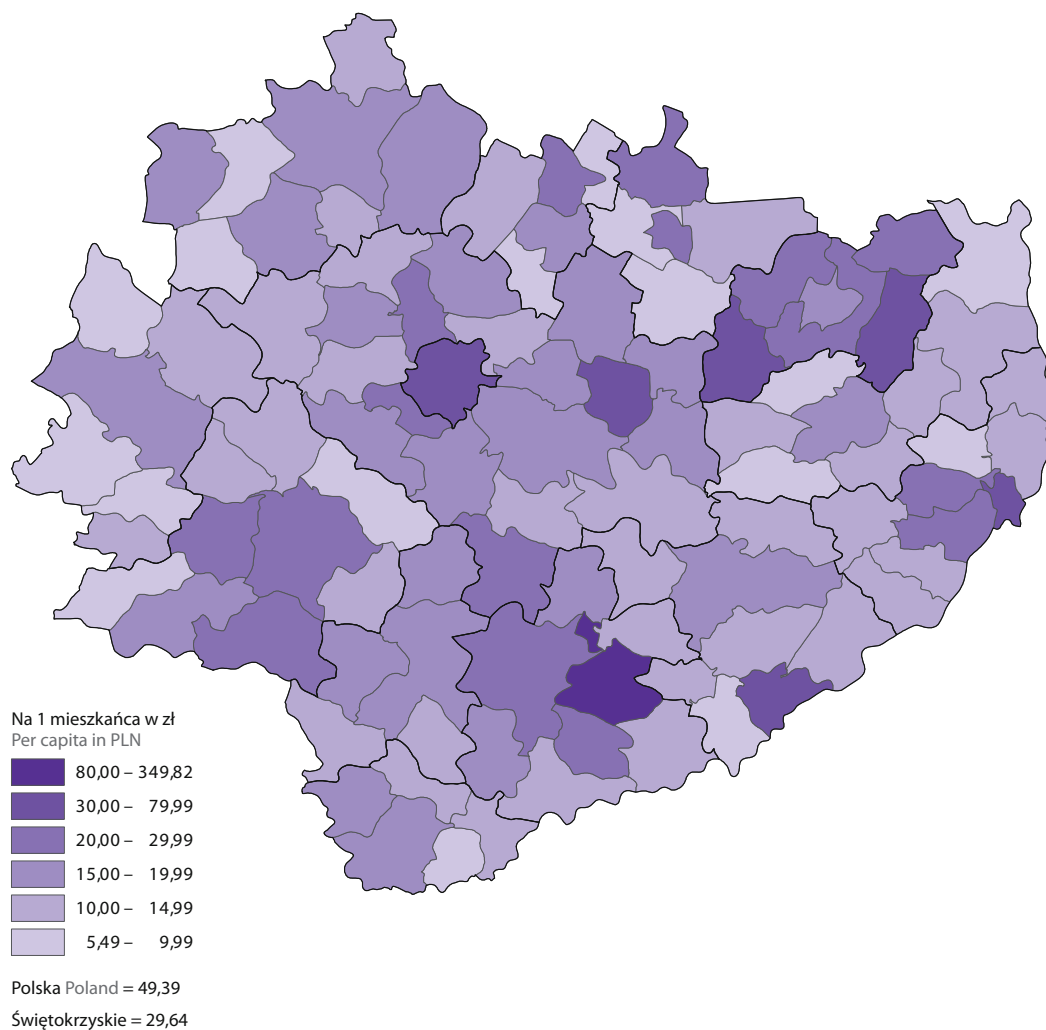
W 2019 r. w województwie świętokrzyskim samorzady powiatów bez miasta na prawach powiatu wydatkowały na ochronę zdrowia 48,3 mln zł, tj. o 37,0% więcej niż w 2018 r. i o 18,3% mniej niż w 2010 r. Z kolei miasto na prawach powiatu Kielce przeznaczyło na ten cel w 2019 r. 14,5 mln zł, tj. mniej o 0,3% niż przed rokiem i o 2,6% niż w 2010 r. Samorząd województwa wydatkował 42,0 mln, tj. zarówno więcej niż przed rokiem, jak i w 2010 r. odpowiednio o 45,4% i 16,9%. Samorzady gmin przeznaczyły w sumie 22,2 mln zł, tj. o 21,9% mniej niż przed rokiem, ale o 0,8% więcej niż w 2010 r. W strukturze wydatków największy udział środki na ochronę zdrowia stanowiły w budżecie województwa (w 2019 r. 6,1%), następnie w budżecie powiatów (średnio 4,0%), miasta na prawach powiatu (0,9%) i gmin (przeciętnie 0,4%).

Wydatki jednostek samorządu terytorialnego na ochronę zdrowia per capita były zróżnicowane. W 2019 r. na 1 mieszkańca przypadło średnio z:

- budżetu województwa świętokrzyskiego 33,92 zł (w 2018 r. – 23,20 zł, w 2010 r. 27,95 zł),
- budżetów powiatów 46,34 zł (w 2018 r. – 33,64 zł, w 2010 r. 54,61 zł), przy czym najwyższe wydatki odnotowano w powiecie opatowskim – 188,99 zł (w 2018 r. 50,35 zł a w 2010 r. 72,62 zł), natomiast najniższe w powiecie buskim – 17,53 zł (przed rokiem 30,29 zł a w 2010 r. 30,53 zł),
- budżetu miasta na prawach powiatu Kielce 74,10 zł (w 2018 r. 73,94 zł a w 2010 r. 73,12 zł),
- budżetów gmin 21,31 zł (w 2018 r. 27,12 zł a w 2010 r. 20,37 zł); w 2019 r. wartości wydatków na ochronę zdrowia per capita w 84 gminach nie przekroczyły średniej w województwie (rok wcześniej w 83 gminach) – najniższe wartości odnotowano w gminach: Skarżysko Kościelne (5,49 zł), Wilczyce (5,74 zł) i Kluczewsko (5,77 zł), a najwyższe w gminach: Stopnica (349,82 zł), Bieliny (69,93 zł) i Sandomierz (48,82 zł).

W sumie na ochronę zdrowia wydatkowano z budżetów gmin i m. Kielce w 2019 r. na 1 mieszkańca średnio 29,64 zł (w 2018 r. 34,51 zł i w 2010 r. 28,71 zł); w 2019 r. średniej tej nie osiągnęło 95 gmin (rok wcześniej 90 gmin).

Mapa 34. Wydatki gmin i miast na prawach powiatu w dziale „Ochrona zdrowia” w 2019 r.
 Map 34. Expenditures of gminas and cities with powiat status in division “Health care” in 2019

Kultura Culture

W 2019 r. w województwie świętokrzyskim w obszarze kultury działalność prowadziły, podobnie jak w 2018 r., łącznie 453 podmioty, co stanowiło 3,2% ogółu podmiotów prowadzących działalność w Polsce i uplasowało województwo świętokrzyskie, podobnie jak w 2018 r., na 15. lokacie w kraju. W 2019 r. spośród instytucji kultury najwięcej było bibliotek i placówek biblioteczno-informacyjnych (58,9% ogółu podmiotów) oraz centrów, domów i ośrodków kultury, klubów i świetlic (26,7%). Przeciętnie na 10 000 mieszkańców województwa przypadały 3,7 podmioty działające w obszarze kultury.

Tablica 26. Instytucje kultury
 Stan w dniu 31 grudnia
 Table 26. Culture institutions
 As of 31 December

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2018	2019
Biblioteki publiczne i punkty biblioteczne Public libraries and library service points	305	283	277	275
Ludność na 1 placówkę biblioteczną Population per library establishment	4205	4442	4482	4487
Instytucje kultury Culture institutions				
centra, domy i ośrodki kultury centre of culture and cultural centres establishments	114 ^a	135	123	121
kluby i świetlice clubs and community centres	45 ^a	58	43	41
Muzea i oddziały muzealne Museums and branches	24	34	31	34
Galerie i salony sztuki Galleries and art salons	11	9	10	9
Teatry i instytucje muzyczne Theatres and music institutions	4	4	4	4
Kina stałe Indoor cinemas	10	14	17	18

a Dane za 2011 r.
a Data for 2011.

W 2019 r. w województwie działało 275 placówek bibliotecznych, tj. bibliotek publicznych wraz z filiami oraz punktów bibliotecznych, co stanowiło 3,1% udziału wśród wszystkich tego typu placówek w Polsce. Od 2010 r. do 2019 r. liczba placówek bibliotecznych zarówno na obszarze województwa, jak i w kraju systematycznie zmniejszała się. W porównaniu z 2010 r. było ich o 30 mniej, natomiast w Polsce - o 903 mniej. Większość placówek bibliotecznych prowadziło działalność na terenach wiejskich (70,9% ogólnej ich liczby). W 2019 r. przeciętnie na jedną placówkę biblioteczną przypadało 4,5 tys. osób (w 2010 r. - 4,2 tys. osób); w kraju przeciętnie odpowiednio 4,3 tys. w 2019 r. i 3,9 tys. w 2010 r. W województwie świętokrzyskim w miastach w 2019 r. wskaźnik ten był dwukrotnie wyższy niż na wsi i wyniósł 7,0 tys. (na wsi 3,5 tys.). Niski poziom wskaźnika na obszarach wiejskich jest pozytywnym zjawiskiem, gdyż dostęp do bibliotek stanowi na tych terenach jeden z ważniejszych wskaźników dostępu do kultury.

Wraz ze zmniejszającą się liczbą bibliotek systematycznie zmniejszał się również księgozbiór. O ile w 2010 r. było ponad 4,4 mln woluminów, to w 2019 r. było ich prawie o 0,2 mln mniej.

Na przestrzeni 9 lat liczba czytelników, korzystających z oferty bibliotek publicznych zmniejszyła się o 12,3% osiągając w 2019 r. poziom 154,8 tys. W porównaniu z 2010 r. na terenie województwa zanotowano wzrost liczby czytelników w pięciu powiatach: kazimierskim, buskim, włoszczowskim, kieleckim i ostrowieckim, a największy wystąpił w powiecie kazimierskim (wzrost o 33,5%). Największy spadek liczby czytelników zanotowano w m. Kielce (o 27,1%). Zmniejszyła się również liczba czytelników w przeliczeniu na 1000 ludności. W 2019 r. wyniosła 125 osób, wobec 137 w 2010 r. Wśród powiatów województwa świętokrzyskiego wartość analizowanej relacji w 2019 r. kształtowała się w przedziale od 175 w m. Kielce i powiecie włoszczowskim do 92 w powiecie skarżyskim.

Od 2012 r. w województwie świętokrzyskim obserwowano stopniowe zmniejszanie się liczby wypożyczeń księgozbioru na zewnątrz (spadek o 22,3% w porównaniu z 2012 r.). Analogiczną sytuację obserwowano także w skali kraju (spadek o 15,8%). Nieznacznie wzrosła natomiast liczba wypożyczeń przypadająca na 1 czytelnika w województwie (z poziomu 19,1 w 2010 r. do 19,6 w 2019 r.). W 2019 r. najwięcej woluminów wypożyczył czytelnik, korzystający z oferty bibliotek zlokalizowanych na terenie miasta Kielce - 24, a najmniej - w powiecie włoszczowskim (12 pozycji).

Biblioteki, szczególnie te na wsiach, mogą pełnić również ważną rolę we wspieraniu rozwoju społeczeństwa cyfrowego. Większość bibliotek oferowało bowiem możliwość skorzystania z komputerów podłączonych do internetu z dostępem dla czytelników. W 2019 r. w województwie świętokrzyskim było 839 komputerów z łączem internetowym – o 30,1% więcej niż w 2010 r. Większość takich komputerów zlokalizowanych była na terenach wiejskich (w 2019 r. było to 56,6%). W 2019 r. 44,2% ogółu wszystkich bibliotek oferowało także dostęp do internetu bezprzewodowego, w tym 42,9% na wsiach.

Rozwój nowoczesnych technologii znalazł odzwierciedlenie w usługach elektronicznych oferowanych przez biblioteki publiczne i filie. Użytkownicy i czytelnicy 123 bibliotek i filii mogli korzystać z katalogu on-line (o 8 więcej w porównaniu z 2018 r.), a możliwość zdalnego składania zamówień na materiały biblioteczne oferowały 84 biblioteki publiczne i filie (o 2 więcej).

W 2019 r. na terenie województwa świętokrzyskiego działalność prowadziło 121 instytucji kultury. Wśród nich funkcjonowało 35 ośrodków kultury, 31 świetlic, 29 centrów kultury, 16 domów kultury oraz 10 klubów. Ponad połowa placówek (54,5%) zlokalizowana była na wsi. Charakter placówek wiejskich posiadały przede wszystkim świetlice (96,8% ogółu tych instytucji), a także ośrodki kultury (57,1%). Domeną miast były kluby, centra i domy kultury – łącznie 70,9% tych instytucji funkcjonowało w mieście. Najwięcej centrów, domów i ośrodków kultury, klubów oraz świetlic funkcjonowało w powiatach: kieleckim (18 placówek), jędrzejowskim (15 placówek) i w m. Kielce (14), a najmniej w powiatach kazimierskim i koneckim (po 3).

W porównaniu z 2012 r. sytuacja dotycząca dostępności do centrów, domów i ośrodków kultury, klubów oraz świetlic nieznacznie polepszyła się. W 2019 r. przeciętnie na 1 instytucję przypadało 10,2 tys. mieszkańców województwa (w 2012 r. – 10,4 tys.). W ujęciu terytorialnym w 2019 r. najlepsza sytuacja wystąpiła w powiecie pińczowskim, gdzie na 1 instytucję przypadało 4,3 tys. osób, czyli blisko 2,4-krotnie mniej niż średnio w województwie. Z kolei najwyższy poziom analizowany wskaźnik osiągnął w powiecie koneckim, gdzie na 1 instytucję przypadało 26,6 tys. osób.

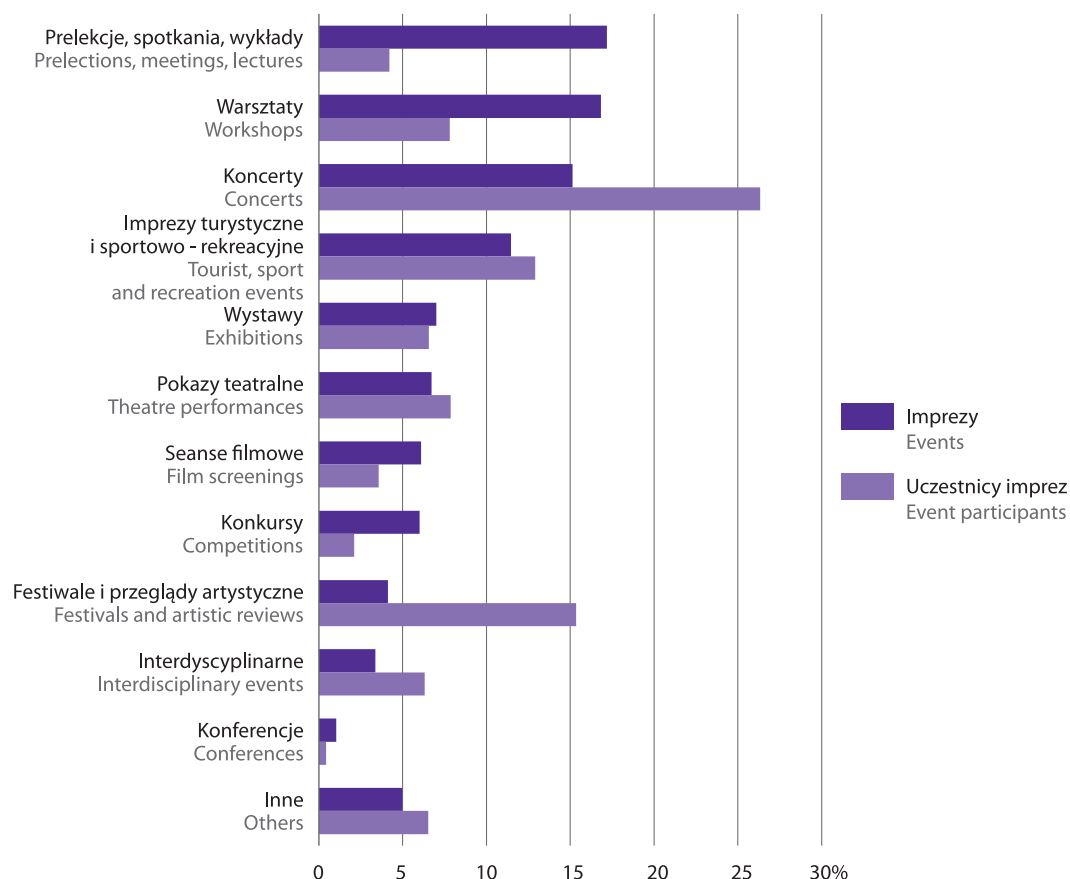
W 2019 r. w centrach, domach i ośrodkach kultury, klubach oraz świetlicach działało 514 grup artystycznych, gdzie swoje pasje i zainteresowania rozwijało 8,3 tys. członków (w 2018 r. odpowiednio 566 i 9,2 tys.). Najczęściej prowadzone były grupy folklorystyczne (162 grupy) oraz grupy wokalne i chóry (109 grup), co stanowiło odpowiednio 31,5% i 21,2% ogółu. Zrzeszały one odpowiednio 29,4% oraz 19,8% ogólnej liczby członków. Wśród członków grup artystycznych przeważały dzieci i młodzież szkolna (56,5%).

Centra kultury, domy i ośrodki kultury, kluby i świetlice prowadziły także 787 różnego rodzaju kół/klubów/sekcji (o 6 mniej niż w roku poprzednim), które zrzeszały 19,4 tys. członków (o 18,2% więcej niż w 2018 r.). Najliczniej działały koła gospodyń wiejskich (191) oraz koła plastyczne i techniczne (149). Koła taneczne z udziałem 14,0% w ogółem cieszyły się największym zainteresowaniem młodych osób. Dzieci i młodzież szkolna stanowiły 38,6% wśród wszystkich członków kół, klubów i świetlic, ale aktywnością wykazywały się także osoby powyżej 60 roku życia, które stanowiły 38,9% członków kół, klubów i świetlic. Kluby seniora i Uniwersytety Trzeciego Wieku łącznie stanowiły 7,0% ogółu kół i klubów (55 jednostek), i zrzeszały 19,2% ogółu członków.

Oferta centrów, domów i ośrodków kultury, klubów oraz świetlic obejmowała również organizację kursów. W 2019 r. zorganizowano łącznie 69 kursów (o 181 mniej niż w 2012 r. i 10 mniej niż w 2018 r.), a status absolwenta otrzymało 1,6 osób, tj. ponad trzykrotnie mniej niż w 2012 r. i o 16,1% więcej niż w 2018 r. Najczęściej prowadzone były kursy nauki gry na instrumentach (42,0% ogółu kursów), plastyczne (15,9%) oraz języków obcych (14,5%).

W 2019 r. centra, domy i ośrodki kultury, kluby oraz świetlice zorganizowały 6,2 tys. imprez (o 5,4% mniej niż w 2018 r.), w których udział wzięło 1,2 mln uczestników (o 5,3% mniej niż rok wcześniej). Najczęściej organizowane były prelekcje, spotkania, wykłady (17,2%), warsztaty (16,8%) oraz koncerty (15,1%). Najwięcej osób wybrało koncerty (26,3% wszystkich uczestników), festiwale i przeglądy artystyczne (15,3%) oraz imprezy turystyczne i sportowo – rekreacyjne (12,9%). Najliczniejsze pod względem średniej liczby osób uczestniczących w 1 imprezie były festiwale i przeglądy artystyczne, w których uczestniczyło przeciętnie 751 osób, imprezy interdyscyplinarne (379 osób) oraz koncerty (352 osoby).

Wykres 37. Imprezy i uczestnicy imprez organizowanych przez placówki kultury w 2019 r.
 Chart 37. Events organised by culture institutions and event participants in 2019

Na koniec 2019 r. na terenie województwa świętokrzyskiego działalność wystawienniczą prowadziły 34 muzea i oddziały muzealne (o 3 więcej niż w 2018 r. i o 10 więcej niż w 2010 r.). Świętokrzyskie placówki stanowiły 3,5% ogółu tego typu placówek w Polsce. Najwięcej placówek zlokalizowanych było w m. Kielce oraz w powiecie kieleckim - łącznie 14 placówek (co stanowiło 41,2% wszystkich świętokrzyskich muzeów). W powiatach staszowskim i włoszczowskim w 2019 r. nie było tego typu instytucji. Wśród ogółu muzeów i oddziałów muzealnych najliczniejszą grupę stanowiły muzea etnograficzne, historyczne, militarne i regionalne (po 4 placówki). Muzea działające na terenie województwa na przestrzeni analizowanego okresu zwiększały swoje zasoby muzealne. Według stanu na koniec 2019 r. posiadały 184,2 tys. muzealiów (w 2010 r. - 134,8 tys.). Zbiory muzealne prezentowane były w ramach stałych wystaw oraz poprzez organizowanie wystaw czasowych. W 2019 r. muzea zaprezentowały 73 wystawy stałe (o 12,3% więcej niż w roku poprzednim) oraz 119 wystaw czasowych (o 8,5% mniej).

W 2019 r. świętokrzyskie muzea odwiedziło 641,7 tys. osób (o 0,3% mniej niż w 2018 r. i o 60,3% więcej w porównaniu z 2010 r.). Największym zainteresowaniem cieszyły się muzea w powiecie kieleckim i m. Kielce, które odwiedziło odpowiednio 249,4 tys. i 117,9 tys. osób, co stanowiło łącznie 57,2% wszystkich zwiedzających świętokrzyskie muzea. Najmniejszą liczbę zwiedzających w ciągu roku zanotowały muzea w powiecie opatowskim. Przeciętnie na jedną placówkę muzealną w województwie świętokrzyskim przypadało 18,9 tys. zwiedzających (w 2018 r. - 20,8 tys.). W 2019 r. liczba zwiedzających muzea na 1000 ludności wyniosła 519 osób (w kraju 1048).

Działalność wystawienniczą muzeów uzupełniały galerie i salony sztuki. W 2019 r. na terenie woje-

wództwa świętokrzyskiego działalność prowadziło 9 galerii i salonów sztuki (o 1 mniej w porównaniu z 2018 r. i o 2 mniej niż w 2010 r.), z których 5 zlokalizowanych było w m. Kielce. Pozostałe placówki mieściły się w powiatach: buskim, ostrowieckim, sandomierskim i staszowskim – po 1 instytucji. W 2019 r. świętokrzyskie galerie i salony sztuki zorganizowały 113 wystaw w kraju (o 2 mniej niż rok wcześniej), na których zaprezentowano 124 ekspozycje (o 1 ekspozycję mniej niż w 2018 r.). Zmniejszyła się także liczba wystaw w kraju z wykorzystaniem tzw. „nowych mediów” z 16 w zorganizowanych w 2018 r. do 7 w 2019 r. Z oferty tych instytucji skorzystało 39,1 tys. zwiedzających, w tym 23,7 tys. w m. Kielce.

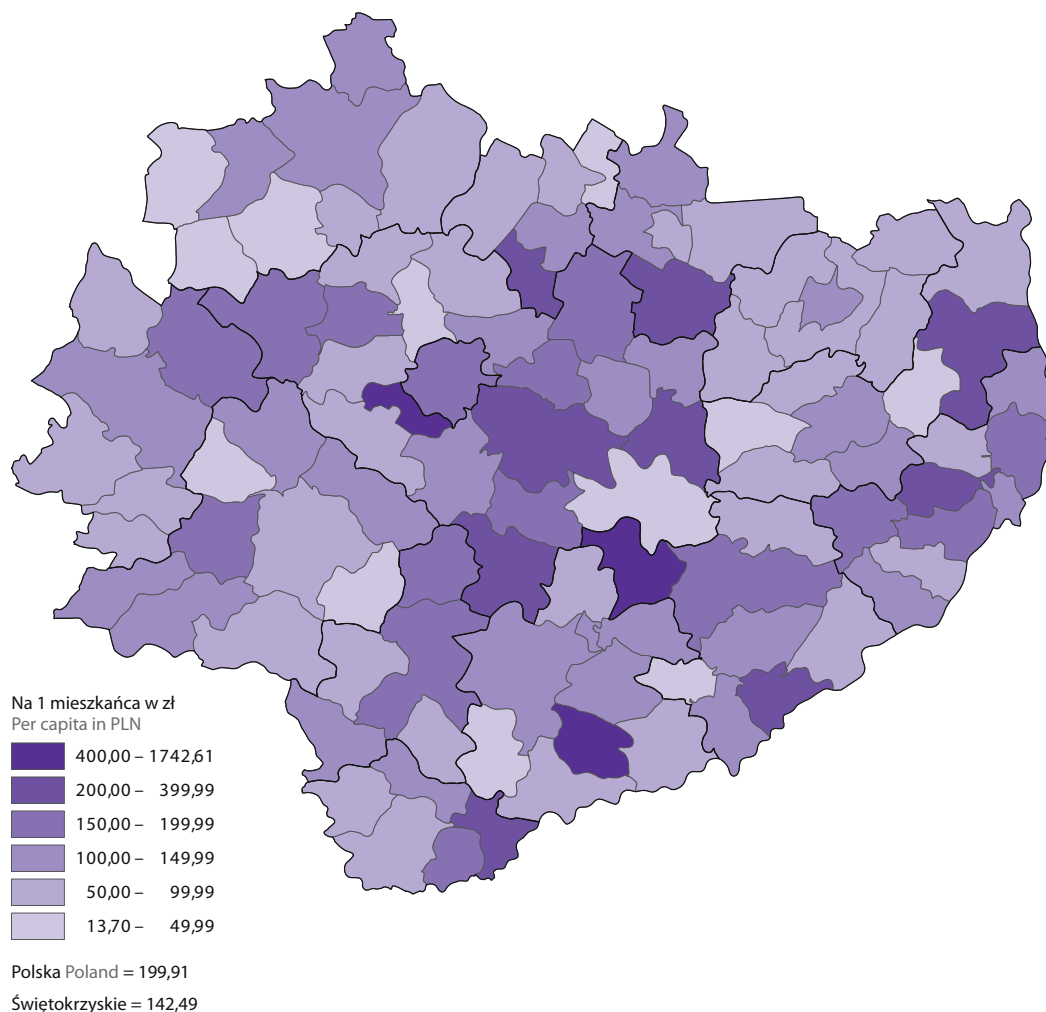
W 2019 r. działalność sceniczną prowadziły, podobnie rok wcześniej 4, teatry i instytucje muzyczne posiadające własny zespół. Wszystkie instytucje zlokalizowane były na terenie m. Kielce. Strukturę teatrów i instytucji muzycznych tworzyły 2 teatry dramatyczne (w tym 1 teatr lalkowy), teatr muzyczny (teatr tańca) i filharmonia. Teatry i instytucje muzyczne zorganizowały w 2019 r. 1879 przedstawień i koncertów, w których uczestniczyło 248,0 tys. widzów i słuchaczy. W porównaniu z rokiem 2018 zmniejszyła się zarówno liczba przedstawień i koncertów (o 1,7%), jak również liczba widzów i słuchaczy (o 13,1%). W jednym przedstawieniu/koncertcie wzięły udział średnio 132 osoby, w kraju średnio 207 osób (w 2018 r. odpowiednio 149 i 216 osób).

Bazę kulturalną w 2019 r. tworzyło również 18 kin stałych (o 1 więcej niż w 2018 r. i o 8 więcej niż w 2010 r.), które dysponowały 36 salami projekcyjnymi z 7,4 tys. miejscami na widowni (w 2018 r. odpowiednio 35 i 7,7 tys.). Wszystkie kina miały swoją siedzibę w miastach. Najwięcej kin stałych znajdowało się w m. Kielce (4), z kolei na obszarze 3 powiatów: koneckiego, pińczowskiego i sandomierskiego działalności nie prowadziło żadne kino. W ciągu roku w świętokrzyskich kinach wyświetlono 48,4 tys. seansów (o 6,1% mniej w porównaniu z 2018 r.). Kina zajmowały czołowe miejsce pod względem frekwencji wśród podmiotów działających w obszarze kultury w województwie. W 2019 r. zgromadziły 1,3 mln widzów – o 7,3% więcej niż rok wcześniej. Przeciętna frekwencja na jednym seansie wyniosła 27 osób (w 2018 r. 24 osoby).

Działalność kulturalną w województwie uzupełniały corocznie organizowane imprezy masowe. W 2019 r. odbyły się 223 takie imprezy (3,2% ogółu imprez zorganizowanych w kraju). W porównaniu z 2018 r. zmniejszyła się zarówno liczba organizowanych imprez (o 19), jak i liczba uczestników z 729,5 tys. do 677,8 tys. Przeciętnie w jednej imprezie masowej wzięło udział 3,0 tys. osób. Wśród imprez masowych dominowały imprezy sportowe. W 2019 r. zorganizowano 110 imprez o takim charakterze, które zgromadziły 336,0 tys. osób, co stanowiło 49,6% ogółu uczestników takich wydarzeń. Dużą popularnością cieszyły się również imprezy o charakterze artystyczno-rozrywkowym. W 113 imprezach tego typu uczestniczyło 341,7 tys. osób, tj. 50,4% ogółu uczestników takich wydarzeń. W ujęciu powiatowym, pod względem organizacji imprez masowych dominowało m. Kielce, gdzie w 2019 r. odbyło się 88 imprez. Na terenie m. Kielce zorganizowano także najwięcej masowych imprez sportowych (61, czyli 55,5% ogólnej liczby).

Mapa 35. Wydatki gmin i miast na prawach powiatu w dziale „Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego” w 2019 r.

Map 35. Expenditure of gminas and cities with powiat status in division “Culture and national heritage” in 2019

W 2019 r. wydatki ponoszone przez samorzady świętokrzyskich gmin i miasta Kielce na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego zwiększyły się w porównaniu z rokiem poprzednim o 2,2% i wyniosły 176,3 mln zł. Tym samym stanowiły 2,3% nakładów ogółem w skali kraju. Nakłady w tym zakresie stanowiły niewielki udział w wydatkach budżetów gmin. W 2019 r. w skali województwa gminy łącznie z m. Kielce przeznaczyły na ten cel 2,7% swoich wydatków. W porównaniu do roku poprzedniego ich udział zmniejszył się o 0,1 p. proc. W przeliczeniu na 1 mieszkańca przypadało przeciętnie 142,49 zł wydatków na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego (w 2018 r. – 138,66 zł), w kraju było to odpowiednio 199,91 zł w 2019 r. i 193,54 zł w 2018 r. Największe wydatki na 1 mieszkańca poniosły gminy Szydłów (1742,61 zł), Nowiny (923,83 zł) i Solec-Zdrój (741,29 zł), zaś najmniej wydatkowała Wiślica (13,70 zł) i Radoszyce (20,22 zł).

W 2019 r. największą część wydatków z budżetów gmin i m. Kielce na działalność poszczególnych rodzajów instytucji kultury i form działalności kulturalnej przeznaczono na działalność domów i ośrodków kultury, świetlic i klubów (46,7% ogółu wydatków budżetów gmin na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego) oraz biblioteki (22,5%).

Bezpieczeństwo publiczne

Public safety

W latach 2020, 2019 oraz 2015 świętokrzyskie było trzecim województwem w Polsce pod względem najmniejszej liczby przestępstw. Natomiast w 2020 i 2015 roku wyróżniało się najwyższym wskaźnikiem wykrywalności sprawców przestępstw przez Policję (w 2019 trzecie miejsce).

W 2020 r. w województwie doszło do mniejszej liczby wypadków (również tych ze skutkiem śmiertelnym) niż w latach poprzednich. Mniej także było w nich osób rannych.

Według danych Komendy Głównej Policji w 2020 r. na terenie woj. świętokrzyskiego w zakończonych postępowaniach przygotowawczych stwierdzono 22683 przestępstw, co stanowiło 3,0% ogólnej liczby przestępstw w Polsce. W porównaniu z rokiem poprzednim liczba przestępstw wzrosła o 1343 (o 6,3%), natomiast w stosunku do 2015 r. spadła o 2066 (o 8,3%). W Polsce, w porównaniu do tych lat liczba przestępstw była niższa odpowiednio o 3,9% oraz 4,3%.

Przestępstwo stwierdzone jest to zdarzenie, co do którego w zakończonym postępowaniu przygotowawczym potwierdzono, że jest przestępstwem. Przestępstwo — zgodnie z Kodeksem karnym z 1997 r. — jest to zbrodnia lub występki ścigany z oskarżenia publicznego lub z oskarżenia prywatnego, zgodnie z Kodeksem karnym skarbowym — jest to przestępstwo skarbowe.

Dane o przestępstwach stwierdzonych nie obejmują czynów karalnych popełnionych przez nieletnich. Zgodnie z obowiązującą metodologią stwierdzenie popełnienia czynów karalnych przez nieletnich dokonywane jest w postępowaniu sądowym po uprzednim przekazaniu przez Policję akt w sprawach nieletnich do sądu rodzinnego.

Przestępstwo stwierdzone w zakończonym postępowaniu przygotowawczym, w którym ustalono przynajmniej jednego podejrzanego jest to **przestępstwo wykryte**.

Informacje o przestępstwach stwierdzonych pobrano z Krajowego Systemu Informacyjnego Policji.

Wskaźnik wykrywalności sprawców przestępstw jest to stosunek liczby przestępstw wykrytych w danym roku (łącznie z wykrytymi po podjęciu z umorzenia) do liczby przestępstw stwierdzonych w danym roku, powiększonej o liczbę przestępstw stwierdzonych w podjętych postępowaniach, a umorzonych w latach poprzednich z powodu niewykrycia sprawców.

Ponad połowę (50,2%) wszystkich przestępstw stwierdzonych na terenie województwa stanowiły przestępstwa o charakterze kryminalnym. W 2019 r. odsetek ten wynosił 55,9%, a w 2015 r. 49,7%. Są to wartości plasujące świętokrzyskie poniżej średniej krajowej, która w tych latach wyniosła odpowiednio: 61,4%, 63,7% oraz 65,3%.

Drugą największą grupę stanowiły przestępstwa o charakterze gospodarczym. W 2020 r. było ich 8429, co stanowiło 37,2% wszystkich przestępstw popełnionych tego roku w województwie (w Polsce udział ten wyniósł 25,9%) i 4,3% przestępstw gospodarczych w kraju.

Skala przestępczości w województwie była zróżnicowana terytorialnie. We wszystkich analizowanych latach najczęściej przestępstw odnotowano w stolicy regionu. W 2020 r. było to 22,0% ogółu przestępstw stwierdzonych, w 2019 r. 27,9%, a w 2015 r. 20,2%. Również w Kielcach we wszystkich tych latach najczęściej było przestępstw o charakterze kryminalnym – odpowiednio 22,8%, 26,9% i 26,4%. Z kolei przestępstw o charakterze gospodarczym najczęściej w 2020 r. było w powiecie jędrzejowskim (33,8%), rok wcześniej w Kielcach (36,8%), a w 2015 r. w powiecie włoszczowskim (30,9%). Najmniej stwierdzonych przestępstw było w powiatach kazimierskim (w 2020 r. oraz 2019 r. było to odpowiednio 1,7% i 1,9%) i pińczowskim (w 2015 r. 1,9%). Przestępstw o charakterze kryminalnym najmniej we wszystkich tych latach stwierdzono na terenie powiatu kazimierskiego: 1,6%, 2,0% i 1,2%, natomiast przestępstw o charakterze gospodarczym najmniej w 2020 r. było w powiecie włoszczowskim (0,7%), w 2019 r. w powiecie pińczowskim (1,1%),

a w 2015 r. w powiecie opatowskim (0,6%).

Dokładniejszy obraz przestępczości na terenie województwa uzyskamy dzieląc przestępstwa stwierdzone przez Policję na 1000 mieszkańców. Wskaźnik ten dla świętokrzyskiego wyniósł w 2020 r. 18,4, rok wcześniej 17,3, a w 2015 r. 19,6. Dla Polski w tych latach było to odpowiednio: 20,0, 20,8 i 20,8. Powiatami o najwyższym wskaźniku były: w roku 2020 jędrzejowski (42,4), w 2019 r. Kielce (30,5), w 2015 r. włoszczowski (70,8), natomiast najniższym wskaźnikiem w latach 2020 (9,4) i 2019 (9,2) cechował się powiat kielecki, a w roku 2015 powiat opatowski (10,2).

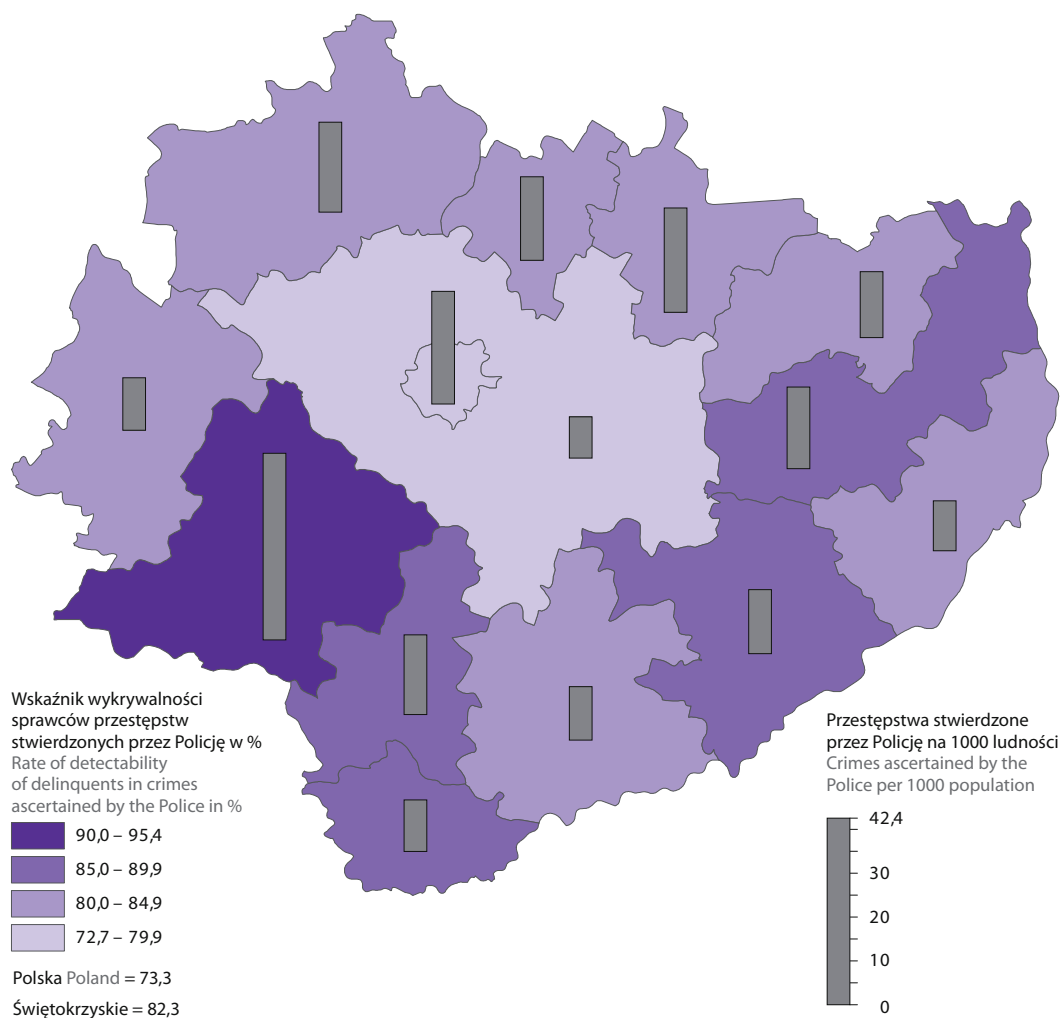
W grupie przestępstw o charakterze kryminalnym wskaźnik w województwie świętokrzyskim w 2020 r. miał wartość 9,3, w 2019 r. 9,6, a w 2015 r. 9,8 (w Polsce było to odpowiednio: 12,3, 13,2 i 13,6 przestępstw stwierdzonych na każde 1000 osób). Wśród powiatów z najwyższym wskaźnikiem w roku 2020 na czele znalazł się powiat starachowicki (16,8), w 2019 r. Kielce (16,4), a w 2015 r. powiat skarżyski (19,3). Najniższy wskaźnik w latach 2020 i 2015 notowano w powiecie kazimierskim (odpowiednio 5,4 i 4,4), a w roku 2019 w powiecie kieleckim (5,6).

Wśród przestępstw o charakterze gospodarczym stwierdzonych przez Policję wskaźnik dla województwa w 2020 r. wyniósł 6,9 i wzrósł w stosunku do poprzedniego roku o 1,8 p.proc., a do 2015 r. zmalał o 0,5 p.proc. Średnia w kraju dla roku 2020 wyniosła 5,2, w 2019 r. było to 4,9, a w roku 2015 4,4. Powiatami o najwyższym wskaźniku w analogicznych latach były: jędrzejowski (33,4), Kielce (12,0), włoszczowski (62,5), natomiast najniższy wskaźnik notowany był w tych latach w powiecie włoszczowskim (1,3), kieleckim (1,3) i opatowskim (1,1).

Świętokrzyskie w 2020 r. było liderem wśród województw pod względem skuteczności w wykrywaniu sprawców przestępstw (82,3%). W pozostałych analizowanych okresach wskaźnik ten również przewyższał średnią dla kraju. W 2019 r. na terenie województwa świętokrzyskiego wyniósł 80,2%, a w 2015 r. 76,4% (w Polsce odpowiednio: 73,3%, 73,1% i 64,7%).

Najlepsze efekty w zwalczaniu przestępczości w województwie w 2020 r. miały służby policji z powiatu jędrzejowskiego (95,4%). Również w 2019 r. wskaźnik w tym powiecie był wysoki (tylko o 0,1% niższy niż w powiecie kazimierskim). Z kolei w 2015 r. najlepszą wykrywalnością sprawców przestępstw mogły pochwalić się dwa powiaty – kazimierski i włoszczowski (96,8%).

Mapa 36. Zagrożenie przestępczością w 2020 r.
Map 36. Crime risk in 2020

W 2020 r. na drogach województwa świętokrzyskiego doszło do 831 wypadków, w których śmierć poniosło 96 osób, a 953 odniosło obrażenia ciała. W porównaniu z 2019 r. spadła liczba wypadków (o 225), ofiar śmiertelnych (o 35). Mniej było też rannych (o 288). Zestawiając dane z 2015 r. otrzymujemy jeszcze większe spadki wartości w liczbie wypadków (mniej o 522) oraz liczbie osób rannych w wypadkach (mniej o 723), natomiast wśród ofiar śmiertelnych spadek był mniejszy i wyniósł 12 osób. Wypadki, które miały miejsce w województwie stanowiły, podobnie jak w 2019 r., 3,5% wszystkich wypadków w kraju (4,1% w 2015 r.). W skali województwa w przeliczeniu na 100 tys. ludności odnotowano 68 wypadków (85 w 2019 r. i 107 w 2015 r.). Dla Polski wartości te wynosiły odpowiednio: 61, 79 i 86.

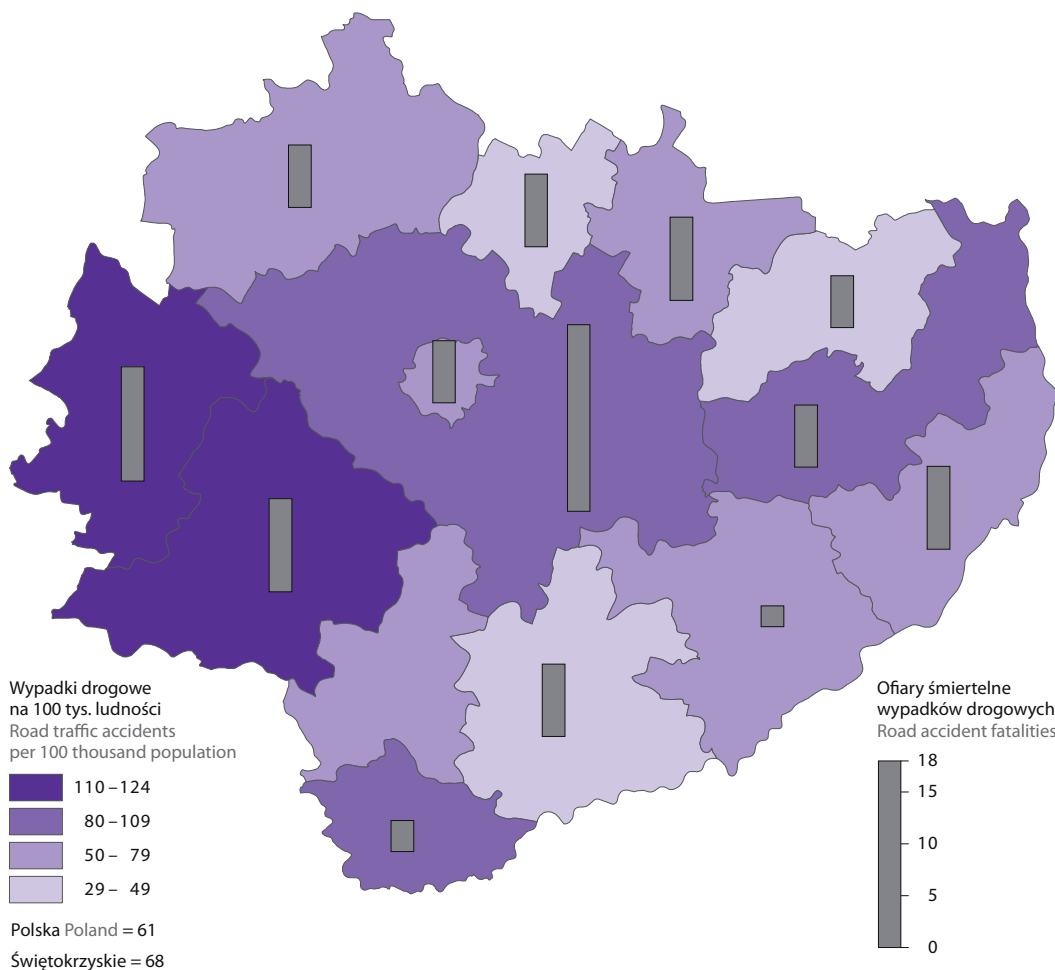
W 2020 r. w przeliczeniu na 100 wypadków zostało rannych 115 osób (118 w 2019 r. i 124 w 2015 r.). W Polsce było to odpowiednio: 112, 117 i 121 osób. Najwięcej rannych na każde 100 wypadków odnotowano w powiecie sandomierskim – 144 osoby, natomiast najmniej w powiecie skarżyskim – 76 osób. Rok wcześniej najwięcej rannych było w powiecie kieleckim – 137 osób, a najmniej w powiecie buskim – 43, natomiast w 2015 r. najwięcej – 142 rannych w powiecie kazimierskim, a najmniej – 102 w powiecie staszowskim.

Liczba ofiar śmiertelnych w przeliczeniu na 100 wypadków w województwie wyniosła, podobnie jak rok wcześniej 12, a w 2015 r. 8 (w Polsce 11 osób w 2020 r., 10 w 2019 oraz 9 w 2015 r.). Zgodnie z tym wskaźnikiem, najwięcej osób straciło życie w powiecie skarżyskim (33), a w latach 2019 i 2015 w powiecie buskim (analogicznie 57 i 21). W 2020 r. na terenie powiatu pińczowskiego nie stwierdzono wypadków śmiertelnych, a w powiecie staszowskim wskaźnik ofiar śmiertelnych na każde 100 wypadków wyniósł 4,5. Dla 2019 r. najniższy wskaźnik wyniósł 1,4 i charakteryzował miasto Kielce. W 2015 r. w powiecie ostrowieckim nie stwierdzono wypadków śmiertelnych, a najniższy wskaźnik, wynoszący 3,4, odnotowano w mieście Kielce.

Tablica 27. Wypadki drogowe oraz ich skutki
Table 27. Road accidents and their results

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2019	2020
Wypadki Accidents	1574	1353	1056	831
Ofiary śmiertelne Fatalities	197	108	131	96
Ranni Injured	2017	1676	1241	953

Mapa 37. Bezpieczeństwo na drogach w 2020 r.
Map 37. Road safety in 2020

Spółeczeństwo informacyjne

Information society

W analizowanym okresie 2015-2020 zaobserwowano wzrost liczby gospodarstw domowych posiadających dostęp do Internetu. Odnotowano również systematyczny wzrost zainteresowania zakupami przez Internet. W województwie świętokrzyskim wskaźnik w tym zakresie w 2020 r. przewyższał wartość średnią dla kraju.

W obszarze dostępu do technologii informacyjno-komunikacyjnych istotną rolę odgrywa dostęp do Internetu.

Powszechność Internetu oraz coraz bardziej elastyczny infrastrukturalnie dostęp do sieci mają swoje odzwierciedlenie w rosnącej liczbie gospodarstw posiadających łącze internetowe w domu. Dostęp do Internetu w 2020 r. w województwie świętokrzyskim miało 90,9% gospodarstw domowych (w Polsce 90,4%). Udział gospodarstw domowych w województwie świętokrzyskim posiadających łącze internetowe w domu wzrósł zarówno w porównaniu do 2019 r., jak i 2015 r. odpowiednio o 1,2 p.proc. i o 13,6 p.proc. (wzrost w kraju o 3,7 p.proc. oraz o 14,6 p.proc.).

W 2020 r. z Internetu korzystało 85,5% ogółu osób w wieku 16-74 lata (w Polsce 86,8%). Analizując dane za rok poprzedni odnotowano spadek wskaźnika o 3,0 p.proc. (w kraju wzrost o 2,3 p.proc.), natomiast w stosunku do 2015 r. wzrost o 18,4 p.proc. (w Polsce o 13,9 p.proc.).

Odsetek osób regularnie korzystających z Internetu w 2020 r. wyniósł 77,5% (w Polsce 81,4%). Było to o 2,1 p.proc. mniej w odniesieniu do roku poprzedniego i o 22,3 p.proc. więcej niż w 2015 r. (w kraju odnotowano wzrost do 2019 r. oraz 2015 r. odpowiednio o 3,1 p.proc. i o 16,6 p.proc.).

Tablica 28. Gospodarstwa domowe posiadające dostęp do Internetu w domu oraz osoby korzystające z Internetu

Table 28. Households with access to the Internet at home and Internet users

Wyszczególnienie Specification	2015	2019	2020
Odsetek gospodarstw domowych ^a posiadających dostęp do Internetu w domu Percentage of households ^a with access to the Internet at home	77,3	89,7	90,9
Odsetek osób ^b korzystających z Internetu Percentage of individuals ^b using the internet	67,1	88,5	85,5
Odsetek osób ^b regularnie (co najmniej raz w tygodniu) korzystających z Internetu Percentage of individuals ^b using the Internet regularly (at least once a week)	55,2	79,6	77,5

a Dane dotyczą gospodarstw domowych z osobami w wieku 16-74 lata. b Osoby w wieku 16-74 lata.
a Data concern households with persons aged 16-74. b Persons aged 16-74.

Uwzględniając cel korzystania z Internetu w sprawach prywatnych, zarówno w województwie świętokrzyskim jak i w Polsce najbardziej popularne było używanie poczty elektronicznej. W 2020 r. udział użytkowników poczty elektronicznej w ogólnej liczbie ludności w wieku 16-74 lata wyniósł 58,5% (w Polsce 65,9%) i był niższy w stosunku do roku poprzedniego o 5,3 p.proc., natomiast porównując do 2015 r. wyższy o 13,8 p.proc.

Osoby w wieku 16-74 lata coraz chętniej korzystały z usług bankowych. W 2020 r. ich odsetek wyniósł 46,7% (w kraju 49,5%) i było to więcej o 7,9 p.proc. niż rok wcześniej oraz o 28,7 p.proc. w stosunku do 2015 r.

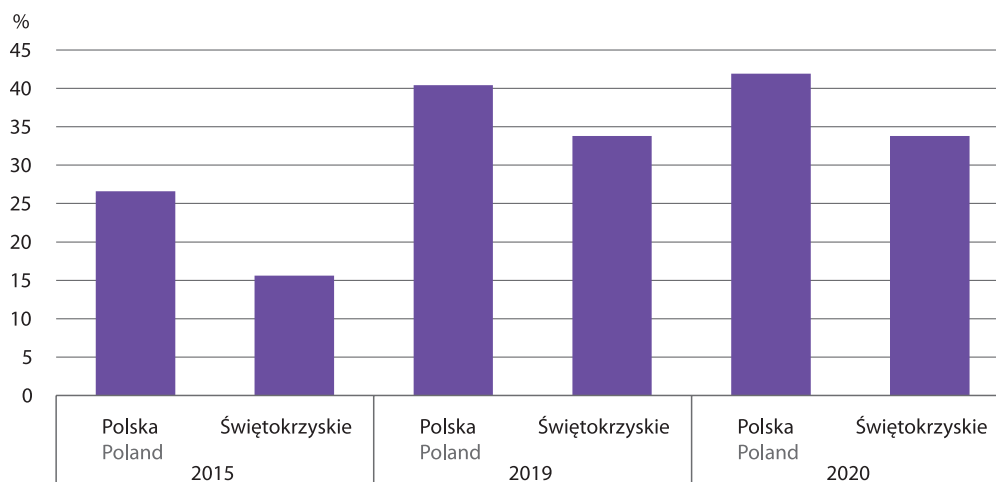
W związku z pandemią COVID-19, w porównaniu z rokiem poprzednim wzrosła popularność czynności związanych z komunikowaniem się z instruktorem/nauczycielem lub innymi uczącymi się użytkownikami stron/portali edukacyjnych – z 4,6% do 10,8% (w Polsce, z 4,6% do 12,7%).

Internet jest również narzędziem, za pośrednictwem którego osoby korzystają z usług e-administracji. W 2020 r. odsetek korzystających z usług administracji publicznej przez Internet w ciągu ostatnich 12 miesięcy wyniósł 33,8% populacji osób w wieku 16-74 lata (w Polsce 41,9%) i pozostał na takim samym poziomie jak rok wcześniej. Był natomiast o 18,2 p.proc. wyższy niż w 2015 r. Pomimo spadku o 1,4 p.proc. do roku poprzedniego (w kraju wzrost o 2,1 p.proc.), spośród usług elektronicznych administracji największym zainteresowaniem cieszyło się wysyłanie wypełnionych formularzy. Odsetek osób korzystających z tej usługi w 2020 r. wyniósł 28,6% (w Polsce 33,5%) populacji osób w wieku 16-74 lata.

Z możliwości wyszukiwania informacji na stronach administracji publicznej w 2020 r. skorzystało 16,7% osób w wieku 16-74 lata, tj. więcej o 1,0 p.proc. niż w 2019 r. i o 6,5 p.proc. w porównaniu do 2015 r. (w kraju wskaźnik wyniósł 27,2%, i był wyższy o 2,3 p.proc. w stosunku do 2019 r. i o 8,1 p.proc. do 2015 r.).

Wykres 38. Osoby^a korzystające z usług administracji publicznej za pomocą Internetu w ciągu ostatnich 12 miesięcy

Chart 38. Individuals^a using e-government services during the last 12 months

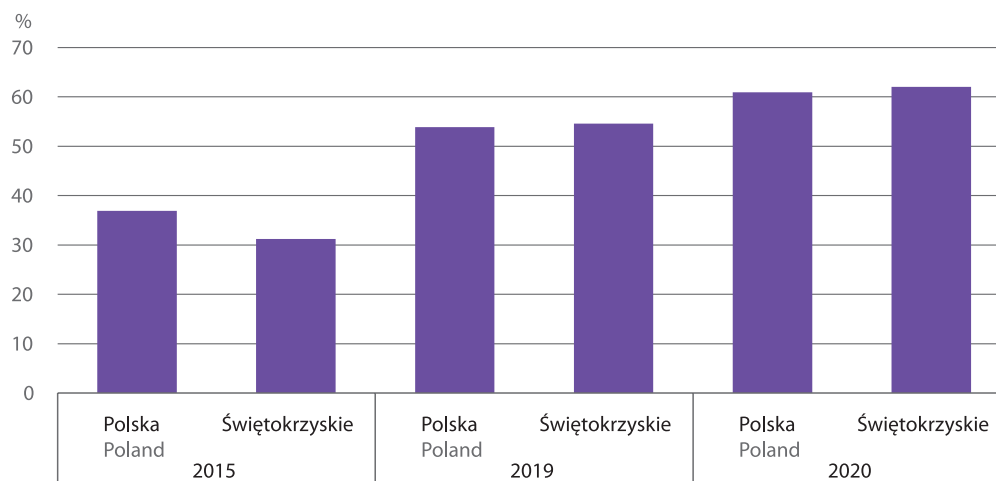
a Osoby w wieku 16-74 lata.
a Persons aged 16-74.

Coraz popularniejsze jest zamawianie towarów lub usług przez Internet. W 2020 r. 62,0% osób w wieku 16-74 lata korzystało z tej formy e-zakupów w ciągu 12 miesięcy (w kraju 60,9%). Było to o 7,4 p.proc. więcej niż w 2019 r. i o 30,8 p.proc. w porównaniu do 2015 r. (w Polsce wzrost wyniósł odpowiednio 7,0 p.proc. i 24,0 p.proc.). Najczęściej, zarówno w woj. świętokrzyskim, jak i w kraju zamawiane były: odzież, obuwie i dodatki oraz kosmetyki, produkty do pielęgnacji zdrowia i urody.

Wykres 39. Osoby^a zamawiające przez Internet towary lub usługi do użytku prywatnego w ciągu ostatnich 12 miesięcy

Chart 39. Individuals^a ordering goods or services via the Internet for private use during the last 12 months

a Osoby w wieku 16-74 lata.
a Persons aged 16-74.

Z sieci korzystały także osoby, dla których strony internetowe były źródłem informacji dotyczących COVID-19. W 2020 r. ich udział w populacji 16-74 lata wyniósł 64,1% (w kraju 68,5%).

Internet był również przydatny dla 12,7% osób (w Polsce 14,5%), które z powodu koronawirusa skorzystały z możliwości nauki, korepetycji czy szkoleń w tej formie.

Spośród osób w wieku 16-74 lata, które z powodu pandemii chciały załatwić jakieś sprawy administracyjne przez Internet zamiast osobiście, ponad połowa zrealizowała w ten sposób wszystkie sprawy.

Aktywność społeczna

Social activity

Rosnącą aktywność społeczną mieszkańców województwa świętokrzyskiego potwierdza utrzymująca się tendencja wzrostowa w liczbie działających fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych. Podmioty te odgrywają istotną rolę w animowaniu życia społecznego. Na przestrzeni lat 2010-2020 w województwie odnotowano wzrost o 43,7% tego typu podmiotów. Biorąc pod uwagę zróżnicowanie terytorialne, mimo wzrostu odnotowanego w znacznej większości powiatów województwa, pogłębiał się dystans między powiatami o najwyższej i najniższej liczbie takich podmiotów. W porównaniu do 2010 r. najwięcej przybyło ich w powiatach: skarżyskim (o 69,9%), kieleckim (o 61,3%) i jędrzejowskim (o 57,1%), a najmniej w powiatach kazimierskim (o 20,8%) i pińczowskim (o 23,3%).

W oparciu o wyniki badania z działalności stowarzyszeń, fundacji, samorządu gospodarczego i zawodowego oraz społecznych jednostek wyznaniowych w 2018 r. na terenie województwa świętokrzyskiego aktywną działalność prowadziło 2,8 tys. zarejestrowanych organizacji pozarządowych non-profit, które stanowiły 3,1% ogólnej liczby organizacji non-profit w Polsce.

W województwie świętokrzyskim w 2020 r. wpisanych do rejestru REGON było 4,6 tys. fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych, co stanowiło 3,9% wszystkich podmiotów wpisanych do rejestru REGON.

Liczba tego typu podmiotów była wyższa zarówno od zanotowanej przed rokiem o 1,6%, jak i w stosunku do 2010 r. o 43,7%. W skali kraju w 2020 r. ich liczba wyniosła 150,5 tys. i była wyższa niż rok wcześniej o 2,5%, a w stosunku do 2010 r. wzrost osiągnął 44,0%.

Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne w województwie świętokrzyskim w 2020 r. stanowiły 3,1% wszystkich tego typu podmiotów w kraju. Większość z nich skupiona była w stolicy województwa, gdzie na miasto Kielce przypadało 21,5% ich ogółu. Wysokim udziałem charakteryzował się także powiat kielecki (15,0%). Najmniej było ich w powiatach kazimierskim i pińczowskim (po 3,1%) oraz włoszczowskim (4,1%).

Wzrost liczby fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych w stosunku do roku poprzedniego odnotowano w znacznej większości powiatów, przy czym najwięcej przybyło ich w powiatach: starachowickim (o 3,0%), jędrzejowskim (o 2,7%) oraz m. Kielce (o 2,5%). Spadek odnotowano jedynie w powiecie staszowskim (o 2,7%). W porównaniu do 2010 r. najwięcej podmiotów tego typu przybyło w powiatach: skarżyskim (o 69,9%), kieleckim (o 61,3%) i jędrzejowskim (o 57,1%), a najmniej w powiatach kazimierskim (o 20,8%) i pińczowskim (o 23,3%).

Tablica 29. Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne wpisane do rejestru REGON

Stan w dniu 31 grudnia

Table 29.

Foundations, associations and social organizations entered in the REGON register

As of 31 December

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2019	2020
Ogółem Total	3225	4105	4562	4634
Na 10 tysięcy ludności Per 10 thousand population	25	33	37	38

Na koniec 2020 r. w województwie świętokrzyskim liczba fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych w przeliczeniu na 10 tys. ludności wyniosła 38 i była wyższa zarówno od zanotowanej przed rokiem, jak i w stosunku do 2010 r. (wzrost odpowiednio o 1 jednostkę i 12 jednostek). W skali kraju w omawianym roku ich liczba w przeliczeniu na 10 tys. ludności wyniosła 39 i również była wyższa od zanotowanej przed rokiem (o 1 jednostkę), jak i w stosunku do 2010 r. (o 12 jednostek). Spośród powiatów i miasta na prawach powiatu najwięcej fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych w przeliczeniu na 10 tys. ludności działało w mieście Kielce (52 organizacje na 10 tys. ludności) oraz w powiatach sandomierskim (45) i kazimierskim (43). Najmniej korzystnie przedstawiała się sytuacja w powiatach: ostrowieckim (29), koneckim, skarżyskim oraz starachowickim (po 31).

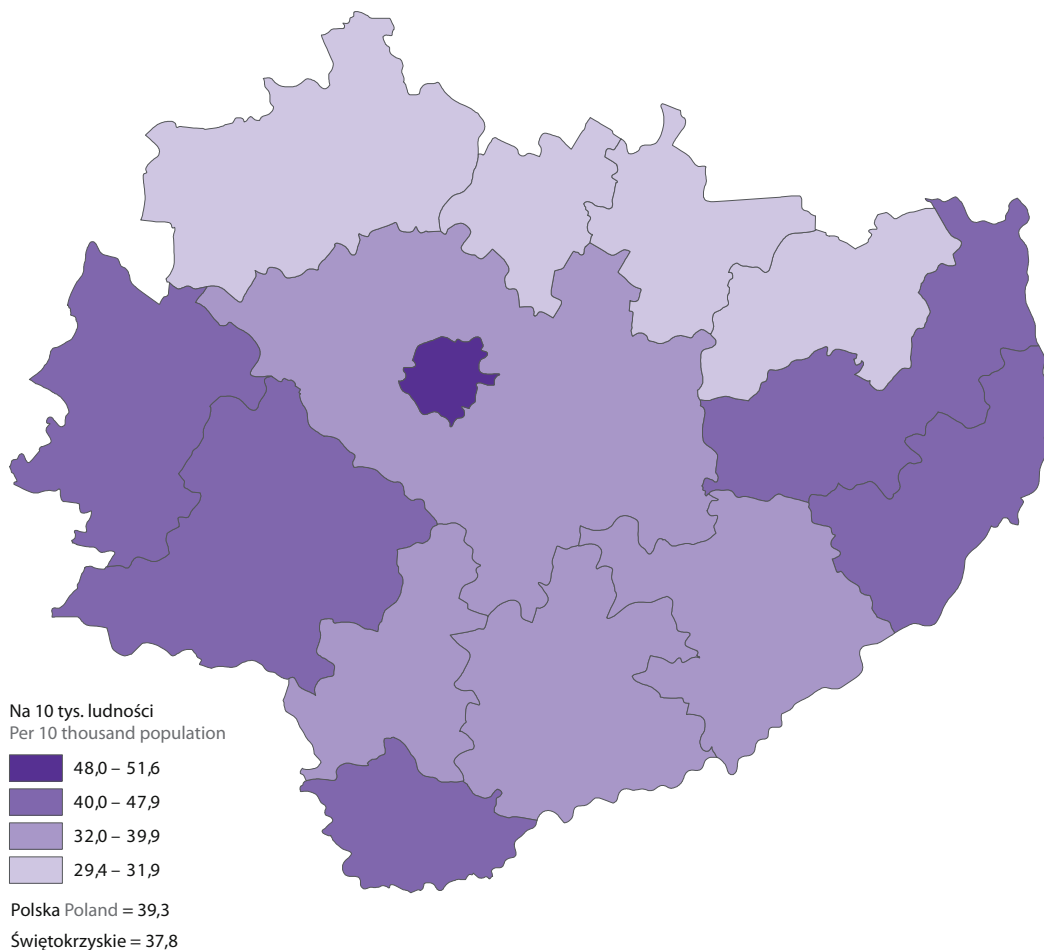
Mapa 38. Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne wpisane do rejestru REGON w 2020 r.

Stan w dniu 31 grudnia

Map 38.

Foundations, associations and social organizations entered in the REGON register in 2020

As of 31 December

Wskaźniki kapitału stowarzyszeniowego odnoszą się do dobrowolnego uczestnictwa (aktywności, zaangażowania) w mniej lub bardziej sformalizowanych organizacjach (świeckich organizacjach pozarządowych oraz wspólnotach, organizacjach lub grupach religijnych, a także związkach zawodowych i innych organizacjach pracowników, organizacjach samorządu gospodarczego, zawodowego i pracodawców, spółdzielniach, wspólnotach mieszkaniowych, partiach politycznych, inicjatywach będących częścią działalności instytucji publicznych). Wskaźnik ten obliczono jako udział osób w wieku 16 lat i więcej, które zadeklarowały zaangażowanie w co najmniej jednym rodzaju stowarzyszenia.

Sektor pozarządowy skupia podmioty w organizacjach różnego typu. Do tej grupy zaliczono: aktywne stowarzyszenia i podobne organizacje społeczne, fundacje, społeczne podmioty wyznaniowe, samorząd gospodarczy i zawodowy oraz organizacje pracodawców.

W oparciu o wyniki badania z działalności stowarzyszeń, fundacji, samorządu gospodarczego i zawo-

dowego oraz społecznych jednostek wyznaniowych w 2018 r. na terenie województwa świętokrzyskiego aktywną działalność prowadziło 2,8 tys. zarejestrowanych organizacji pozarządowych non-profit (tj. mających osobowość prawną stowarzyszeń i podobnych organizacji społecznych, fundacji, społecznych podmiotów wyznaniowych oraz organizacji samorządu gospodarczego i zawodowego). Stanowiły one 3,1% ogólnej liczby organizacji non-profit w Polsce. Wśród nich najliczniejszą grupą były stowarzyszenia i podobne organizacje społeczne – 2,4 tys. (3,5% jednostek tego typu w kraju). W 2018 r. w województwie działalność prowadziło także 0,2 tys. fundacji (1,6% w skali kraju). Ponadto działało 0,1 tys. organizacji samorządu gospodarczego i zawodowego (3,2%). Najmniej liczną grupą były społeczne podmioty wyznaniowe, które stanowiły 2,5% takich jednostek w kraju. Dodatkowo wśród rejestrowanych organizacji non-profit 2,7 tys. podmiotów należało do sektora ekonomii społecznej (3,1% w skali kraju), natomiast 0,3 tys. posiadało status organizacji pożytku publicznego (2,8%).

W 2018 r. w świętokrzyskim liczba aktywnych stowarzyszeń i podobnych organizacji społecznych ogółem w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców wyniosła 22 i była wyższa w stosunku do 2010 r., gdzie wyniosła – 20 (w Polsce odpowiednio 23 i 21).

W relacji do 2010 r. liczba aktywnych stowarzyszeń i podobnych organizacji społecznych w województwie wzrosła o 7,7%, tj. o 0,2 tys. (w Polsce o 9,6%, tj. o 7,7 tys.). Na przestrzeni ośmiu lat w województwie świętokrzyskim w największym stopniu zwiększyła się liczba fundacji. W porównaniu do 2010 r. ich liczba podwoiła się. Niższą dynamikę wzrostu liczby podmiotów w tym czasie odnotowano wśród stowarzyszeń i podobnych organizacji społecznych (dynamika na poziomie 104,3).

Organizacje non-profit prowadziły na terenie województwa różnorodną działalność. W 2018 r. w ramach swojej działalności statutowej omawiane organizacje najczęściej zajmowały się ratownictwem (26,8%), a następnie sportem, turystyką, rekreacją, hobby (22,9%). Dość często wskazywały one jako główną dziedzinę swojej działalności kulturę i sztukę (10,8%), edukację i wychowanie, badania naukowe (8,8%) oraz pomoc społeczną i humanitarną (6,0%). Struktura organizacji non-profit ze względu na główną dziedzinę działalności w latach 2010-2018 zmieniła się w niewielkim stopniu. Najsilniej spadł udział organizacji zajmujących się ratownictwem (o 3,5 p.proc.) oraz sportem, turystyką, rekreacją, hobby (o 2,3 p.proc.). Wzrósł natomiast odsetek organizacji prowadzących działalność w obszarze edukacji (o 2,8 p.proc.).

Aktywne organizacje rejestrowe wykazały, że na koniec 2018 r. w regionie liczba ich członków ogółem wyniosła 0,2 mln osób, przy czym 97,9% stanowiły osoby fizyczne (w kraju odpowiednio 9,0 mln; 97,4%). Liczba organizacji zrzeszających osoby fizyczne wyniosła 2,4 tys. (w kraju 70,2 tys.), natomiast organizacji zrzeszających osoby prawne – 0,2 tys. (w kraju 5,8 tys.).

W 2018 r. w województwie organizacje non-profit prowadzące wyłącznie nieodpłatną działalność statutową stanowiły 79,5%, natomiast 20,5% podmiotów oferowało dodatkowo płatne dobra i usługi. Sektor organizacji non-profit charakteryzował się występowaniem bardzo dużego rozwarstwienia ekonomicznego wśród tworzących go podmiotów. Na skalę tego zjawiska wskazywały znaczne różnice występujące pomiędzy średnią oraz medianą uzyskiwanych przychodów. Średnia przychodów rejestrowych organizacji non-profit w 2018 r. w regionie kształtowała się na poziomie 289,0 tys. zł, zaś mediana wyniosła 14,6 tys. zł. (w kraju odpowiednio 359,6 tys. zł.; 27,6 tys. zł.).

Terytorialny zasięg działalności omawianych organizacji obejmował głównie obszar gmin – 37,1%, a następnie powiaty – 20,4% oraz województwo – 16,5%.

Rozdział 6

Chapter 6

Gospodarka

Economy

6.1. Produkt krajowy brutto

6.1. Gross domestic product

Według wstępnego szacunku w 2019 r. kolejny rok z rzędu notowano wzrost produktu krajowego brutto (PKB). Jego dynamika nieznacznie zmniejszyła się w stosunku do roku poprzedniego. Odmienne niż przed rokiem była przy tym niższa niż w skali kraju.

W latach 2010-2018 PKB na 1 mieszkańca szybciej zwiększał się w podregionie kieleckim, co skutkowało wzrostem zróżnicowania regionalnego. W obydwu podregionach notowano w tym okresie spadek tego wskaźnika w stosunku do średniego poziomu w Polsce. Wzrosła wydajność pracy mierzona wartością dodaną brutto na 1 pracującego.

Produkt krajowy brutto (PKB) przedstawia końcowy rezultat działalności wszystkich podmiotów gospodarki narodowej. Produkt krajowy brutto równa się sumie wartości dodanej brutto wytworzonej przez wszystkie krajowe jednostki instytucjonalne, powiększonej o podatki od produktów i pomniejszonej o dotacje do produktów. Produkt krajowy brutto jest liczony w cenach rynkowych.

Według wstępnego szacunku wartość produktu krajowego brutto w cenach bieżących w województwie świętokrzyskim w 2019 r. wyniosła 52794 mln zł i była o 6,3% większa niż w roku poprzednim. Wzrost ten był niższy niż średnio w kraju, gdzie osiągnął 7,8%. Udział województwa świętokrzyskiego w tworzeniu PKB wyniósł 2,3% i kształtował się na poziomie z roku poprzedniego oraz 0,3 p.proc. niższym niż w 2010 r.

Wartość PKB w przeliczeniu na 1 mieszkańca w 2019 r. wyniosła 42666 zł i w stosunku do roku poprzedniego wzrosła o 6,9%. Wzrost tego wskaźnika odnotowano również w odniesieniu do 2010 r. – o 47,1%.

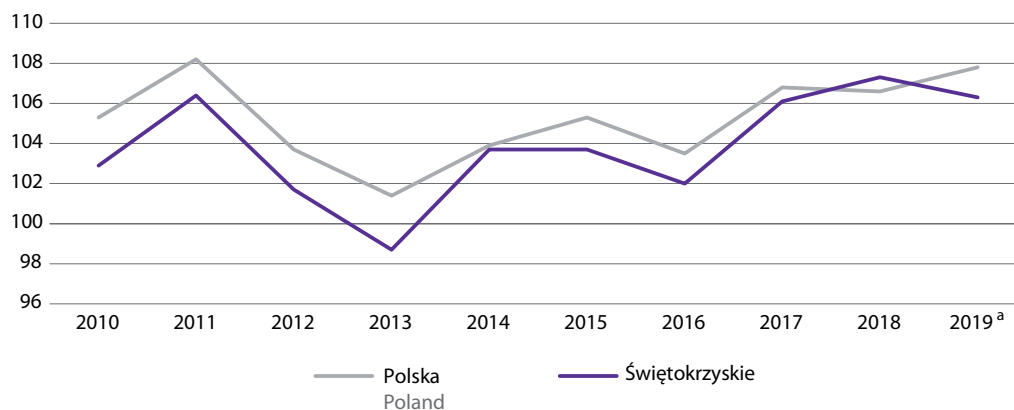
Wartość PKB na 1 mieszkańca w 2019 r. stanowiła w świętokrzyskim 71,6% średniej krajowej (wobec 72,3% przed rokiem oraz 77,2% w 2010 r.) i lokowała województwo na 13. miejscu w Polsce. Była o 55,8% mniejsza niż w województwie mazowieckim (charakteryzującym się najwyższym poziomem tego wskaźnika) oraz o 4,7% wyższa niż w zajmującym pod tym względem ostatnie miejsce województwie lubelskim.

W 2019 r. PKB według parytetu siły nabywczej na 1 mieszkańca w województwie świętokrzyskim stanowił 52% średniego poziomu w Unii Europejskiej¹. Na przestrzeni dziewięciu lat odnotowano wzrost tego wskaźnika. W 2010 r. kształtował się on na poziomie 49%.

¹ Dane dla 2019 r. dotyczą UE=27 (bez Wielkiej Brytanii).

Wykres 40. Dynamika produktu krajowego brutto (ceny bieżące)

rok poprzedni=100

Chart 40. Indices of gross domestic product (current prices)
previous year=100

a Wstępny szacunek.
a Preliminary estimate.

Na podstawie danych zrewidowanych za 2018 r. w podregionie kieleckim wygenerowano 67,3% PKB wytworzonego w województwie świętokrzyskim. Odsetek ten w stosunku do 2010 r. uległ zwiększeniu (z 65,6%). W tym samym czasie udział podregionu sandomiersko-jędrzejowskiego zmniejszył się z 34,4% do 32,7%. Pomimo relatywnie szybkiego na tle województwa wzrostu PKB w podregionie kieleckim, jego udział w tworzeniu wartości krajowej zmalał z 1,7% do 1,6%.

Podregion kielecki charakteryzował się nie tylko wyższym wzrostem PKB w ostatnich latach, ale również jego większą wartością w przeliczeniu na 1 mieszkańca. W 2018 r. osiągnęła ona 43739 zł, wobec 33861 zł w sandomiersko-jędrzejowskim.

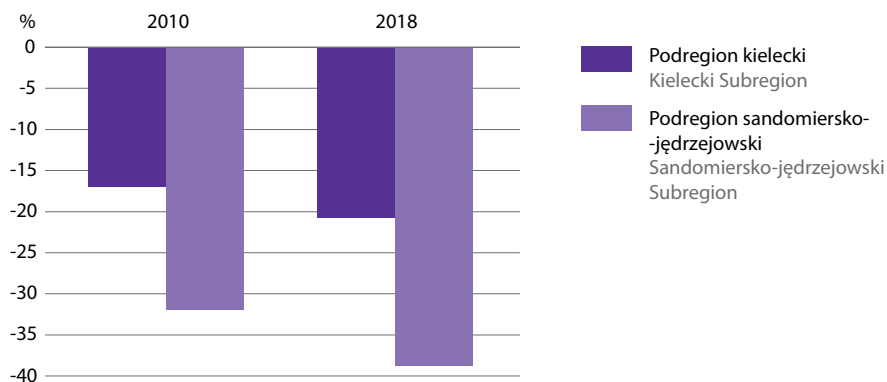
W latach 2010-2018 wartość PKB na 1 mieszkańca w relacji do średniej w województwie zwiększyła się w podregionie kieleckim z 107,5% do 109,6%. W tym samym okresie w podregionie sandomiersko-jędrzejowskim wystąpił spadek z 88,2% do 84,8%.

W obydwu podregionach w latach 2010-2018 odnotowano spadek PKB na 1 mieszkańca w stosunku do średniego poziomu PKB na 1 mieszkańca w Polsce. W kieleckim relacja ta obniżyła się z 83,0% do 79,2%, a w sandomiersko-jędrzejowskim – z 68,1% do 61,3%.

Wskaźnik dyspersji (miara zróżnicowania) regionalnego PKB na 1 mieszkańca w 2018 r. wyniósł 11,7% (wobec 9,2%) osiem lata wcześniej.

Wykres 41. Produkt krajowy brutto na 1 mieszkańca (ceny bieżące) odchylenia względne od przeciętnej wartości w kraju

Chart 41. Gross domestic product per capita (current prices) relative deviations from the national average value

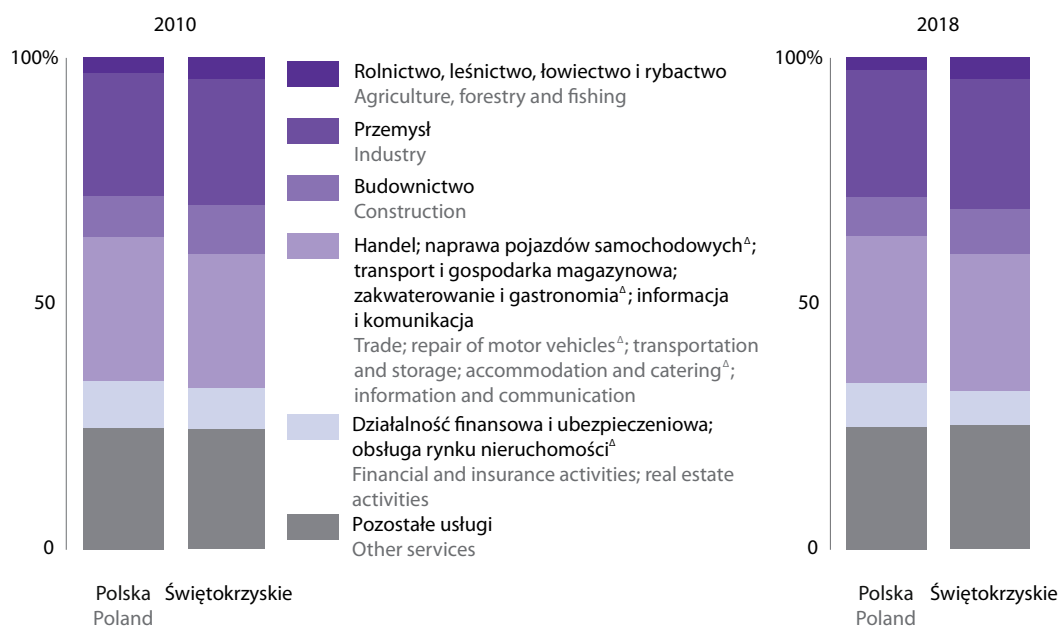
Wskaźnik dyspersji (miara zróżnicowania) regionalnego PKB na 1 mieszkańca na poziomie podregionów (NUTS 3) został obliczony jako suma wartości bezwzględnych różnic między wartościami dla podregionów danego województwa a wartością PKB na 1 mieszkańca dla tego województwa, ważonych udziałem liczby ludności poszczególnych podregionów w województwie, wyrażona w procentach PKB na 1 mieszkańca dla danego województwa.

Wartość dodana brutto (WDB) w województwie świętokrzyskim w 2018 r. wyniosła 43499 mln zł. W odniesieniu do 2010 r. zwiększył się udział przemysłu w jej tworzeniu. W 2018 r. na podmioty prowadzące ten rodzaj działalności przypadało 26,6% wartości dodanej brutto, podczas gdy osiem lat wcześniej było to 25,6%. Spadek wystąpił natomiast w budownictwie. W 2018 r. podmioty budowlane wytworzyły 9,0% wartości dodanej brutto (wobec 9,9% w 2010 r.). Zróżnicowana była sytuacja w sferze usług. Wzrost udziału wartości dodanej brutto odnotowano w sekcjach: handel; naprawa pojazdów samochodowych; transport i gospodarka magazynowa; zakwaterowanie i gastronomia; informacja i komunikacja, które w 2018 r. wypracowały 28,0% wartości dodanej brutto (wobec 27,3% w 2010 r.) oraz w pozostałych usługach (z 24,3% do 25,2%). Spadek w tym okresie wystąpił natomiast w sekcjach obejmujących działalność finansową i ubezpieczeniową; obsługę rynku nieruchomości (z 8,4% do 6,9% wartości dodanej brutto).

Wydajność pracy mierzona WDB na 1 pracującego w województwie świętokrzyskim w 2018 r. wyniosła 94066 zł i była o 29,7% wyższa niż osiem lat wcześniej. Pomimo tego wzrostu jej wartość w relacji do średniej krajowej obniżyła się z 78,8% do 76,2%.

Wykres 42. Wartość dodana brutto według rodzajów działalności (ceny bieżące)

Chart 42. Gross value added by kind of activity (current prices)

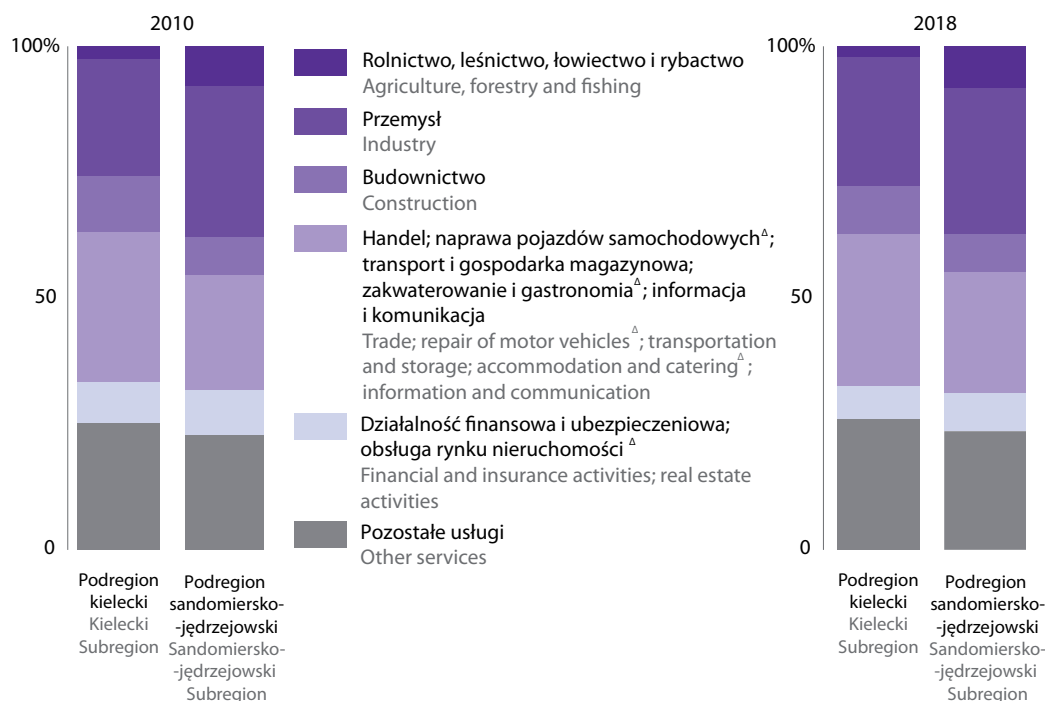

Większość wartości dodanej brutto (67,3%) w 2018 r. wytwarzana była w podregionie kieleckim. Udział ten był wyższy niż w 2010 r., gdy wyniósł 65,6%. Podregion kielecki charakteryzował się również wyższą wydajnością pracy mierzoną WDB na 1 pracującego. W stosunku do 2010 r. zwiększyła się ona o 31,4% i wyniosła 106929 zł., podczas kiedy w podregionie sandomiersko-jędrzejowskim wskaźnik zwiększył się o 25,6% i osiągnął 75424 zł.

Wykres 43. Wartość dodana brutto według rodzajów działalności i podregionów (ceny bieżące)

Chart 43. Gross value added by kind of activity and subregions (current prices)

6.2. Koniunktura gospodarcza

6.2. Business tendency

W kwietniu 2021 r. wzrost wskaźnika ogólnego klimatu koniunktury objął wszystkie badane rodzaje działalności. Szczególnie duży był on w sferze produkcji i handlu, w których rok wcześniej (w związku z pojawieniem się pandemii koronawirusa SARS-CoV-2) nastąpił gwałtowny spadek. Mniejszy wzrost wystąpił natomiast w sferze usług. Największą barierą, niezależnie od rodzaju prowadzonej działalności, stanowiła niepewność ogólnej sytuacji gospodarczej. Jedynie w informacji i komunikacji równie dużym problemem były koszty zatrudnienia.

Koniunktura gospodarcza to całokształt wskaźników życia gospodarczego charakteryzujących stan gospodarki danego kraju lub rynku, pozwalających ocenić tendencje rozwojowe; koniunktura podlega wskaźnikom zależnym głównie od cyklu koniunkturalnego, a także innych czynników: regularnych (np. sezonowe wahania popytu i podaży) i nieregularnych (np. urodzaj lub nieurodzaj w rolnictwie, wzrost lub spadek popytu na dany towar na rynku krajowym lub zagranicznym, klęski żywiołowe).

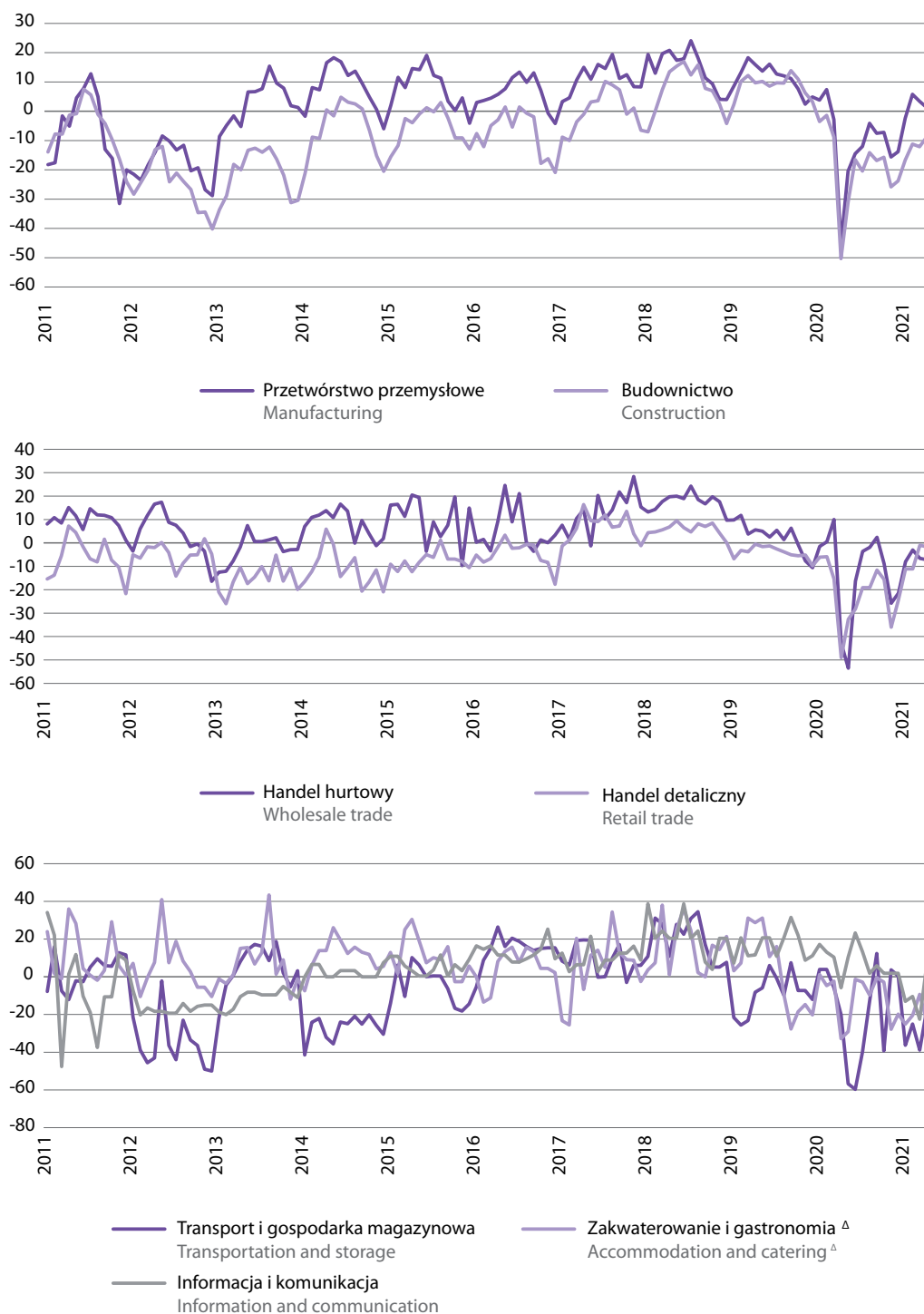
Tablica 30. Wskaźnik ogólnego klimatu koniunktury według rodzajów działalności
 Table 30. General business climate indicator by kind of activity

Wskaźnik ogólnego klimatu koniunktury General business climate indicator	I 2011	I 2016	I 2020	I 2021	IV 2021	IV 2021 Polska Poland
Przetwórstwo przemysłowe Manufacturing	-18,2	3,0	3,8	-2,4	1,3	-4,0
Budownictwo Construction	-13,9	-7,6	-3,5	-16,7	-8,8	-13,7
Handel hurtowy Wholesale trade	8,1	0,3	-1,5	-8,0	-7,2	1,3
Handel detaliczny Retail trade	-15,4	-5,2	-6,1	-11,1	-1,7	-8,3
Transport i gospodarka magazynowa Transportation and storage	-7,8	-5,3	3,9	-36,3	-17,2	-0,8
Zakwaterowanie i gastronomia ^Δ Accommodation and food service activities ^Δ	24,0	-0,1	1,2	-25,1	-23,7	-39,2
Informacja i komunikacja Information and communication	34,1	16,4	17,2	-13,0	6,6	11,7

W kwietniu 2021 r. we wszystkich badanych obszarach przedsiębiorcy oceniali koniunkturę lepiej niż przed rokiem. W przetwórstwie przemysłowym wskaźnik ogólnego klimatu koniunktury kształtował się na poziomie plus 1,3 (wobec minus 45,4 w kwietniu 2020 r.). Niewiele mniejszy wzrost na przestrzeni roku notowany był w budownictwie (z minus 50,3 do minus 8,8). Znacznie poprawiła się także koniunktura w handlu: hurtowym (z minus 42,9 do minus 7,2) i detalicznym (z minus 49,0 do minus 1,7). Wyraźnie mniejszą poprawę notowano w sektorze usług, w którym (spośród badanych sekcji) wskaźnik ogólnego klimatu koniunktury najbardziej zwiększył się w informacji i komunikacji (z minus 5,8 do plus 6,6). W zakwaterowaniu i gastronomii odnotowano wzrost z minus 32,8 do minus 23,7, a w transporcie i gospodarce magazynowej – z minus 20,0 do minus 17,2.

Wykres 44. Wskaźnik ogólnego klimatu koniunktury według rodzajów działalności

Chart 44. General business climate indicator by kind of activity

W przetwórstwie przemysłowym największe bariery działalności związane były z niepewnością ogólnej sytuacji gospodarczej. Znaczenie tej bariery spadło jednak najbardziej w skali roku. W kwietniu 2021 r.

wskazało na nią 60,2% przedsiębiorców (przed rokiem 74,3%). W porównaniu z kwietniem 2020 r. w największym stopniu wzrosło natomiast znaczenie bariery niejasnych, niespójnych i niestabilnych przepisów prawnych (z 36,4% do 51,3%).

W budownictwie największe bariery wskazywane przez firmy, podobnie jak przed rokiem, związane były z niepewnością ogólnej sytuacji gospodarczej (64,0% w kwietniu br., 68,8% rok wcześniej). W skali roku najbardziej wzrosło znaczenie niekorzystnych warunków atmosferycznych. W kwietniu 2021 r. stanowiły one utrudnienia dla 29,5% przedsiębiorstw (wobec 5,0% przed rokiem). Najmocniej spadło natomiast znaczenie zbyt dużej konkurencji na rynku (z 39,1% do 28,1%).

W handlu hurtowym największe problemy sygnalizowane przez przedsiębiorstwa zgłaszające bariery związane były z niepewnością ogólnej sytuacji gospodarczej (88,4% w kwietniu 2021 r., wobec 68,9% przed rokiem). W skali roku najbardziej wzrosło znaczenie zbyt dużej konkurencji na rynku (z 24,0% do 44,0%). W największym stopniu zmniejszyły się natomiast uciążliwości wynikające z niedostatecznego popytu (z 44,7% do 22,9%).

Największe trudności sygnalizowane przez przedsiębiorstwa handlu detalicznego zgłaszające bariery związane były z niepewnością ogólnej sytuacji gospodarczej (59,3% w kwietniu 2021 r., 61,0% w analogicznym miesiącu ub.r.). Najbardziej w ujęciu rocznym wzrosło znaczenie niejasnych, niespójnych i niestabilnych przepisów prawnych (z 35,4% do 62,1%), a spadło uciążliwości związanych z niedostatecznym popytem (z 41,5% do 25,4%).

W transporcie i gospodarce magazynowej największe trudności wskazywane przez firmy zgłaszające bariery związane były z niepewnością ogólnej sytuacji gospodarczej (92,9% w kwietniu 2021 r., 34,8% przed rokiem) i jest to problem, którego znaczenie w skali roku wzrosło w największym stopniu. W największym stopniu spadło znaczenie bariery wynikającej z niedostatecznego popytu (z 29,2% do 9,4%).

Na przestrzeni roku zwiększyły się bariery prowadzenia działalności w grupie przedsiębiorstw zajmujących się zakwaterowaniem i gastronomią. W kwietniu 2021 r. znaczny problem stanowiła dla nich m.in. niepewność ogólnej działalności gospodarczej. Wskazało na nią 35,6% firm (przed rokiem 18,5%).

W informacji i komunikacji największe trudności wskazywane przez firmy zgłaszające bariery to niepewność ogólnej działalności gospodarczej oraz koszty zatrudnienia. W kwietniu 2021 r. stanowiły one problem dla odpowiednio 65,4% firm specjalizujących się w tej działalności.

W kwietniu 2021 r. przedsiębiorcy działający w większości badanych rodzajach działalności najczęściej byli zdania, że pandemia koronawirusa w bieżącym miesiącu spowoduje nieznaczne negatywne konsekwencje dla prowadzonej przez ich firmę działalności. Na trudniejszą sytuację wskazywano jedynie w usługach i przemyśle. Spośród firm specjalizujących się w usługach 53,6% uznało skutki pandemii za zagrażające stabilności firmy, a 11,1% - za poważne, podczas gdy w przetwórstwie przemysłowym poważny problem stanowiły one dla 48,3% przedsiębiorstw. Najmniejszy wpływ pandemia miała na firmy zajmujące się handlem detalicznym i handlem hurtowym. W handlu detalicznym 73,6% przedsiębiorstw określiło jej skutki jako nieznaczne, podczas gdy w handlu hurtowym na nieznaczne skutki pandemii wskazało 65,5% firm, a kolejne 4,4% stwierdziło brak negatywnych skutków.

Praca zdalna i zbliżone formy pracy w najwyższym stopniu obejmie zatrudnionych w przetwórstwie przemysłowym. Takiej sytuacji spodziewa się 10,5% badanych prowadzących taką działalność. Z nieobecnościami pracowników wynikającymi z nieplanowanych urlopów, opieki nad dziećmi, członkami rodziny itp. zdecydowanie najczęściej zmagać się będą przedstawiciele firm usługowych (19,4%). Najwyższy odsetek przedsiębiorstw spodziewających się braku pracowników z uwagi na kwarantannę lub inne ograniczenia oczekiwany jest natomiast w handlu detalicznym (7,0%).

Spośród prezentowanych obszarów działalności, w przypadku utrzymania bieżących działań powziętych w celu zwalczania koronawirusa, najdłużej byłyby w stanie przetrwać przedsiębiorstwa handlu detalicznego. Swoją zdolność przetrwania na powyżej 6 miesięcy oceniało 70,4% badanych prowadzących taką działalność. Na największe trudności w tym zakresie wskazywały przedsiębiorstwa specjalizujące się w usługach, spośród których 53,6% nie byłoby w stanie przetrwać dłużej niż 3 miesiące.

6.3. Przedsiębiorczość

6.3. Entrepreneurship

Podmioty gospodarki narodowej

Entities of the national economy

W 2020 r. utrzymał się wzrost liczby podmiotów gospodarki narodowej. Objął on przy tym wszystkie powiaty. Obniżyła się liczba nowo zarejestrowanych podmiotów, co było głównie efektem zmniejszenia grupy osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą. Znacznie mniej niż przed rokiem było także wykreśleń. Pomimo ogólnego spadku wyrejestrowanych podmiotów, o blisko 43% wzrosła liczba wykreślonych spółek handlowych.

Podmiot gospodarki narodowej to osoba prawna, jednostka organizacyjna niemająca osobowości prawnej oraz osoba fizyczna prowadząca działalność gospodarczą.

W systemie REGON pojęcie podmiotu gospodarki narodowej jest tożsame z pojęciem jednostki prawnej. Posiadanie osobowości prawnej nie jest kryterium określenia podmiotu jako jednostki prawnej. Dane nie obejmują osób prowadzących gospodarstwa indywidualne w rolnictwie.

Na koniec 2020 r. liczba podmiotów gospodarki narodowej w województwie świętokrzyskim wyniosła 120,1 tys. i stanowiła 2,6% ich ogółu w Polsce. Liczba podmiotów była wyższa niż w roku poprzednim o 3,1% oraz o 10,4% niż w 2010 r. Wzrost ten był przy tym niższy niż w skali kraju, gdzie liczba podmiotów gospodarki narodowej zwiększyła się odpowiednio o 3,4% i 19,3%.

Tablica 31. Podmioty gospodarki narodowej w rejestrze REGON

Stan w dniu 31 grudnia

Table 31. Entities of national economy in the REGON register

As of 31 December

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2019	2020	2020 W odsetkach (Polska=100) In percent (Poland=100)
Ogółem Total	108715	110574 ^a	116493 ^a	120062 ^a	2,6
sektor publiczny public sector	3317	3185	2888	2858	2,6
sektor prywatny private sector	105398	106915	112853	116443	2,6
Z liczby ogółem: Of total number:					
spółki partnerships and companies	11930	14116	14740	15128	1,8
fundacje foundations	203	359	472	496	1,6
stowarzyszenia i organizacje społeczne associations and social organisations	3022	3746	4090	4138	3,4
osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą natural persons conducting economic activity	86663	84406	89109	92130	2,8

^a W podziale na sektory własności dane nie obejmują podmiotów, dla których informacja o formie własności nie występuje w rejestrze REGON.

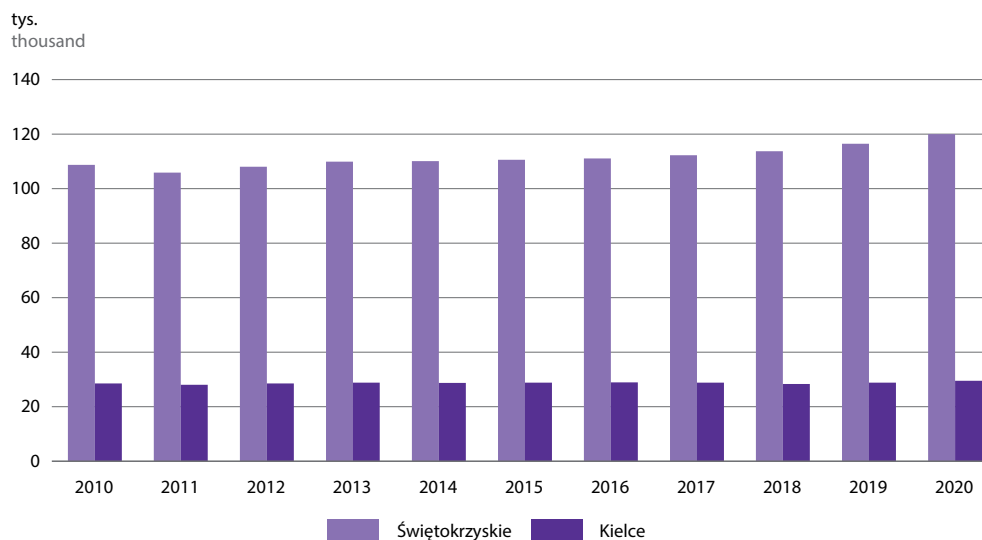
^a In division by ownership sectors, data do not include entities for which information on the ownership form does not exist in the REGON register.

Wykres 45. Podmioty gospodarki narodowej

Stan w dniu 31 grudnia

Chart 45. Entities of the national economy

As of 31 December

Większość podmiotów skoncentrowana była w północnej części województwa. Na koniec 2020 r. na terenie podregionu kieleckiego siedzibę miało 68,3% ich ogółu, podczas gdy w sandomiersko-jędrzejowskim – 31,7%. Najwięcej podmiotów zlokalizowanych było w mieście Kielce, na które przypadało 24,5% wszystkich podmiotów zarejestrowanych w województwie. Wysokim udziałem charakteryzowały się także powiaty kielecki (16,0%) oraz ostrowiecki (8,7%).

Wzrost liczby podmiotów w stosunku do roku poprzedniego odnotowano we wszystkich powiatach, przy czym najszybciej przybywało ich w kieleckim (o 5,0%), kazimierskim (o 4,1%), a także w jędrzejowskim i włoszczowskim (po 3,8%) Najwolniejszy wzrost wystąpił w powiecie ostrowieckim (o 1,9%).

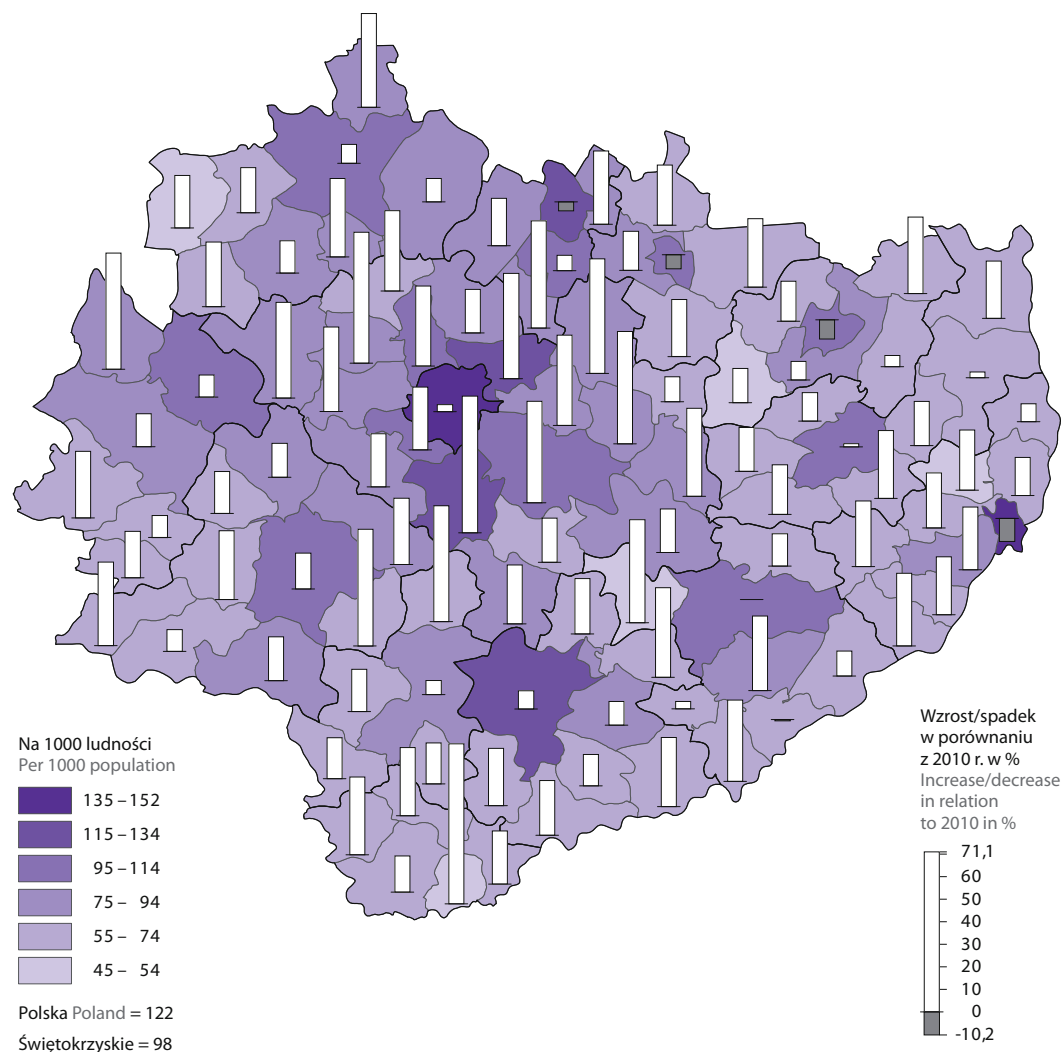
Liczba podmiotów gospodarki narodowej w przeliczeniu na 1000 ludności w województwie świętokrzyskim na koniec 2020 r. wyniosła 98. Największym poziomem tego wskaźnika charakteryzowały się miasto Kielce (152) oraz powiaty skarżyski (109) i ostrowiecki (97). Najmniej podmiotów na 1000 mieszkańców odnotowano w powiatach: kazimierskim (62), opatowskim (72) i pińczowskim (73). W przekroju gmin największą liczbą podmiotów gospodarki narodowej na 1000 mieszkańców (poza Kielcami pełniącymi funkcję miasta na prawach powiatu) charakteryzowały się: Sandomierz (138), Skarżysko-Kamienna (121) i Maśłów (119). Najniższe wskaźniki osiągnęły gminy: Waśniów (45), Bejsce i Szydłów (po 52) oraz Wilczyce (53).

Mapa 39. Podmioty gospodarki narodowej w 2020 r.

Stan w dniu 31 grudnia

Map 39. Entities of the national economy in 2020

As of 31 December

W 2020 r. do rejestru REGON wpisanych zostało 8526 nowych podmiotów, tj. o 9,8% mniej niż na przestrzeni 2019 r. Do spadku liczby nowo zarejestrowanych podmiotów przyczyniły się w głównym stopniu osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą, stanowiące najliczniejszą grupę. W 2020 r. wpisano 7,4 tys. osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą (o 7,5% mniej niż rok wcześniej). Mniej niż w 2019 r. wpisów odnotowano również w przypadku spółek (o 5,7%). Znacznie zmalała liczba nowo zarejestrowanych spółek cywilnych (o 11,0%). Nieco mniejszy spadek dotyczył spółek handlowych (o 4,5%).

W 2020 r. wykreślono z rejestru REGON 4625 podmiotów, tj. o 24,9% mniej niż na przestrzeni 2019 r. Spadek ten to przede wszystkim efekt znacznie mniejszej liczby wyrejestrowanych osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą, których wykreślono o 26,9% mniej niż przed rokiem. Ubytek odnotowano również wśród spółdzielni oraz spółek cywilnych, gdzie liczba wykreśleń zmniejszyła się odpowiednio o 31,2% i 4,6% w porównaniu z ubiegłym rokiem. Pomimo ogólnego spadku liczby wyrejestrowanych podmiotów w województwie, liczba wykreślonych spółek zwiększyła się o 30,5%.

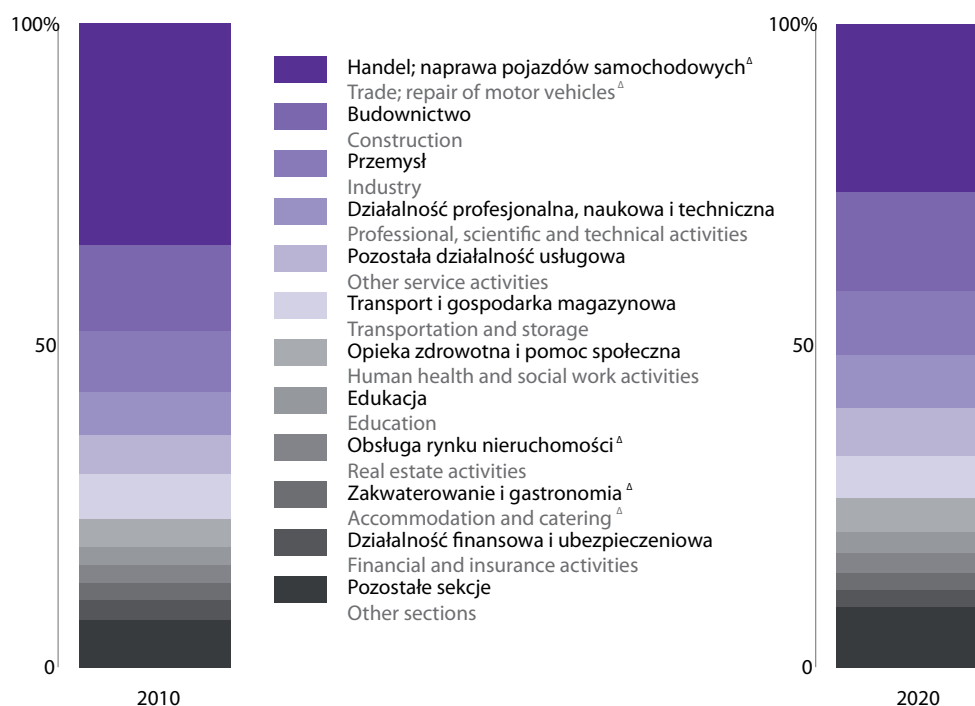
W przekroju sekcji na koniec 2020 r. najczęściej podmiotów gospodarki narodowej specjalizowało się w handlu; naprawie pojazdów samochodowych (26,2% ogółu), jednak w stosunku do 2010 r. ich udział znacznie się zmniejszył (o 8,1 p.proc.). Wzrost odnotowano w budownictwie (zajmującym 2. miejsce pod względem liczebności). Podmioty prowadzące głównie taką działalność stanowiły 15,3% ogółu (w 2010 r. 13,3%). Zwiększył się także m.in. udział przemysłu (z 9,6% do 10,1%), działalności profesjonalnej, naukowej i technicznej (z 6,7% do 8,1%) oraz pozostałej działalności usługowej (z 6,0% do 7,6%).

Wykres 46. Podmioty gospodarki narodowej według wybranych sekcji PKD

Stan w dniu 31 grudnia

Chart 46. Entities of the national economy by selected PKD sections

As of 31 December

Wśród podmiotów gospodarki narodowej wpisanych do rejestru w województwie świętokrzyskim dominowały osoby fizyczne. Na przestrzeni roku podmiotów o tej formie prawnej przybyło o 3,4%. W rezultacie ich udział minimalnie się zwiększył. Na koniec 2020 r. stanowiły one 76,7% ogółu podmiotów gospodarki narodowej, wobec 76,5% rok wcześniej. W stosunku do 2010 r. ich udział uległ jednak zmniejszeniu (z 79,7%). Odmianą tendencję odnotowano w grupie spółek handlowych (7,3 tys.), których było więcej o 54% niż 10 lat wcześniej. Na koniec 2020 r. stanowiły one 6,1% ogółu podmiotów gospodarki narodowej, podczas gdy w 2010 r. – 4,4%. Wśród spółek handlowych przeważały spółki z o.o., a ich udział wzrósł w tym okresie z 3,3% do 4,7%. Najliczniejszą grupę wśród osób prawnych i jednostek organizacyjnych nieposiadających osobowości prawnej stanowiły spółki cywilne. Podobnie jak rok wcześniej ich liczba nieznacznie się zwiększyła (o 0,6%), jednak udział w ogólnej liczbie podmiotów był mniejszy i wyniósł 6,4%, wobec 6,6% na koniec 2019 i 2010 r.

Biorąc pod uwagę rodzaj kapitału zarejestrowanego w spółkach handlowych dominował kapitał prywatny krajowy, który na koniec 2020 r. zadeklarowano w 6,4 tys. podmiotów (90,4% sumy kapitałów). Na przestrzeni dziesięciu lat udział takich firm wyraźnie się zwiększył (na koniec 2010 r. było ich 85,2%). Spadek wystąpił przede wszystkim w grupie spółek handlowych z kapitałem zagranicznym. Na koniec 2020 r. stanowiły one 7,4% ogółu, tj. o 3,5 p.proc. mniej niż dziesięć lat wcześniej. Kolejne miejsca zajęły spółki handlowe o kapitale: samorządu terytorialnego (1,2% – o 0,5 p.proc. mniej niż w 2010 r.), państwo-

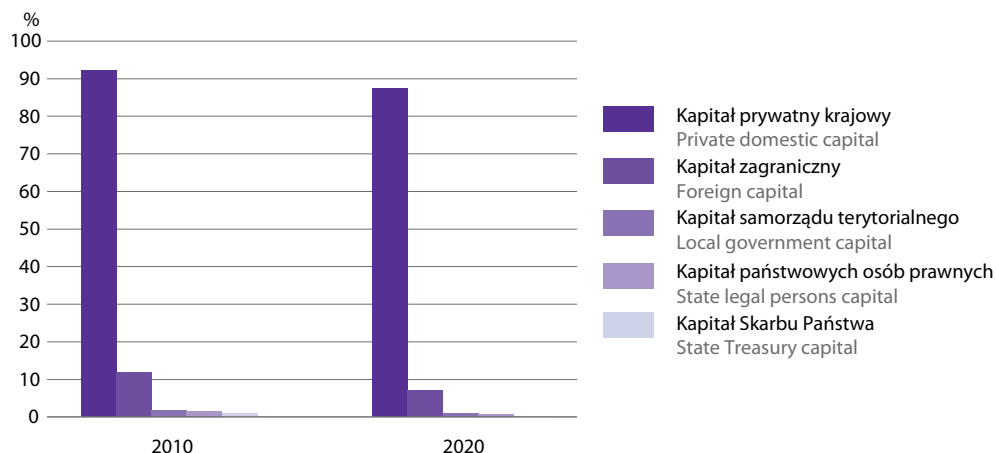
wych osób prawnych (0,7% – o 0,7 p.proc. mniej niż w 2010 r.) oraz Skarbu Państwa (0,3% – o 0,6 p.proc. mniej niż w 2010 r.).

Wykres 47. Udział spółek z udziałem poszczególnych rodzajów kapitału w liczbie spółek handlowych ogółem^a (w %)

Stan w dniu 31 grudnia

Chart 47. Share of companies with the share of particular types of capital in the total number of commercial companies^a (in %)

As of 31 December

a Danych dotyczących liczby spółek według rodzaju kapitału nie należy sumować na „ogółem”, ponieważ ujmują one spółki według występowania w nich każdego rodzaju kapitału, a nie kapitału przeważającego.

a Data concerning number of entities by type of capital should not be summed up to “total” because they include companies by all types of capital, not the predominant one.

Najliczniejszą grupą spółek handlowych były podmioty specjalizujące się w handlu; naprawie pojazdów samochodowych. Ich udział znacznie się jednak zmniejszył. Na koniec 2020 r. wyniósł 21,6% ogółu, podczas gdy 10 lat wcześniej było to 33,5%. Na przestrzeni dziesięciu lat wyraźnie obniżył się także odsetek spółek handlowych prowadzących działalność głównie w przetwórstwie przemysłowym (z 19,4% do 14,1%) oraz budownictwie (z 15,0% do 13,8%), natomiast wzrósł w działalności profesjonalnej, naukowej i technicznej (z 6,5% do 12,1%) i obsłudze rynku nieruchomości (z 4,1% do 5,4%).

Działalność badawcza i rozwojowa oraz innowacyjna

Research and development as well as innovation activity

Na przestrzeni lat 2010-2019 zaangażowanie przedsiębiorstw z województwa świętokrzyskiego w działalność badawczą i rozwojową oraz innowacyjną pozostawało na jednym z najniższych poziomów w kraju. W 2019 r. niższą niż w województwie świętokrzyskim intensywność prac B+R odnotowano jedynie w lubuskim, a na niewiele wyższym poziomie w opolskim. W latach 2017-2019, podobnie jak w okresach wcześniejszych, aktywność innowacyjna przedsiębiorstw w województwie świętokrzyskim kształtowała się poniżej średniej krajowej. Mniej niż w województwie świętokrzyskim przedsiębiorstw przemysłowych wprowadziło innowacje, tj. nowe lub ulepszone produkty lub procesy biznesowe w województwach: kujawsko-pomorskim, lubuskim i zachodnio-pomorskim, a usługowych – w województwach: kujawsko-pomorskim, lubuskim, opolskim i podlaskim.

Na przestrzeni lat 2010-2019 pomimo okresowych wahań, nastąpił wzrost nakładów na działalność badawczą i rozwojową. Ich struktura nie uległa zasadniczym zmianom. W nakładach według rodzajów kosztów dominowały nakłady bieżące. Wśród sektorów wykonawczych najwyższymi nakładami wewnętrznymi na działalność badawczo-rozwojową charakteryzował się sektor przedsiębiorstw, a następnie szkolnictwa wyższego. Głównymi sektorami finansującymi działalność B+R pozostawał sektor rządowy oraz sektor przedsiębiorstw. Jednocześnie w analogicznym okresie odnotowano spadek nakładów na działalność innowacyjną.

Przychody ze sprzedaży produktów nowych lub ulepszonych stanowiły niewielki odsetek przychodów ogółem w przedsiębiorstwach województwa świętokrzyskiego. W 2019 r. niższy udział przychodów ze sprzedaży produktów nowych lub ulepszonych, wprowadzonych na rynek w latach 2017-2019, w przypadku przedsiębiorstw przemysłowych odnotowano jedynie w województwie warmińsko-mazurskim, natomiast w przypadku przedsiębiorstw usługowych niższy udział osiągnęły firmy z województwa opolskiego i podlaskiego.

Działalność badawcza i rozwojowa (B+R) jest to ogół działań polegających na prowadzeniu i wspieraniu badań naukowych i prac rozwojowych. Jest to praca twórcza, prowadzona w sposób metodyczny, podejmowana w celu zwiększenia zasobów wiedzy, w tym wiedzy o człowieku, kulturze i społeczeństwie oraz w celu tworzenia nowych zastosowań dla wiedzy już istniejącej.

Nakłady wewnętrzne na działalność B+R to wartość prac badawczych i rozwojowych danej jednostki wykonanych przez jej własne zaplecze badawcze, niezależnie od źródeł ich finansowania.

Tablica 32.
Table 32.

Wybrane dane z zakresu działalności badawczej i rozwojowej

Selected research and development data

Wyszczególnienie Specification	2010		2015		2018		2019	
	Świętokrzyskie	Polska Poland	Świętokrzyskie	Polska Poland	Świętokrzyskie	Polska Poland	Świętokrzyskie	Polska Poland
Nakłady wewnętrzne na działalność B+R (ceny bieżące) Intramural expenditure on R&D (current prices)								
ogółem w mln zł total in PLN millions	167,9	10416,2	261,0	18060,7	280,7	25647,8	280,3	30284,8
relacja do PKB w % relation to GDP in %	0,45	0,72	0,61	1,00	0,56	1,21	0,53	1,32

Tablica 32. Wybrane dane z zakresu działalności badawczej i rozwojowej (dok.)
 Table 32. Selected research and development data (cont.)

Wyszczególnienie Specification	2010		2015		2018		2019	
	Święto- krzyskie	Polska Poland	Święto- krzyskie	Polska Poland	Święto- krzyskie	Polska Poland	Święto- krzyskie	Polska Poland
na 1 mieszkańca w zł per capita in PLN	130,6	270,4	207,1	469,7	225,6	667,7	226,6	788,9
na 1 pracującego ^a w działalności B+R w tys. zł per employed per- son ^a in R&D in PLN thousands	111,4	80,3	158,1	114,4	123,7	126,0	112,0	141,0
Liczba podmiotów w działalności B+R Number of entities in R&D	33	1767	107	4427	113	5779	105	5863

a W osobach; w latach 2010 i 2015 – na 1 zatrudnionego.
 a In persons; in 2010 and 2015 – per employee.

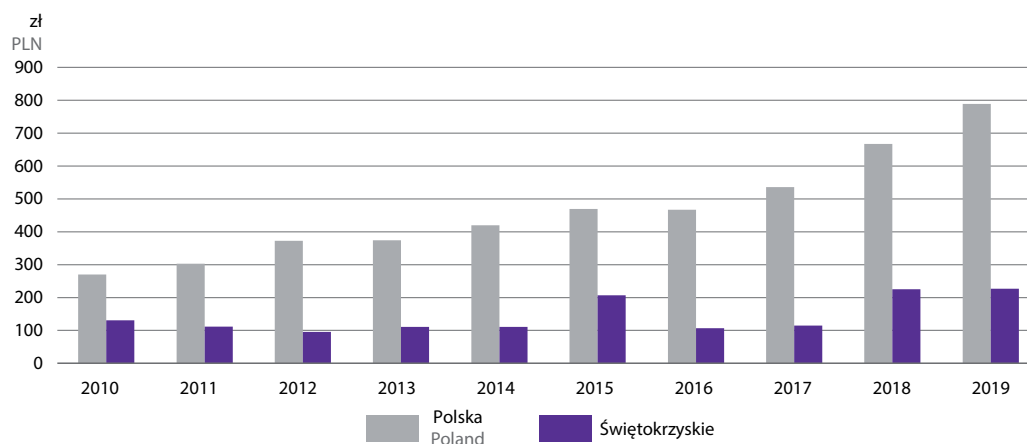
Nakłady wewnętrzne na działalność B+R w województwie świętokrzyskim w 2019 r. wyniosły 280,3 mln zł i były niższe w porównaniu z poprzednim rokiem o 0,1%, natomiast w relacji do 2010 r. wzrosły o 66,9%. W 2019 r. nakłady poniesione w województwie stanowiły 0,9% nakładów w skali kraju, podczas gdy w 2018 r. osiągnęły 1,1%, a w 2010 r. 1,6%.

Na tle Polski intensywność prac B+R w województwie świętokrzyskim mierzona udziałem nakładów na działalność B+R w PKB województwa wahała się od 0,45% w 2010 r. przez 0,56% w 2018 r. do 0,53% w 2019 r. (w Polsce intensywność prac B+R zwiększyła się z 0,72% w 2010 r. przez 1,21% w 2018 r. do 1,32% w 2019 r.). W czołówce województw, które notowały najwyższą intensywność prac B+R od lat plasują się: małopolskie, mazowieckie i pomorskie. W 2019 r. intensywność prac B+R we wskazanych województwach wyniosła kolejno: 2,23%, 2,08% i 1,69%. Z kolei podobnie niską intensywność prac B+R jak świętokrzyskie wykazały województwa lubuskie i opolskie – w 2019 r. odpowiednio: 0,48% i 0,55%.

W 2019 r. nakłady na działalność badawczą i rozwojową w przeliczeniu na 1 mieszkańca osiągnęły 226,6 zł, co oznacza wzrost w relacji do stanu z 2018 r. o 0,4%, natomiast w porównaniu z 2010 r. o 73,5%. Nakłady na działalność badawczą i rozwojową per capita w województwie świętokrzyskim stanowiły w 2019 r. 28,7% nakładów na B+R poniesionych średnio na 1 mieszkańca w Polsce, wobec 33,8% w 2018 r. i 48,3% w 2010 r. Nakłady na działalność B+R per capita w województwie świętokrzyskim od lat pozostają jednymi z najniższych w kraju. W 2019 r. były najmniejsze, a na kolejnych lokatach uplasowały się w województwach zachodniopomorskim (299,7 zł) i lubuskim (231,9 zł). Z kolei grupie województw z najwyższymi nakładami na działalność B+R od lat przewodzą mazowieckie i małopolskie, gdzie w 2019 r. nakłady per capita wyniosły odpowiednio 2012,3 zł oraz 1213,8 zł.

Wykres 48. Nakłady wewnętrzne na działalność badawczą i rozwojową na 1 mieszkańca

Chart 48. Intramural expenditure on research and development per capita

Na przestrzeni lat 2010-2019 w strukturze nakładów wewnętrznych na działalność B+R według rodzajów kosztów niezależnie od lokalizacji terytorialnej dominowały nakłady bieżące. W województwie świętokrzyskim w 2019 r. stanowiły 75,3% (211,0 mln zł) wszystkich nakładów wewnętrznych poniesionych na badania naukowe i prace rozwojowe (w 2010 r. 73,7%, w 2015 r. 52,0%, w 2018 r. 62,8%). Pozostały odsetek stanowiły nakłady inwestycyjne. W kraju udział nakładów bieżących wahał się od 74,3% w 2010 r. do 82,4% w 2019 r.

Biorąc pod uwagę sektory wykonawcze najwyższymi nakładami wewnętrznymi na działalność badawczo-rozwojową charakteryzował się sektor przedsiębiorstw, który przeznaczył w 2019 r. na prowadzenie badań naukowych i prac rozwojowych 160,0 mln zł (mniej o 19,0% w stosunku do 2018 r., ale więcej o 171,6% niż w 2010 r.). Stanowiło to 57,1% nakładów brutto województwa na działalność B+R w 2019 r., wobec 70,4% w 2018 r., 43,9% w 2015 r. i 35,1% w 2010 r. W kraju udział nakładów sektora przedsiębiorstw stanowił od 26,6% w 2010 r. do 62,8% w 2019 r. nakładów brutto ogółem na działalność B+R. Na drugiej lokacie uplasował się sektor szkolnictwa wyższego, którego udział w nakładach na działalność badawczo-rozwojową w 2019 r. w województwie świętokrzyskim osiągnął 40,1%, wobec 28,6% w 2018 r. (w kraju – 35,6% w 2019 r., wobec 31,7% w 2018 r.).

Zarówno w województwie świętokrzyskim, jak i w kraju, głównymi sektorami finansującymi działalność B+R pozostają sektor rządowy oraz sektor przedsiębiorstw.

Tablica 33. Nakłady wewnętrzne na działalność badawczą i rozwojową według źródeł finansowania (ceny bieżące)

Table 33. Intramural expenditure on research and development by source of funds (current prices)

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2018	2019
	w mln zł in million PLN			
Ogółem Total	167,9	261,0	280,7	280,3
sektor finansujący: funding sector:				
Rządowy Government	100,1	125,8	117,1	122,4
Przedsiębiorstw Business enterprise	30,1	65,5	137,2	112,7

Tablica 33. Nakłady wewnętrzne na działalność badawczą i rozwojową według źródeł finansowania (ceny bieżące) (dok.)

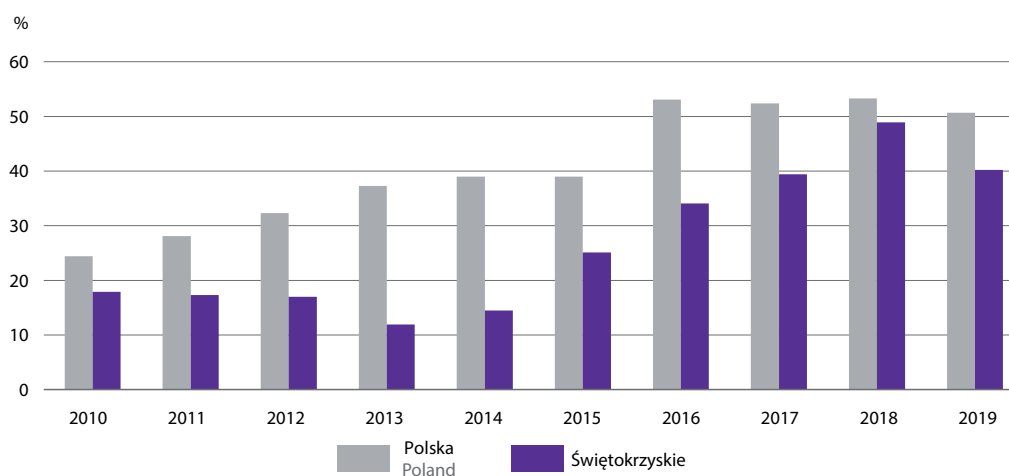
Table 33. Intramural expenditure on research and development by source of funds (current prices) (cont.)

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2018	2019
	w mln zł in million PLN			
Szkolnictwa wyższego Higher education	.	.	.	.
Prywatnych instytucji niekomercyjnych Private non-profit	.	.	.	.
Zagranica Rest of the world	36,8	.	24,2	40,7

W 2019 r. środki sektora rządowego oraz sektora przedsiębiorstw stanowiły odpowiednio 43,7% oraz 40,2% (wobec w 2018 r. 41,7% oraz 48,9%, a w 2010 r. 59,6% i 17,9%) wszystkich nakładów wewnętrznych poniesionych na prowadzenie badań naukowych i prac rozwojowych w województwie. W mniejszym zakresie działalność B+R finansowała zagranica (w 2019 r. 14,5%, wobec 8,6% w 2018 r. i 21,9% w 2010 r.). W kraju głównym sektorem finansującym działalność B+R w 2019 r. pozostał sektor przedsiębiorstw, a w drugiej kolejności sektor rządowy, których środki stanowiły odpowiednio 50,7% oraz 38,8% (wobec w 2018 r. 53,3% oraz 35,4%) wszystkich nakładów wewnętrznych poniesionych na prowadzenie badań naukowych i prac rozwojowych.

Wykres 49. Środki pochodzące z sektora przedsiębiorstw finansujące działalność B+R

Chart 49. Funds from the business enterprise sector financing R&D

Personel wewnętrzny B+R są to osoby pracujące (zatrudnieni, pracujący właściciele oraz nieodpłatnie pomagający członkowie ich rodzin) w jednostce statystycznej, które wnoszą wkład w wewnętrzną działalność badawczą i rozwojową tej jednostki.

Ekwiwalenty pełnego czasu pracy (EPC) są to jednostki przeliczeniowe służące do ustalenia liczby osób faktycznie zaangażowanych w działalność B+R. Jeden EPC oznacza jeden osoborok poświęcony wyłącznie na działalność badawczą i rozwojową.

W 2019 r. w działalność badawczo-rozwojową zaangażowanych było w województwie świętokrzyskim 3177 osób, co oznacza wzrost w porównaniu do 2018 r. o 6,4%. W kraju zaangażowanie wyniosło

w 2019 r. 271025 osób i było wyższe w porównaniu z 2018 r. o 1,8%. Podobnie, jak przed rokiem pracujący w województwie świętokrzyskim stanowili niewiele ponad 1% zbiorowości w kraju.

W województwie świętokrzyskim w 2019 r. rzeczywiste zaangażowanie personelu B+R w prowadzone badania naukowe i prace rozwojowe wyniosło 1532,8 ekwiwalentów pełnego czasu pracy (EPC) i wzrosło w skali roku o 8,5%. W kraju rzeczywiste zaangażowanie personelu B+R osiągnęło 164006,0 EPC i w analogicznym okresie zwiększyło się o 1,2%. Rzeczywiste zaangażowanie personelu w prace B+R w województwie świętokrzyskim należy od lat do najniższych w kraju. W 2019 r. niższe odnotowano jedynie w lubuskim (1193,3 EPC).

Podobnie jak w kraju działalność B+R była realizowana w województwie, przede wszystkim przez personel wewnętrzny (pracujących), który stanowił w 2019 r. 78,8% personelu B+R wyrażonego w osobach oraz 87,9% – w EPC (w 2018 r. udziały te wyniosły odpowiednio 76,0% i 87,1%). W kraju personel wewnętrzny (pracujący) stanowił 79,3% personelu B+R wyrażonego w osobach oraz 83,3% – w EPC (w 2018 r. udziały te wyniosły kolejno 76,5% i 81,1%).

Tablica 34.
Table 34.

Wybrane dane dotyczące personelu wewnętrznego B+R
Selected data on internal R&D personnel

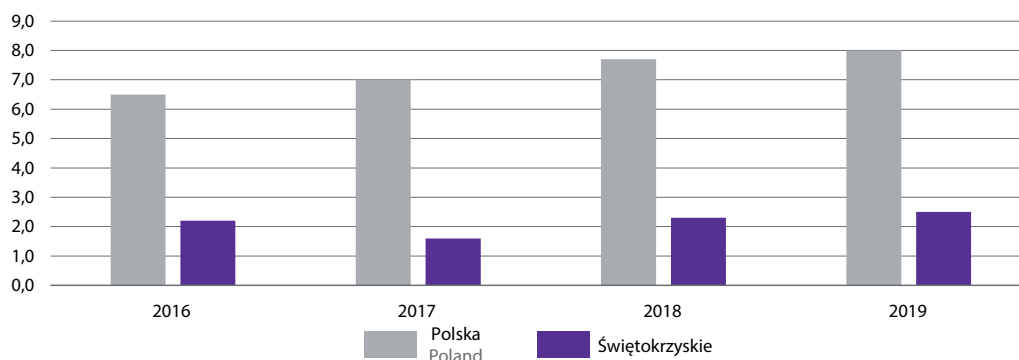
Wyszczególnienie Specification	2016		2017		2018		2019	
	Święto- krzyskie	Polska Poland	Święto- krzyskie	Polska Poland	Święto- krzyskie	Polska Poland	Święto- krzyskie	Polska Poland
Personel wewnętrzny B+R ^a Internal R&D personnel ^a	1228,1	111789,3	917,6	121427,6	1230,9	131360,5	1346,9	136563,8
Personel wewnętrzny B+R ^a na 1000 aktywnych zawodowo ^b Internal R&D ^a personela per 1000 economically active population ^b	2,2	6,5	1,6	7,0	2,3	7,7	2,5	8,0
Badacze ^a na 1000 aktywnych zawodowo ^b Researchers ^a per 1000 economically active population ^b	1,9	5,1	1,4	5,6	1,8	5,8	1,8	5,9
Udział personelu wewnętrznego B+R ^c w ludności aktywnej zawodowo ^b w % Share of internal R&D personnel ^c in economically active population ^b in %	0,30	0,99	0,33	1,09	0,42	1,19	0,47	1,25
Udział personelu wewnętrznego B+R ^c w pracujących ogółem ^d w % Share of internal R&D personnel ^c in total employment ^d in %	0,33	1,05	0,35	1,14	0,45	1,24	0,49	1,31

a W ekwiwalentach pełnego czasu pracy (EPC). b Aktywni zawodowo (wszystkie osoby pracujące oraz uznane za bezrobotne) – na podstawie Badania Aktywności Ekonomicznej Ludności – przeciętne w roku. c W osobach. d Pracujący – na podstawie Badania Aktywności Ekonomicznej Ludności – przeciętne w roku.

a In full time equivalent (FTE). b Economically active persons (all persons employed and presumed unemployed) – based on the Labour Force Survey – annual averages. c In persons. d Employed persons – based on the Labour Force Survey – annual averages.

W 2019 r. w województwie świętokrzyskim na 1000 osób aktywnych zawodowo przypadało 2,5 pracujących z personelu wewnętrznego w B+R (w EPC), podczas gdy w 2018 r. 2,3. Biorąc pod uwagę personel wewnętrzny w Polsce na 1000 aktywnych zawodowo w 2019 r. przypadało 8,0 pracujących w B+R (w EPC), wobec 7,7 w 2018 r. W 2019 r. niższy wskaźnik niż w województwie świętokrzyskim odnotowano jedynie w lubuskim (2,4).

Wykres 50. Personel wewnętrzny B+R^a na 1000 osób aktywnych zawodowo^b
Chart 50. Internal R&D personnel^a per 1000 economically active persons^b

a W ekwiwalentach pełnego czasu pracy (EPC). b Do obliczenia relacji przyjęto za podstawę (mianownik) liczbę aktywnych zawodowo i pracujących na podstawie Badania Aktywności Ekonomicznej Ludności (BAEL) — przeciętne w roku.

a In full time equivalent (FTE). b For calculating the ratios, as the base (denominator) numbers of economically active and employed persons were adopted on the basis of the Labour Force Survey (LFS) — annual averages.

W 2019 r. w strukturze osób zaangażowanych w działalność B+R według realizowanej funkcji dominowali badacze, którzy stanowili odpowiednio 74,1% personelu wewnętrznego wyrażonego w osobach (wobec 78,5% przed rokiem) oraz 74,4% personelu zewnętrznego. W ekwiwalentach pełnego czasu pracy udziały badacze wyniosły 72,9% pracujących w B+R oraz 83,9% współpracowników zewnętrznym (w 2018 r. odpowiednio: 77,7% i 85,6%). Podobnie w kraju, w 2019 r. w strukturze osób zaangażowanych w działalność B+R dominowali badacze, którzy stanowili odpowiednio 71,3% i 73,6% personelu wewnętrznego i zewnętrznego B+R wyrażonego w osobach (wobec 74,1% i 67,1% w 2018 r.). W EPC udziały te wyniosły 73,1% pracujących w B+R oraz 76,3% współpracowników zewnętrznym (w 2018 r. odpowiednio: 75,1% i 62,5%).

W 2019 r. w województwie świętokrzyskim w strukturze osób pracujących w działalności B+R według sektorów wykonawczych dominowały dwa sektory, tj. przede wszystkim sektor szkolnictwa wyższego, a następnie sektor przedsiębiorstw. Odsetek osób pracujących w działalności B+R w tych sektorach niósł odpowiednio 51,2% i 35,3% ogólnej liczby pracujących w działalności B+R (w 2018 r. odpowiednio: 50,7% i 34,9%). Liczba osób w sektorze szkolnictwa wyższego wzrosła w stosunku do 2018 r. o 11,2%, natomiast w sektorze przedsiębiorstw o 11,6%. W kraju sytuacja była odwrotna, w strukturze osób pracujących w 2019 r. w działalności B+R według sektorów wykonawczych dominował sektor przedsiębiorstw, a sektor szkolnictwa wyższego uplasował się na drugiej lokacie. Pracujący w działalności B+R w sektorze przedsiębiorstw stanowili 50,2% ogólnej liczby pracujących w działalności B+R, a w sektorze szkolnictwa wyższego – 46,8% (w 2018 r. kolejno: 48,3% oraz 48,2%). Liczba osób w sektorze przedsiębiorstw w stosunku do poprzedniego roku zwiększyła się o 9,5%, natomiast w sektorze szkolnictwa wyższego wzrosła o 2,6%.

Po uwzględnieniu rzeczywistego zaangażowania osób pracujących w działalność badawczo-rozwojową, w województwie świętokrzyskim najwyższą wartość ekwiwalentu pełnego czasu pracy odnotowano w sektorze szkolnictwa wyższego (677,8 EPC), a następnie w sektorze przedsiębiorstw (559,3 EPC). W porównaniu z 2018 r. EPC w sektorze szkolnictwa wyższego wzrósł o 10,4%, natomiast w sektorze przedsiębiorstw zwiększył się o 10,0%. W kraju w 2019 r. EPC w sektorze szkolnictwa wyższego osiągnął 55472,8 i był o 6,6% wyższy niż w 2018 r., podczas gdy w sektorze przedsiębiorstw EPC wzrósł w skali roku o 3,0%

do 77849,0. Podobnie jak w przypadku powyżej analizowanych zagadnień, omawiane wskaźniki województwa świętokrzyskiego były jednymi z najniższych w kraju.

Działalność innowacyjna obejmuje wszystkie działania o charakterze rozwojowym, finansowym i komercyjnym podejmowane przez przedsiębiorstwo, których zamierzonym celem jest innowacja. Działalność innowacyjna obejmuje także działalność badawczą i rozwojową (B+R), która nie jest bezpośrednio związana z tworzeniem konkretnej innowacji.

Badania dotyczące innowacji prowadzone są w dwóch grupach: wśród przedsiębiorstw przemysłowych oraz wśród przedsiębiorstw wybranych działów PKD w sektorze usług. Badaniami tymi objęte są przedsiębiorstwa, w których liczba pracujących przekracza 9 osób.

W województwie świętokrzyskim w latach 2017–2019 aktywność innowacyjną (tj. wdrożenie innowacji produktowych lub procesów biznesowych, bądź prowadzenie działalności innowacyjnej zaniechanej lub niezakończonych) wykazało 20,0% przedsiębiorstw przemysłowych oraz 6,4% usługowych (w latach 2016–2018 odpowiednio 21,9% firm przemysłowych i 10,7% usługowych). W kraju w latach 2017–2019 udział aktywnych innowacyjnie przedsiębiorstw przemysłowych wyniósł 21,7%, a usługowych 13,7% (w latach 2016–2018 odpowiednio: 26,1% i 21,0%). Niższe niż w województwie świętokrzyskim udziały aktywnych innowacyjnie przedsiębiorstw przemysłowych odnotowano w województwach: pomorskim (19,1%), kujawsko-pomorskim (18,8%), lubelskim (18,7%), lubuskim (17,2%) i zachodniopomorskim (15,6%), natomiast przedsiębiorstw usługowych w województwach lubuskim (5,4%) i kujawsko-pomorskim (4,6%). Z kolei największy odsetek przedsiębiorstw przemysłowych aktywnych innowacyjnie występował w województwie podlaskim (30,7%), natomiast jednostek usługowych w województwie małopolskim (20,0%).

W latach 2017–2019 innowacje (nowe lub ulepszone produkty lub procesy biznesowe) w województwie świętokrzyskim wprowadziło 17,1% przedsiębiorstw przemysłowych i 5,8% przedsiębiorstw usługowych, tj. mniej niż w latach 2016–2018, kiedy to wprowadziło je odpowiednio 19,3% i 9,3% badanych przedsiębiorstw. W kraju w latach 2017–2019 innowacje wprowadziło 18,9% przedsiębiorstw przemysłowych i 11,9% przedsiębiorstw usługowych (w latach 2016–2018 odpowiednio 24,0% i 19,6% badanych przedsiębiorstw). Mniej przedsiębiorstw przemysłowych niż w województwie świętokrzyskim wprowadziło innowacje w województwach: kujawsko-pomorskim (16,3%), lubuskim (16,0%) i zachodniopomorskim (14,5%), a usługowych – w województwach: kujawsko-pomorskim (5,3%), lubuskim (4,3%), opolskim (4,1%) i podlaskim (2,5%). Najwyższe odsetki odnotowano natomiast w przypadku przedsiębiorstw przemysłowych w województwie podkarpackim (23,8%), a usługowych – w małopolskim (17,2%).

W latach 2017–2019 podobnie, jak w okresach poprzednich w województwie świętokrzyskim zarówno innowacje produktowe, jak i innowacje procesów biznesowych częściej wprowadzały przedsiębiorstwa przemysłowe niż usługowe (odpowiednio 11,4% i 15,1%, wobec 1,7% i 5,4% w przypadku przedsiębiorstw usługowych). Podobną prawidłowość odnotowano w kraju, przy czym 13,6% przedsiębiorstw przemysłowych wprowadziło innowacje produktowe, a 15,3% innowacje procesów biznesowych, natomiast 6,3% przedsiębiorstw usługowych wprowadziło innowacje produktowe, a 10,3% innowacje procesów biznesowych.

Tablica 35.
Table 35.

Przedsiębiorstwa innowacyjne według rodzajów wprowadzonych innowacji
Innovative enterprises by types of introduced innovations

Wyszczególnienie Specification	2008-2010	2013-2015	2016-2018	2017-2019	2017-2019 Polska Poland
	w % ogółu przedsiębiorstw in % of total enterprises				
Przedsiębiorstwa przemysłowe, które wprowadziły innowacje produktowe lub procesów biznesowych ^a Industrial enterprises, which introduced product or business process ^a innovations	16,5	13,7	19,3	17,1	18,9
nowe lub ulepszone produkty new or improved products	11,3	9,6	15,5	11,4	13,6
nowe lub ulepszone procesy biznesowe ^a new or improved business processes ^a	13,7	9,5	15,3	15,1	15,3
Przedsiębiorstwa usługowe, które wprowadziły innowacje produktowe lub procesów biznesowych ^a Service enterprises, which introduced product or business process ^a innovations	11,4	9,2	9,3	5,8	11,9
nowe lub ulepszone produkty new or improved products	4,7	5,3	2,2	1,7	6,3
nowe lub ulepszone procesy biznesowe ^a new or improved business processes ^a	8,4	5,6	8,4	5,4	10,3

a W latach 2008–2010, 2013–2015, 2015–2017 dane dotyczą innowacji procesowych, a od 2018 r. – procesów biznesowych.
a In 2008–2010, 2013–2015, 2015–2017, the data relate to process innovations, from 2018 – business innovations.

W latach 2017-2019 w województwie świętokrzyskim w ramach innowacji produktowych, nowe lub ulepszone wyroby wprowadziło 10,4% przedsiębiorstw przemysłowych i 1,0% usługowych, natomiast nowe lub ulepszone usługi – 2,1% przedsiębiorstw przemysłowych i 0,8% usługowych. Wskaźniki te były niższe niż przeciętnie w kraju, gdzie w ramach innowacji produktowych, nowe lub ulepszone wyroby wprowadziło 12,5% przedsiębiorstw przemysłowych i 3,1% usługowych, a z kolei nowe lub ulepszone usługi – 3,9% przedsiębiorstw przemysłowych i 4,7% usługowych.

Innowacje procesów biznesowych w latach 2017-2019 w województwie świętokrzyskim wdrożyło 15,1% przedsiębiorstw przemysłowych oraz 5,4% przedsiębiorstw usługowych. Przedsiębiorstwa przemysłowe najczęściej wprowadzały nowe lub ulepszone metody wytwarzania produktów (9,3%), a podmioty usługowe – nowe lub ulepszone: metody przetwarzania informacji lub komunikacji (4,8%), metody z zakresu logistyki, dostaw lub dystrybucji (4,6%) oraz metody księgowania lub inne czynności administracyjne (4,3%). Podobnie, jak w przypadku innowacji produktowych, innowacje procesów biznesowych były wdrażane w województwie świętokrzyskim w mniejszym zakresie niż przeciętnie w kraju. W Polsce innowacje procesów biznesowych wdrożyło 15,3% przedsiębiorstw przemysłowych oraz 10,3% przedsiębiorstw usługowych. Przedsiębiorstwa przemysłowe najczęściej wprowadzały nowe lub ulepszone metody wytwarzania produktów (9,9%), a podmioty usługowe – nowe lub ulepszone metody podziału zadań, uprawnień decyzyjnych lub zarządzania zasobami ludzkimi (5,7%).

W latach 2017-2019 największy odsetek przedsiębiorstw przemysłowych, które wprowadziły innowacje produktowe lub procesów biznesowych wystąpił w działach: produkcja pojazdów samochodowych, przyczep i naczep, z wyłączeniem motocykli (38,9%), produkcja maszyn i urządzeń gdzie indziej niesklasyfikowana (20,5%), produkcja metali (20,0%) oraz w produkcji wyrobów z drewna oraz korka, z wyłączeniem mebli; produkcji wyrobów ze słomy i materiałów i używanych do wyplatania (17,7%), natomiast najniższy w: produkcji odzieży (2,0%), działalności związanej ze zbieraniem, przetwarzaniem i unieszkodliwianiem odpadów; odzyskiem surowców (3,8%), produkcji artykułów spożywczych (3,9%) oraz naprawie, konserwacji i instalowaniu maszyn i urządzeń (4,3%). Wśród przedsiębiorstw usługowych udział

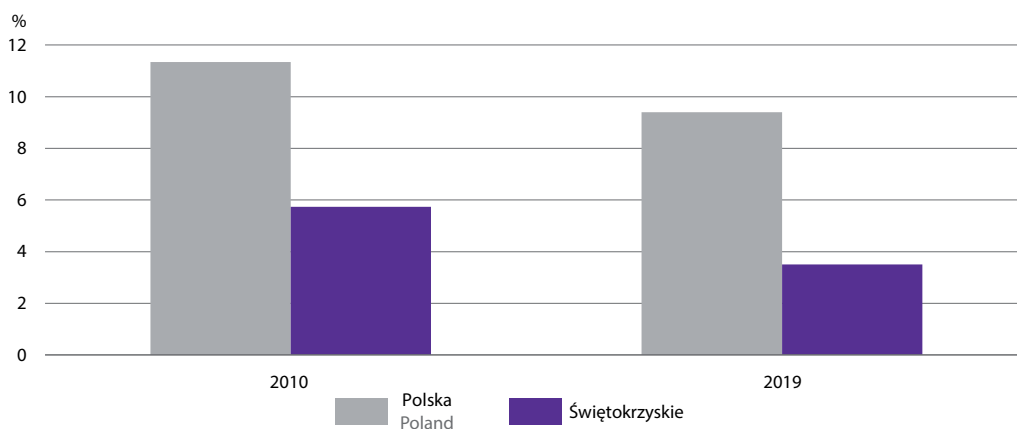
przedsiębiorstw, które wprowadziły innowacje produktowe lub procesów biznesowych najwyższy był w działach: działalność wydawnicza (14,3%) oraz finansowa działalność usługowa, z wyłączeniem ubezpieczeń i funduszy emerytalnych (4,8%), a najniższy – w dziale handel hurtowy, z wyłączeniem handlu pojazdami samochodowymi (1,3%).

Nakłady na działalność innowacyjną poniesione w województwie świętokrzyskim w 2019 r. w przedsiębiorstwach przemysłowych wyniosły 295,0 mln zł i były niższe o 2,8% niż w 2018 r. i o 11,3% niż w 2010 r. W tym samym okresie w kraju nakłady na działalność innowacyjną poniesione w przedsiębiorstwach przemysłowych wyniosły 23178,8 mln zł, a w przedsiębiorstwach usługowych – 15400,8 mln zł. Oznacza to, spadek nakładów krajowych w przedsiębiorstwach przemysłowych w relacji do 2018 r. o 0,9% i w porównaniu z 2010 r. o 2,4%, natomiast nakłady w przedsiębiorstwach usługowych zwiększyły się o 17,6% w relacji do 2018 r. i o 42,6% w porównaniu z 2010 r.

W 2019 r. udział przychodów ze sprzedaży produktów nowych lub ulepszonych, wprowadzonych na rynek w latach 2017-2019, w przychodach ogółem w przedsiębiorstwach przemysłowych wyniósł 3,5%, a usługowych – 0,2% (w kraju odpowiednio 9,3% i 3,0%). Na tle województw udziały przychodów ze sprzedaży produktów nowych lub ulepszonych w przychodach ogółem były jednymi z najmniejszych. W przypadku przedsiębiorstw przemysłowych niższy udział odnotowano jedynie w województwie warmińsko-mazurskim (3,2%), natomiast w przypadku przedsiębiorstw usługowych niższe udziały osiągnęły firmy z województwa podlaskiego (0,1%) i opolskiego (0,0%). Z kolei liderami sprzedaży były firmy przemysłowe w województwach lubuskim (12,1%) i mazowieckim (11,3%), a firmy usługowe – w mazowieckim (4,9%) i łódzkim (2,8%).

Wykres 51. Udział przychodów przedsiębiorstw przemysłowych ze sprzedaży produktów nowych lub ulepszonych w przychodach ze sprzedaży ogółem

Chart 51. Share of revenue of industrial enterprises from sale of new or improved products in total sales revenue

Wykorzystanie technologii informacyjno-komunikacyjnych w przedsiębiorstwach

Using of information and communication technologies in enterprises

W województwie świętokrzyskim w 2020 r. wzrosła liczba przedsiębiorstw wyposażających pracowników w urządzenia przenośne, które pozwalały na mobilny dostęp do internetu oraz przedsiębiorstw posiadających dostęp do internetu. Przedsiębiorstwa coraz chętniej kupowały usługi w chmurze, wśród których najpopularniejsze usługi to email oraz oprogramowanie biurowe.

W porównaniu do 2019 r. wzrosła liczba przedsiębiorstw prowadzących sprzedaż elektroniczną. Sprzedaż elektroniczną prowadzono częściej za pośrednictwem własnych stron internetowych lub aplikacji mobilnych niż internetowych platform handlowych oraz serwisów aukcyjnych.

Coraz powszechniejsze było korzystanie z otwartych danych publicznych, a przedsiębiorstwa wykazywały największe zainteresowanie danymi z kategorii: gospodarka i finanse, transport oraz środowisko.

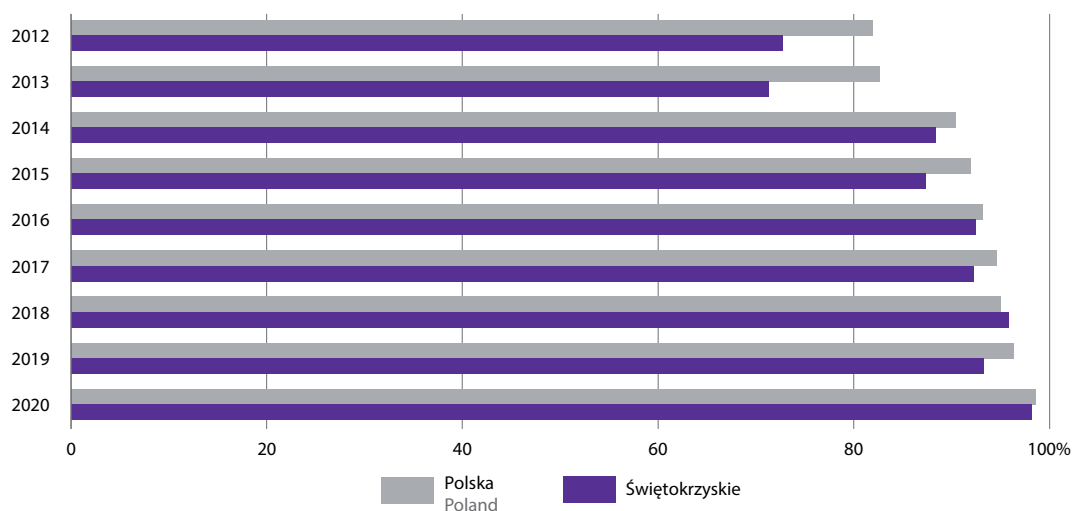
Pod pojęciem **technologii informacyjnych i komunikacyjnych** zwanych zamiennie technologiami informacyjno-telekomunikacyjnymi, teleinformatycznymi lub technikami informacyjnymi kryje się rodzina technologii przetwarzających, gromadzących i przesyłających informacje w formie elektronicznej.

Badanie dotyczące wykorzystania technologii informacyjno-komunikacyjnych w przedsiębiorstwach (SSI-01) obejmuje podmioty, w których liczba pracujących przekracza 9 osób.

W województwie świętokrzyskim w 2020 r. 72,7% przedsiębiorstw wyposażało swoich pracowników w urządzenia przenośne pozwalające na mobilny dostęp do internetu (o 4,7 p.proc. więcej niż w 2019 r.), w kraju było to średnio 78,3% przedsiębiorstw (o 2,1 p.proc. więcej niż w 2019 r.). W kraju było to średnio 78,3% przedsiębiorstw (o 2,1 p.proc. więcej niż w 2019 r.)

W 2020 r. szerokopasmowy dostęp do internetu, posiadało 98,2% przedsiębiorstw w województwie, co w stosunku do 2019 r. oznacza wzrost liczebności o 5,4% oraz udziału w przedsiębiorstwach ogółem o 4,9 p.proc. W 2020 r. w województwie świętokrzyskim 79,6% wszystkich przedsiębiorstw korzystało z technologii DSL lub innego łącza szerokopasmowego (w stosunku do 2019 r. nastąpił spadek o 1,4 p.proc.). Coraz częściej były to łącza o prędkości internetu równej i wyższej niż 100 Mbit/s – 40,7% w 2020 r., wobec 17,2% w 2019 r. Ze względu na znaczne zwiększenie prędkości połączenia internetowego, 72,9% przedsiębiorców uznało jego szybkość za wystarczającą w stosunku do potrzeb.

W województwie świętokrzyskim wzrosła liczba przedsiębiorstw kupujących usługi w chmurze. Z usług tych w 2020 r. korzystało 17,8% przedsiębiorstw, podczas kiedy w 2019 r. 9,6%. Wśród wszystkich usług w chmurze, przedsiębiorstwa najczęściej korzystały z e-maila (11,2%, wobec 6,8% w 2019 r.) oraz oprogramowania biurowego (10,7%, wobec 6,3%). Mniej popularne było przechowywanie plików (8,0% wobec 3,9%), korzystanie z oprogramowania finansowo-księgowego (7,1%, wobec 3,3%) oraz hosting bazy danych przedsiębiorstwa (4,7%, wobec 4,2%). Coraz rzadziej przedsiębiorstwa korzystały z oprogramowania służącego do zarządzania informacjami o klientach (CRM) (2,2%, wobec 2,7%) i mocy obliczeniowej potrzebnej do korzystania z aplikacji (2,1%, wobec 1,5%).

Wykres 52. Przedsiębiorstwa posiadające dostęp do Internetu^a Chart 52. Enterprises with Internet access^a

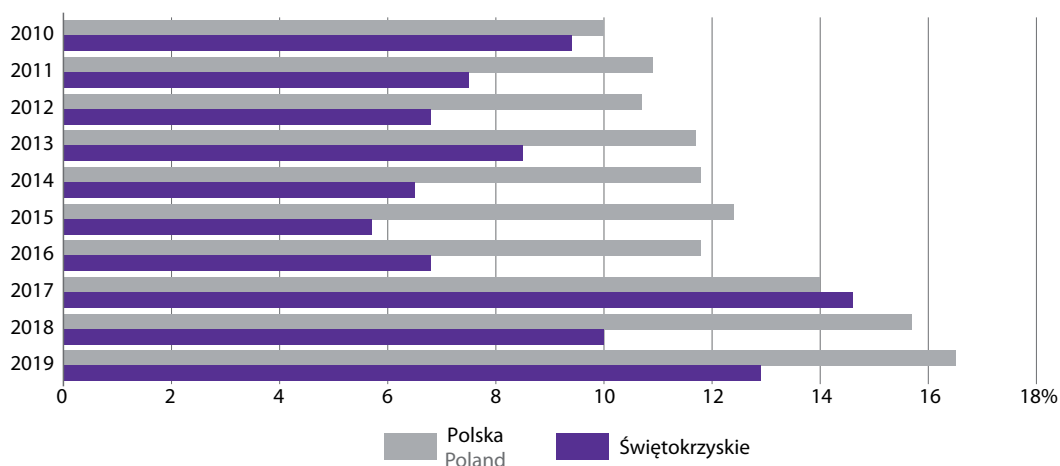
a Dostęp do Internetu o prędkości 30-100 Mbit/s.
a Access to the Internet with a speed 30-100 Mbit/s

Do sprzedaży elektronicznej zaliczyć należy zamówienia i rezerwacje składane na stronie internetowej przedsiębiorstwa (w sklepie internetowym, aplikacji, poprzez extranet), na internetowych platformach handlowych, w serwisach aukcyjnych oraz za pośrednictwem systemu EDI. Z transakcji elektronicznych wykluczone są zamówienia składane pocztą elektroniczną (e-mail), faxem lub przez telefon. Do podstawowych cech odróżniających sprzedaż elektroniczną od sprzedaży tradycyjnej zaliczyć można dostępność ofert handlowych z wielu źródeł w krótkim czasie i o każdej porze.

W 2019 r. w województwie świętokrzyskim 12,9% ogółu przedsiębiorstw prowadziło sprzedaż elektroniczną, (w kraju 16,5%). W porównaniu do 2018 r. w województwie odnotowano wzrost o 2,9 p.proc. Sprzedaż elektroniczną prowadzono częściej za pośrednictwem własnych stron internetowych lub aplikacji mobilnych (8,9 w 2019 r., wobec 6,3% w 2018 r.), niż internetowych platform handlowych oraz serwisów aukcyjnych (6,5%, wobec 4,7%). Spadła liczba przedsiębiorstw korzystających z wiadomości typu EDI (1,8%, wobec 3,6%).

Wykres 53. Przedsiębiorstwa otrzymujące zamówienia przez sieci komputerowe

Chart 53. Enterprises receiving orders via computer networks

Otwarte dane publiczne wytworzone przez urząd administracji publicznej (lub na jego zlecenie), które są dostępne dla każdego zainteresowanego do wykorzystania, przetwarzania i udostępniania w dowolnych celach.

Co szóste przedsiębiorstwo w województwie świętokrzyskim w 2019 r. korzystało z otwartych danych publicznych wytworzonych przez urzędy administracji publicznej (10. miejsce w kraju). Najczęściej wykorzystywane dane dotyczyły kategorii: gospodarka i finanse (14,7%, wobec 15,2% w 2018 r.), transport (9,4%, wobec 7,2%), środowisko (9,3%, wobec 5,8%) i dane przestrzenne (7,9%, wobec 5,7%). Mniej przedsiębiorstw wykazywało zainteresowanie danymi z zakresu edukacji (4,1%, wobec 3,4%) oraz kultury, sportu i rekreacji (3,4%, wobec 2,8%).

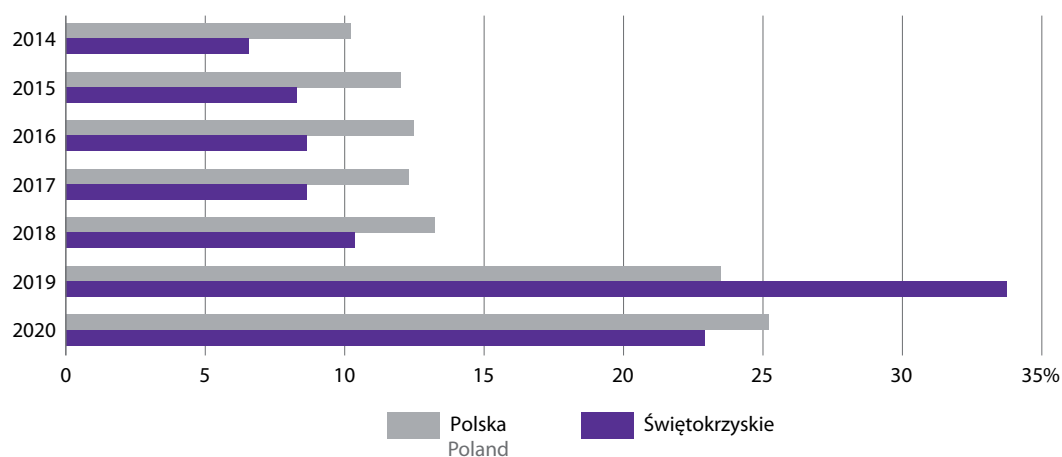
Za **specjalistów w dziedzinie ICT** uważa się pracowników, dla których praca w obszarze ICT jest głównym zajęciem. Posiadają oni umiejętności np. w zakresie rozwoju, obsługi, utrzymania systemów lub aplikacji ICT.

W 2020 r. w województwie świętokrzyskim osoby posiadające specjalistyczne umiejętności w dziedzinie technologii informacyjno-komunikacyjnych były zatrudnione w 22,9% przedsiębiorstwach (33,8% przed rokiem). W kraju odsetek przedsiębiorstw zatrudniających specjalistów ICT był wyższy o 2,3 p.proc.

W ramach podnoszenia kwalifikacji w dziedzinie ICT, 13,7% przedsiębiorstw w województwie świętokrzyskim w 2019 r. zapewniło swoim pracownikom szkolenia z tego zakresu (w kraju 17,8%). Były to szkolenia dla specjalistów ICT (4,8%) oraz szkolenia dla pozostałych pracowników (11,4%). W 2019 r. 1,5% przedsiębiorstw w województwie prowadziło rekrutację specjalistów w dziedzinie ICT (2,4% przed rokiem).

Wykres 54. Przedsiębiorstwa zatrudniające specjalistów ICT

Chart 54. Enterprises employing ICT specialists

Wyniki finansowe przedsiębiorstw niefinansowych

Financial results of non-financial enterprises

Poniższe dane dotyczą przedsiębiorstw niefinansowych prowadzących księgi rachunkowe, o liczbie pracujących powyżej 49 osób. Dane nie obejmują przedsiębiorstw rolnictwa, leśnictwa, łowiectwa i rybactwa (sekcja A według PKD 2007); działalności finansowej i ubezpieczeniowej (sekcja K według PKD 2007); szkół wyższych; samodzielnych publicznych zakładów opieki zdrowotnej; instytucji kultury posiadających osobowość prawną oraz związków zawodowych, organizacji religijnych i politycznych.

Wyniki finansowe uzyskane w 2020 r. przez badane przedsiębiorstwa mające siedzibę w województwie świętokrzyskim były lepsze zarówno niż uzyskane rok wcześniej, jak i w 2010 r., ale słabsze niż w 2015 r.

W 2020 r. odnotowano w skali roku wzrost wyniku na sprzedaży produktów, towarów i materiałów, co przy spadku przychodów netto ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów było efektem silniejszego spadku kosztów tej działalności. Ograniczono straty na operacjach finansowych. Wynik na pozostałej działalności operacyjnej pozostał dodatni, choć był niższy niż przed rokiem. W efekcie wynik finansowy netto ukształtował się na wyższym poziomie niż przed rokiem. Poprawie uległy podstawowe wskaźniki finansowe – wzrosła rentowność a spadł poziom kosztów. Zmniejszył się natomiast zarówno odsetek przedsiębiorstw wykazujących zysk netto, jak i udział przychodów tych przedsiębiorstw w ogólnej kwocie przychodów z całokształtu działalności. Ponadto odnotowano osłabienie sprawności działania przedsiębiorstw.

Przychody z całokształtu działalności w 2020 r. osiągnęły 44428,9 mln zł, co oznacza spadek o 5,0% w relacji do 2019 r., natomiast koszty uzyskania tych przychodów zmniejszyły się o 6,0% do 41913,3 mln zł, co wpłynęło na spadek wskaźnika poziomu kosztów (z 95,4% do 94,3%). W 2020 r. podobnie jak przed rokiem największe udziały w przychodach z całokształtu działalności, a co za tym idzie i w kosztach uzyskania tych przychodów, miały sekcje przetwórstwo przemysłowe oraz handel; naprawa pojazdów samochodowych. Firmy działające w przetwórstwie przemysłowym osiągnęły 54,4% ogółu przychodów z całokształtu działalności w województwie (w 2019 r. 52,0%), a w handlu; naprawie pojazdów samochodowych 24,9% (w 2019 r. 26,5%). Koszty uzyskania przychodów z całokształtu działalności w prze-

twórstwie przemysłowym stanowiły w 2019 r. 53,9% ogółu w województwie (w 2019 r. 51,6%), natomiast w handlu; naprawie pojazdów samochodowych 25,8% (w 2019 r. 27,5%).

Przychody netto ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów zmniejszyły się o 5,4% do 43003,8 mln zł, a koszty tej działalności były niższe o 6,7% i wyniosły 40397,3 mln zł. Udział w przychodach netto ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów firm działających w przetwórstwie przemysłowym wyniósł w 2020 r. 54,5% (w 2019 r. 52,1%), a w handlu; naprawie pojazdów samochodowych 25,2% (w 2019 r. 26,7%). Z kolei w kosztach tej działalności udział przetwórstwa przemysłowego stanowił w 2020 r. 53,5% (w 2019 r. 51,2%), natomiast handlu; naprawy pojazdów samochodowych 26,2% (w 2019 r. 27,8%).

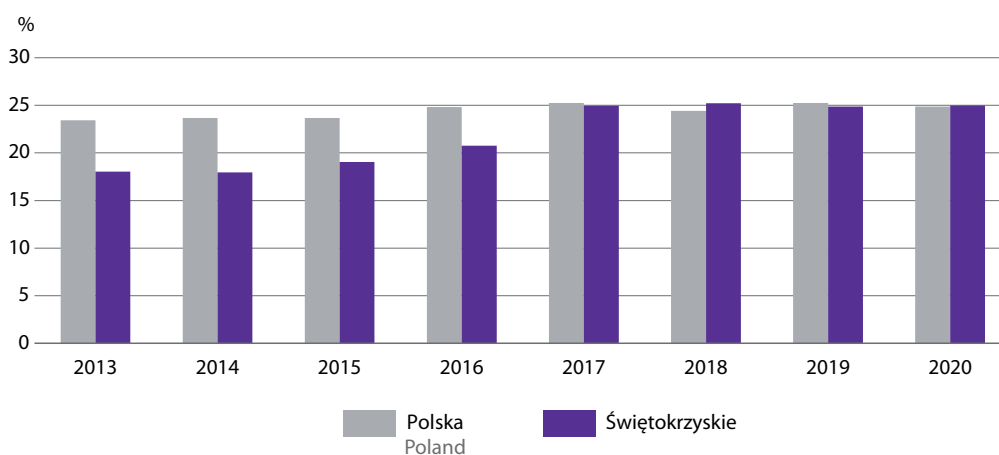
W 2020 r. w skali roku w ujęciu wartościowym największy spadek przychodów netto ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów notowano w handlu; naprawie pojazdów samochodowych, w budownictwie oraz w przetwórstwie przemysłowym, natomiast wzrost – w obsłudze rynku nieruchomości, w dostawie wody; gospodarowaniu ściekami i odpadami; rekultywacji oraz w górnictwie i wydobywaniu.

Przychody netto ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów na eksport obejmują wewnątrzwspólnotową dostawę do krajów członkowskich UE oraz eksport do krajów pozaunijnych.

Przychody netto ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów na eksport wyniosły w 2020 r. 10737,2 mln zł, co oznacza spadek o 5,0% w skali roku. Udział przychodów ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów na eksport w przychodach ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów ogółem zwiększał się corocznie – od 19,0% w 2015 r. do 25,0% w 2020 r. W strukturze przychodów netto ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów na eksport większość stanowiły przychody z eksportu produktów (w 2020 r. 84,8%, wobec przed rokiem 82,6%). Pozostałą część stanowił eksport towarów i materiałów (w 2020 r. 15,2%, wobec w 2019 r. 17,4%).

Wykres 55. Udział przychodów ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów na eksport w przychodach ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów ogółem

Chart 55. Share of revenue from sale of products, goods and materials for export in total revenue from sale of products, goods and materials

Wyniki finansowe:

- wynik finansowy brutto oblicza się jako różnicę przychodów ogółem i kosztów ogółem – w przypadku nadwyżki kosztów ogółem nad przychodami ogółem wynik finansowy zapisuje się ze znakiem (-);
- wynik finansowy netto (zysk lub strata) to wynik finansowy brutto pomniejszony o obowiązkowe obciążenia.

Wynik finansowy ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów wyniósł 2606,5 mln zł i był wyższy o 426,4 mln zł (o 19,6%) niż w 2019 r. Wynik na pozostałej działalności operacyjnej zmniejszył się o 123,8 mln zł (o 61,4%) do 77,8 mln zł. Wynik na operacjach finansowych spadł do minus 168,6 mln zł, podczas gdy w 2019 r. ukształtował się na poziomie minus 218,9 mln zł.

Wynik finansowy brutto osiągnął wartość 2515,7 mln zł i był wyższy o 352,8 mln zł (o 16,3%) od uzyskanego w 2019 r. Zmniejszyła się relacja podatku dochodowego od osób prawnych i fizycznych do zysku brutto — z 19,1% do 14,6%.

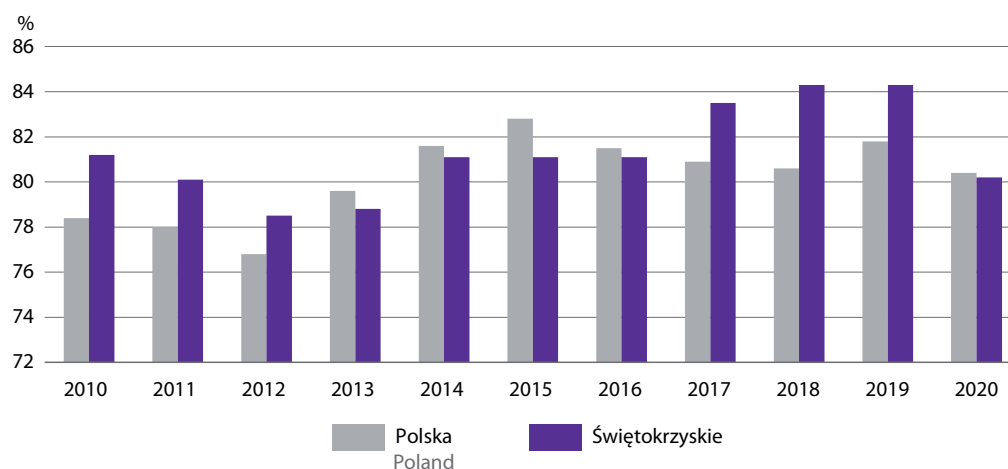
Wynik finansowy netto ukształtował się na poziomie 2086,7 mln zł i był wyższy o 409,1 mln zł (o 24,4%) w porównaniu z uzyskanym w 2019 r.; zysk netto wzrósł o 21,9% osiągając 2543,6 mln zł, a strata netto zwiększyła się o 11,6% do 456,9 mln zł. W 2020 r. największy udział w wypracowanym wyniku finansowym netto miały firmy przetwórstwa przemysłowego 63,4% (w 2019 r. 59,9%), a następnie firmy handlowe 8,7% (w 2019 r. 5,9%) i budowlane 6,9% (w 2019 r. 8,0%). W sumie przetwórstwo przemysłowe, budownictwo oraz handel; naprawa pojazdów samochodowych wypracowały w 2019 r. 79,0% wyniku finansowego netto, wobec 73,8% w 2019 r.

W 2020 r. zysk netto wykazało 80,2% badanych przedsiębiorstw w województwie wobec 84,3% w 2019 r. oraz 81,2% w 2010 r. W kraju wskaźnik ten wyniósł 80,4%, wobec 81,8% w 2019 r. i 78,4% w 2010 r. Udział przychodów przedsiębiorstw wykazujących zysk netto w ogólnej kwocie przychodów z całokształtu działalności w województwie zmniejszył się z 89,8% w 2019 r. do 80,1% w 2020 r., podczas gdy w 2010 r. wyniósł 85,8%. Z kolei w kraju udział ten w 2020 r. osiągnął 80,0% wobec 87,6% w 2019 r. i 87,5% w 2010 r.

W przetwórstwie przemysłowym zysk netto odnotowało 79,1% przedsiębiorstw w województwie (w 2019 r. — 85,6%, w 2010 r. 79,7%), a udział uzyskanych przez nie przychodów w przychodach wszystkich podmiotów tej sekcji wyniósł 82,7% (rok wcześniej 91,1% i w 2010 r. 73,6%).

Wykres 56. Udział liczby przedsiębiorstw wykazujących zysk netto w ogólnej liczbie przedsiębiorstw niefinansowych

Chart 56. Share of the number of enterprises showing net profit in the total number of non-financial enterprises

Wskaźniki:

- wskaźnik poziomu kosztów jest to relacja kosztów ogółem do przychodów ogółem;
- wskaźnik rentowności obrotu brutto to relacja wyniku finansowego brutto do przychodów ogółem;
- wskaźnik rentowności obrotu netto to relacja wyniku finansowego netto do przychodów ogółem;
- wskaźnik płynności finansowej I stopnia to relacja inwestycji krótkoterminowych do zobowiązań krótkoterminowych (bez funduszy specjalnych);
- wskaźnik płynności finansowej II stopnia to relacja inwestycji krótkoterminowych i należności krótkoterminowych do zobowiązań krótkoterminowych (bez funduszy specjalnych).

Na przestrzeni lat 2010-2020 podstawowe wskaźniki ekonomiczno-finansowe podlegały znaczącym wahaniom. Utrudnia to określenie tendencji zarówno w skali województwa, jak i w relacji do średniej krajowej. W 2020 r. podstawowe wskaźniki ekonomiczno-finansowe ukształtowały się korzystniej zarówno niż przed rokiem, jak i w 2010 r., ale były słabsze niż w 2015 r. (z wyjątkiem płynności zarówno I, jak i II stopnia).

W województwie świętokrzyskim wskaźnik poziomu kosztów z całokształtu działalności osiągnął w 2020 r. 94,3%, co oznacza jego spadek o 1,1 p.proc. w relacji do stanu z 2019 r. oraz o 0,9 p.proc. w porównaniu z 2010 r., ale wzrost o 5,0 p.proc. w relacji do stanu z 2015 r. Biorąc pod uwagę lata 2010-2020 to w sześciu latach wskaźnik poziomu kosztów w województwie kształtował się powyżej wartości średniej w kraju, w czterech latach – poniżej średniej, a w jednym roku był równy przeciętnej krajowej.

W 2020 r. wskaźnik rentowności sprzedaży brutto w województwie osiągnął najwyższą wartość na przestrzeni ostatnich jedenastu lat wynosząc 6,1%. W porównaniu ze średnią krajową, rentowność sprzedaży brutto w województwie na przestrzeni lat 2010-2020 była wyższa niż w kraju w pięciu latach, podczas gdy niższa – w sześciu.

Wskaźniki rentowności obrotu brutto w województwie osiągnął 5,7% w 2020 r., co oznacza wzrost w relacji do roku poprzedniego o 1,1 p.proc., a w relacji do 2010 r. o 0,8 p.proc., natomiast spadek w porównaniu z 2015 r. o 4,9 p.proc. W latach 2010-2020 w porównaniu z rentownością obrotu brutto w kraju, wskaźnik osiągnięty w województwie był wyższy w czterech okresach podczas gdy niższy – w sześciu, a w jednym podobny.

Wskaźnik rentowności obrotu netto w województwie wyniósł 4,7% w 2020 r., tj. więcej o 0,9 p.proc. niż w 2019 r. i o 0,5 p.proc. niż w 2010 r. ale mniej o 5,4 p.proc. niż w 2015 r. W latach 2010-2020 w relacji do rentowności obrotu netto w kraju, wskaźnik osiągnięty w województwie był wyższy w czterech okresach podczas gdy niższy – w siedmiu.

Wskaźniki płynności finansowej (I stopnia 54,6% oraz II stopnia 110,5%) ukształtowały się w województwie w 2020 r. na wyższym poziomie, zarówno niż w 2019 r., jak i w 2015 r. oraz 2010 r. Firmy w województwie świętokrzyskim posiadały przeważnie większą zdolność do regulowania zobowiązań niż przeciętnie w kraju. Na przestrzeni lat 2010-2020 płynność finansowa I stopnia w województwie była większa niż w kraju w okresie dziesięciu lat, natomiast płynność finansowa II stopnia przewyższyła średni poziom w kraju w pięciu okresach.

Tablica 36. Wybrane wskaźniki ekonomiczno-finansowe w badanych przedsiębiorstwach niefinansowych
 Table 36. Selected economic and financial indicators in the surveyed non-financial enterprises

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2019	2020	2020 Polska Poland
	w % in %				
Wskaźnik poziomu kosztów Cost level indicator	95,2	89,3	95,4	94,3	95,6
Wskaźnik rentowności sprzedaży brutto Gross sales profitability indicator	5,5	3,7	4,8	6,1	4,8
Wskaźnik rentowności obrotu brutto Gross turnover profitability indicator	4,9	10,6	4,6	5,7	4,4
Wskaźnik rentowności obrotu netto Net turnover profitability indicator	4,2	10,1	3,6	4,7	3,6
Wskaźnik płynności finansowej I stopnia First degree financial liquidity indicator	37,8	46,8	45,6	54,6	43,9
Wskaźnik płynności finansowej II stopnia Second degree financial liquidity indicator	93,9	104,6	102,3	110,5	103,4

W 2020 r. najbardziej rentowny rodzaj działalności stanowiły sekcje: budownictwo (wskaźnik rentowności obrotu netto 8,3%), administrowanie i działalność wspierająca (7,4%), obsługa rynku nieruchomości (6,8%), górnictwo i wydobywanie (6,4%), a najmniej – zakwaterowanie i gastronomia (minus 2,6%), opieka zdrowotna i pomoc społeczna (minus 0,4%), dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami; rekultywacja (minus 0,1%). W porównaniu z czterema kwartałami 2019 r. poprawę rentowności obrotu netto odnotowano w siedmiu sekcjach, przy czym największą w: obsłudze rynku nieruchomości (o 4,4 p.proc.), informacji i komunikacji (o 2,6 p.proc.) i budownictwie (o 2,1 p.proc.). Pogorszenie rentowności obrotu netto nastąpiło w pięciu sekcjach, przy czym największe miało miejsce w: zakwaterowaniu i gastronomii (o 13,0 p.proc.), dostawie wody; gospodarowaniu ściekami i odpadami; rekultywacji (o 3,6 p.proc.) oraz opiece zdrowotnej i pomocy społecznej (o 3,4 p.proc.).

Aktywa obrotowe są częścią kontrolowanych przez jednostkę zasobów majątkowych wykorzystywanych w działalności operacyjnej o wiarygodnie określonej wartości, powstałych w wyniku przeszłych zdarzeń, które spowodują w przyszłości wpływ do jednostki korzyści ekonomicznych. Obejmują zapasy (rzeczowe aktywa obrotowe) oraz krótkoterminowe: należności, inwestycje oraz rozliczenia międzyokresowe.

Wartość aktywów obrotowych badanych przedsiębiorstw wyniosła na koniec grudnia 2020 r. 17898,8 mln zł i była wyższa o 1,9% od stanu odnotowanego w końcu grudnia 2019 r., przy czym wzrosły inwestycje krótkoterminowe (o 10,5%) oraz zapasów (o 7,4%), natomiast spadły krótkoterminowe rozliczenia międzyokresowe (o 15,6%) oraz należności krótkoterminowych (o 8,9%).

W rzeczowej strukturze aktywów obrotowych zwiększył się odsetek zapasów (z 34,1% do 35,9%) oraz inwestycji krótkoterminowych (z 28,1% do 30,5%), a obniżyły się udziały należności krótkoterminowych (z 34,9% do 31,2%) i krótkoterminowych rozliczeń międzyokresowych (z 2,9% do 2,4%).

W strukturze zapasów zwiększył się odsetek produktów gotowych – o 3,6 p.proc. do 24,4%, a zmniejszyły się udziały: towarów – o 1,2 p.proc. do 25,9%, materiałów – o 1,4 p.proc. do 26,8% oraz półproduktów i produktów w toku – o 2,0 p.proc. do 18,0%.

Cykl rotacji należności krótkoterminowych z tytułu dostaw i usług w 2020 r. wyniósł 42 dni, wobec 41 dni przed rokiem. Oznacza to, że przedsiębiorstwa mniej efektywnie zarządzały należnościami, a także wydłużyły termin udzielania kredytu kupieckiego. Jednostki średnio o 1 dzień dłużej oczekiwały na przepływy pieniężne od kontrahentów. Jednocześnie obserwowano wydłużenie cyklu rotacji zapasów – z 49 dni w 2019 r. do 56 dni w 2020 r. Oznacza to, że spadła częstotliwość odtwarzania zapasów przez

przedsiębiorstwa. Jako, że warunkiem funkcjonowania przedsiębiorstw produkcyjnych jest sprawne przekształcanie zapasów w produkty, których sprzedaż wygeneruje odpowiednie przychody, sytuacja w której spada efektywność zarządzania zapasami nie jest korzystna. Dłuższy cykl rotacji należności oznacza spadek kondycji finansowej przedsiębiorstwa, w zakresie sprawności działania. Dodatkowo wydłużenie cyklu rotacji zapasów, któremu towarzyszy spadek przychodów nie stanowi dobrego prognozy.

Aktywa obrotowe nadal finansowane były głównie zobowiązaniami krótkoterminowymi — relacja zobowiązań krótkoterminowych do aktywów obrotowych wyniosła 55,8%, wobec 61,6% rok wcześniej.

Zobowiązania długo - i krótkoterminowe (bez funduszy specjalnych) w końcu grudnia 2020 r. wyniosły 17044,9 mln zł i były o 4,0% niższe niż przed rokiem. Zobowiązania długoterminowe stanowiły 41,4% ogółu zobowiązań (wobec 39,1% na koniec czwartego kwartału 2019 r.). Wartość zobowiązań długoterminowych wyniosła 7053,9 mln zł i była o 1,7% wyższa niż rok wcześniej. Zobowiązania krótkoterminowe badanych przedsiębiorstw wyniosły 9991,0 mln zł i w skali roku były niższe o 7,6%, w tym z tytułu podatków, ceł, ubezpieczeń i innych świadczeń zmniejszyły się o 11,5%, a z tytułu dostaw i usług spadły o 19,7%, natomiast z tytułu kredytów i pożyczek – o 4,6%. W okresie 2010-2020 relacja zobowiązań krótkoterminowych z tytułu dostaw i usług do należności z tego tytułu wahała się od 94,2% w 2010 r., przez 106,6% w 2015 r. i 109,5% w 2019 r. do 97,4% w 2020 r. Cykl spłaty zobowiązań krótkoterminowych z tytułu dostaw i usług w 2020 r. był dłuższy o 1 dzień niż przed rokiem i wyniósł – 48 dni. Oznacza to, że firmy o 1 dzień dłużej korzystały ze środków obcych, by kredytować swoją działalność.

W efekcie zmian w sprawności działania na przestrzeni roku, cykl środków pieniężnych, nazywany inaczej cyklem kapitału obrotowego netto lub cyklem konwersji gotówki, wydłużył się. W 2019 r. środki zainwestowane przez przedsiębiorstwo zwracały się po 43 dniach, natomiast w 2020 r. po 50 dniach.

Nakłady inwestycyjne przedsiębiorstw

Investment outlays of enterprises

W 2019 r. ponownie odnotowano wzrost nakładów inwestycyjnych poniesionych przez przedsiębiorstwa niefinansowe. Pomimo tego, pogłębił się dystans między nakładami per capita w województwie a średnią krajową. Biorąc pod uwagę lokalizację inwestycji, pod względem wartości kosztorysowej udział inwestycji poniesionych w województwie świętokrzyskim na tle kraju pozostał niewielki, wahając się w przedsiębiorstwach o liczbie pracujących powyżej 9 osób w latach 2010-2019 r. od 2,4% do 1,5%.

W 2019 r. nakłady inwestycyjne realizowane w województwie świętokrzyskim, tj. klasyfikowane według lokalizacji inwestycji, przez przedsiębiorstwa z liczbą pracujących powyżej 9 osób, osiągnęły wartość 2956,6 mln zł (w cenach bieżących) i były większe o 6,1% niż w 2019 r., o 4,9% niż w 2015 r. oraz o 7,6% niż w 2010 r. Wartość nakładów poniesionych w kraju osiągnęła w tym samym czasie 199895,4 mln zł, co oznacza wzrost o 10,0%, 19,6% i 75,2% w analogicznych czasookresach.

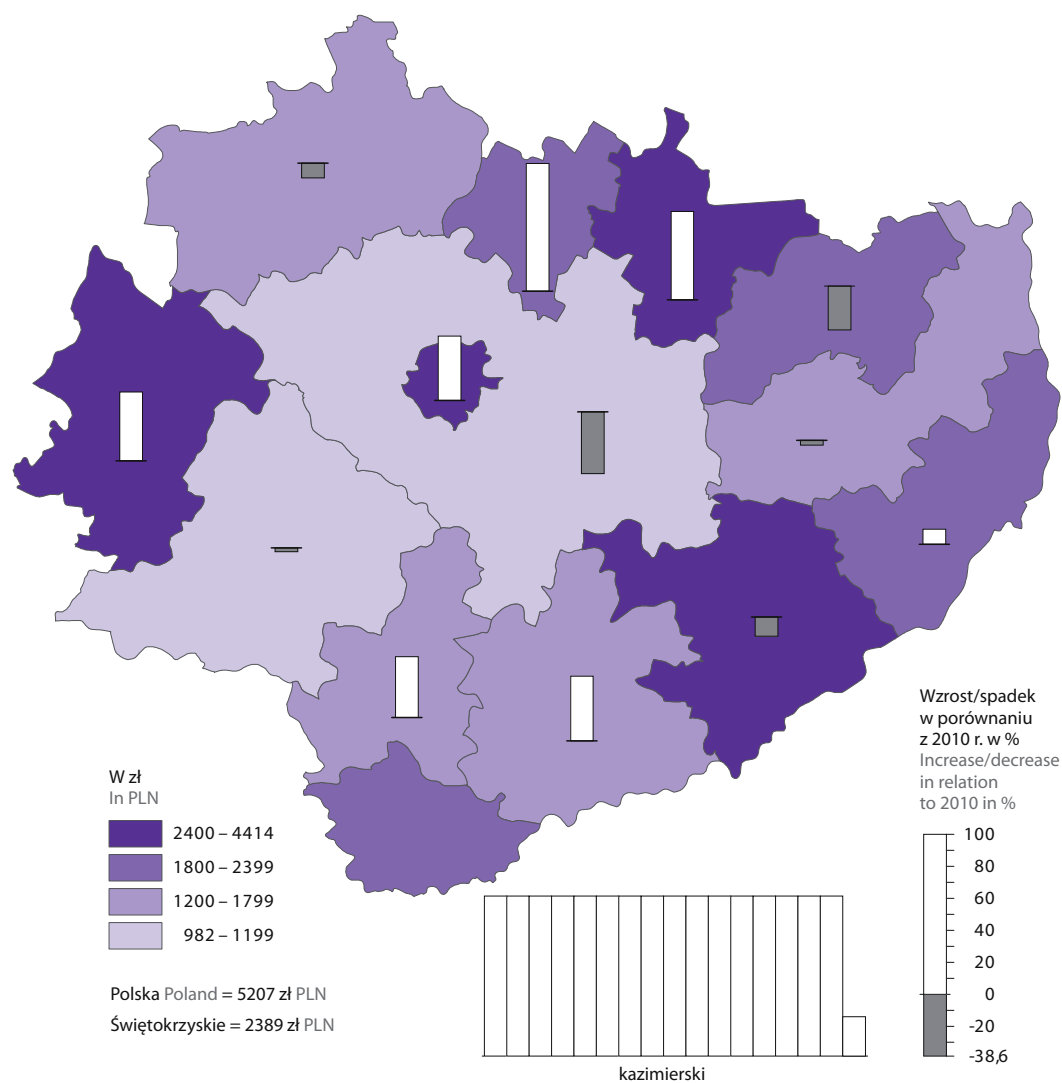
Nakłady inwestycyjne to nakłady finansowe lub rzeczowe, których celem jest stworzenie nowych środków trwałych lub ulepszenie (przebudowa, rozbudowa, rekonstrukcja lub modernizacja) istniejących obiektów majątku trwałego, a także nakłady na tzw. pierwsze wyposażenie inwestycji. Nakłady inwestycyjne dzielą się na nakłady na środki trwałe oraz pozostałe nakłady.

Udział nakładów zrealizowanych w województwie świętokrzyskim w nakładach inwestycyjnych poniesionych przez jednostki z całego kraju wyniósł podobnie jak w 2018 r. 1,5%, podczas gdy w 2015 r. – 1,7%, a w 2010 r. 2,4%. Na przestrzeni lat 2010-2019 pogłębił się dystans między nakładami per capita w województwie w relacji do średniej krajowej. Nakłady w przeliczeniu na jednego mieszkańca w województwie stanowiły od 72,2% w 2010 r. przez 51,5% w 2015 r., 47,4% w 2018 r. i 45,9% w 2019 r. nakładów

per capita w kraju. Na jednego mieszkańca województwa świętokrzyskiego przypadało w 2010 r. 2139 zł poniesionych nakładów, wobec 2962 zł w kraju, w 2015 r. 2238 zł wobec 4347 zł, w 2018 r. 2240 zł, wobec 4725 zł, a w 2019 r. 2389 zł wobec 5207.

Biorąc pod uwagę podział terytorialny województwa, pod względem nakładów inwestycyjnych per capita w 2019 r. wyróżniły się miasto na prawach powiatu Kielce, gdzie wartość nakładów osiągnęła 4240 zł oraz powiaty staszowski i starachowicki z nakładami odpowiednio 4414 zł i 3814 zł. Na przeciwnym biegunie z najniższymi nakładami w województwie uplasowały się powiaty: jędrzejowski (982 zł), kielecki (1148 zł), buski (1433 zł) oraz pińczowski (1458 zł).

Mapa 40. Nakłady inwestycyjne^a na 1 mieszkańca w 2019 r.
Map 40. Investment outlays^a per capita in 2019

^a Dane dotyczą podmiotów gospodarczych, w których liczba pracujących przekracza 9 osób; według lokalizacji inwestycji.
^a Data concern economic entities in which the number of employed persons exceeds 9 persons; according to investment location.

Poniższe dane dotyczą przedsiębiorstw niefinansowych prowadzących księgi rachunkowe, o liczbie pracujących powyżej 49 osób. Dane nie obejmują przedsiębiorstw rolnictwa, leśnictwa, łowiectwa i rybactwa (sekcja A według PKD 2007); działalności finansowej i ubezpieczeniowej (sekcja K według PKD 2007); szkół wyższych; samodzielnych publicznych zakładów opieki zdrowotnej; instytucji kultury posiadających osobowość prawną oraz związków zawodowych, organizacji religijnych i politycznych.

W 2020 r. w przedsiębiorstwach niefinansowych z liczbą pracujących powyżej 49 osób, (z wyjątkiem wskazanych powyżej podmiotów) mających siedzibę w województwie świętokrzyskim, więcej wydatkowano na budynki i budowle, natomiast mniej – na zakupy. Największym inwestorem pozostały przedsiębiorstwa prowadzące działalność w zakresie przemysłu, a przede wszystkim firmy przetwórstwa przemysłowego, które w 2020 r. poniosły 53,3% nakładów ogółem. W 2020 r. odnotowano wprawdzie mniej inwestycji nowo rozpoczętych, ale za to o większej wartości kosztorysowej niż przed rokiem. Na przestrzeni roku, w wartości kosztorysowej inwestycji nowo rozpoczętych znacząco zmniejszył się udział nakładów na ulepszenie istniejących środków trwałych (o 34,6 p.proc. do 23,3%).

Udział nakładów inwestycyjnych poniesionych przez inwestorów z województwa świętokrzyskiego na tle kraju pozostał niewielki, wahając się na przestrzeni lat 2010-2020 od 2,0% wartości kosztorysowej do 1,1%.

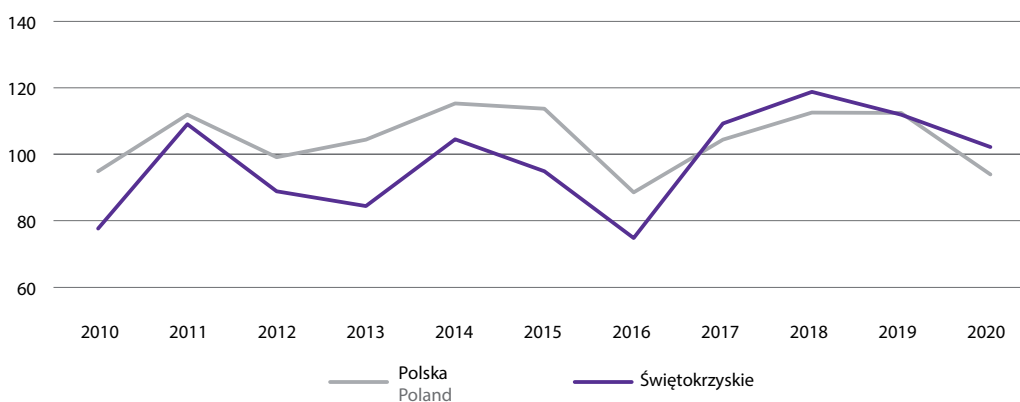
Nakłady inwestycyjne (w cenach bieżących) na nowe obiekty majątkowe oraz ulepszenie istniejących, poniesione w 2020 r. przez przedsiębiorstwa z liczbą pracujących powyżej 49 osób (z wyjątkiem wskazanych powyżej podmiotów) mające siedzibę w województwie świętokrzyskim wyniosły 1645,5 mln zł i były większe niż rok wcześniej o 2,2%, podczas gdy w relacji do 2015 r. wzrosły o 11,3%, a w porównaniu z 2010 r. zmalały o 9,8%. W Polsce nakłady inwestycyjne w 2020 r. osiągnęły 149828,6 mln zł, co oznacza spadek w odniesieniu do 2019 r. o 6,1%, natomiast wzrost w porównaniu z 2015 r. o 9,8%, a w relacji do 2010 r. o 67,9%.

Wykres 57. Dynamika nakładów inwestycyjnych (ceny bieżące)

Rok poprzedni=100

Chart 57. Indices of investment outlays (current prices)

Previous year=100

Nakłady na środki trwałe to nakłady na: budynki i budowle (obejmują budynki i lokale oraz obiekty inżynierii lądowej i wodnej), w tym m.in. roboty budowlano-montażowe, dokumentacje projektowo-kosztorysowe; maszyny, urządzenia techniczne i narzędzia (łącznie z przyrządami, ruchomościami i wyposażeniem); środki transportu; inne, tj. melioracje wodne, poprawę walorów (ulepszenie) gruntów, zasadzenia wieloletnie, inwentarz żywy (stado podstawowe) oraz odsetki od kredytów i pożyczek inwestycyjnych za okres realizacji inwestycji.

Pozostałe nakłady to nakłady na tzw. pierwsze wyposażenie inwestycji oraz inne koszty związane z realizacją inwestycji. Nakłady te nie zwiększają wartości środków trwałych.

Nakłady inwestycyjne poniesione w województwie świętokrzyskim stanowiły niewielki odsetek nakładów poniesionych ogółem w kraju (od 2,0% w 2010 r. do 1,1% w 2020 r.).

Tablica 37.
Table 37.

Nakłady inwestycyjne (ceny bieżące)
Investment outlays (current prices)

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2019	2020
Ogółem Total				
w mln zł in million PLN	1824,3	1478,5	1610,7	1645,5
w odsetkach (Polska=100) in percent (Poland=100)	2,0	1,1	1,0	1,1
W tym – w % – nakłady na: Of which – in % – outlays on:				
budynki i budowle buildings and structures	40,3	36,1	29,6	36,4
zakupy purchases	59,5	62,9	70,3	63,5
maszyn, urządzeń technicznych i narzędzi machinery, technical equipment and tools	50,7	54,3	63,3	57,0
środków transportu transport equipment	8,8	8,6	7,0	6,5

W 2020 r. do wzrostu nakładów w skali roku przyczyniło się zwiększenie wartości wydatków na budynki i budowle (o 26,0% do 599,6 mln zł). Zmniejszyły się natomiast nakłady na zakupy (o 7,8% do 1044,5 mln zł), a spadek odnotowano zarówno w grupie nakładów na maszyny, urządzenia techniczne, narzędzia i wyposażenie (o 8,0% do 938,3 mln zł), jak i nakładów na środki transportu (o 6,1% do 106,3 mln zł). Udział zakupów w nakładach ogółem wyniósł 63,5% (przed rokiem 70,3%).

W sumie nakłady inwestycyjne w sekcjach związanych z przemysłem wzrosły na przestrzeni roku o 8,8%, w budownictwie spadły o 29,2%, a w firmach usługowych zmniejszyły się o 14,4%. Do wzrostu wartości nakładów inwestycyjnych w 2020 r. w największym stopniu przyczyniły się sekcje informacja i komunikacja oraz dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami; rekultywacja, w których nakłady wzrosły w skali roku odpowiednio o 41,9% i 24,5%. Większe niż przed rokiem inwestycje zrealizowano także w obsłudze rynku nieruchomości (o 16,1%) oraz przetwórstwie przemysłowym (o 3,3%). Znacznie mniej niż przed rokiem zainwestowano natomiast w: działalności profesjonalnej, naukowej i technicznej (o 54,9%), administrowaniu i działalności wspierającej (o 48,3%), handlu; naprawie pojazdów samochodowych (o 39,6%), transporcie i gospodarce magazynowej (o 38,0%), opiece zdrowotnej i pomocy społecznej (o 34,8%). Mniejsze inwestycje poczyniono również w zakwaterowaniu i gastronomii (o 12,4%) oraz górnictwie i wydobywaniu (o 2,6%).

W 2020 r. zdecydowanie najwięcej zainwestowały przedsiębiorstwa przemysłowe, tj. 78,3% poniesionych

nakładów ogółem (w 2019 r. 73,5%). Spośród sekcji PKD związanych z przemysłem, zarówno w 2020 r., jak i przed rokiem najwięcej nakładów w relacji do nakładów ogółem poniosło przetwórstwo przemysłowe (53,3%, wobec 52,7%). Znaczący udział przypadł ponadto firmom z sekcji dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami; rekultywacja (6,4%, wobec 5,2%). Spośród pozostałych sekcji stosunkowo dużo zainwestowały firmy obsługi rynku nieruchomości (11,4%, wobec 10,0%), co więcej udział tych firm wzrósł w skali roku najbardziej (o 1,4 p.proc.). Z kolei na przestrzeni roku najbardziej zmniejszył się udział nakładów firm z sekcji handel; naprawa pojazdów samochodowych (o 3,7 p.proc. do 5,2%).

Inwestorzy z województwa świętokrzyskiego rozpoczęli w 2020 r. mniej inwestycji niż przed rokiem (790 wobec 810). Wzrosła natomiast wartość kosztorysowa rozpoczętych przedsięwzięć z 790,5 mln zł do 1187,7 mln zł, tj. o 50,3%. W wartości kosztorysowej inwestycji rozpoczętych zmniejszył się udział nakładów na ulepszenie istniejących środków trwałych z 57,9% w 2019 r. do 23,3% w 2020 r.

Podobnie jak przed rokiem większość nowo rozpoczętych inwestycji podjęły przedsiębiorstwa związane z przemysłem, tj. 91,3% w 2020 r., wobec 92,1% w 2019 r. Najczęściej nowe inwestycje podejmowały przedsiębiorstwa z sekcji przetwórstwo przemysłowe (49,5% w 2020 r., wobec 54,9% w 2019 r.).

Wartość kosztorysowa inwestycji nowo rozpoczętych w przemyśle wyniosła 1157,6 mln zł, wobec 652,8 mln zł w 2019 r. (wzrost o 77,3%), a ich udział w wartości ogółem inwestycji nowo rozpoczętych osiągnął 97,5%, wobec 82,5%. Wartość kosztorysowa inwestycji nowo rozpoczętych w przetwórstwie przemysłowym wzrosła ponad 3-krotnie, z 299,8 mln zł w 2019 r. do 964,6 mln zł w 2020 r., a ich udział w wartości ogółem inwestycji nowo rozpoczętych w województwie zwiększył się z 37,9% do 81,2%. Nakłady na ulepszenie istniejących środków trwałych poniesione w przemyśle stanowiły w 2020 r. 97,5% nakładów na ulepszenie ogółem w województwie, wobec 88,7% w 2019 r., przy czym poniesione tylko w przetwórstwie przemysłowym stanowiły 41,0%, wobec 26,5% przed rokiem.

6.4. Produkcja i usługi

6.4. Production and services

Rolnictwo

Agriculture

W 2019 r. w województwie świętokrzyskim, w wyniku zwiększenia powierzchni uprawy zbóż ogółem i pszenicy uzyskano produkcję większą niż przed rokiem. Zbiory żyta, ziemniaków i buraków cukrowych były natomiast niższe niż rok wcześniej z powodu mniejszej powierzchni uprawy oraz gorszego plonowania niż w 2018 r.

W województwie świętokrzyskim w 2020 r., w odniesieniu do roku poprzedniego, zmniejszyło się pogłowie bydła, owiec i drobiu. W analizowanym okresie odnotowano natomiast zwiększenie stada trzody chlewnej.

W województwie świętokrzyskim w 2020 r., w porównaniu z rokiem poprzednim, obserwowano spadek skupu żywca wieprzowego i drobiowego oraz mleka. Więcej natomiast skupiono ziaren zbóż podstawowych konsumpcyjnych i paszowych, ziemniaków i żywca wołowego.

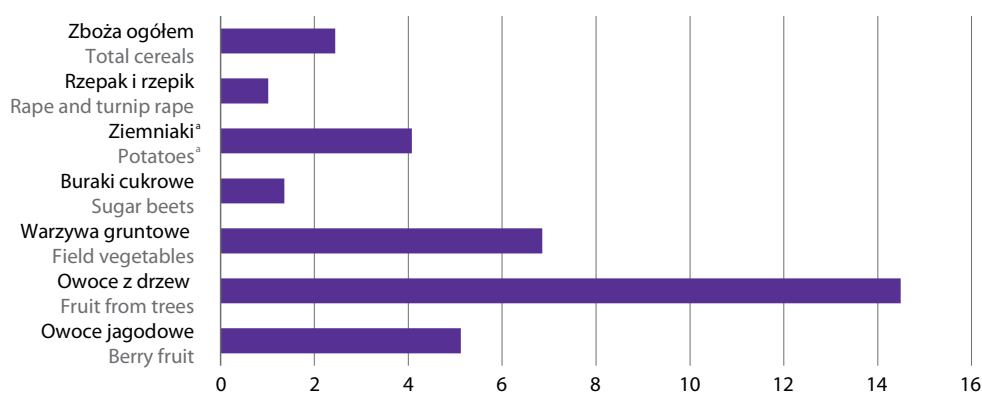
Na rynku rolnym średnie ceny większości produktów rolnych w 2020 r. były niższe niż w 2019 r. (za wyjątkiem cen pszenicy i mleka w skupie).

W relacji do 2019 r. nastąpił spadek globalnej produkcji rolniczej (w cenach stałych), o czym zadecydowała niższa wartość produkcji roślinnej i zwierzęcej. Podobne kierunki zmian w skali roku notowano w produkcji końcowej i towarowej, tj. nastąpiło zmniejszenie produkcji ogółem, przy spadku produkcji roślinnej oraz zwierzęcej.

Według danych wynikowego szacunku² zbiory większości głównych ziemiopłodów rolnych w województwie świętokrzyskim w 2019 r. były niższe niż w roku poprzednim. W wyniku gorszego plonowania mniejsze były m.in. zbiory owoców z drzew (o 27,2%), owoców jagodowych (o 15,4%) oraz warzyw gruntowych (o 8,1%), a z powodu słabszego plonowania oraz zmniejszenia powierzchni uprawy mniej zebrano buraków cukrowych (o 26,3%), ziemniaków (o 20,0%), a także żyta (o 5,5%). W 2019 r. w wyniku znacznie lepszego plonowania większe były zbiory rzepaku i rzepiku (o 14,0%), zaś z powodu zwiększenia powierzchni uprawy odnotowano wzrost produkcji zbóż ogółem (o 1,0%), w tym pszenicy (o 8,0%). W porównaniu z rokiem 2010 odnotowano wzrost zbiorów większości głównych ziemiopłodów, oprócz żyta, ziemniaków, buraków cukrowych i warzyw gruntowych.

Wykres 58. Udział województwa w krajowej produkcji wybranych ziemiopłodów rolnych i ogrodniczych w 2019 r.

Chart 58. The Voivodship's share in domestic production of selected agricultural and horticultural crops in 2019

a łącznie z uprawą w ogrodach przydomowych.
a Including potatoes from kitchen garden.

Pogłowie bydła w województwie świętokrzyskim według stanu w czerwcu 2020 r. liczyło 155,9 tys. sztuk, co stanowiło 2,5% ogólnego pogłowia bydła w kraju. W stosunku do 2019 r. liczebność stada zmniejszyła się o 1,7% (w Polsce spadła o 0,2%), natomiast w odniesieniu do 2010 r. odnotowano spadek o 14% (w kraju wzrost o 10,5%). W 2020 r. w ogólnym pogłowiu bydła 34,1% stanowiły krowy, w tym 88,4% - krowy mleczne (dla Polski odsetki te wyniosły odpowiednio 38,9% i 89,9%). Duży udział krów mlecznych w stadzie bydła w regionie świadczy o ukierunkowaniu hodowli tego gatunku zwierząt na produkcję mleka. Obsada bydła na 100 ha użytków rolnych wyniosła w czerwcu 2020 r. 33,4 sztuk, wobec 34,0 sztuk w czerwcu 2019 r.

Według danych z czerwca 2020 r. pogłowie trzody chlewnej w województwie ukształtowało się na poziomie 195,8 tys. sztuk (w tym 21,9 tys. sztuk, tj. 11,2% stanowiły lochy). Udział regionu w ogólnokrajowym pogłowiu świń wyniósł 1,7%. W odniesieniu do stanu w 2019 r. wielkość stada trzody chlewnej zwiększyła się o 8,0% (w Polsce zanotowano wzrost o 6,0%). W porównaniu z 2010 r. odnotowano znaczny spadek pogłowia, który wyniósł 48,7% (w kraju – 25,0%). W czerwcu 2020 r. obsada świń ogółem na 100 ha użytków rolnych wynosiła 41,9 sztuk, wobec 38,8 sztuk w czerwcu 2019 r.

W 2020 r. stado owiec liczyło 7,1 tys. szt., co stanowiło 2,5% pogłowia krajowego. W porównaniu z 2019 r. jego stan zmniejszył się o 11,9% (w Polsce odnotowano wzrost o 6,5%). W odniesieniu do 2010 r. pogłowie owiec w regionie zwiększyło się o 69,6% (w kraju wzrosło o 11,3%).

² Wstępne informacje wynikowe za 2020 r., obliczone na podstawie Powszechnego Spisu Rolnego 2020, dostępne będą na koniec czerwca 2021 r.

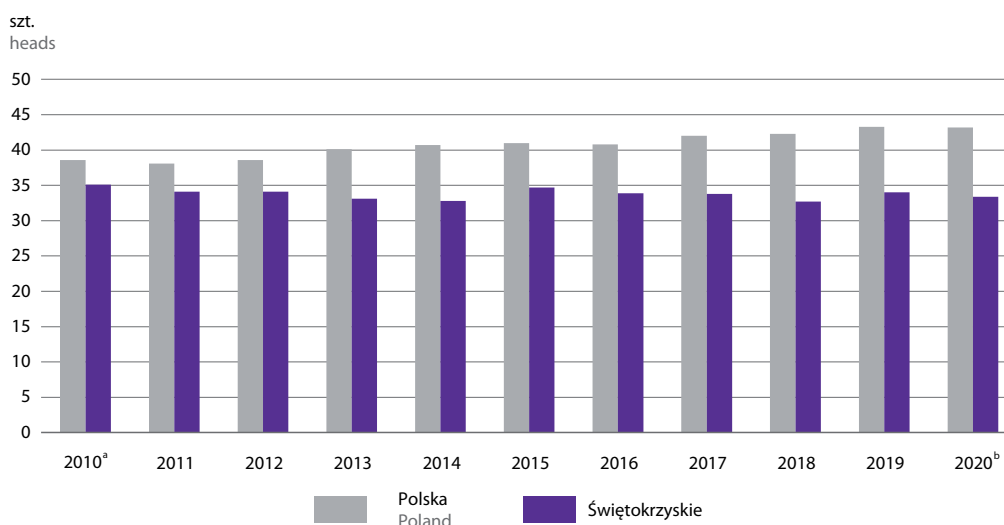

W 2020 r. stado drobiu ogółem w regionie ukształtowało się na poziomie 6633,2 tys. sztuk i stanowiło 3,1% ogólnego pogłowia w Polsce. W porównaniu z rokiem poprzednim jego liczebność zmniejszyła się w województwie o 5,7% (w kraju nastąpił wzrost o 2,2%). W odniesieniu do stanu notowanego w 2010 r. pogłowia drobiu w województwie było o 16,2% większe, a w Polsce wzrosło o 23,3%. W czerwcu 2020 r. obada drobiu ogółem na 100 ha użytków rolnych wynosiła 1420,4 sztuk, wobec 1506,4 sztuk w czerwcu 2019 r.

Wykres 59. Obsada bydła na 100 ha użytków rolnych

Stan w dniu 1 czerwca

Chart 59. Cattle density per 100 ha of agricultural land
As of 1 June

a Dane Powszechnego Spisu Rolnego według stanu w dniu 30 czerwca.

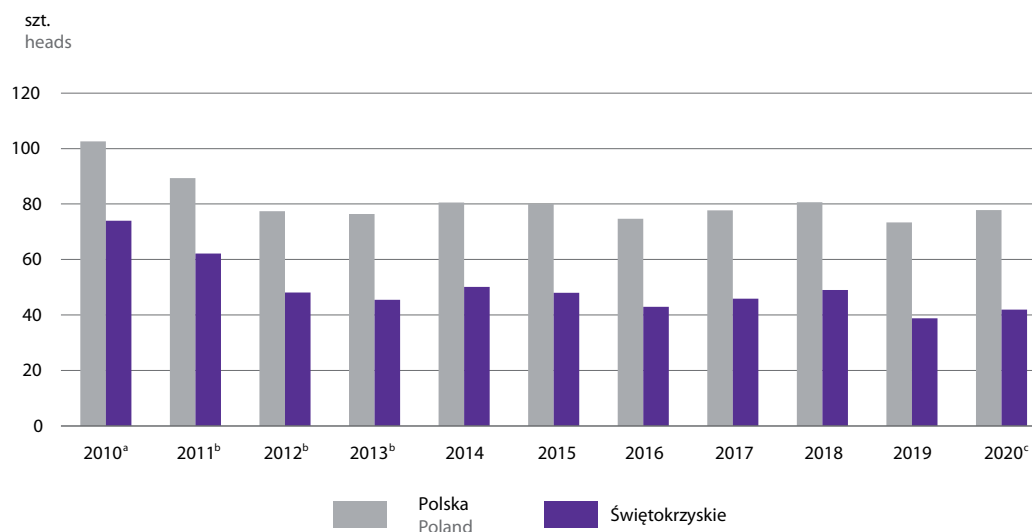
b Jako podstawę przeliczeń dla pogłowia zwierząt gospodarskich w dniu 1 czerwca 2020 r. przyjęto dane na temat użytków rolnych według stanu w dniu 1 czerwca 2019 r. Wstępne informacje wynikowe za 2020 r., obliczone na podstawie Powszechnego Spisu Rolnego 2020, dostępne będą na koniec czerwca 2021 r.

a Data of the Agricultural Census as of 30 June.

b The data on agricultural land as of June 1, 2019 was used as the basis for the calculations for farm animal stocks on June 1, 2020. Preliminary data for 2020, calculated on the basis of the 2020 Agricultural Census, will be available at the end of June 2021.

Wykres 60. Obsada trzody chlewnej na 100 ha użytków rolnych

Stan w dniu 1 czerwca

Chart 60. Pigs density per 100 ha of agricultural land
As of 1 June

a Dane Powszechnego Spisu Rolnego według stanu w dniu 30 czerwca. b Stan w końcu lipca. c Jako podstawę przeliczeń dla pogłowia zwierząt gospodarskich w dniu 1 czerwca 2020 r. przyjęto dane na temat użytków rolnych według stanu w dniu 1 czerwca 2019 r. Wstępne informacje wynikowe za 2020 r., obliczone na podstawie Powszechnego Spisu Rolnego 2020, dostępne będą na koniec czerwca 2021 r.

a Data of the Agricultural Census as of 30 June. b As of the end of July. c The data on agricultural land as of June 1, 2019 was used as the basis for the calculations for farm animal stocks on June 1, 2020. Preliminary data for 2020, calculated on the basis of the 2020 Agricultural Census, will be available at the end of June 2021.

W 2020 r. skupiono 93,5 tys. ton ziarna zbóż podstawowych konsumpcyjnych i paszowych (łącznie z mieszankami zbożowymi, bez ziarna siewnego), co stanowiło 0,9% skupu ogólnokrajowego. W odniesieniu do roku poprzedniego skup był wyższy o 36,1%, a w porównaniu z 2010 r. – większy o 72,9% (w kraju – odpowiednio wzrost o 33,2% i o 29,3%).

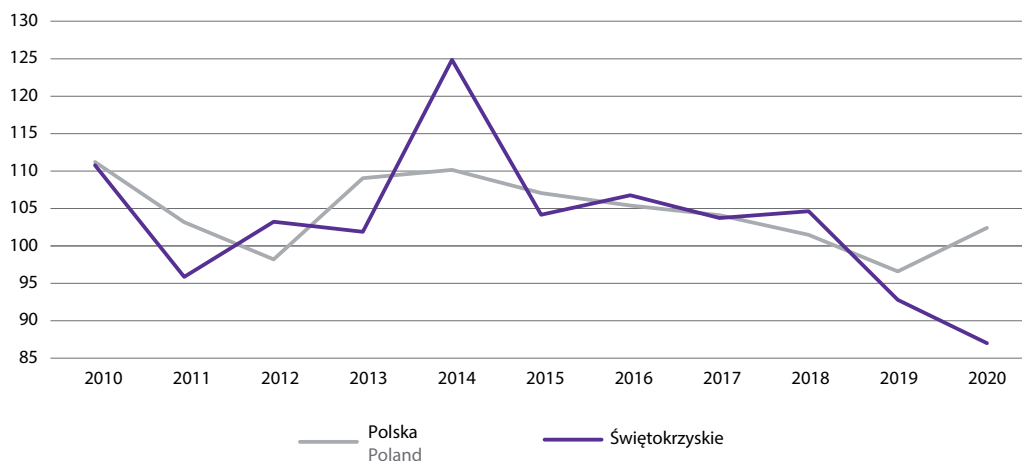
Skup ziemniaków w 2020 r. ukształtował się na poziomie 8,3 tys. ton, co stanowiło 0,4% ogólnego skupu w kraju. W porównaniu z rokiem poprzednim nastąpił wzrost ilości skupionych ziemniaków o 1,6%, natomiast w odniesieniu do 2010 r. – wzrost o 130,8% (w kraju odnotowano wzrost o 24,3% w odniesieniu do poprzedniego roku oraz o 69,5% w stosunku do 2010 r.).

W 2020 r. skupiono 139,0 tys. ton żywca rzeźnego w wadze żywej, tj. o 13,0% mniej niż przed rokiem (w skali kraju zaobserwowano wzrost o 2,4%). W odniesieniu do 2010 r. nastąpił wzrost skupu żywca rzeźnego zarówno w województwie, jak i kraju odpowiednio o 22,8% i o 43,4%. Żywca wieprzowego skupiono 61,9 tys. ton, tj. o 15,1% mniej niż w 2019 r. i o 32,1% więcej niż dziesięć lat wcześniej. Skup żywca wołowego ukształtował się na poziomie 36,7 tys. ton i był większy o 16,0% niż przed rokiem oraz o 50,4% niż w 2010 r. Żywca drobiowego skupiono 39,9 tys. ton, czyli mniej o 26,4% niż w 2019 r. i o 0,2% więcej w porównaniu z 2010 r. Dostarczony do skupu przez producentów z województwa świętokrzyskiego żywiec rzeźny ogółem stanowił przeciętnie 2,2% skupu krajowego, w tym wieprzowy – 2,7% krajowego skupu tego surowca, wołowy – 4,7%, a drobiowy – 1,2%.

W 2020 r. skup mleka krowiego wyniósł 177,5 mln litrów (co stanowiło 1,5% ogółu mleka skupionego w kraju), tj. o 1,4% mniej niż przed rokiem i o 10,2% więcej niż dziesięć lat wcześniej (w skali kraju odnotowano wzrost zarówno do poprzedniego roku, jak i do 2010 r. odpowiednio o 2,4% i o 38,2%).

Wykres 61. Dynamika skupu żywca rzeźnego ogółem (w wadze żywej)
Rok poprzedni=100

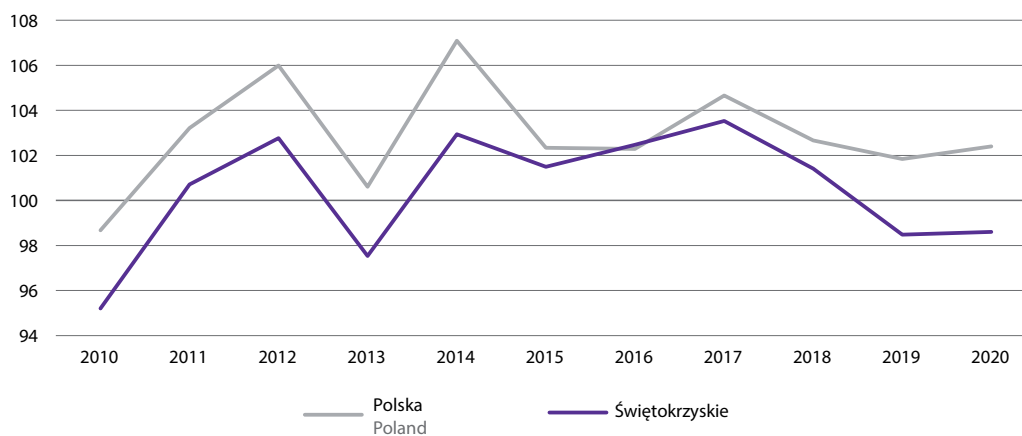
Chart 61. Indices of total animals for slaughter procurement (in live weight)
 Previous year=100

Wykres 62. Dynamika skupu mleka

Rok poprzedni=100

Chart 62. Indices of cows' milk procurement
 Previous year=100

Średnia cena skupu pszenicy w województwie w 2020 r. wyniosła 73,10 zł za 1 dt (w kraju – 74,86 zł) i była wyższa o 1,7% niż przed rokiem i o 30,8% – niż w 2010 r. Cena żyta w skupie ukształtowała się na poziomie 51,18 zł za dt (w kraju – 55,97 zł), tj. o 14,1% niższym w porównaniu z zanotowanym w 2019 r. i o 44,6% wyższym niż w 2010 r.

W 2020 r. za ziemniaki jadalne (bez wczesnych) w skupie płacono przeciętnie 70,25 zł za dt (w kraju – 64,59 zł), tj. o 22,4% mniej niż przed rokiem i o 16,5% więcej niż w 2010 r.

Cena skupu żywca wołowego wyniosła 6,39 zł za kg (w kraju – 6,40 zł), tj. zmniejszyła się o 1,4% w stosunku do uzyskanej w 2019 r., a w odniesieniu do 2010 r. była wyższa o 42,8%. Średnia cena żywca wieprzowego w skupie osiągnęła wartość 5,01 zł za kg (w kraju – 5,13 zł), tj. o 6,6% niższą niż w 2019 r. i o 29,6% wyższą w porównaniu z zanotowaną dziesięć lat wcześniej.

W 2020 r. cena skupu drobiu rzeźnego osiągnęła poziom 3,34 zł za kg (w kraju – 3,52 zł) i była o 10,7% niższa w porównaniu z zanotowaną w poprzednim roku i taka sama jak w 2010 r.

Za 1 l mleka w omawianym roku płacono 1,30 zł (w kraju – średnio 1,38 zł), tj. więcej o 2,4% niż w 2019 r. i o 37,0% niż dziesięć lat wcześniej.

Przeciętne roczne ceny skupu obliczono jako iloraz wartości (w cenach bieżących bez VAT) i ilości poszczególnych produktów rolnych.

Przeciętne roczne ceny uzyskiwane przez rolników na targowiskach obliczono jako średnie arytmetyczne z przeciętnych cen w poszczególnych miesiącach.

W ogólnej wartości globalnej produkcji rolniczej w 2019 r. w województwie świętokrzyskim 60,9% przypadało na dominującą produkcję roślinną, natomiast pozostałe 39,1% stanowiła produkcja zwierzęca. W porównaniu z 2018 r. zanotowano spadek produkcji globalnej o 14,3%, o czym zadecydowała niższa niż rok wcześniej produkcja roślinna o 19,7%, przy spadku produkcji zwierzęcej o 4,2%. Udział województwa w tworzeniu krajowej globalnej produkcji rolniczej wyniósł 3,4% i w przypadku produkcji roślinnej ukształtował się na poziomie 4,4%, a zwierzęcej – 2,5%. W analizowanym roku produkcja globalna w Polsce była wyższa od produkcji z 2018 r. o 0,3%, przy spadku w produkcji roślinnej o 1,1% i wzroście zwierzęcej o 1,5%. W przeliczeniu na 1 ha użytków rolnych wartość omawianej produkcji była niższa w województwie o 12,4%, a w Polsce - o 2,1% wyższa.

W wartości końcowej produkcji rolniczej w województwie świętokrzyskim w 2019 r. przeważała produkcja roślinna z udziałem 55,4%, na produkcję zwierzęcą przypadało 44,6%. Wartość produkcji końcowej w porównaniu z 2018 r. była o 13,0% niższa, co było uwarunkowane spadkiem zarówno produkcji roślinnej (o 19,2%), jak i zwierzęcej (o 4,0%).

W 2019 r. w towarowej produkcji rolniczej nastąpił spadek produkcji ogółem o 14,8%, przy spadku wartości produkcji roślinnej o 20,7% i produkcji zwierzęcej o 6,5%. Udział regionu w ogólnokrajowej produkcji końcowej ukształtował się na poziomie 3,5%, a produkcji towarowej – 3,3%.

Przemysł Industy

W 2020 r. w województwie świętokrzyskim zatrzymany został wzrost produkcji sprzedanej przemysłu. Począwszy od drugiego kwartału sprzedaż kształtowała się na niższym poziomie niż przed rokiem. W porównaniu z rokiem poprzednim zmniejszyła się również wydajność pracy. Kolejny rok z rzędu w przemyśle wystąpił natomiast wzrost przeciętnego zatrudnienia.

Produkcja sprzedana przemysłu w 2020 r. w województwie osiągnęła wartość 30889,5 mln zł (w cenach bieżących) i była o 1,3% (w cenach stałych) niższa w odniesieniu do zanotowanej w roku poprzednim oraz o 24,2% wyższa niż w 2015 r. Spadek sprzedaży w województwie był większy niż w Polsce. W kraju w tym czasie sprzedaż zmniejszyła się o 1,0% w skali roku, a w relacji do 2015 r. odnotowano wzrost o 19,8%.

Spadek produkcji przemysłowej w województwie świętokrzyskim w skali roku obserwowano od II kwartału 2020 r. O ile w pierwszych trzech miesiącach wystąpił wzrost wynoszący 4,3%, to w okresie pierwszego półrocza notowano spadek o 1,2%. Drugie półrocze przyniosło pogłębienie tego spadku.

Dane o **produkcji sprzedanej przemysłu** dotyczą działalności przemysłowej i nieprzemysłowej podmiotów gospodarczych zaliczanych do sekcji: „Górnictwo i wydobywanie”, „Przetwórstwo przemysłowe”, „Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych”, oraz „Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją”. Dane obejmują podmioty gospodarki narodowej o liczbie pracujących powyżej 9 osób.

Dane o **wartości produkcji sprzedanej przemysłu** prezentuje się bez VAT i podatku akcyzowego, natomiast łącznie z wartością dotacji przedmiotowych do wyrobów i usług – w tzw. cenach bazowych.

Tablica 38. Przemysł
Table 38. Industry

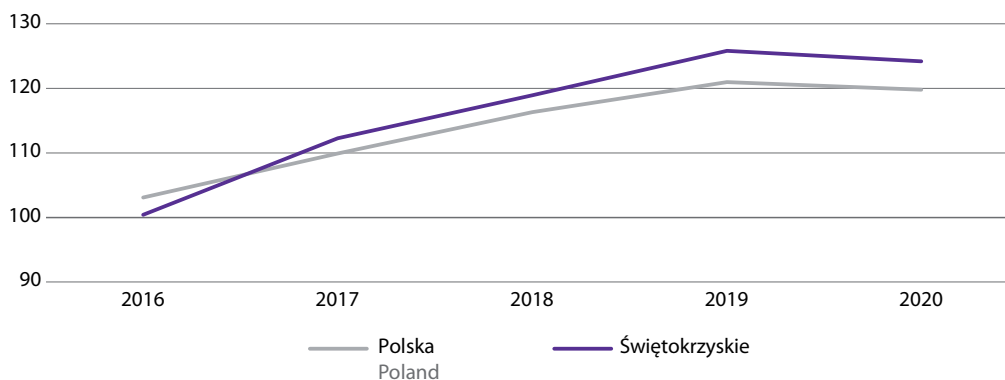
Wyszczególnienie Specification	2015	2019	2020
Produkcja sprzedana przemysłu (ceny bieżące) Sold production of industry (current prices)			
w mln zł in million PLN	23350,6	31149,9	30889,5
w odsetkach (Polska=100) in percent (Poland=100)	2,0	2,0	2,0
Udział produkcji sprzedanej przetwórstwa przemysłowego w produkcji sprzedanej przemysłu (ceny bieżące) w % Share of sold production of manufacturing in sold production of industry (current prices) in %	82,9	85,3	85,7
Przeciętne zatrudnienie w przemyśle w tys. Average paid employment in industry in thousands	57,9	67,4	68,7

Wykres 63. Dynamika produkcji sprzedanej przemysłu (ceny stałe)

2015=100

Chart 63. Indices of sold production of industry (constant prices)

2015=100

Spośród sekcji przemysłu największa wartość produkcji sprzedanej (w bieżących cenach bazowych) przypadała na przetwórstwo przemysłowe. W 2020 r. osiągnęła 26468,2 mln zł, co stanowiło 85,7% łącznej produkcji sprzedanej przemysłu. W dostawie wody, gospodarowaniu ściekami i odpadami; rekultywacji sprzedaż osiągnęła natomiast 876,9 mln zł, tj. 2,8% ogółu. Spośród działów przetwórstwa przemysłowe-

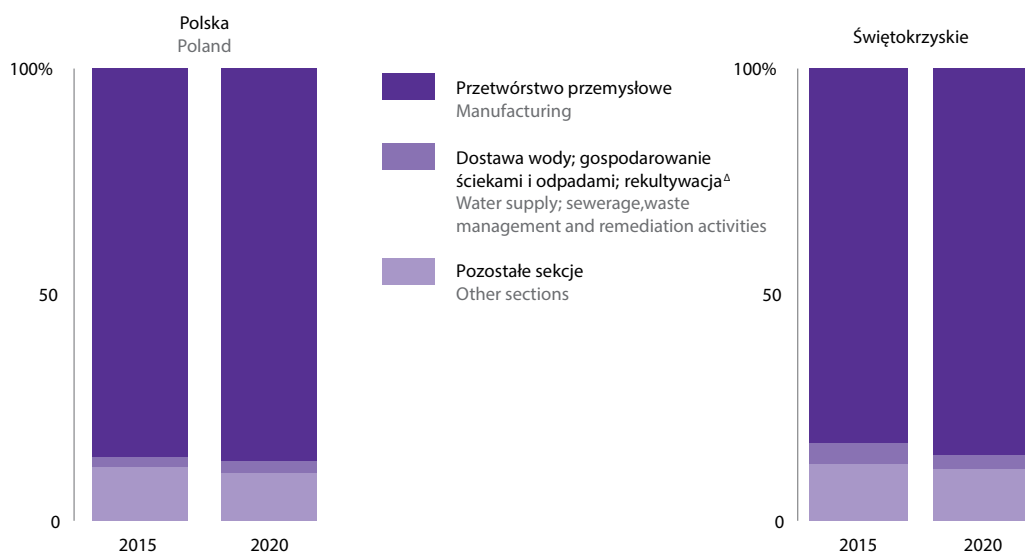
go w dalszym ciągu zdecydowanie największym udziałem w sprzedaży charakteryzowała się produkcja wyrobów z pozostałych mineralnych surowców niemetalicznych, na którą przypadało 25,1% produkcji sprzedanej przemysłu (rok wcześniej – 22,3%). Zwiększył się także m.in. udział produkcji wyrobów z drewna, korka, słomy i wikliny (z 3,2% do 3,4%) i produkcji wyrobów z gumy i tworzyw sztucznych (z 3,1% do 3,9%). Na poziomie z roku poprzedniego utrzymał się udział produkcji wyrobów z metali (8,7%). Spadek wystąpił natomiast m.in. w: produkcji artykułów spożywczych (z 12,6% do 11,7%), produkcji pojazdów samochodowych, przyczep i naczep (z 12,5% do 11,0%) oraz produkcji maszyn i urządzeń (z 4,3% do 4,1%).

Spadek produkcji przemysłowej uzyskany w 2020 r. był m.in. wynikiem zatrzymania wzrostowej tendencji w produkcji sprzedanej (w cenach stałych) w przetwórstwie przemysłowym. W porównaniu z rokiem poprzednim zmniejszyła się ona o 0,3%. W dostawie wody, gospodarowaniu ściekami i odpadami; rekultywacji, po spadku przed rokiem, wystąpił natomiast wzrost produkcji sprzedanej – o 7,6%.

Podobnie jak przed rokiem udział województwa świętokrzyskiej w produkcji sprzedanej przemysłu w Polsce wyniósł 2,0%.

Wykres 64. Produkcja sprzedana przemysłu według sekcji PKD (ceny bieżące)

Chart 64. Sold production of industry by PKD sections (current prices)

Wśród działów przetwórstwa przemysłowego o znaczącym udziale w sprzedaży zdecydowanie zwiększyła się dynamika w produkcji wyrobów z gumy i tworzyw sztucznych. Wzrost w tym dziale był znacznie wyższy niż przed rokiem i wyniósł 39,8%. W dalszym ciągu dynamicznie zwiększała się produkcja pojazdów samochodowych, przyczep i naczep – o 16,1%, produkcja wyrobów z metali – o 11,9% oraz produkcja wyrobów z drewna, korka, słomy i wikliny – o 8,4%. Po dwóch latach spadku wyraźnie zwiększyła się produkcja artykułów spożywczych, która była większa niż przed rokiem o 8,7%. Nieco wolniej niż przed rokiem rosła produkcja wyrobów z pozostałych mineralnych surowców niemetalicznych. Przekroczyła ona poziom z 2019 r. o 4,3%. Znacznie zmalał wzrost w produkcji maszyn i urządzeń – do 2,0%.

Rosnącej produkcji sprzedanej przemysłu w województwie świętokrzyskim w skali roku towarzyszył wzrost przeciętnego zatrudnienia – o 2,1%. W skali kraju przeciętne zatrudnienie w odniesieniu do roku poprzedniego zmniejszyło się natomiast o 1,9%.

W 2020 r. przeciętne zatrudnienie w przemyśle w województwie ukształtowało się na poziomie 68,7 tys. osób. W przetwórstwie przemysłowym zwiększyło się o 2,4%. Wzrost wystąpił również w dostawie wody, gospodarowaniu ściekami i odpadami; rekultywacji (o 1,6%).

Wykres 65. Dynamika przeciętnego zatrudnienia w przemyśle

2015=100

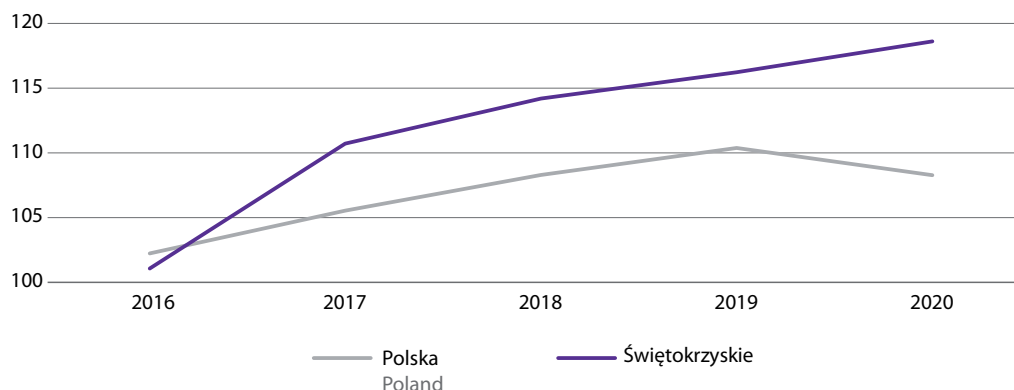
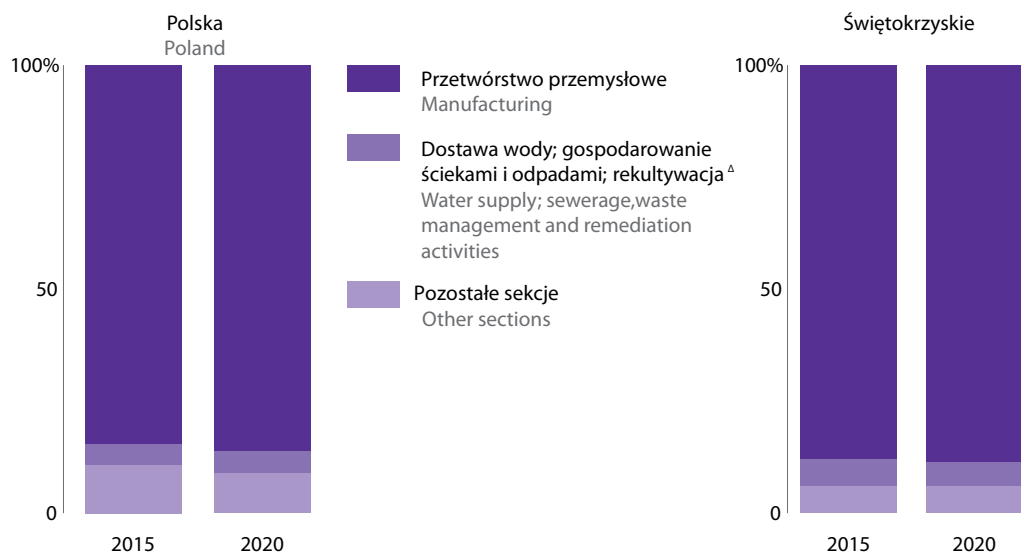
Chart 65. Indices of average paid employment in industry
2015=100**Wykres 66. Przeciętne zatrudnienie w przemyśle według sekcji PKD**

Chart 66. Average paid employment in industry by PKD sections

Wydajność pracy w przemyśle w 2020 r., mierzona wartością produkcji sprzedanej na 1 zatrudnionego, w województwie świętokrzyskim (w bieżących cenach bazowych) wyniosła 449,4 tys. zł i była o 3,3% niższa (w cenach stałych) niż przed rokiem. W kraju utrzymał się niewielki wzrost wydajności pracy w przemyśle, który wyniósł 0,9%.

Spadek wydajności pracy w 2020 r. odnotowano w przetwórstwie przemysłowym (o 2,6% do 434,2 tys. zł). Wzrost wystąpił natomiast w dostawie wody, gospodarowaniu ściekami i odpadami; rekultywacji (o 5,9% – do 235,4 tys. zł).

Budownictwo

Construction

W 2020 r. w województwie świętokrzyskim odnotowano spadek produkcji sprzedanej budownictwa w stosunku do roku poprzedniego. Niższa niż przed rokiem była produkcja budowlano-montażowa. Zmniejszyła się również wydajność pracy w budownictwie, mierzona wartością produkcji sprzedanej na 1 zatrudnionego.

Z kolei w obszarze budownictwa mieszkaniowego obserwowano kontynuację pozytywnych tendencji. W skali roku zanotowano wzrost zarówno liczby mieszkań oddanych do użytkowania, jak i wydanych na realizację mieszkań pozwoleń lub dokonanych zgłoszeń z projektem budowlanym.

W 2020 r. w województwie świętokrzyskim produkcja sprzedana budownictwa (w cenach bieżących) ukształtowała się na poziomie 4700,6 mln zł i zmniejszyła się w porównaniu z rokiem poprzednim o 16,1% (wobec wzrostu o 31,0% w 2019 r.). W kraju produkcja sprzedana budownictwa była o 0,4% wyższa od zanotowanej w roku poprzednim (wobec wzrostu o 10,6% w 2019 r.). W 2020 r. w województwie świętokrzyskim udział produkcji sprzedanej budownictwa w produkcji krajowej wyniósł 1,8%, co uplasowało województwo na 15. lokacie w kraju (w 2019 r. – 13. lokata).

Dane o **produkcji sprzedanej budownictwa** dotyczą działalności budowlanej i niebudowlanej podmiotów gospodarczych zaliczanych do sekcji „Budownictwo”. Dane obejmują podmioty gospodarki narodowej o liczbie pracujących powyżej 9 osób.

Tablica 39.
Table 39.

Budownictwo

Construction

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2019	2020
Produkcja sprzedana budownictwa (ceny bieżące): Sold production of construction (current prices):				
w mln zł in million PLN	4179,8	4493,8	5605,7	4700,6
w odsetkach (Polska=100) in percent (Poland=100)	2,6	2,5	2,1	1,8
Udział produkcji budowlano-montażowej w produkcji sprzedanej budownictwa (ceny bieżące) w % Share of construction and assembly production in sold production of construction (current prices) in %	55,0	43,2	42,2	45,0
Przeciętne zatrudnienie w budownictwie w tys. Average paid employment in construction in thousands	13,1	9,8	10,6	10,3

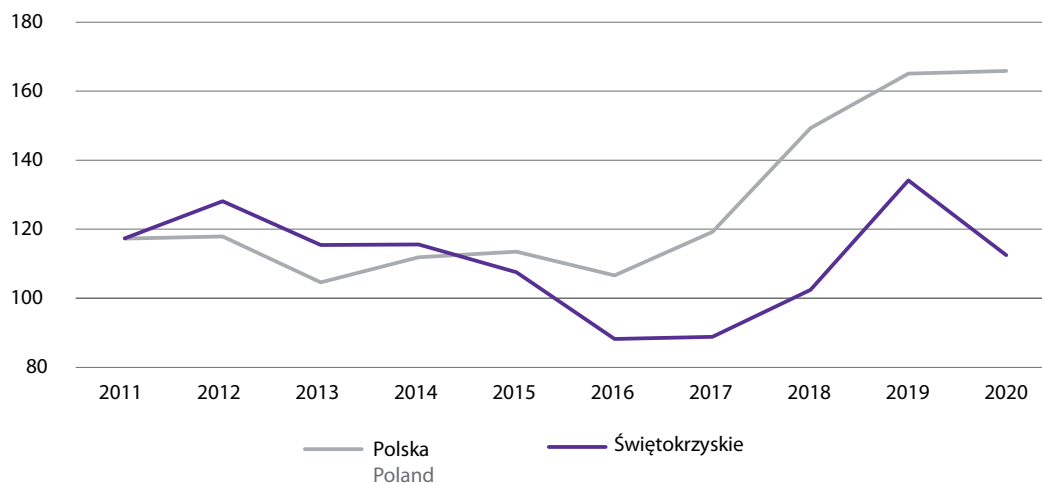

Wykres 67. Dynamika produkcji sprzedanej budownictwa (ceny bieżące)

2010=100

Chart 67. Indices of sold production of construction (current prices)

2010=100

Dane o **sprzedaży produkcji budowlano-montażowej** dotyczą robót zrealizowanych na terenie kraju, wykonanych siłami własnymi (tj. bez podwykonawców) na rzecz zleciodawców przez podmioty budowlane zaliczane zgodnie z PKD 2007 do sekcji „Budownictwo”. Obejmują roboty budowlane o charakterze inwestycyjnym, remontowym i konserwacyjnym oraz budownictwo tymczasowe na placach budów. Dane obejmują podmioty gospodarki narodowej o liczbie pracujących powyżej 9 osób.

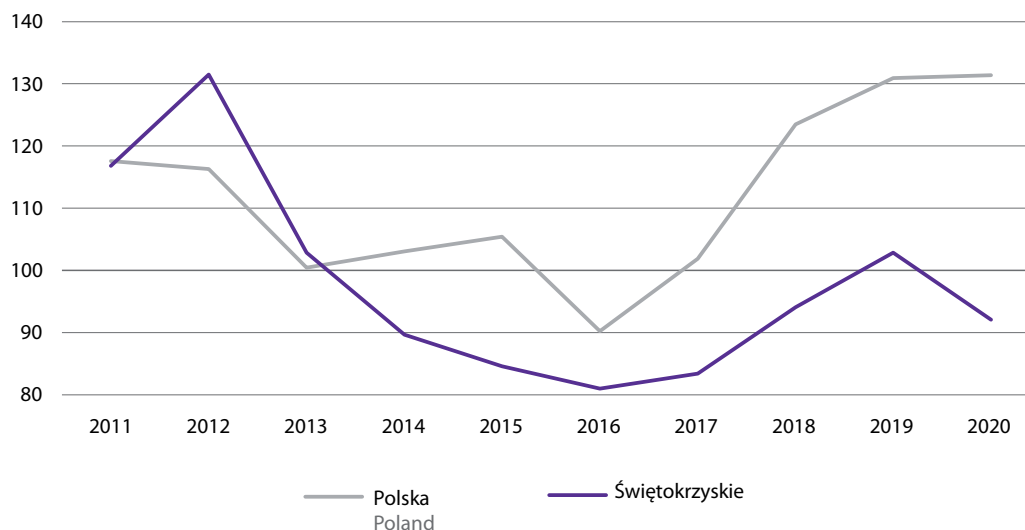
W województwie produkcja budowlano-montażowa w 2020 r. wyniosła 2115,6 mln zł (45,0% ogólnej wartości produkcji sprzedanej budownictwa) i zmniejszyła się w skali roku o 10,5% (wobec wzrostu o 9,3% w 2019 r.). W skali kraju odnotowano wzrost produkcji budowlano-montażowej wynoszący 0,4% (wobec wzrostu o 6,0% w 2019 r.). W analizowanym roku, pod względem wartości produkcji budowlano-montażowej, województwo świętokrzyskie zajęło jedną z ostatnich lokat w kraju (14. lokatę), tuż za województwem opolskim i lubuskim. Z kolei poziom wskaźnika dynamiki w odniesieniu do roku poprzedniego, który w skali kraju kształtował się w przedziale od 69,0 (województwo opolskie) do 125,3 (województwo łódzkie), uplasował województwo świętokrzyskie na 14. miejscu (wskaźnik dynamiki dla województwa – 89,5).

Wykres 68. Dynamika produkcji budowlano-montażowej (ceny bieżące)

2010=100

Chart 68. Indices of construction and assembly production (current prices)

2010=100

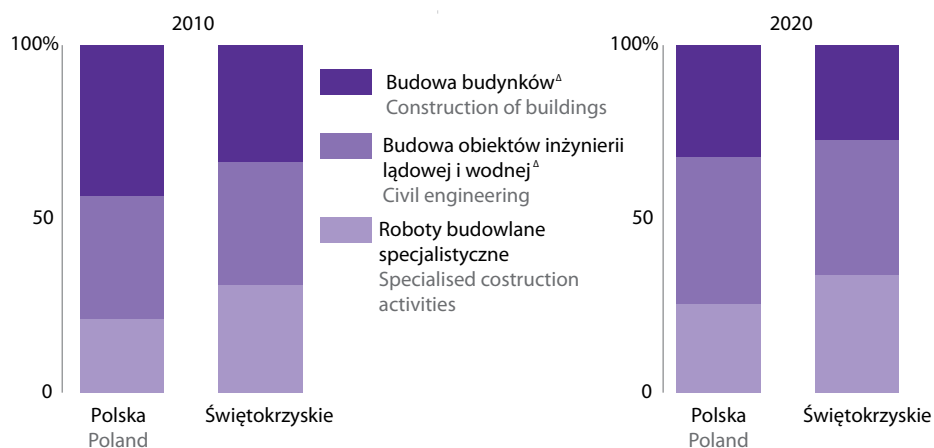

W 2020 r. spadek produkcji budowlano-montażowej w skali roku zanotowano w jednostkach, w których podstawowym rodzajem działalności jest wznoszenie budynków (o 34,0%), natomiast wzrost wystąpił w podmiotach specjalizujących się w budowie obiektów inżynierii lądowej i wodnej (o 4,5%) oraz w jednostkach zajmujących się głównie robotami specjalistycznymi (o 2,1%).

W 2020 r. wśród przedsiębiorstw budowlanych największy udział w produkcji budowlano-montażowej posiadały podmioty zajmujące się budową obiektów inżynierii lądowej i wodnej (39,0%). W relacji do 2019 r. udział tych jednostek wzrósł o 5,6 p.proc. (w porównaniu do 2010 r. wzrost o 3,4 p. proc.). Zwiększył się również udział jednostek wykonujących roboty budowlane specjalistyczne, zarówno w stosunku do 2019 r., jak i 2010 r., (odpowienio o 4,2 p.proc. i 2,9 p.proc.) do poziomu 33,7% w 2020 r. Spadek udziału do 27,4% odnotowały natomiast podmioty zajmujące się głównie budową budynków. W odniesieniu do 2019 r. udział ten zmniejszył się o 9,7 p.proc., a w relacji do 2010 r. o 6,3 p.proc.

Wykres 69. Produkcja budowlano-montażowa według działów PKD (ceny bieżące)

Chart 69. Construction and assembly production by PKD divisions (current prices)

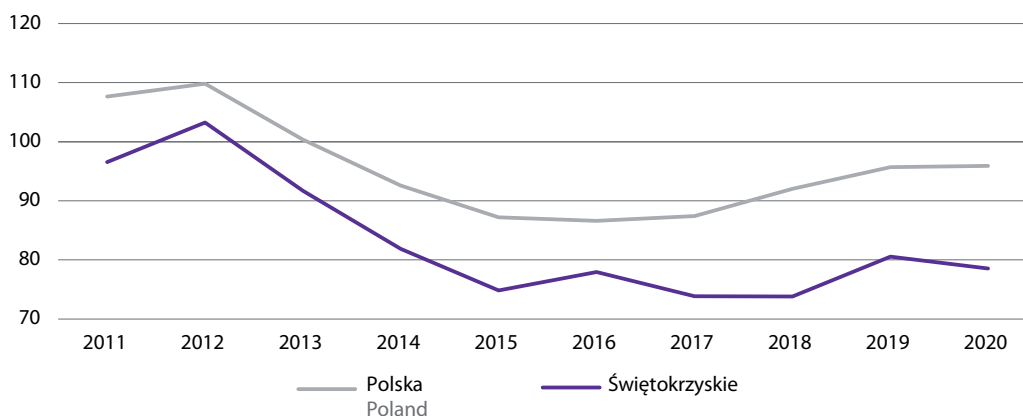
Spadkowi produkcji sprzedanej budownictwa towarzyszył spadek przeciętnego zatrudnienia, które w 2020 r. wyniosło 10,3 tys. osób i w relacji do 2019 r. zmniejszyło się o 2,5% (w kraju wzrost o 0,2% do poziomu 424,6 tys.).

Wykres 70. Dynamika przeciętnego zatrudnienia w budownictwie

2010=100

Chart 70. Indices of average paid employment in construction

2010=100

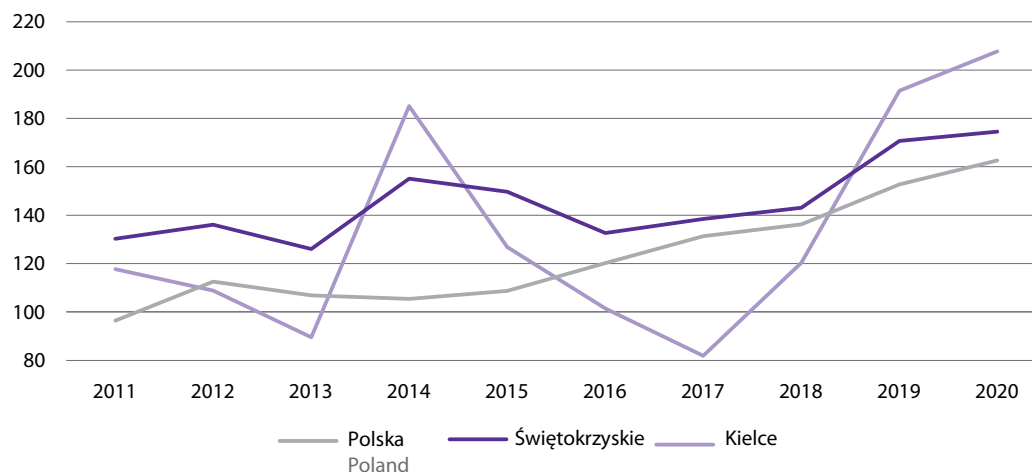

W 2020 r. w województwie świętokrzyskim wydajność pracy w budownictwie, mierzona produkcją sprzedaną na 1 zatrudnionego, wyniosła 455,2 tys. zł (w cenach bieżących), co oznacza spadek o 14,0% w stosunku do roku poprzedniego.

W 2020 r. w województwie świętokrzyskim miała miejsce kontynuacja pozytywnych tendencji w obszarze budownictwa mieszkaniowego. W analizowanym roku zanotowano wzrost liczby mieszkań oddanych do użytkowania (analogiczna tendencja w kraju). Łącznie w całym 2020 r. oddano w województwie do użytkowania 3974 mieszkania (1,8% ogółu mieszkań oddanych do użytkowania w kraju) o łącznej powierzchni 401,7 tys. m² (2,1% powierzchni użytkowej mieszkań oddanych do eksploatacji w kraju). Odnotowane wartości oznaczały, w relacji do roku poprzedniego, wzrost o 2,2% dla liczby mieszkań oraz o 0,8% w stosunku do ich powierzchni użytkowej (w kraju wzrost odpowiednio o 6,5% i 6,6%). Z kolei w porównaniu z 2010 r. zarówno liczba mieszkań, jak i ich powierzchnia znacząco wzrosła (odpowiednio o 74,5% i 64,7%). W kraju zanotowano analogiczną tendencję, przy czym wzrost wyniósł 62,6% dla liczby mieszkań oddanych do użytkowania i 35,9% dla ich łącznej powierzchni użytkowej.

Wykres 71. Dynamika liczby mieszkań oddanych do użytkowania
2010=100

Chart 71. Indices of the number of dwellings completed
2010=100

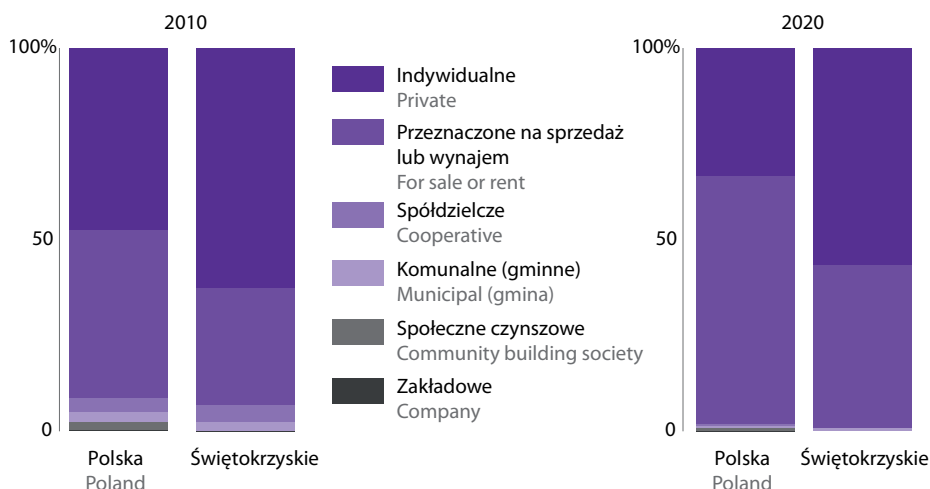
Tablica 40. Budownictwo mieszkaniowe
Table 40. Residential construction

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2019	2020	2020 Polska Poland
Mieszkania oddane do użytkowania na 1000 ludności Dwellings completed per 1000 population	1,8	2,7	3,1	3,2	5,8
Przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania oddanego do użytkowania w m ² Average useful floor area of a dwelling completed in m ²	107,1	109,1	102,5	101,1	88,7
Mieszkania, na których budowę wydano pozwolenia lub dokonano zgłoszenia z projektem budowlanym na 1000 ludności Dwellings for which permits were granted or which were registered with a construction project per 1000 population	3,5	2,4	3,3	3,9	7,2
Mieszkania, których budowę rozpoczęto na 1000 ludności Dwellings started per 1000 population	3,0	2,5	3,4	3,3	5,8

Dominujący udział w efektach budownictwa mieszkaniowego w województwie świętokrzyskim miało budownictwo indywidualne, w ramach którego w 2020 r. oddano do użytkowania 2254 mieszkania (o 0,3% więcej niż w 2019 r.). Mieszkania indywidualne stanowiły 56,7% wszystkich mieszkań oddanych do użytkowania w województwie. Drugą istotną formą budownictwa w województwie były mieszkania przeznaczone na sprzedaż lub wynajem. W 2020 r. przekazano do użytkowania 1688 tego typu mieszkań, tj. o 17,3% więcej niż w roku poprzednim. Zwiększył się również udział tej formy budownictwa w ogółem mieszkań oddanych do użytkowania z poziomu 37,0% w 2019 r. do 42,5% w 2020 r. W analizowanym roku w województwie oddano również do użytkowania 32 mieszkania komunalne, co w porównaniu do ubiegłego roku oznaczało spadek o 70,9%. W 2020 r. nie oddano do użytkowania żadnego mieszkania w ramach budownictwa społecznego czynszowego, spółdzielczego i zakładowego.

Wykres 72. Mieszkania oddane do użytkowania według form budownictwa

Chart 72. Dwellings completed by forms of construction

Powierzchnia użytkowa mieszkania jest to łączna powierzchnia pokoi, kuchni, przedpokoi, łazienek i wszystkich innych pomieszczeń wchodzących w skład mieszkania.

Przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania oddanego do użytkowania w województwie świętokrzyskim w 2020 r. wyniosła 101,1 m² (w kraju 88,7 m²) i w stosunku do roku poprzedniego zmniejszyła się o 1,4 m² (w kraju wzrost o 0,1 m²), a w relacji do 2010 r. była mniejsza o 6,0 m² (w kraju spadek o 17,4 m²). Największe mieszkania, podobnie jak w latach ubiegłych, wybudowali inwestorzy indywidualni. Średnia powierzchnia użytkowa mieszkania w budownictwie indywidualnym wyniosła 135,0 m² (o 1,5 m² więcej niż w roku poprzednim). Najmniejszą powierzchnią charakteryzowały się mieszkania komunalne – 36,0 m² (o 1,3 m² mniej niż w 2019 r.).

Pod względem liczby oddanych w 2020 r. do użytkowania mieszkań na terenie województwa świętokrzyskiego przeważały miasta, w których wybudowano 56,7% ogółu mieszkań. W miastach odnotowano również, w stosunku do roku poprzedniego, wyższą niż na wsi dynamikę liczby mieszkań oddanych do eksploatacji – 108,9 wobec 94,6. Z kolei większe powierzchniowo mieszkania oddano do użytkowania na terenach wiejskich województwa. W 2020 r. przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania wybudowanego na obszarach wiejskich wyniosła 133,4 m² i była o 57,0 m² większa niż przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania w mieście.

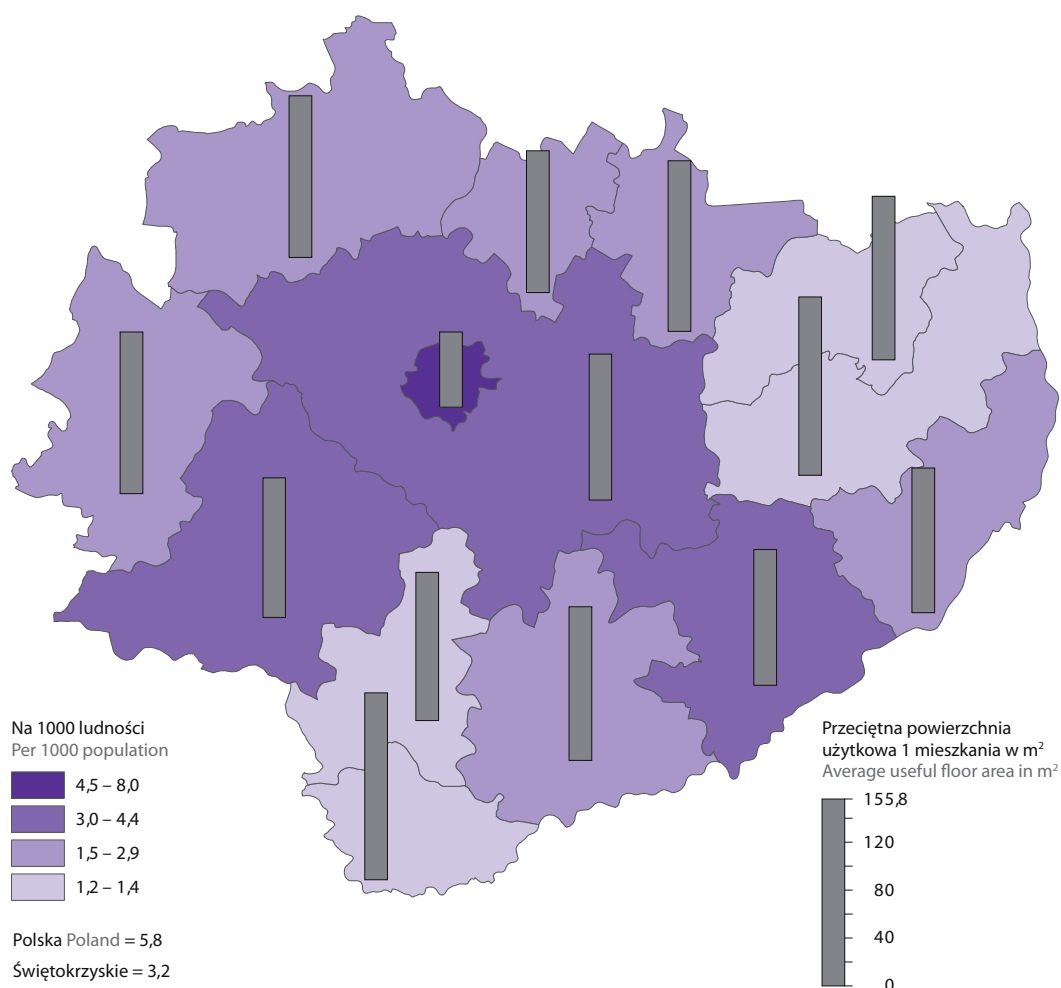
Mieszkania oddane do użytkowania w województwie są większe niż w kraju także pod względem przeciętnej liczby izb. W 2020 r. wskaźnik ten wyniósł odpowiednio 4,4 wobec 3,8. Zarówno w kraju, jak i w województwie, mieszkania w miastach mają średnio nieco ponad 3 izby, a na wsi – ponad 5. Ponad połowę mieszkań (50,9%) wybudowanych w mieście stanowiły mieszkania 2 i 3-izbowe. Z kolei na wsi najczęściej powstawały mieszkania 5 i 6-izbowe, których udział w ogółem mieszkań oddanych do użytkowania na wsi w 2020 r. wyniósł 69,3%.

Wszystkie mieszkania oddane do użytkowania w województwie świętokrzyskim w 2020 r. wyposażone były w podstawowe instalacje techniczno-sanitarne (wodociąg, kanalizację). Wodociąg z sieci posiadało 95,0% mieszkań, a kanalizację z odprowadzeniem do sieci 73,6%. W gaz z sieci wyposażonych było 31,3% mieszkań, natomiast w ciepłą wodę dostarczaną z elektrociepłowni, ciepłowni lub kotłowni osiedlowej – 22,2%. Do centralnej sieci grzewczej podłączonych było 23,1% mieszkań, a pozostałe posiadały indywidualne centralne ogrzewanie (34,7% wyposażonych było w kotły/piece na paliwo gazowe, 33,2% w piece/kotły na paliwo stałe, a 9,0% w pozostałe rodzaje ogrzewania).

W 2020 r. w województwie świętokrzyskim na 1000 mieszkańców przekazano do użytkowania 3,2 mieszkania (przed rokiem 3,1). Wśród powiatów województwa najwięcej mieszkań w przeliczeniu na 1000 mieszkańców oddano do użytkowania w m. Kielce (8,0). Wskaźnik na poziomie przekraczającym średnią wielkość dla województwa uzyskano również w powiatach: jędrzejowskim (3,6), staszowskim (3,5) i kieleckim (3,4). Najmniej mieszkań w przeliczeniu na 1000 ludności przekazano w powiecie pińczowskim (1,2). Z kolei największe powierzchniowo mieszkania oddano do użytkowania w 2020 r. w powiecie kazimierskim i opatowskim, gdzie przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania wyniosła odpowiednio 155,8 m² i 148,8 m². Najmniejsze mieszkania wybudowano w m. Kielce (62,8 m²).

Mapa 41. Mieszkania oddane do użytkowania w 2020 r.

Map 41. Dwellings completed in 2020

W 2020 r. w województwie świętokrzyskim wydano pozwolenia lub dokonano zgłoszenia z projektem budowlanym na realizację 4846 mieszkań, tj. o 16,9% więcej niż rok wcześniej i o 6,3% więcej niż w 2010 r. (w skali kraju nastąpił wzrost o 2,9% w stosunku do roku poprzedniego i o 57,9% w odniesieniu do 2010 r.). Liczba wydanych pozwoleń lub dokonanych zgłoszeń w województwie stanowiła 1,8% ogółu wydanych pozwoleń i dokonanych zgłoszeń w kraju (w 2019 r. – 1,5%).

Biorąc pod uwagę strukturę liczby mieszkań, na budowę których wydano pozwolenia lub dokonano zgłoszenia z projektem budowlanym według form budownictwa, największy udział miało budownictwo indywidualne (62,5%), następnie budownictwo przeznaczone na sprzedaż lub wynajem (37,1%). W 2020 r. w województwie nie wydano pozwoleń lub nie dokonano zgłoszeń z projektem budowlanym na budowę mieszkań w ramach budownictwa: spółdzielczego, społecznego czynszowego i zakładowego.

W 2020 r. wśród powiatów województwa świętokrzyskiego najwięcej pozwoleń lub dokonanych zgłoszeń odnotowano w m. Kielce (1160), najmniej zaś w powiatach: kazimierskim (71), opatowskim (85) i pińczowskim (86). Wzrost liczby mieszkań (w relacji do 2019 r.), na realizację, których wydano pozwolenia lub dokonano zgłoszenia z projektem budowlanym, odnotowano w dziewięciu powiatach, przy czym najwyższy w powiecie skarżyskim oraz włoszczowskim (ponad dwukrotny wzrost). Mniejszą niż przed rokiem liczbę pozwoleń lub zgłoszeń zanotowano natomiast w pięciu powiatach, przy czym najwyższy spadek wystąpił w powiecie buskim (o 26,8%).

W 2020 r. rozpoczęto również budowę 4044 mieszkań, tj. o 3,9% mniej niż w poprzednim roku (w skali kraju odnotowano spadek o 5,7%). W porównaniu do 2010 r. liczba rozpoczętych budów mieszkań wzrosła w województwie o 5,8% (w kraju wzrost o 41,6%). Rozpoczęte budowy w województwie stanowiły 1,8% ogółu rozpoczętych budów w kraju (analogiczny udział w 2019 r.).

W 2020 r. wśród mieszkań, których budowę rozpoczęto w województwie, 70,4% stanowiły inwestycje indywidualne. Rozpoczęto również budowę mieszkań przeznaczonych na sprzedaż lub wynajem (29,6% ogółu rozpoczętych budów w województwie). W analizowanym roku na terenie województwa nie rozpoczęto żadnej budowy w ramach budownictwa: komunalnego, społecznego czynszowego, spółdzielczego i zakładowego.

W przekroju terytorialnym największą liczbę mieszkań, których budowę rozpoczęto w 2020 r. zanotowano, podobnie jak w roku ubiegłym, w powiecie kieleckim (1034) oraz w m. Kielce (833). Z kolei najmniej budów mieszkań rozpoczęto w powiecie kazimierskim (67) i pińczowskim (70).

Rynek wewnętrzny

Internal market

W 2020 r., po raz pierwszy od 2015 r., zanotowano spadek wartości sprzedaży detalicznej w skali roku. W omawianym okresie zmniejszyła się także sprzedaż hurtowa towarów.

Dane o sprzedaży detalicznej towarów (łącznie z podatkiem VAT) obejmują sprzedaż towarów własnych i komisowych (nowych i używanych), dokonywaną w punktach sprzedaży detalicznej, placówkach gastronomicznych oraz innych punktach sprzedaży (np. składy, magazyny) w ilościach wskazujących na zakup dla potrzeb indywidualnych nabywców.

Wprowadzone w 2020 r. w związku z epidemią COVID-19 czasowe ograniczenia w handlu detalicznym w tradycyjnych sklepach wpłynęły negatywnie na wyniki sprzedaży. W województwie świętokrzyskim w analizowanym roku wartość sprzedaży detalicznej towarów (w cenach bieżących), zrealizowanej przez jednostki handlowe i niehandlowe o liczbie pracujących powyżej 9 osób, zmniejszyła się w relacji do poprzedniego roku o 5,2% (wobec wzrostu o 1,3% w 2019 r.). W kraju sprzedaż detaliczna ukształtowała się na poziomie o 2,6% niższym niż w roku poprzednim (wobec wzrostu o 6,7% w 2019 r.).

Tablica 41. Dynamika sprzedaży detalicznej towarów^a (ceny bieżące)
 Table 41. Indices of retail sales of goods^a (current prices)

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2019	2020	2020 Polska Poland
	rok poprzedni=100 previous year=100				
Ogółem Total	111,5	91,6	101,3	94,8	97,4
w tym: of which:					
Pojazdy samochodowe, motocykle, części Motor vehicles, motorcycles, parts	169,7	122,7	101,6	57,7	86,8
Paliwa stałe, ciekłe i gazowe Solid, liquid and gaseous fuels	122,3	78,2	104,6	77,4	83,4
Żywność, napoje i wyroby tytoniowe Food, beverages and tobacco products	98,1	111,3	105,3	103,4	102,8
Pozostała sprzedaż detaliczna w niewyspe- cjalizowanych sklepach Other retail sale in non-specialised stores	105,2	87,2	69,8	102,2	.
Farmaceutyki, kosmetyki, sprzęt ortope- dyczny Pharmaceuticals, cosmetics, orthopedic equipment	104,2	121,0	101,9	100,6	101,0
Tekstylnia, odzież, obuwie Textiles, clothing, footwear	106,8	119,2	114,2	78,7	82,7
Meble, rtv, agd Furniture, radio, TV and household appli- ances	126,0	32,1	106,6	99,2	105,4
Prasa, książki, pozostała sprzedaż w wyspe- cjalizowanych sklepach Newspapers, books, other sale in specialised stores	96,1	66,7	92,7	190,4	96,7
Pozostałe Others	122,3	89,5	100,1	96,1	92,3

^a Grupowania przedsiębiorstw dokonano na podstawie Polskiej Klasyfikacji Działalności (PKD 2007), zaliczając przedsiębiorstwo do określonej kategorii według przeważającego rodzaju działalności, zgodnie z aktualnym stanem organizacyjnym. Kształtowanie się dynamiki sprzedaży detalicznej wynika m.in. ze zmiany zarówno przeważającego rodzaju działalności przedsiębiorstwa, jak i zmian organizacyjnych.

^a Enterprises were grouped on the basis of the Polish Classification of Activities (PKD 2007), and a given enterprise is included in a specific category by predominating kind of activity and according to its present organisational status. The retail sales index results, inter alia, from a change in both the predominating kind of activity of the enterprise and in its organisation.

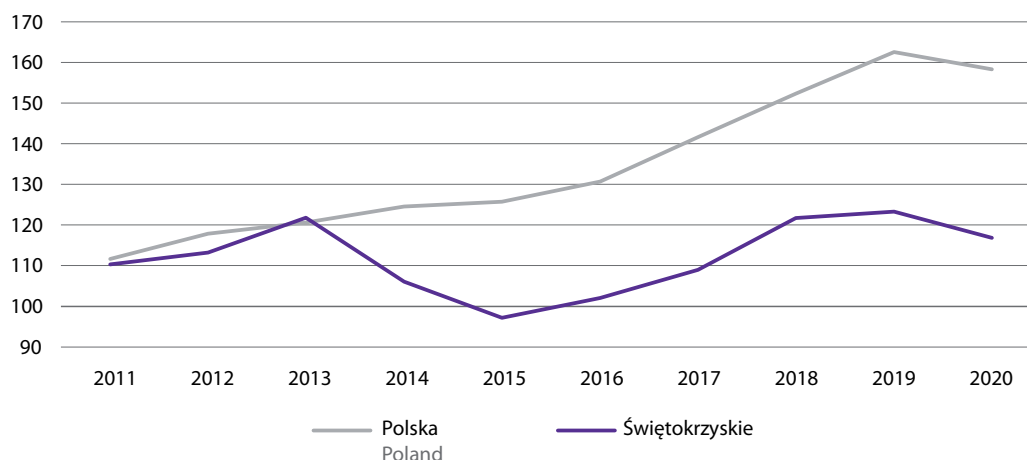

Wykres 73. Dynamika sprzedaży detalicznej towarów (ceny bieżące)

2010 =100

Chart 73. Indices of retail sales of goods (current prices)

2010 =100

W 2020 r. wśród grup o znaczącym udziale w sprzedaży detalicznej ogółem największy spadek w ujęciu rocznym zanotowały jednostki prowadzące sprzedaż pojazdów samochodowych, motocykli, części (o 42,3%). Zmniejszyła się również sprzedaż w przedsiębiorstwach zgrupowanych w kategoriach: paliwa stałe, ciekłe i gazowe (o 22,6%), pozostałe (o 3,9%) oraz meble, artykuły rtv i agd (o 0,8%). Z kolei wzrost sprzedaży detalicznej wykazały podmioty prowadzące sprzedaż żywności, napojów i wyrobów tytoniowych (o 3,4%) oraz farmaceutyków, kosmetyków i sprzętu ortopedycznego (o 0,6%). Spośród grup o niższym udziale w sprzedaży detalicznej ogółem, największy wzrost odnotowały podmioty handlujące prasą, książkami oraz prowadzące pozostałą sprzedaż w wyspecjalizowanych sklepach (prawie dwukrotny wzrost sprzedaży).

Największy udział w wartości sprzedaży detalicznej ogółem miały przedsiębiorstwa prowadzące sprzedaż żywności, napojów i wyrobów tytoniowych (31,0%, wobec 28,4% w 2019 r.), przedsiębiorstwa zgrupowane w kategorii pozostałe (21,7%, wobec 21,4%) oraz przedsiębiorstwa zajmujące się handlem meblami, artykułami rtv i agd (12,2%, wobec 11,6%).

Dane o **sprzedaży hurtowej towarów** (łącznie z podatkiem VAT) obejmują sprzedaż z magazynów handlowych własnych lub użytkowanych, w których składowane towary stanowią własność przedsiębiorstw handlowych zaliczanych do sekcji „Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle”.

W 2020 r. w województwie świętokrzyskim wartość sprzedaży hurtowej towarów (w cenach bieżących) w przedsiębiorstwach handlowych ukształtowała się na poziomie o 8,0% niższym niż w roku poprzednim, w tym w przedsiębiorstwach hurtowych zmniejszyła się o 10,1% (wobec wzrostu odpowiednio o 5,1% i 5,8% w 2019 r.). W kraju sprzedaż hurtowa w jednostkach handlowych w omawianym roku była o 0,9% niższa niż w 2019 r., w tym w jednostkach hurtowych odnotowano jej nieznaczny wzrost – o 0,3% (wobec wzrostu odpowiednio o 6,6% i 5,0% w roku poprzednim).

W 2020 r. w województwie świętokrzyskim wśród grup o znaczącym udziale w ogólnej sprzedaży przedsiębiorstw hurtowych, największy spadek w relacji do poprzedniego roku obserwowano w grupie sprzedaż hurtowa niewyspecjalizowana (o 5,9%), a w dalszej kolejności w grupie półproduktów i odpadów pochodzenia nierolniczego oraz złomu (o 3,8%). Z kolei największy wzrost odnotowano w sprzedaży hurtowej żywności (o 6,3%).

Transport

Transport

W 2019 r., w relacji do roku ubiegłego, zanotowano w województwie poprawę sytuacji w obszarze sieci dróg publicznych. Zwiększyła się długość dróg publicznych o twardej nawierzchni, w tym dróg ekspresowych. Poprawie uległ również stan techniczny dróg.

Pozytywne zmiany zaobserwowano również w komunikacji miejskiej oraz transporcie kolejowym, gdzie w skali roku zanotowano wzrost liczby pasażerów. Znacznie natomiast zmniejszyła się liczba osób korzystających z regularnej komunikacji autobusowej.

Rozwój sieci transportowej wpływa na rozwój przemysłu i miast, jak również warunkuje przemieszczanie towarów oraz ludności na każdym poziomie podziału terytorialnego. Jednym z istotnych elementów sieci transportowej jest sieć dróg publicznych.

Drogi publiczne to drogi zaliczone na podstawie przepisów ustawy z dnia 21 marca 1985 r. o drogach publicznych (tekst jednolity Dz. U. z 2018 r. poz. 2068) do jednej z kategorii dróg, z których może korzystać każdy, zgodnie z ich przeznaczeniem. Ze względu na funkcje w sieci drogowej, dzielą się na następujące kategorie: drogi krajowe; drogi wojewódzkie; drogi powiatowe oraz drogi gminne.

W 2019 r. w województwie świętokrzyskim długość dróg publicznych wyniosła 17,6 tys. km i w porównaniu do 2018 r. zwiększyła się o 0,9% (o 151,1 km), a w relacji do 2010 r. zanotowano wzrost na poziomie 4,3% (o 727,0 km). Wśród nich dominowały drogi publiczne o nawierzchni twardej. W 2019 r. na terenie województwa świętokrzyskiego znajdowało się 14,7 tys. km dróg o tym typie nawierzchni, stanowiąc 83,5% ogółu długości dróg publicznych w województwie. Pozostałe drogi o długości 2,9 tys. km, to drogi o nawierzchni gruntowej. W 2019 r. w granicach województwa leżało 4,8% ogólnej długości dróg o nawierzchni twardej w kraju i 2,5% dróg gruntowych. Od 2014 r. sieć dróg publicznych o twardej nawierzchni w województwie systematycznie się powiększa. W 2019 r. w relacji do 2018 r. ich długość wzrosła o 0,7% (o 107,4 km), a w odniesieniu do 2010 r. zanotowano wzrost na poziomie 12,8% (o 1,7 tys. km). W 2019 r. wśród dróg o nawierzchni twardej 90,0% stanowiły drogi o nawierzchni twardej ulepszonej.

Tablica 42. Drogi publiczne według rodzajów nawierzchni

Stan w dniu 31 grudnia

Table 42. Public roads by types of surface

As of 31 December

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2018	2019
Ogółem w km Total in km	16915,8	17489,6	17491,7	17642,8
O nawierzchni twardej Hard surface	13066,5	14126,0	14632,5	14739,9
ulepszonej improved	10872,0	12290,0	13090,4	13268,7
O nawierzchni gruntowej Unsurfaced	3849,3	3363,6	2859,2	2902,9

Źródło: dane Generalnej Dyrekcji Dróg Krajowych i Autostrad.
Source: data of the General Directorate for National Roads and Motorways.

Na terenie województwa świętokrzyskiego drogami o najwyższych parametrach technicznych były drogi ekspresowe. W 2019 r. tworzyły one sieć o długości 105,5 km, co stanowiło 0,7% dróg o twardej nawierzchni. W porównaniu z 2018 r. ich długość zwiększyła się o 11,0 km, a w relacji do 2010 r. zanotowano

wzrost o 76,1 km. W przeliczeniu na 1000 km² powierzchni województwa, długość tej kategorii dróg wyniosła w 2019 r. 9,0 km (w 2010 – 2,5 km).

Tablica 43. Drogi publiczne o twardej nawierzchni

Stan w dniu 31 grudnia

Table 43.

Hard surface public roads

As of 31 December

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2018	2019
Ogółem w km Total in km	13066,5	14126,0	14632,5	14739,9
na 100 km ² per 100 km ²	111,6	120,6	124,9	125,9
O nawierzchni ulepszonej With improved surface	10872,0	12290,0	13090,4	13268,7
Ekspresowe Expressways	29,4	57,1	94,5	105,5

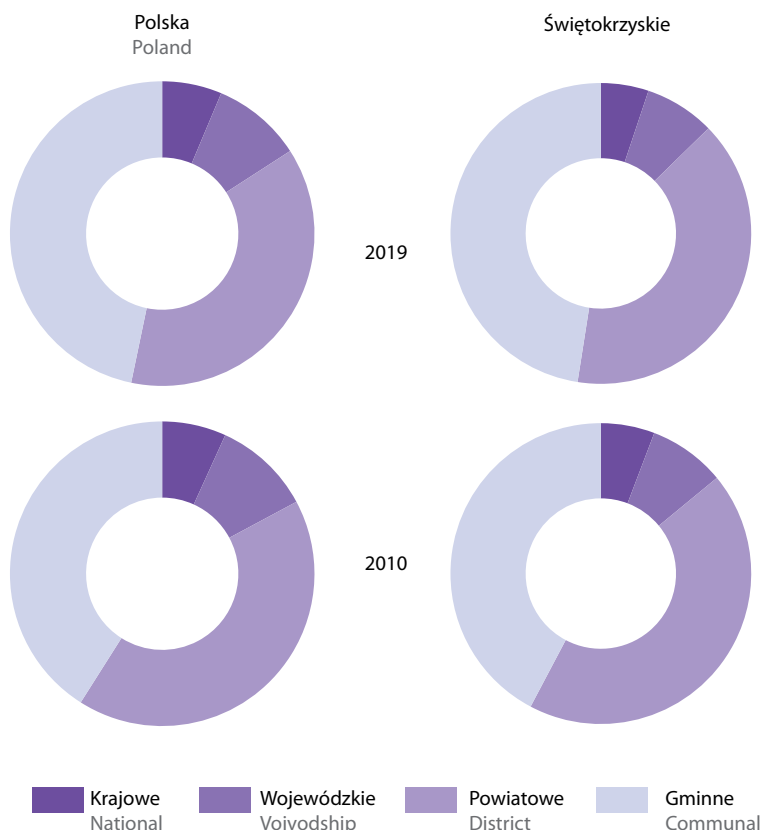
Źródło: dane Generalnej Dyrekcji Dróg Krajowych i Autostrad.

Source: data of the General Directorate for National Roads and Motorways.

W strukturze dróg województwa o nawierzchni twardej przeważały drogi o znaczeniu lokalnym, tj. powiatowe i gminne. W 2019 r. ich długość wyniosła odpowiednio 5864,1 km i 7004,9 km, stanowiąc łącznie 87,3% długości dróg publicznych o twardej nawierzchni w województwie. Z kolei długość dróg krajowych przebiegających przez teren województwa świętokrzyskiego w 2019 r. wyniosła 756,6 km, a wojewódzkich 1114,3 km. Wśród wyżej omawianych kategorii dróg o nawierzchni twardej najbardziej w skali roku rozwinęła się sieć dróg wojewódzkich (wzrost o 3,6%), natomiast w porównaniu z 2010 r. – dróg gminnych (o 26,8%).

Wykres 74. Struktura dróg publicznych o twardej nawierzchni

Stan w dniu 31 grudnia

Chart 74. Structure of hard surface public roads
As of 31 December

W 2019 r. w przeliczeniu na 100 km² powierzchni, długość dróg o twardej nawierzchni (krajowych, wojewódzkich, powiatowych i gminnych) w województwie wyniosła 125,9 km (w kraju – 98,2 km), tj. o 1,0 km więcej niż w 2018 r., a o 14,3 km więcej niż w 2010 r. Pod względem gęstości sieci dróg publicznych o twardej nawierzchni województwo świętokrzyskie znajdowało się na trzecim miejscu w kraju (najwyższy wskaźnik odnotowano w województwie śląskim – 178,7 km na 100 km², a najniższy w województwie warmińsko-mazurskim – 57,9 km na 100 km²).

W 2019 r. na 100 km² powierzchni województwa przypadało 6,5 km dróg krajowych, 9,5 km dróg wojewódzkich oraz 109,9 km dróg gminnych i powiatowych o twardej nawierzchni. W relacji do 2018 r. najbardziej wzrosła gęstość dróg wojewódzkich (o 0,3 km na 100 km²). Z kolei porównując do 2010 r. największy wzrost dotyczył dróg gminnych i powiatowych (o 14,0 km na 100 km²).

Gęstość dróg była wyraźnie zróżnicowana terytorialnie. W 2019 r. najwyższy wskaźnik gęstości dróg gminnych i powiatowych o twardej nawierzchni zanotowano w m. Kielce (255,1 km na 100 km²), a najniższy w powiecie włoszczowskim (72,9 km) i koneckim (73,6 km). Z kolei największy wzrost analizowanej relacji, w odniesieniu do 2010 r., wystąpił w powiecie kazimierskim, gdzie gęstość dróg gminnych i powiatowych o twardej nawierzchni wzrosła o 62,0 km na 100 km².

Zmniejszył się natomiast udział dróg gminnych i powiatowych o nawierzchni gruntowej w ogólnej długości tych dróg. W porównaniu do 2010 r. uległ on zmniejszeniu o 7,1 p.proc. (o 0,1 p.proc. w relacji do 2018 r.) i w 2019 r. osiągnął poziom 18,4%. W przekroju terytorialnym analizowany udział wahał się między 6,9% w powiecie jędrzejowskim a 27,7% w powiecie włoszczowskim.

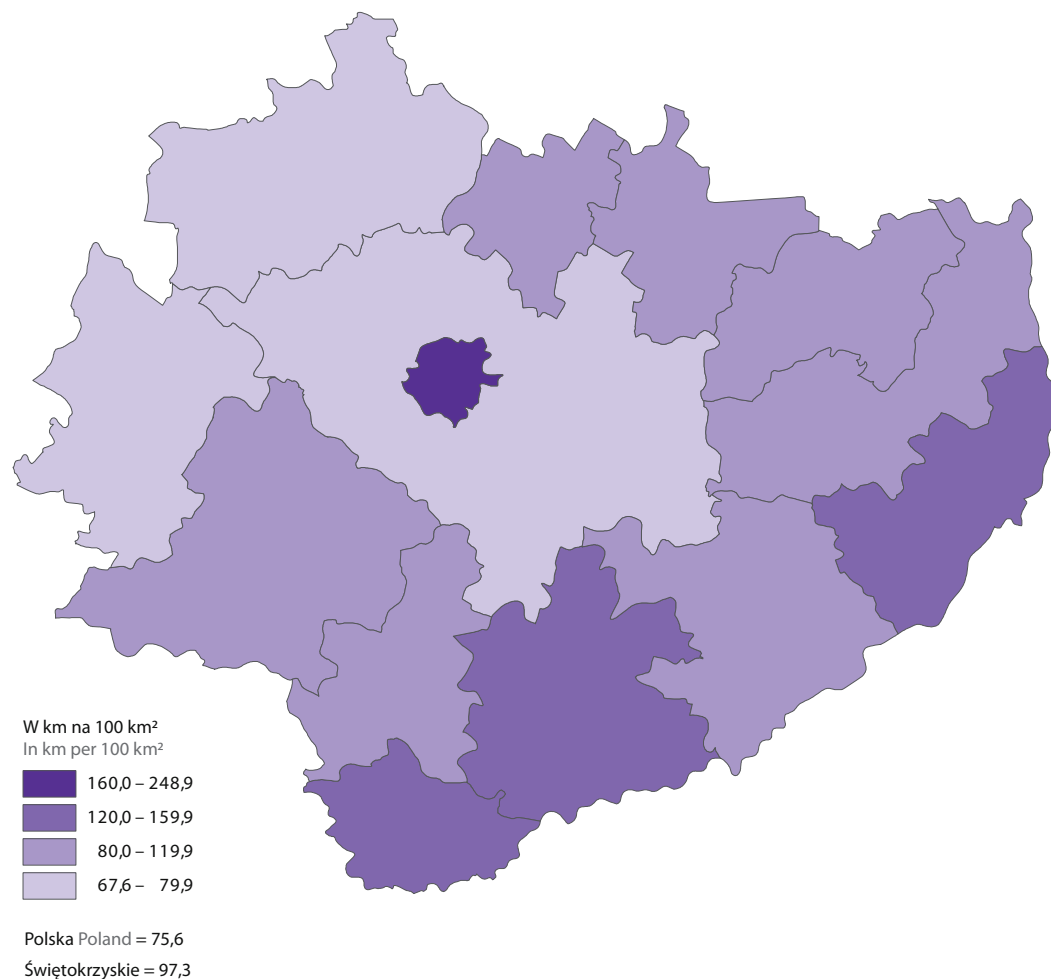
Mapa 42. Drogi gminne i powiatowe o nawierzchni twardej ulepszonej w 2019 r.

Stan w dniu 31 grudnia

Map 42.

Improved hard surface communal and district roads in 2019

As of 31 December

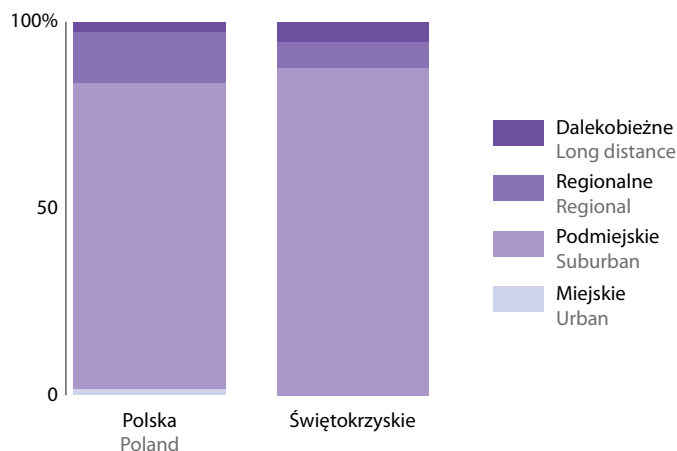

Na terenie województwa świętokrzyskiego transport pasażerski realizowany był liniami: regularnej komunikacji autobusowej, komunikacji miejskiej oraz komunikacji kolejowej.

W 2019 r. w województwie regularna komunikacja autobusowa, realizowana przez przedsiębiorstwa o liczbie pracujących powyżej 9 osób (bez przedsiębiorstw komunikacji miejskiej), prowadzona była wyłącznie na 290 liniach krajowych (brak linii międzynarodowych) o długości 13,9 tys. km. Pomimo zmniejszenia się, w relacji do 2018 r., liczby połączeń krajowych (o 2 linie) zwiększyła się ich długość (o 320 km). Znaczny spadek odnotowano natomiast w relacji do 2010 r, gdzie liczba krajowych linii regularnej komunikacji autobusowej zmniejszyła się o 666 połączeń, a ich długość o 31,3 tys. km. W ogólnej liczbie linii krajowych 87,6% stanowiły linie podmiejskie (linie w granicach do 50-60 km, łączące osiedla wiejskie z ośrodkami gminnymi, powiatowymi i wojewódzkimi). W 2019 r. transportem autobusowym (w ruchu krajowym i międzynarodowym) przewieziono 4,9 mln pasażerów, tj. o 6,5% mniej niż w 2018 r., a o 76,9% mniej niż w 2010 r.

Wykres 75. Struktura krajowych linii regularnej komunikacji autobusowej w 2019 r.

Stan w dniu 31 grudnia

Chart 75. Structure of national lines of scheduled bus transport in 2019
As of 31 December

W 2019 r. przedsiębiorstwa komunikacji miejskiej (o liczbie pracujących powyżej 9 osób) w województwie świętokrzyskim prowadziły przewozy na 128 liniach autobusowych o łącznej długości 2,0 tys. km. W porównaniu do 2018 r. długość linii komunikacyjnych zwiększyła się o 5,3% (o 101,5 km), natomiast w relacji do 2010 r. zanotowano spadek na poziomie 11,7% (269,4 km).

Komunikacja miejska dysponowała 405 autobusami o łącznej liczbie miejsc wynoszącej 39,7 tys. W skali roku tabor komunikacji miejskiej uległ zwiększeniu. Przybyło 13 pojazdów (wzrost o 3,3%), a liczba miejsc zwiększyła się o 1,2 tys. (o 3,0%). Wzrósł również w ogólnej liczbie autobusów udział tych, które były przystosowane do przewozu osób niepełnosprawnych - z poziomu 82,4% w 2018 r. do 90,6% w 2019 r. Ponadto przedsiębiorstwa komunikacji miejskiej dysponowały 25 autobusami (6,2% posiadanego taboru) na alternatywne paliwo. W 2019 r. tabor komunikacji miejskiej przewieziono 46,3 mln pasażerów, co oznacza wzrost o 2,6% w porównaniu do 2018 r. i o 0,5% w relacji do 2010 r.

Tablica 44. Komunikacja miejska^a

Stan w dniu 31 grudnia

Table 44. Urban transport^a
As of 31 December

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2018	2019
Długość linii komunikacji miejskiej ogółem w km Total length of urban transport lines in km	2298,0	2247,7	1927,1	2028,6
linii autobusowych bus lines	2298,0	2247,7	1927,1	2028,6
Tabor komunikacji miejskiej: Urban transport stock:				
autobusy buses	370	484	392	405
w tym przystosowane do przewozu osób niepełnosprawnych of which adapted to carry people with disabilities	158	325	323	367
Liczba miejsc w autobusach Number of seats in buses	93761	43060	38571	39739
w tym przystosowane do przewozu osób niepełnosprawnych of which adapted to carry people with disabilities	16172	32357	31911	35716

Tablica 44. Komunikacja miejska^a (dok.)

Table 44. Urban transport^a (cont.)
As of 31 December

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2018	2019
Przewozy pasażerów w mln (w ciągu roku) Transport of passengers in millions (during the year)	46,1	48,5	45,2	46,3
Przewozy pasażerskie na 1 mieszkańca (w ciągu roku) Passenger transport per capita (during the year)	35,9	38,5	36,3	37,4

a Dane dotyczą podmiotów, w których liczba pracujących przekracza 9 osób.
a Data concern economic entities employing more than 9 persons.

Sieć kolejowa w 2019 r. w województwie świętokrzyskim wyniosła 721 km (3,7% długości sieci kolejowej w kraju) i w relacji do 2018 r. nie uległa zmianie. Nie zmienił się również wskaźnik, obrazujący gęstość sieci kolejowej, czyli długość linii kolejowych na 100 km² powierzchni. W 2019 r. wyniósł on 6,2 km (analogiczny poziom w kraju). Prawie 76% linii kolejowych eksploatowanych w województwie było zelektryfikowanych (w kraju 62,0%). W 2019 r. transportem kolejowym w województwie przewieziono 3,0 mln pasażerów (2,8 mln w 2018 r.), co stanowiło 0,9% ogółu odprawionych pasażerów w kraju. Udział ten był jednym z najniższych w Polsce (po województwie podlaskim).

Energia

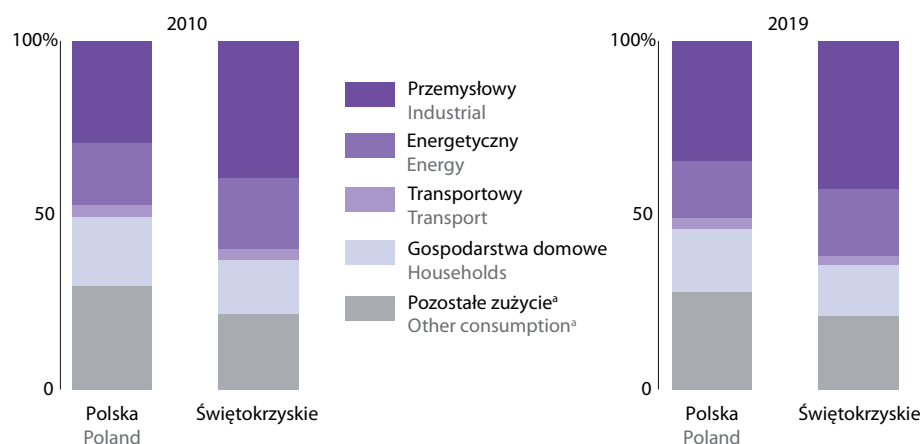
Energy

W 2019 r. w województwie świętokrzyskim, w relacji do roku ubiegłego, zwiększyła się moc zainstalowana i osiągalna elektrowni, a udział energii odnawialnej w produkcji energii elektrycznej ogółem nadal przewyższał przeciętny poziom w kraju. W sektorze gospodarstw domowych zanotowano wzrost liczby odbiorców, natomiast nieznacznie zmniejszyło się zużycie energii elektrycznej. Niższy poziom osiągnął również wskaźnik obrazujący zużycie energii elektrycznej w przeliczeniu na 1 odbiorcę.

W Polsce energia elektryczna produkowana jest przez elektrownie ciepłe oraz elektrownie niekonwencjonalne, wykorzystujące odnawialne źródła energii np. elektrownie wodne, wiatrowe. W 2019 r. ich łączna moc zainstalowana wyniosła 47436,6 MW, a moc osiągalna 46291,0 MW. Z wartości ogółem odpowiednio 4,1% (1952,1MW) oraz 4,3% (1997,1 MW) posiadały zakłady zlokalizowane na terenie województwa świętokrzyskiego. W relacji do 2018 r. w województwie świętokrzyskim w przedsiębiorstwach produkujących energię elektryczną zwiększyła się zarówno moc zainstalowana, jak i moc osiągalna (analogiczna tendencja w kraju). Wzrost wyniósł po 2,2% (w kraju wzrost po 7,0%). Znacznie większy wzrost zanotowano natomiast w relacji do 2010 r., gdzie moc zainstalowana wzrosła o 19,6%, a moc osiągalna – o 9,1% (w kraju odpowiednio o 31,6% i 28,4%).

Wykres 76. Struktura zużycia energii elektrycznej według sektorów gospodarki

Chart 76. Structure of electricity consumption by economy sectors

a Łącznie z rolnictwem.
a Including agriculture.

W 2019 r. w województwie świętokrzyskim wyprodukowano 9577,8 GWh energii elektrycznej, co stanowiło 5,8% ogółu energii elektrycznej wyprodukowanej w kraju (jeden z wyższych udziałów w Polsce). W relacji do 2018 r. zanotowano spadek produkcji energii na poziomie 14,6% (w kraju spadek o 3,6%). Z kolei w porównaniu z 2010 r. produkcja energii zwiększyła się o 8,7%, przewyższając ponad dwukrotnie poziom wzrostu zanotowany w skali kraju (wzrost o 4,0%).

W 2019 r. w województwie świętokrzyskim produkcja energii elektrycznej z odnawialnych nośników energii wyniosła 2024,0 GWh, tj. o 11,1% więcej w porównaniu z poprzednim rokiem i ponad dwukrotnie więcej niż w 2010 r. (w skali kraju wzrost wyniósł odpowiednio 17,3% oraz 232,8%).

Z kolei udział energii odnawialnej w produkcji energii elektrycznej ogółem w województwie ukształtował się na poziomie 21,1% (więcej o 4,9 p.proc. niż w 2018 r. i o 11,8 p.proc. niż w 2010 r.), przewyższając przeciętny poziom w kraju, który wyniósł 15,5% (wzrost odpowiednio o 2,8 p.proc. i 8,6 p.proc.).

Informacje o **liczbie odbiorców i zużyciu energii elektrycznej** dotyczą gospodarstw domowych oraz gospodarstw zbiorowego zamieszkania, które opłacają rachunki za zużycie energii elektrycznej według stawek grupy taryfowej „gospodarstwa domowe”. Dane o zużyciu energii elektrycznej ustala się na podstawie wpłat zaliczkowych dokonanych przez odbiorców.

Tablica 45. Odbiorcy i zużycie energii elektrycznej w gospodarstwach domowych
 Table 45. Consumers and consumption of electricity in households

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2018	2019
Odbiorcy (stan w dniu 31 grudnia) w tys. Consumers (as of 31 December) in thousands	456,3	458,5	476,9	480,7
miasta urban areas	231,1	234,3	248,5	254,5
wieś rural areas	225,2	224,2	228,5	226,2
Zużycie (w ciągu roku): Consumption (during the year):				
w GWh in GWh	772,3	759,9	796,6	794,2
miasta urban areas	362,5	343,3	360,6	366,7
wieś rural areas	409,8	416,6	435,9	427,5
w kWh na odbiorcę ^a in kWh per consumer ^a	1692,7	1657,3	1670,1	1652,3
miasta urban areas	1569,0	1464,9	1451,5	1441,1
wieś rural areas	1819,6	1858,3	1907,9	1889,8

a Do przeliczeń przyjęto liczbę odbiorców według stanu w dniu 31 grudnia.
 Źródło: dane Ministerstwa Energii.

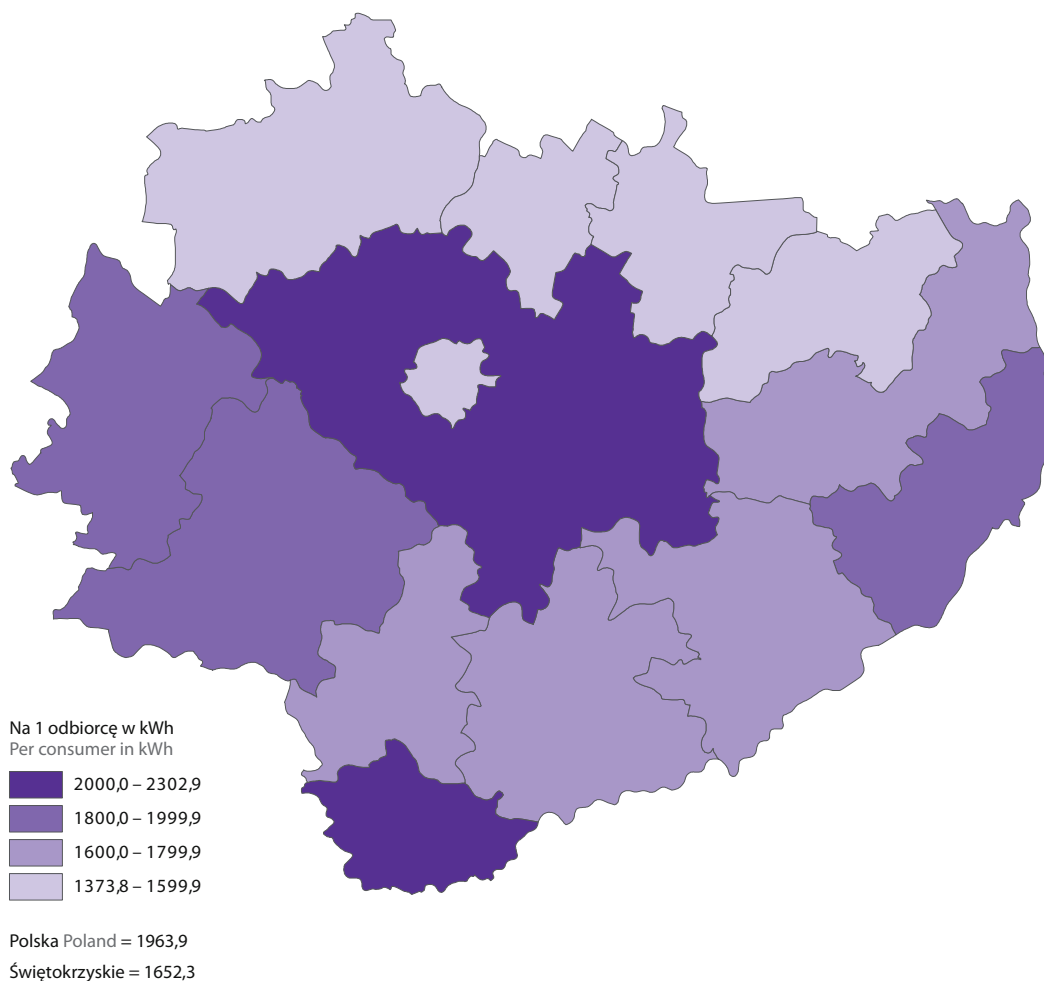
a The number of consumers as of 31 December was used in calculations.
 Source: data of the Ministry of Energy.

W 2019 r. w województwie świętokrzyskim w sektorze gospodarstw domowych prawie pół miliona odbiorców zużyło 794,2 GWh energii elektrycznej. W kraju zużycie energii elektrycznej w analizowanym okresie osiągnęło poziom 30613,2 GWh, a liczba odbiorców wyniosła ponad 15 mln. W relacji do 2018 r. zużycie energii elektrycznej przez gospodarstwa domowe w województwie świętokrzyskim zmniejszyło się o 0,3%, a w porównaniu do 2010 r. wzrosło o 2,8% (w kraju wzrost odpowiednio o 0,4% i 2,8%). Zwiększyła się natomiast liczba odbiorców energii elektrycznej. W stosunku do 2018 r. w województwie zanotowano wzrost na poziomie 0,8% (w kraju 1,2%). Z kolei w relacji do 2010 r. liczba odbiorców zwiększyła się o 5,4% (w kraju wzrost o 9,9%).

Wśród odbiorców energii elektrycznej w województwie świętokrzyskim nieznacznie przeważali mieszkańcy miast, stanowiąc 52,9% ogółu odbiorców. Ich liczba w skali roku zwiększyła się o 2,4%. Zmniejszyła się natomiast liczba odbiorców z terenów wiejskich (spadek o 1,0%). Z kolei większe zużycie energii obserwowano na wsi. W 2019 r. odbiorcy z terenów wiejskich województwa zużyli 53,8% ogółu energii elektrycznej zużytej w województwie. W relacji do 2018 r. zużycie energii w mieście wzrosło o 1,7%, a na wsi zmniejszyło się o 1,9%.

Zmniejszyło się zużycie energii elektrycznej w przeliczeniu na 1 odbiorcę. W 2019 r. wskaźnik ten w gospodarstwach domowych w województwie świętokrzyskim wyniósł 1652,3 kWh (jeden z najniższych wskaźników w kraju) i w porównaniu z 2018 r. zmniejszył się o 1,1%. Nieznacznie zmniejszył się także analizowany wskaźnik obliczony odrębnie dla miast i terenów wiejskich województwa. W relacji do 2018 r. zużycie energii elektrycznej na 1 odbiorcę na wsi zmniejszyło się o 0,9% do poziomu 1889,8 kWh w 2019 r., a w mieście zanotowano spadek o 0,7% do poziomu 1441,1 kWh.

Mapa 43. Zużycie energii elektrycznej w gospodarstwach domowych w 2019 r.
 Map 43. Consumption of electricity in households in 2019

Od 2015 r. w województwie obserwowano systematyczny wzrost zużycia energii elektrycznej przypadającego na 1 mieszkańca. W 2019 r. relacja ta kształtowała się na poziomie 641,9 kWh (w kraju – 797,5 kWh) i w porównaniu z 2018 r. wzrosła o 0,3% (w kraju wzrost o 0,4%). W miastach województwa świętokrzyskiego zanotowano wzrost analizowanego wskaźnika o 1,1% (do poziomu 652,2 kWh w 2019 r.), a na wsi wystąpił spadek o 0,5% (do poziomu 633,2 kWh). W 2019 r. w województwie w przekroju terytorialnym zużycie energii elektrycznej w przeliczeniu na 1 mieszkańca kształtowało się w przedziale od 563,9 kWh (powiat ostrowiecki) do 773,5 kWh (powiat kazimierski).

Rozdział 7

Chapter 7

Finanse jednostek samorządu terytorialnego

Finance of local government units

7.1 Dochody jednostek samorządu terytorialnego

7.1 Revenue of local government units

W 2019 r. jednostki samorządu terytorialnego (JST) wszystkich szczebli uzyskały dochody wyższe niż rok wcześniej, przy czym najbardziej wzrosły dochody budżetu miasta Kielce. W strukturze dochodów JST zmniejszył się zarówno udział subwencji ogólnej jak również dotacji, zwiększył się natomiast udział dochodów własnych. Wzrosły także dotacje otrzymane na realizację projektów europejskich. Głównym źródłem dochodów JST były dochody własne, które wzrosły w porównaniu z 2018 r. (o 17,0%). Zwiększył się także dochód ogółem przypadający na 1 mieszkańca województwa.

Dochody ogółem budżetów jednostek samorządu terytorialnego (JST) w województwie świętokrzyskim w 2019 r. wyniosły łącznie 8655,1 mln zł i stanowiły 3,1% dochodów JST w skali kraju. Lata 2010–2019 to okres ich systematycznego wzrostu w ujęciu wojewódzkim. Na przestrzeni dziewięciu lat dochody ogółem zwiększyły się o 54,0%, wzrost ten był jednak niższy niż przeciętnie w Polsce, gdzie dochody przekroczyły poziom z 2010 r. o 71,1%.

W porównaniu z 2018 r. dochody ogółem JST były wyższe o 986,8 mln zł, tj. o 12,9%. Większy niż przeciętnie wzrost dochodów odnotowano w budżecie miasta Kielce (o 16,9%) i w budżetach gmin (o 13,3%), natomiast mniejszy w budżetach powiatów (o 10,1%) i budżecie województwa (o 6,7%).

W 2019 r. największy udział w strukturze dochodów ogółem JST województwa świętokrzyskiego miały dochody gmin (59,6%), a ich udział zwiększył się o 0,3 p.proc. w porównaniu do roku poprzedniego. Zwiększył się również udział dochodów miasta Kielce (o 0,6 p.proc) i wyniósł 17,2%. Udział powiatów wyniósł 15,1% (o 0,4 p.proc mniej niż w 2018 r.), a województwa 8,1% (o 0,5 p.proc mniej).

W latach 2010-2019 dochody ogółem JST w przeliczeniu na 1 mieszkańca systematycznie rosły i w porównaniu z 2010 r. były wyższe o 59,9%. W 2019 r. na 1 mieszkańca przypadało przeciętnie 6995 zł dochodów JST, tj. o 832 zł więcej niż w 2018 r. (wzrost o 13,5%). Jednostki poszczególnych szczebli samorządu terytorialnego dość wyraźnie różniły się między sobą pod względem wielkości dochodów w przeliczeniu na 1 mieszkańca. W jedynym mieście na prawach powiatu - Kielcach i gminach były one znacznie wyższe niż w powiatach i województwie.

Tablica 46. Dochody budżetów jednostek samorządu terytorialnego
Table 46. Revenue of budgets of local government units

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2018	2019	
	na 1 mieszkańca w zł per capita in PLN				udział dochodów własnych w % ogółem dochodów share of own revenue in % of total revenue
Ogółem Total	4375,14	4908,05	6162,39	6994,79	38,0
Gminy ^a Gminas ^a	2938,98	3199,13	4340,88	4948,29	37,5
Miasto na prawach powiatu Cities with powiat status	4521,26	5497,20	6494,58	7636,28	46,4
Powiaty Powiats	927,31	972,88	1133,04	1254,41	35,5
Województwo Voivodship	405,33	527,28	527,44	565,87	28,0

a Bez gmin mających również status miasta na prawach powiatu.
a Excluding gminas which are also cities with powiat status.

Wśród gmin najwyższy dochód ogółem na 1 mieszkańca w 2019 r. odnotowano w: Nowinach (8211 zł), Połańcu (7571 zł) oraz Łagowie (6600 zł), najniższy zaś w: Ćmielowie (4051 zł), Złotej (4091 zł), Skarżysku-Kamiennej (4131 zł).

Wśród powiatów najwyższy dochód w przeliczeniu na 1 mieszkańca odnotowano w powiecie opatowskim (2114 zł) i kazimierskim (1601 zł), a najniższy w powiecie kieleckim (964 zł).

Jedną z podstawowych miar samodzielności JST jest ich samodzielność finansowa mierzona udziałem dochodów własnych w dochodach ogółem. Ich wysoki udział gwarantuje możliwość prowadzenia autonomicznej polityki rozwoju, w tym polityki inwestycyjnej.

Źródłami **dochodów własnych** jednostek samorządu terytorialnego są: udziały we wpływach z podatku dochodowego od osób fizycznych (PIT) oraz z podatku dochodowego od osób prawnych (CIT), wpływy z podatków oraz opłat, dochody z majątku JST, spadki, zapisy i darowizny na rzecz JST, dochody z kar pieniężnych i grzywien określonych w odrębnych przepisach, odsetki od pożyczek udzielanych przez JST (o ile odrębne przepisy nie stanowią inaczej), odsetki od nieterminowo przekazywanych należności stanowiących dochody JST, odsetki od środków finansowych gromadzonych na rachunkach bankowych (o ile odrębne przepisy nie stanowią inaczej) i inne.

Głównym źródłem dochodów JST były dochody własne, które w 2019 r. wyniosły 3285,8 mln zł i stanowiły 38,0% dochodów ogółem JST. Dochody własne JST wzrosły zarówno w porównaniu z 2010 r. (o 64,5%), jak również z 2018 r. (o 17,0%). Tempo ich wzrostu cechowało się znacznym zróżnicowaniem. W porównaniu z 2018 r. dochody własne najszybciej wzrosły w budżetach powiatów (30,7%). W budżetach województwa wzrosły o 21,7%, gmin – o 19,1%, a w najmniejszym stopniu w m. Kielce – o 3,6%.

Z uwagi na fakt, że dochody własne gmin, powiatów oraz województwa rosły szybciej niż ich dochody ogółem, zwiększył się ich udział. W 2018 r. udział ten wynosił odpowiednio: 35,7%, 29,9% i 24,5%, natomiast w 2019 r. wzrósł do: 37,5%, 35,5% oraz 28,0%. W budżecie miasta Kielce dochody własne wzrosły w mniejszym stopniu niż dochody ogółem, tym samym zmniejszył się ich udział z 52,4% w 2018 r. do 46,4% w 2019 r. Warto zauważyć, że w budżetach gmin i miast na prawach powiatu coraz mniejsze znaczenie mają zadania własne, bowiem szczebel centralny powierza tym jednostkom kolejne zadania i przekazuje środki na ich wykonanie.

Udział dochodów własnych w dochodach ogółem w poszczególnych gminach województwa świętokrzyskiego był dość mocno zróżnicowany i kształtował się w zakresie od 16,3% w Radoszycach do 63,8% w Nowinach. Duży udział odnotowano także w Połańcu (62,8%) oraz Sandomierzu (60,2%). W ramach powiatów udział ten nie był tak silnie zróżnicowany jak w przypadku gmin. Najwyższy udział dochodów własnych odnotowano w powiatach: kieleckim (52,6%), starachowickim (37,3%) i włoszczowskim (33,7%), a najmniejszy w powiecie skarżyskim, gdzie wyniósł 29,2%.

W strukturze dochodów własnych JST największy udział miały wpływy z podatków dochodowego od osób fizycznych (38,9%) oraz podatku od nieruchomości (17,6%). Wpływy z tytułu podatku dochodowego od osób prawnych stanowiły 5,1% dochodów własnych, natomiast dochody z majątku (4,5%).

W 2019 r. z tytułu podatku dochodowego od osób fizycznych do budżetów JST województwa świętokrzyskiego wpłynęło 1279,5 mln zł (o 10,4% więcej niż w 2018 r.). Budżety gmin z tytułu udziału w PIT otrzymały 732,7 mln zł (o 11,2% więcej niż w 2018 r.), miasta Kielce - 308,6 mln zł (o 8,2% więcej), powiaty - 197,2 mln zł (o 10,9% więcej), a województwo - 41,0 mln zł (o 10,2% więcej).

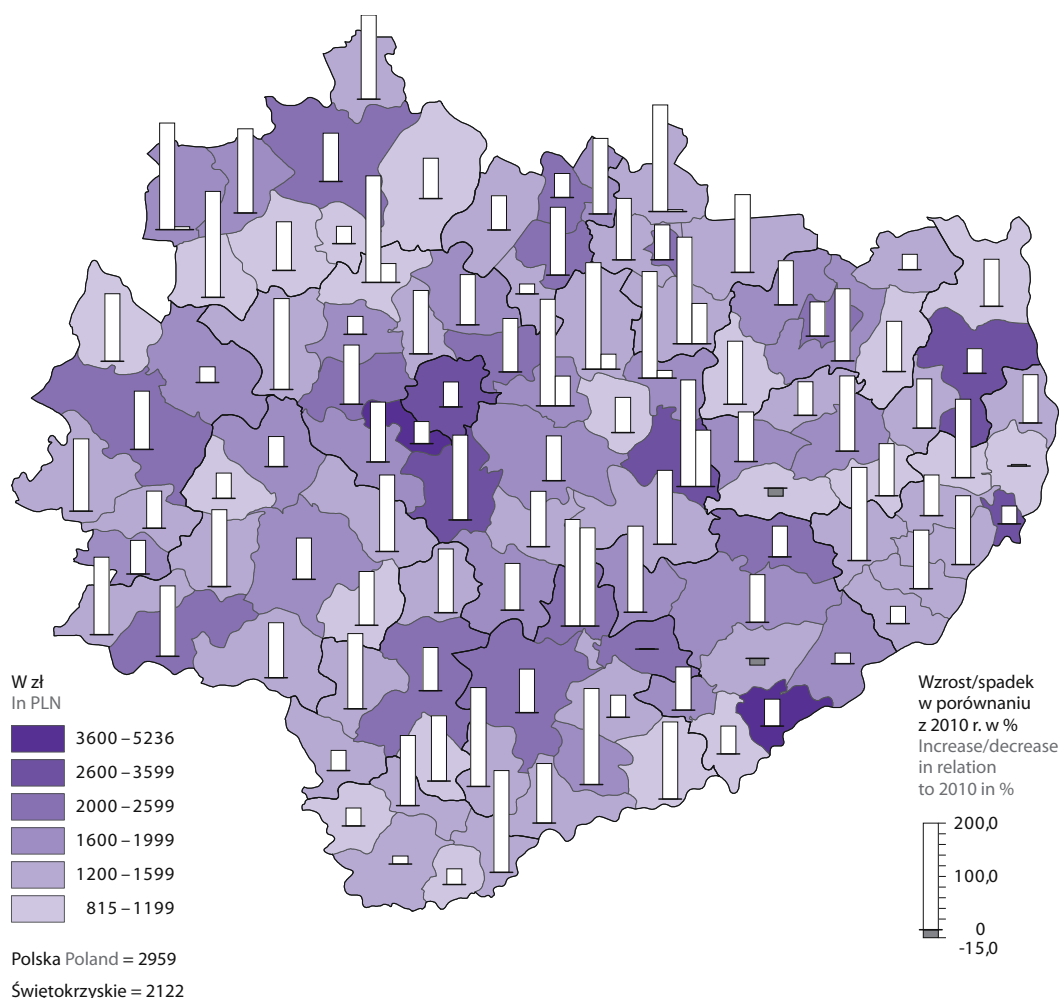
Dochody z tytułu podatku dochodowego od osób fizycznych w największym stopniu zasiły budżety miasta Kielce, gdzie stanowiły 44,6% dochodów własnych. W powiatach i gminach ich udział wyniósł odpowiednio 42,5% i 37,9%. Spośród gmin najwyższy udział wystąpił w Miedzianej Górze (61,0%) i Bieliniach (55,9%), a najniższy w Łagowie (17,6%) i Nowinach (18,4%). W dochodach własnych województwa największy udział miał podatek dochodowy od osób prawnych (54,9%). Z tego tytułu do budżetów JST wpłynęło 166,8 mln zł (o 21,3% więcej niż w 2018 r.).

Drugim pod względem wartości źródłem dochodów własnych JST był podatek od nieruchomości. W 2019 r. z tego tytułu do budżetów gmin i budżetu miasta Kielce (katalog dochodów własnych samorządów powiatowych oraz województwa nie zawiera wpływów z podatku od nieruchomości) wpłynęło 579,7 mln zł, tj. o 5,5% więcej niż rok wcześniej, stanowiąc 17,6% dochodów własnych JST. W gminach dochody z tego tytułu stanowiły 24,1% wartości dochodów własnych, natomiast w m. Kielce - 16,5%. Znaczenie tego źródła dochodów różniło się jednak w zależności od gminy. Zróżnicowanie pomiędzy gminami było podobne jak w przypadku podatku dochodowego od osób fizycznych. Najwyższy udział wystąpił w Osieku i Połańcu, gdzie z tego tytułu pochodziło 49,9% i 49,2% dochodów własnych gmin, a najniższy w Bieliniach i Gnojnie, odpowiednio 6,5% i 6,8%.

Dochody własne budżetów JST w przeliczeniu na 1 mieszkańca w porównaniu z 2018 r. wzrosły o 399 zł i w 2019 r. kształtowały się na poziomie 2655 zł, co stanowiło 38,0% dochodów ogółem przypadających na 1 mieszkańca. Pod względem wielkości dochodów własnych przypadających na 1 mieszkańca poszczególne jednostki samorządu terytorialnego różniły się znacząco między sobą. Najwyższe dochody na 1 mieszkańca zanotowano dla miasta Kielce - 3542 zł (o 141 zł więcej niż w 2018 r.), w gminach na 1 mieszkańca przypadało przeciętnie 1856 zł (o 306 zł więcej niż w 2018 r.), w powiatach - 446 zł (o 107 zł więcej niż w 2018 r.), a w województwie - 158 zł (o 29 zł więcej niż w 2018 r.). Znaczne dysproporcje między jednostkami poszczególnych szczebli samorządu terytorialnego wynikają przede wszystkim z ustawowo różnych udziałów we wpływach z podatku dochodowego od osób fizycznych oraz z podatku dochodowego od osób prawnych. Widać to przypadku miasta Kielce, gdzie wpływ na wysokość dochodów własnych ma status miasta na prawach powiatu, a co za tym idzie wyższy niż w przypadku pozostałych gmin województwa udział w podatkach dochodowych od osób fizycznych i osób prawnych.

W 2019 r. w grupie najzamożniejszych gmin województwa znalazły się Nowiny (5236 zł), Połaniec (4758 zł) i miasto Kielce (3542 zł), a najniższy dochód własny na 1 mieszkańca odnotowano w: Radoszycach (815 zł), Łubnicach (857 zł) oraz Tarłowie (875 zł). W porównaniu z 2018 r. najwyższy wzrost dochodów własnych na 1 mieszkańca gminy zanotowano dla gminy Gnojno (wzrost o 148,9%). W budżetach trzech gmin dochody własne na 1 mieszkańca były niższe, tj. w: Imielnie (o 16,6%), Złotej (o 12,1%) oraz Łubnicach (o 11,0%).

Mapa 44. Dochody własne budżetów gmin^a na 1 mieszkańca w 2019 r.
Map 44. Own revenue of budgets of gminas^a per capita in 2019

a Dochody własne miast na prawach powiatu obejmują środki otrzymane w ramach części gminnej i powiatowej.
a Own revenue of cities with powiat status include funds received under the gmina and powiat parts.

Oprócz dochodów własnych na dochody ogółem budżetów JST składają się również dotacje. W 2019 r. jednostkom samorządu terytorialnego przekazano dotacje w wysokości 3030,4 mln zł, z czego 851,8 mln zł (28,1%) to dotacje na zadania inwestycyjne. Łącznie dotacje stanowiły 35,0% ogółu dochodów JST (o 0,8 p. proc. mniej niż w 2018 r.). W porównaniu z 2018 r. dotacje ogółem JST były wyższe o 287,9 mln zł i tak samo jak dotacje na zadania inwestycyjne wzrosły o 10,5%. Udział dotacji w dochodach ogółem poszczególnych JST w 2018 r. był najwyższy w budżecie województwa (46,0%), a najniższy w budżetach powiatów (21,7%). W budżetach gmin stanowił 37,6%, a w budżecie miasta Kielce wynosił 32,5%.

Dotacje celowe wszystkich szczebli JST w 2019 r. wyniosły łącznie 2178,3 mln zł, tj. o 8,3% więcej w porównaniu z 2018 r. W grupie dotacji celowych największy udział stanowiły dotacje z budżetu państwa (96,7%), które w porównaniu z 2018 r. wzrosły o 8,8%. W ramach dotacji z budżetu państwa najwięcej środków jednostki samorządu terytorialnego otrzymały na zadania zlecone z zakresu administracji rządowej (83,5%) i na zadania własne (16,3%).

Z ogółu otrzymanych przez JST dotacji istotna część (852,1 mln zł, tj. 28,1%) to dotacje przekazane

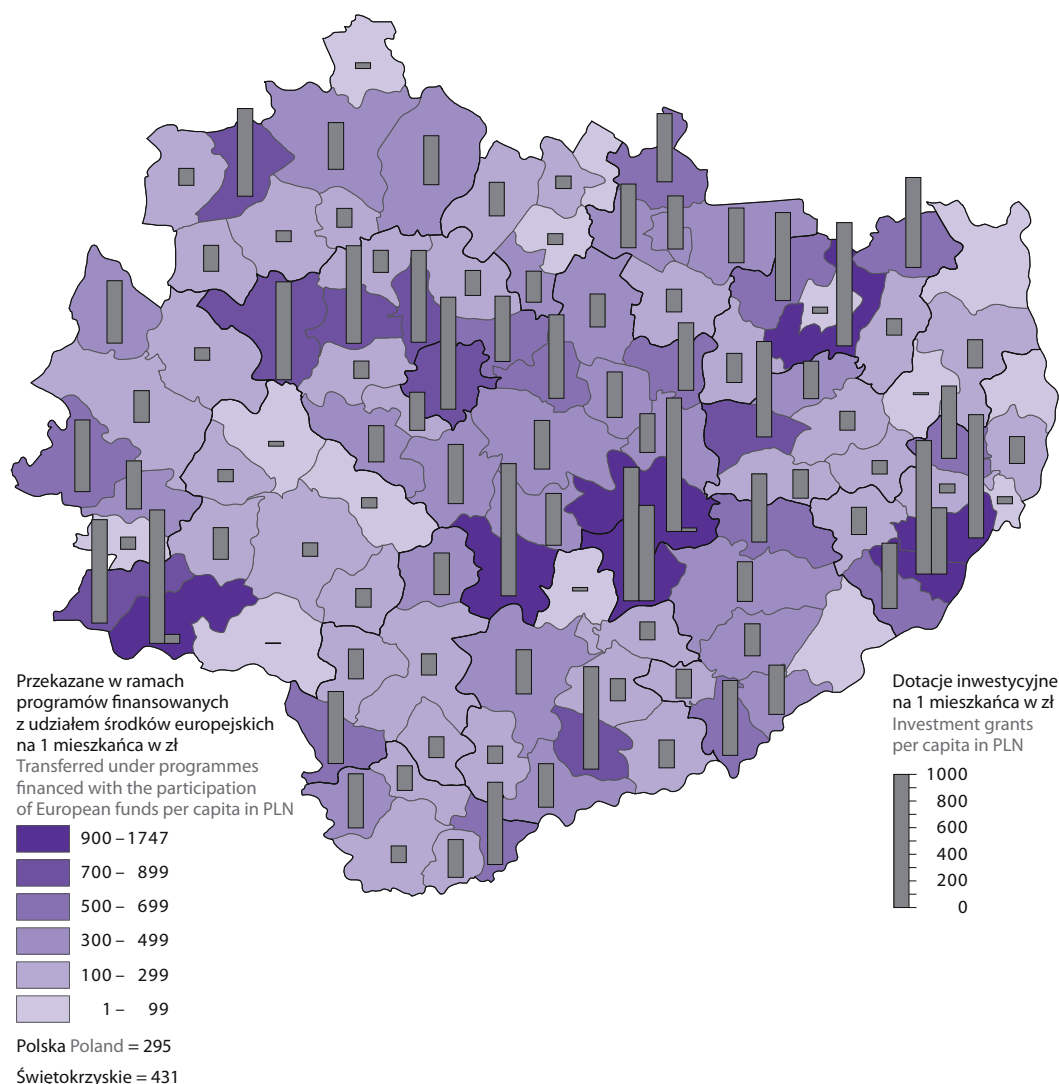
w ramach programów finansowanych z udziałem środków europejskich, innych środków zagranicznych niepodlegających zwrotowi oraz płatności z budżetu środków europejskich (paragrafy 200, 620, 205, 625 klasyfikacji budżetowej). Z ogółu dotacji europejskich 85,3% (tj. 726,7 mln zł) stanowiły dotacje na zadania inwestycyjne (paragrafy 620 i 625). W porównaniu z 2018 r. dotacje z funduszy europejskich były wyższe o 120,2 mln zł, w tym dotacje na cele inwestycyjne o 126,9 mln zł. Oznacza to wzrost odpowiednio o 16,4% i o 21,2%.

Najwięcej środków ze źródeł zewnętrznych, w tym z funduszy europejskich (tj. dotacji z paragrafów 200 i 620 oraz 205 i 625) w 2019 r. zasililo budżet gmin - 360,4 mln zł, co stanowiło 42,3% ogólnej kwoty pozyskanej z tego tytułu przez budżety JST. Budżet województwa otrzymał 267,4 mln zł, tj. 31,4% kwoty ogółem. Miasto Kielce uzyskało 173,0 mln zł, tj. 20,3% udziału, a powiaty – 51,4 mln zł (6,0%). Środki te w większości przeznaczone były na inwestycje. Miasto Kielce przeznaczyło na ten cel 94,7% pozyskanych środków, gminy – 90,7%, województwo - 78,0%, a powiaty – 53,7%. W 2019 r. największy udział środków na finansowanie i współfinansowanie programów i projektów unijnych w łącznych dochodach poszczególnych szczebli JST zanotowano w dochodach województwa (38,2%), mniejszy w mieście Kielce (11,6%) i gminach (7,0%), a najmniejszy w powiatach (3,9%).

W porównaniu z 2018 r. udziały środków na finansowanie i współfinansowanie programów i projektów unijnych w dochodach ogółem wzrosły w budżetach m. Kielce (o 5,2 p. proc.) i gmin (o 0,5 p. proc.), natomiast w budżetach województwa i powiatów zmniejszyły się o odpowiednio 6,8 p. proc. i 1,9 p. proc.

W 2019 r. dotacje JST otrzymane na realizację projektów europejskich (paragrafy 200, 620, 205 i 625) w przeliczeniu na 1 mieszkańca wyniosły średnio 689 zł. W gminach było to przeciętnie 346 zł (od 1,43 zł w gminie Wodzisław do 1747 zł w gminie Szydłów). W mieście Kielce omawiane dotacje wyniosły 886 zł na osobę. W powiatach wskaźnik ten wyniósł przeciętnie 49 zł i kształtował się od niespełna 14 zł w powiecie sandomierskim do 194 zł w opatowskim. Z budżetu województwa na każdego mieszkańca przypadało 216 zł dotacji europejskich.

Mapa 45. Dotacje^a dla gmin^b na 1 mieszkańca w 2019 r.
 Map 45. Grants^a for gminas^b per capita in 2019

a Dotacje z paragrafów 200 i 620 oraz 205 i 625 klasyfikacji dochodów i wydatków budżetowych. b Dotacje miast na prawach powiatu obejmują środki otrzymywane w ramach części gminnej i powiatowej.

a The data relate to grants from paragraphs 200 and 620 as well as 205 and 625 of the classification of budgetary revenue and expenditure. b Grants for cities with powiat status include funds received under the gmina and powiat parts.

W 2019 r. jednostki samorządu terytorialnego otrzymały również subwencję ogólną z budżetu państwa w wysokości 2338,9 mln zł (o 10,5% więcej niż w 2018 r.), mimo to udział subwencji w strukturze dochodów ogółem zmniejszył się z 27,6% przed rokiem do 27,0%. Największą składową subwencji ogólnej (65,8%) stanowiła część oświatowa w kwocie 1538,7 mln zł. Najbardziej zależne od dochodów z budżetu państwa, przekazywanych w formie subwencji były budżety powiatów, gdzie udział subwencji w dochodach ogółem wyniósł 42,7%, w mniejszym stopniu budżet województwa (26,0%), gmin (24,9%) i miasta Kielce (21,1%).

Rozpatrując poszczególne jednostki samorządu terytorialnego dochody ogółem gmin w 2019 r. wyniosły 5156,6 mln zł i w porównaniu z 2018 r. wzrosły o 13,3%, z czego dochody własne w kwocie 1934,0 mln zł stanowiły 58,9% dochodów własnych wszystkich szczebli JST. Dotacje ogółem na poziomie

1939,0 mln zł stanowiły 64,0% dotacji JST, a subwencja ogólna w wysokości 1283,7 mln stanowiła 54,9% subwencji ogółem JST. Dotacje inwestycyjne gmin o wartości 389,8 mln zł stanowiły 1/5 dotacji ogółem gmin. Dotacje celowe w kwocie 1578,5 mln zł stanowiły 81,4% dotacji ogółem, natomiast dotacje z paragrafów 200 i 620 oraz 205 i 625 na łączną kwotę 360,4 mln zł stanowiły 18,6% dotacji ogółem. Największą część subwencji ogólnej gmin stanowiła część oświatowa (64,4%). W porównaniu z 2018 r. zwiększyły się poszczególne źródła finansowania budżetów gmin, przy czym w największym stopniu wzrosły dochody własne (o 19,1%).

Dochody ogółem miasta na prawach powiatu (miasta Kielce) w 2019 r. wyniosły 1491,1 mln zł, tj. wzrosły o 16,9% w porównaniu do poprzedniego roku. W strukturze dochodów miasta, dochody własne w wysokości 691,6 mln zł stanowiły 21,0% udziału w dochodach własnych ogółem JST. Miasto Kielce uzyskało dotacje w kwocie 485,2 mln zł z udziałem 16,0% w dotacjach JST. Ich wartość była o 46,9% wyższa w porównaniu z 2018 r. Część inwestycyjna dotacji ogółem miasta Kielce w wysokości 183,7 mln zł miała 37,9% udziału w dotacjach ogółem miasta Kielce. W strukturze dochodów ogółem dotacje celowe o wartości 312,3 mln zł stanowiły 64,4% dotacji ogółem. Dotacje z paragrafów 200 i 620 oraz 205 i 625 w kwocie 173,0 mln zł miały 35,6% udziału w dotacji ogółem. Subwencja ogólna na poziomie 314,2 mln zł stanowiła 13,4% łącznej subwencji JST. Subwencja ogółem m. Kielce prawie w całości przeznaczona była na oświatę (96,8%).

Dochody ogółem powiatów wyniosły 1307,2 mln zł i w porównaniu z 2018 r. były o 10,1% wyższe. Z tytułu dochodów własnych samorządy powiatów uzyskały 464,3 mln zł, tj. 14,1% łącznej wartości dochodów własnych budżetów JST. Dotacje w wysokości 284,2 mln zł stanowiły 9,4% dotacji ogółem JST. Tym samym była to najmniejsza wartość dotacji spośród jednostek samorządu terytorialnego. Dotacje celowe w kwocie 232,8 mln zł stanowiły 81,9% dotacji ogółem. Część inwestycyjna dotacji ogółem uzyskała wartość 67,7 mln zł. Realizacja dotacji z paragrafów 200 i 620 oraz 205 i 625 w kwocie 51,4 mln zł miała 18,1% udziału w dotacji ogółem. W ramach subwencji budżety powiatów otrzymały 558,8 mln zł (23,9% subwencji ogółem JST), z czego 70,7% przeznaczonych było na oświatę.

Dochody ogółem województwa w 2019 r. wyniosły 700,2 mln zł, co oznaczało ich wzrost o 6,7% w porównaniu z rokiem 2018. Samorząd województwa uzyskał najniższe dochody własne i najmniej środków z tytułu subwencji ogólnej – odpowiednio 195,9 mln zł, tj. 6,0% dochodów własnych ogółem JST oraz 182,3 mln zł, tj. 7,8% subwencji ogółem JST. Z tytułu dotacji budżet województwa otrzymał 322,1 mln zł, co stanowiło 10,6% w dotacjach ogółem JST. Na zadania inwestycyjne przeznaczono 210,5 mln zł. Dotacje celowe wyniosły 54,7 mln zł, co stanowiło 17,0% udziału w dotacjach ogółem województwa. Dotacje z paragrafów 200 i 620 oraz 205 i 625 o wartości 267,4 mln zł i miały odpowiednio 38,2% udziału w dochodach ogółem oraz 83,0% w dotacjach ogółem.

7.2. Wydatki jednostek samorządu terytorialnego

7.2. Expenditure of local government units

W 2019 r. wydatki jednostek samorządu terytorialnego łącznie wyniosły 8527,1 mln zł i w porównaniu z 2018 r. wzrosły o 6,2%, przy czym relatywnie najbardziej wzrosły wydatki budżetu miasta Kielce. W strukturze wydatków zmniejszył się udział wydatków majątkowych na rzecz wydatków bieżących. W skali roku zmniejszyła się zarówno wartość wydatków inwestycyjnych, jak również ich udział w wydatkach ogółem.

Jednostki samorządu terytorialnego województwa świętokrzyskiego w 2019 r. zrealizowały wydatki ogółem w wysokości 8527,1 mln zł. W tej kwocie największy udział miały wydatki gmin (5099,8 mln zł), a znacznie mniejszy – m. Kielce (1544,7 mln zł), powiatów (1196,7 mln zł) i województwa (685,9 mln zł).

W porównaniu z 2018 r. wydatki ogółem JST były o 497,7 mln zł wyższe, tj. o 6,2%. Większy niż przeciętnie w budżetach JST wzrost wydatków odnotowano w budżecie m. Kielce (o 12,4%) oraz budżetach gmin (o 7,1%), mniejszy w budżetach powiatów (0,5%), natomiast w budżecie województwa wydatki były

o 2,4% niższe niż w 2018 r.

Główne obciążenie budżetów JST stanowiły wydatki bieżące. W 2019 r. wyniosły one 6796,0 mln zł, co stanowiło 79,7% wydatków ogółem (o 1,6 p. proc. więcej niż przed rokiem). W skali roku łączne wydatki bieżące wzrosły o 8,3%.

Udział wydatków bieżących w wydatkach ogółem dla gmin i miasta Kielce kształtował się na zbliżonym poziomie i wyniósł odpowiednio 81,9% i 79,8%, podczas gdy w budżetach powiatów było to 87,7%. W budżecie województwa udział tych wydatków był najmniejszy i stanowił 49,4%. Na wynagrodzenia i pochodne od wynagrodzeń stosunkowo najwięcej przeznaczyły powiaty (55,7%), a najmniej województwo (16,1%). W budżetach gmin ten rodzaj wydatków stanowił 31,2% wydatków ogółem, a w mieście Kielce – 31,8%. Największą część środków budżetowych na inwestycje przeznaczył samorząd województwa (50,6% wydatków ogółem), natomiast gminy, miasto Kielce oraz powiaty na ten cel przeznaczyły odpowiednio 17,9%, 20,1% i 12,0% wydatków ogółem.

Na wydatki majątkowe JST przeznaczyły 1731,1 mln zł, tj. o 1,4% mniej niż w 2018 r. Kwota ta stanowiła 20,3% wydatków ogółem i prawie w całości (99,2%) była przeznaczona na inwestycje.

W strukturze wydatków budżetów JST województwa świętokrzyskiego w 2019 r. wydatki inwestycyjne wyniosły 1716,7 mln zł. Gminy przeznaczyły na ten cel 915,3 mln zł, województwo - 346,8 mln zł, miasto Kielce - 311,0 mln zł, a najmniej powiaty - 143,6 mln zł. Udział wydatków inwestycyjnych w wydatkach ogółem w 2019 r. wyniósł w: gminach 53,3%, mieście Kielce - 18,1%, powiatach - 8,4%, województwie – 20,0%.

Wydatki ogółem JST przypadające na 1 mieszkańca wyniosły 6891 zł i w odniesieniu do 2018 r. były wyższe o 439 zł, tj. o 6,8%. Jednostki poszczególnych szczebli samorządu terytorialnego różniły się dość wyraźnie między sobą pod względem wydatków w przeliczeniu na 1 mieszkańca. W mieście na prawach powiatu (Kielcach) i gminach były one znacznie wyższe niż w powiatach i województwie.

Tablica 47.
Table 47.

Wydatki budżetów jednostek samorządu terytorialnego
Expenditure of budgets of local government units

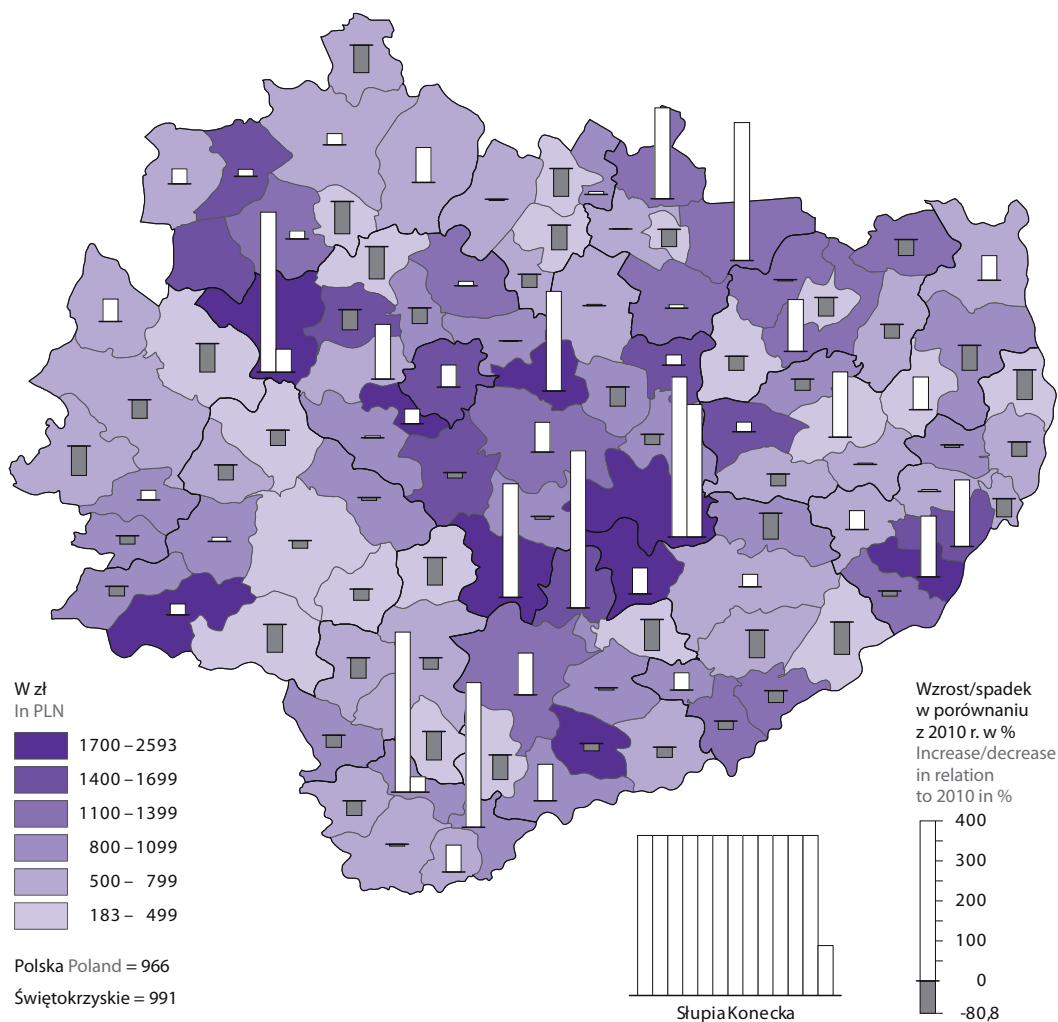
Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2018	2019	
	na 1 mieszkańca w zł per capita in PLN				udział wydatków inwestycyjnych w % ogółem wydatków share of investment expenditure in % of total expenditure
Ogółem Total	4875,55	4951,31	6452,49	6891,32	20,1
Gminy ^a Gminas ^a	3368,95	3133,27	4544,02	4893,77	17,9
Miasto na prawach powiatu Cities with powiat status	4839,90	6067,43	6996,78	7910,83	20,1
Powiaty Powiats	994,76	959,58	1136,06	1148,34	12,0
Województwo Voivodship	436,57	547,41	564,67	554,31	50,6

a Bez gmin mających również status miasta na prawach powiatu.
a Excluding gminas which are also cities with powiat status.

W 2019 r. wydatki majątkowe JST w przeliczeniu na 1 mieszkańca kształtowały się na poziomie 1399 zł, tj. o 12 zł mniej niż w 2018 r., z czego na 1 mieszkańca przypadało przeciętnie 1387 zł wydatków inwestycyjnych (tj. o 3 zł mniej niż rok wcześniej). Jednostki poszczególnych szczebli samorządu terytorial-

nego wyraźnie różniły się między sobą pod względem wielkości wydatków przypadających średnio na 1 mieszkańca. W gminach wskaźnik ten dla wydatków majątkowych ukształtował się na poziomie 887 zł (o 17 zł mniej niż w 2018 r.), z czego 878 zł przypadało na wydatki inwestycyjne (o 20 zł mniej). W mieście Kielce omawiany wskaźnik wyniósł odpowiednio 1602 zł dla wydatków majątkowych (o 477 zł więcej), oraz 1593 zł dla wydatków inwestycyjnych (o 480 zł więcej). W powiatach na 1 mieszkańca przypadało przeciętnie 141 zł wydatków majątkowych (o 50 zł mniej niż rok wcześniej), z czego 138 zł przeznaczone było na wydatki inwestycyjne (o 53 zł mniej w porównaniu z 2018 r.). W budżecie województwa na 1 mieszkańca przypadało średnio 280 zł wydatków majątkowych (o 29 zł mniej niż w 2018 r.) kwota ta przeznaczona była w całości na wydatki inwestycyjne (o 17 zł mniej niż w 2018 r.).

Mapa 46. Wydatki inwestycyjne gmin^a na 1 mieszkańca w 2019 r.
Map 46. Investment expenditure of gminas^a per capita in 2019

a Wydatki miast na prawach powiatu dotyczą zadań statutowych gmin i powiatów.
a Expenditure of cities with powiat status concerns the statutory tasks of gminas and poviats.

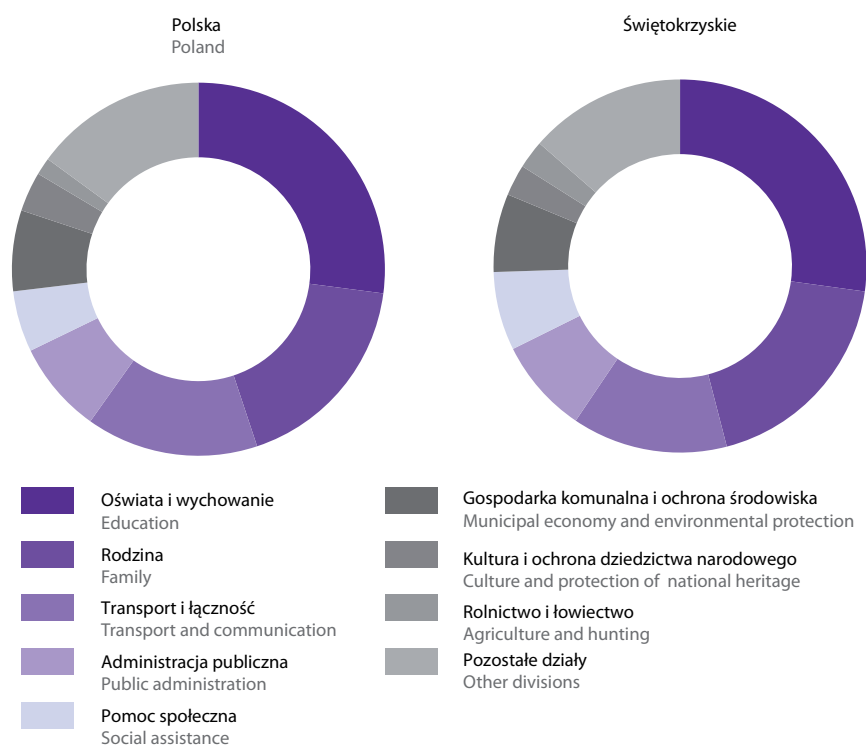
Najwyższe wydatki majątkowe inwestycyjne przypadające na 1 mieszkańca poniosła gmina Szydłów – 2593 zł (w 2018 r., 2073 zł), a najniższe gmina Osiek – 183 zł (w 2018 r. 124 zł). Zarówno wydatki majątkowe, jak również inwestycyjne przypadające na 1 mieszkańca powiatów były mniej zróżnicowane niż w gminach. W przypadku wydatków majątkowych kształtowały się w granicach od 44 zł na 1 mieszkańca

w powiecie sandomierskim do 393 zł w opatowskim, z czego na każdego mieszkańca przypadało od 44 zł wydatków majątkowych inwestycyjnych w powiecie sandomierskim do 336 zł w opatowskim.

W strukturze wydatków budżetów JST według działów najwięcej środków przeznaczono na oświatę i wychowanie (27,2% wydatków ogółem). Dużą część środków przekazano w ramach działu rodzina (18,8%) oraz transport i łączność (13,4%). Ponadto istotną część wydatkowano także na: administrację publiczną (8,2%), pomoc społeczną i pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej (7,9%) oraz gospodarkę komunalną i ochronę środowiska (6,8%)

Wykres 77. Wydatki budżetowe według działów w 2019 r.

Chart 77. Budgetary expenditure by divisions in 2019

Strukturę wydatków ogółem JST według działów cechowała duża stabilność. Różnice do 2018 r. były niewielkie i nie miały większego wpływu na kolejność działów w strukturze.

7.3. Wynik budżetów jednostek samorządu terytorialnego

7.3. Result of budgets of local government units

W 2019 r. jednostki samorządu terytorialnego w województwie świętokrzyskim ogółem zamknęły rok budżetowy nadwyżką wobec deficytu rok wcześniej. Wyjątek stanowił budżet miasta Kielce, gdzie wynik finansowy był ujemny, przy czym deficyt był o połowę mniejszy niż w 2018 roku.

Jednostki samorządu terytorialnego ogółem w województwie zamknęły rok budżetowy 2019 nadwyżką w wysokości 128,0 mln zł (wobec deficytu w wysokości 361,0 mln zł w 2018 r.). Na tę kwotę złożyły się nadwyżki w budżetach: gmin (56,8 mln zł), powiatów (110,5 mln zł), województwa (14,3 mln zł) oraz deficyt m. Kielce w wysokości 53,6 mln zł.

Relacja nadwyżki budżetowej JST do dochodów ogółem w 2019 r. wyniosła 1,5%. W gminach relacja ta wyniosła 1,1%, w mieście na prawach powiatu 3,6%, w powiatach 8,5%, natomiast w województwie 2,0%. W porównaniu z 2018 r. wynik budżetów jednostek samorządu terytorialnego uległ poprawie. Dla porównania relacja deficytu JST do dochodów ogółem rok wcześniej wyniosła 4,7%. W 2018 r. w gminach wskaźnik ten wyniósł również 4,7%, w powiatach 0,3%. W mieście na prawach powiatu i województwie relacje te wyniosły odpowiednio 7,7% i 7,1%.

Tablica 48. Wynik budżetów jednostek samorządu terytorialnego
Table 48. Result of budgets of local government units

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2018	2019
	w mln zł in million PLN			
Ogółem Total	-642,9	-54,5	-361,0	128,0
Gminy ^a Gminas ^a	-465,1	69,9	-212,9	56,8
Miasto na prawach powiatu Citie with powiat status	-64,7	-113,2	-98,6	-53,6
Powiaty Powiats	-73,0	14,1	-3,2	110,5
Województwo Voivodship	-40,1	-25,4	-46,3	14,3

a Bez gmin mających również status miasta na prawach powiatu.
a Excluding of gminas which are also cities with powiat status.

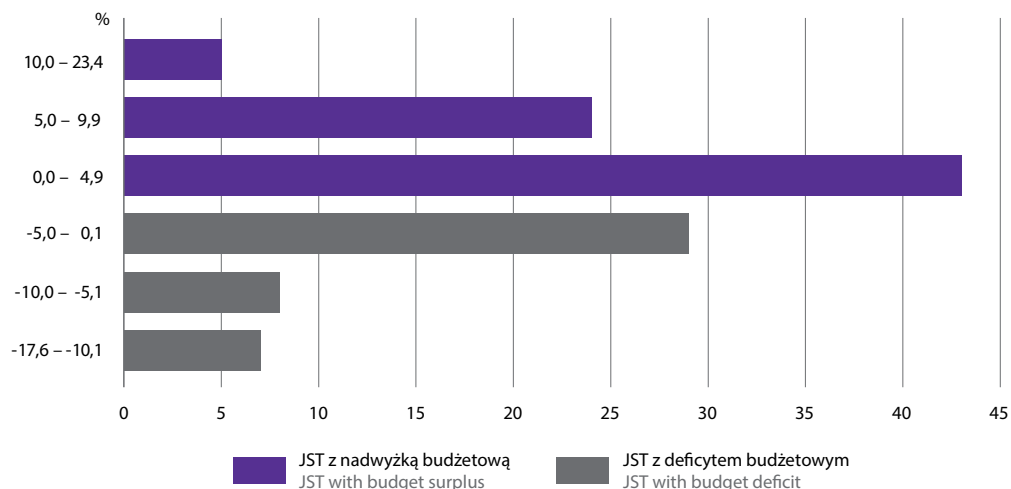
W 2019 r. nadwyżka budżetów JST w przeliczeniu na 1 mieszkańca wyniosła przeciętnie 103 zł, przy czym w gminach było to 55 zł, w powiatach – 106 zł, a w budżecie województwa – 12 zł. Deficyt w mieście na prawach powiatu osiągnął wartość 275 zł na osobę.

Spośród 101 gmin województwa świętokrzyskiego (bez miasta na prawach powiatu) 59 gmin uzyskało nadwyżkę budżetową w wysokości 155,3 mln zł. Pozostałe 42 gminy zamknęły rok budżetowy deficytem na łączną kwotę 98,5 mln zł. Wśród nich 83,3% stanowiły gminy, w których relacja deficytu do dochodów nie przekroczyła 10%. Spośród gmin z nadwyżką budżetową najliczniejszą grupę stanowiły gminy o relacji nadwyżki do dochodów poniżej 5%; ich udział wyniósł 95,0%. W trzech gminach nadwyżka przekroczyła 10%.

W przypadku budżetów powiatów 12 uzyskało nadwyżkę budżetową (w wysokości 110,7 mln zł), a tylko 1 (kazimierski) zakończył rok deficytem budżetowym w wysokości 0,2 mln zł.

Wykres 78. Liczba jednostek samorządu terytorialnego według relacji wyniku budżetowego do dochodów ogółem w 2019 r.

Chart 78. Number of local government units by relation of the budget result to total revenue in 2019

Gminami, które w stosunku do swoich dochodów osiągnęły największą nadwyżkę budżetową były Morawica i Starachowice, gdzie ta relacja wyniosła odpowiednio 11,8% i 11,2%. Gminą z relatywnie największym deficytem, w której wydatki przewyższyły dochody o 17,6% była Słupia Konecka, a w mniejszym stopniu Łopuszno (relacja 15,7%).

Największa nadwyżka wystąpiła w powiecie koneckim (gdzie dochody przekroczyły wydatki o 23,4%).

7.4. Projekty dofinansowane z UE z funduszy strukturalnych i Funduszu Spójności

7.4. Projects co-financed by the EU from structural funds and the Cohesion Fund

Do końca grudnia 2020 r. w województwie świętokrzyskim w ramach Umowy Partnerstwa 2014-2020 zawarto umowy o dofinansowanie projektów o wartości 15,3 mld zł. Największe środki przeznaczono na realizację Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Świętokrzyskiego oraz Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko.

Do końca grudnia 2020 r. w województwie świętokrzyskim wartość całkowita umów/decyzji o dofinansowanie w ramach Umowy Partnerstwa 2014-2020 osiągnęła 15335,8 mln zł. Ze środków UE pochodziło 9501,5 mln zł, co stanowiło 62,0% ogółu dofinansowania. Całkowita wartość projektów zrealizowanych do grudnia 2020 r. na terenie województwa świętokrzyskiego stanowiła 3,0% wielkości krajowej i w przeliczeniu na 1 mieszkańca wyniosła 12523 zł.

Ponad połowa całkowitej wartości umów (7941,2 mln zł) wykorzystywana były w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Świętokrzyskiego, przy czym 69% tej kwoty stanowiło dofinansowanie ze środków UE. Znaczne fundusze (3493,0 mln zł) przeznaczone zostały także na realizację Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko (w tym 51% pochodziło ze środków UE). Trzecie miejsce pod względem wielkości wydatkowanych środków przypadło na przedsięwzięcia realizowane w ramach programu Inteligentny Rozwój. Ich łączna wartość osiągnęła 1331,5 mln zł. Udział funduszy UE był dla tych przedsięwzięć relatywnie niski i wyniósł 44%. Najwyższy udział dofinansowania ze środków UE występował w projektach z Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój (87%). Projekty reali-

zowane w ramach tego programu miały wartość 510,7 mln zł. Pozostałe 492,6 mln zł przeznaczono na program Polska Cyfrowa. Udział dofinansowania ze środków UE w tej grupie wyniósł 49%.

Przedstawione informacje nie obejmują wszystkich środków europejskich wykorzystywanych na terenie województwa, gdyż nie zawierają:

- funduszy z formalnie zakończonych poprzednich ram finansowych 2007-2013;
- środków pozaunijnych z Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego czy funduszy norweskich;
- projektów unijnych na lata 2014-2020 realizowanych poza funduszami strukturalnymi i FS (czyli poza Umową Partnerstwa i pieczęcią Ministerstwa Inwestycji i Rozwoju), np. Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich.

Tylko część środków publicznych przekazanych na realizację wymienionych programów operacyjnych jest realizowana przez samorządy, natomiast pozostałe trafiają bezpośrednio do sektora MŚP, fundacji, stowarzyszeń, uczelni, szkół itp.

Tablica 49. Wartość całkowita projektów oraz wartość dofinansowania ze środków UE projektów zrealizowanych w ramach Umowy Partnerstwa 2014-2020 na terenie województwa do końca grudnia 2020 r.^a

Table 49. The total project value and the additional EU financing value projects which are implemented based on the Partnership Agreement 2014-2020 in voivodship to end of December of the 2020^a

Wyszczególnienie Specification	Ogółem Total	W tym dofinansowane ze środków UE Of which co-financing from the EU resources	Na 1 miesz- kańca w zł Per capita in PLN	W odsetkach (Polska=100) In percent (Poland=100)
	w mln zł in million PLN			
Ogółem Total	15335,8	9501,5	12523	3,0
programy operacyjne: operational programmes:				
Infrastruktura i Środowisko Infrastructure and Environment	3493,0	1775,4	2852	1,6
Inteligentny Rozwój Smart Growth	1331,5	585,0	1087	2,1
Polska Cyfrowa Digital Poland	492,6	239,7	402	3,5
Wiedza Edukacja Rozwój Knowledge Education Develop- ment	510,7	446,7	417	2,2
Regionalne Programy Operacyjne Regional Operational Programmes	7941,2	5464,0	6485	4,3

^a Dane szacunkowe; miejsce realizacji projektu zgodnie z umową o dofinansowanie; dane dotyczą podpisanych umów o dofinansowanie; bez środków Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna. ^b Łącznie ze środkami Programu Operacyjnego Polska Wschodnia.

^a Estimated data; place of project implementation in accordance with the financing agreement; data relate to signed co-financing agreements; without the funds of the Technical Assistance Operational Programme. ^b Including financing value of operational programme Eastern Poland.

Rozdział 8. Wybrane dane o województwie świętokrzyskim

Chapter 8. Selected data on Świętokrzyskie Voivodship

Tablica 50. Wybrane dane o województwie świętokrzyskim
Table 50. Selected data on Świętokrzyskie Voivodship

Wyszczególnienie	2010	2011	2012	2013	2014
Nakłady na środki trwałe służące ochronie środowiska w tys. zł (ceny bieżące)	584296,4	788669,8	689353,5	737361,8	690560,4
Nakłady na środki trwałe służące gospodarce wodnej w tys. zł (ceny bieżące)	122191,9	86409,9	63406,4	79775,2	64615,7
Ścieki komunalne odprowadzone na 1 mieszkańca w dam ³	0,026	0,026	0,025	0,027	0,028
Udział odpadów komunalnych zebranych selektywnie w odpadach komunalnych zebranych ogółem w %	7,0	8,0	7,8	16,4	25,9
Przyrost naturalny na 1000 ludności	-1,2	-1,7	-1,9	-2,7	-2,3
Urodzenia żywe na 1000 ludności	9,7	9,1	9,0	8,4	8,5
Saldo migracji na pobyt stały na 1000 ludności	-2,0	-1,8	-1,7	-2,2	-2,0
Wskaźnik starości demograficznej w %	102	106	110	115	119
Dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego na 1000 dzieci w wieku 3-6 lat	635	666	672	731	790
Wskaźnik zatrudnienia według BAEL w % (przeciętne w roku)	49,9	49,8	49,6	48,0	49,0
Współczynnik aktywności zawodowej według BAEL w % (przeciętne w roku)	56,7	57,1	57,1	55,2	55,3
Stopa bezrobocia według BAEL w % (przeciętne w roku)	12,0	12,9	13,1	13,0	11,3
Bezrobotni zarejestrowani na 1 ofertę pracy (stan w dniu 31 grudnia)	190	213	218	149	114
Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w sektorze przedsiębiorstw ^a w zł	2 900,21	3 022,12	3 158,25	3 194,24	3 303,05
Przeciętna w roku liczba emerytów i rencistów w tys.	310,9	307,4	306,0	302,5	299,8
Przeciętna miesięczna emerytura i renta brutto wypłacana z pozarolniczego systemu ubezpieczeń społecznych w zł	1416,62	1494,87	1583	1675,09	1732,48
Przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny na 1 osobę w gospodarstwie domowym w zł	1030,84	1064,93	1119,76	1153,36	1199,74
Granica ubóstwa skrajnego w %	9,5	10,1	10,5	8,5	12,2
Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej w liczbie ludności ogółem w %	11,7	10,6	10,8	11,1	10,2
Dzieci przebywające w żłobkach i klubach dziecięcych na 1000 dzieci w wieku do lat 3	13,5	17,7	25,7	33,9	38,6

a Dane dotyczą podmiotów gospodarczych, w których liczba pracujących przekracza 9 osób.
a Data concern economic entities employing more than 9 persons.

2015	2016	2017	2018	2019	2020	Specification
466200,6	203503,8	120528,5	286234,7	387731,0	.	Outlays on fixed assets in environmental protection (current prices) in thousand PLN
58166,9	18992,6	41214,8	74422,2	69250,5	.	Outlays on fixed assets in water management (current prices) in thousand PLN
0,028	0,029	0,028	0,028	0,028	.	Municipal wastewater discharged per capita in dam ³
26,3	27,3	28,0	27,9	29,5	.	Share of municipal waste collected separately in total municipal waste in %
-3,0	-2,7	-2,7	-3,1	-3,5	-6,4	Natural increase per 1000 population
8,4	8,5	8,7	8,6	8,3	7,7	Live births per 1000 population
-1,9	-1,4	-1,8	-2,0	-2,8	-1,6	Net migration for permanent residence per 1000 population
124	129	134	138	143	148	Old age ratio in %
.	779	827	863	874	.	Children attending pre-primary education establishments per 1000 children aged 3-6
50,4	50,2	51,1	50,3	51,6	52,7	Employment rate by LFS in % (annual averages)
56,0	55,1	54,9	53,5	53,8	55,1	Activity rate by LFS in % (annual averages)
10,1	8,9	7,0	5,8	4,1	4,4	Unemployment rate by LFS in % (annual averages)
87	35	38	38	53	57	Unemployed persons per a job offer (as of 31 December)
3 470,67	3 579,30	3 821,36	4 088,80	4 339,56	4 513,57	Average monthly gross wages and salaries in the enterprise sector ^a in PLN
300,4	302,0	303,0	311,1	312,5	312,7	Annual average number of retirees and pensioners in thousands
1786,1	1818,86	1866,45	1943,25	2034,25	2152,28	Average monthly gross retirement and other pension paid from the non-agricultural social security system in PLN
1202,80	1305,96	1432,68	1549,82	1626,46	.	Average monthly available income per capita in households in PLN
11,3	7,5	5,5	7,9	6,2	.	Extreme poverty threshold in %
9,5	8,6	7,6	6,9	6,3	.	Beneficiaries of social assistance at domicile in total population in %
42,7	53,1	58,0	69,4	84,7	.	Children staying in nurseries and children's clubs per 1000 children up to the age of 3

Tablica 50. Wybrane dane o województwie świętokrzyskim (cd.)
 Tablica 50. Selected data on Świętokrzyskie Voivodship (cont.)

Wyszczególnienie	2010	2011	2012	2013	2014
Zasoby mieszkaniowe na 1000 ludności	331,7	334,9	338,0	341,4	345,2
Zużycie wody z sieci wodociągowej w gospodarstwach domowych (w ciągu roku) na 1 mieszkańca w m ³	24,4	26,6	26,7	26,5	26,4
Porady lekarskie ^a udzielone w ramach ambulatoryjnej opieki zdrowotnej na 1 mieszkańca	6,2	6,4	6,5	6,7	6,7
Liczba ludności na 1 placówkę ambulatoryjnej opieki zdrowotnej	1674	1584	1591	1575	1558
Wskaźnik poziomu kosztów w przedsiębiorstwach niefinansowych ^b w %	95,2	94,8	96,6	97,4	96,2
Wskaźnik rentowności obrotu netto w przedsiębiorstwach niefinansowych ^b w %	4,2	4,3	2,9	2,2	3,4
Nakłady inwestycyjne przedsiębiorstw niefinansowych ^b w mln zł (ceny bieżące)	1824,3	1989,8	1768,8	1493,3	1561,0
Nakłady inwestycyjne przedsiębiorstw niefinansowych ^b (rok poprzedni=100; ceny bieżące)	77,7	109,1	88,9	84,4	104,5
Nakłady wewnętrzne na działalność badawczą i rozwojową ^c na 1 mieszkańca w zł (ceny bieżące)	130,6	111,7	95,3	110,4	111,0
Sprzedaż detaliczna towarów ^d (rok poprzedni=100; ceny bieżące)	111,5	110,3	102,7	107,6	87,0
Drogi gminne i powiatowe o twardej nawierzchni na 100 km ² powierzchni ogólnej w km (stan w dniu 31 grudnia)	95,9	99,1	100,5	99,4	101,9
Udział energii odnawialnej w produkcji energii elektrycznej w %	9,3	10,4	15,3	22,2	26,2
Udział dochodów własnych w dochodach ogółem jednostek samorządu terytorialnego w %					
Ogółem	35,5	36,5	37,1	36,9	38,1
Gminy ^e	35,1	37,2	39,1	40,3	40,7
Miasta na prawach powiatu	53,3	49,9	52,4	50,3	51,9
Powiaty	25,3	23,6	24,2	24,1	25,3
Województwo	26,4	31,5	23,0	17,9	22,4

a Łącznie z poradami finansowanymi przez pacjentów; łącznie z poradami z izb przyjęć szpitali ogólnych udzielonymi pacjentom niehospitalizowanym. Od 2012 r. liczba pracujących przekracza 49 osób. c Bez amortyzacji środków trwałych. d Dane dotyczą podmiotów gospodarczych, w których liczba pracujących a Including consultations paid by patients; including consultations provided in admission rooms of general hospitals for non-hospitalized patients. Since 2012 entities employing more than 49 persons. c Excluding depreciation of fixed assets. d Data concern economic entities employing more than 9 persons.

2015	2016	2017	2018	2019	2020	Specification
349,2	352,4	356,1	360,2	365,3	.	Dwelling stocks per 1000 population
27,6	27,7	26,4	27,3	27,6	.	Consumption of water from water supply system in households (during the year) per capita w m ³
6,9	6,8	6,9	7,1	7,3	.	Doctor's consultation ^a provided within the scope of out-patient health care per capita
1548	1500	1482	1468	1469	.	Population per out-patient health care unit
89,3	95,5	94,2	95,2	95,4	94,3	Cost level indicator in non-financial enterprises ^b in %
10,1	4,0	5,6	4,0	3,6	4,7	Net turnover profitability indicator in non-financial enterprises ^b in %
1478,5	1108,3	1211,6	1440,0	1610,7	1645,5	Investment outlays of non-financial enterprises ^b in million PLN (current prices)
94,9	74,8	109,3	118,8	111,9	102,2	Investment outlays of non-financial enterprises ^b (previous year=100; current prices)
207,1	106,9	114,9	225,6	226,6	.	Intramural expenditures on research and development ^c per capita in PLN (current prices)
91,6	105,1	106,7	111,7	101,3	94,8	Retail sale of goods ^d (previous year=100; current prices)
104,9	106,2	107,7	109,3	109,9	.	Hard surface communal and district roads per 100 km ² of total area in km (as of 31 December)
27,5	20,7	20,4	16,2	21,1	.	Share of renewable energy sources in production of electricity in %
						Share of own revenue in total revenue of local government units in %
39,3	39,1	36,8	36,6	38,0	.	Total
42,0	38,2	36,4	35,7	37,5	.	Gminas ^e
52,8	53,9	50,3	52,4	46,4	.	Powiats
27,6	29,0	29,8	29,9	35,5	.	Cities with powiat status
21,6	33,6	22,6	24,5	28,0	.	Voivodship

łącznie z poradami udzielonymi w przychodniach resortów obrony narodowej i spraw wewnętrznych. b Dane dotyczą podmiotów gospodarczych, w których przekracza 9 osób. e Bez gmin mających również status miast na prawach powiatu.

including consultations provided in out-patients departments of the Ministry of Interior and the Ministry of National Defence. b Data concern economic.

e Excluding gminas which are also cities with powiat status.

Tablica 50. Wybrane dane o województwie świętokrzyskim (dok.)
 Tablica 50. Selected data on Świętokrzyskie Voivodship (cont.)

Wyszczególnienie	2010	2011	2012	2013	2014
Dotacje inwestycyjne ogółem ^a dla jednostek samorządu terytorialnego w mln zł					
Ogółem	570,9	672,1	584,7	652,8	639,8
Gminy ^b	278,9	303,6	218,0	212,6	239,4
Miasta na prawach powiatu	74,4	145,0	81,0	100,8	98,8
Powiaty	97,4	107,3	66,8	57,7	88,3
Województwo	120,2	116,2	218,9	281,6	213,3
Udział wydatków inwestycyjnych w wydatkach ogółem jednostek samorządu terytorialnego w %					
Ogółem	27,7	25,7	22,8	21,0	20,7
Gminy ^b	28,2	24,2	18,0	15,8	17,1
Miasta na prawach powiatu	21,2	26,9	21,9	18,5	18,6
Powiaty	24,5	19,9	14,7	12,8	16,4
Województwo	41,9	43,7	58,6	58,3	51,3
Wynik budżetów jednostek samorządu terytorialnego w mln zł					
Ogółem	-642,9	-377,3	-294,4	-93,5	-106,7
Gminy ^b	-465,1	-230,9	-57,2	55,1	-39,7
Miasta na prawach powiatu	-64,7	-99,8	-112,4	-37,4	-52,2
Powiaty	-73,0	-33,0	-29,5	-16,5	-25,1
Województwo	-40,1	-13,6	-95,2	-94,8	10,3

a Suma wszystkich typów dotacji inwestycyjnych. b Bez gmin mających również status miast na prawach powiatu.
 a Sum of all types of investment grants. b Excluding gminas which are also cities with powiat status.

2015	2016	2017	2018	2019	2020	Specification
						Total investment grants ^a for local government units in million PLN
707,1	232,0	410,4	770,7	851,8	.	Total
242,4	91,3	118,2	345,2	389,8	.	Gminas ^b
114,9	34,3	85,1	72,3	183,7	.	Powiats
82,6	56,5	66,8	119,4	67,7	.	Cities with powiat status
267,3	50,0	140,3	233,7	210,5	.	Voivodship
						Share of investment expenditure in total expenditure of local government units in %
21,2	9,9	14,0	21,5	20,1	.	Total
15,6	8,0	11,7	19,8	17,9	.	Gminas ^b
23,8	10,7	14,1	15,9	20,1	.	Powiats
13,3	10,7	12,5	16,8	12,0	.	Cities with powiat status
55,7	24,1	36,8	52,7	50,6	.	Voivodship
						Result of budgets of local government units in million PLN
-54,5	217,9	-1,6	-361,0	128,0	.	Total
69,9	199,3	4,0	-212,9	56,8	.	Gminas ^b
-113,2	-36,4	-41,8	-98,6	-53,6	.	Powiats
14,1	22,6	6,5	-3,2	110,5	.	Cities with powiat status
-25,4	32,4	29,6	-46,3	14,3	.	Voivodship

Rozdział 9. Wybrane dane o Kielcach

Chapter 9. Selected data on Kielce

Tablica 51. Wybrane dane o Kielcach

Table 51. Selected data on Kielce

Wyszczególnienie	2010	2011	2012	2013	2014
Emisja zanieczyszczeń powietrza z zakładów szczególnie uciążliwych dla czystości powietrza (tony/rok):					
gazowych	324451	291726	301306	297946	293001
pyłowych	397	383	367	272	246
Opady wytworzone ^a (w tys. t)	124,3	93,3	102,3	126,1	109,1
Zmieszane odpady komunalne zebrane na 1 mieszkańca (w kg)	276,8	253,6	243,1	254,1	270,5
Przyrost naturalny na 1000 ludności	0,5	0,3	-0,4	-1,3	-1,1
Ludność w wieku nieprodukcyjnym na 1000 osób w wieku produkcyjnym (stan w dniu 31 grudnia)	53	55	57	59	61
Odsetek dzieci w wieku do lat 3 objętych opieką w żłobkach i klubach dziecięcych (w %)	.	8,5	9,9	13,4	14,6
Stopa bezrobocia rejestrowanego (stan w dniu 31 grudnia)	10,6	9,9	10,7	11,3	9,8
Udział długotrwale bezrobotnych (w %)	52,0	53,4	53,0	55,5	60,1
Bezrobotni zarejestrowani na 1 ofertę pracy (stan w dniu 31 grudnia)	763	-	687	243	210
Liczba osób na 1 mieszkanie w zasobach mieszkaniowych	2,57	2,55	2,51	2,48	2,42
Dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego na 1000 dzieci w wieku 3-6 lat	847	817	821	850	924
Liczba osób na 1 przychodnię	1534	1382	1367	1315	1220
Porady lekarskie ^b udzielone w ambulatoryjnej opiece zdrowotnej na 1 mieszkańca	8,9	10,1	10,7	11,1	11,4

a W ciągu roku. Z wyłączenie odpadów komunalnych. b Łącznie z poradami finansowanymi przez pacjentów; bez porad udzielonych w izbach przyjęć szpitali
a During the year. Excluding municipal waste. b Including consultations paid by patients; excluding consultations provided in admission rooms of general National Defence.

2015	2016	2017	2018	2019	2020	Specification
						Emissions of air pollutants from plants especially noxious to air purity (tonnes/year):
308498	324091	339718	329124	342311	.	gases
278	233	197	207	216	.	particulates
118,1	117,4	114,9	128,0	197,0	.	Waste generated ^a (in thousand tonnes)
269,9	266,9	261,5	261,0	259,9	.	Mixed municipal waste collected per capita (in kg)
-1,7	-1,4	-0,8	-1,7	-2,5	-5,7	Natural increase per 1000 population
64	66	69	71	73	75	Non-working age population per 1000 persons of working age (as of 31 December)
15,8	16,6	17,1	18,1	22,1	.	Percent of children up to the age of 3 in care in nurseries and children's club (in %)
8,8	7,6	5,8	5,5	4,9	5,6	Registered unemployment rate (as of 31 December)
59,4	59,4	57,6	52,7	52,6	54,9	Share of long-term unemployed persons (in %)
-	45	31	22	27	26	Unemployed persons per a job offer (as of 31 December)
2,39	2,36	2,34	2,30	2,25	.	Population per 1 dwelling in dwelling stocks
x	922	985	1024	1008	.	Children attending pre-primary education establishments per 1000 children aged 3-6
1246	1149	1047	1025	1015	.	Population per out-patients department
11,6	11,4	12,3	12,6	12,9	.	Doctor's consultation ^b provided within the scope of out-patient health care per capita

ogólnych pacjentom niehospitalizowanym. Od 2012 r. łącznie z poradami udzielonymi w przychodniach resortów obrony narodowej i spraw wewnętrznych. hospitals for non-hospitalized patients. Since 2012 including consultations provided in out-patients departments of the Ministry of Interior and the Ministry of

Tablica 51. Wybrane dane o Kielcach (dok.)
 Table 51. Selected data on Kielce (cont.)

Wyszczególnienie	2010	2011	2012	2013	2014
Udział osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w % ogółu ludności	8,1	7,4	7,6	8,3	7,8
Miejsca w żłobkach i klubach dziecięcych na 1000 dzieci w wieku do lat 3	.	70,4	83,1	118,1	138,3
Podmioty gospodarki narodowej ^a na 1000 ludności (stan w dniu 31 grudnia)	141,0	139,0	142,0	144,3	144,3
Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą ^a na 1000 ludności (stan w dniu 31 grudnia)	105,3	102,2	102,9	103,1	101,7
Spółki handlowe ^a na 1000 ludności (stan w dniu 31 grudnia)	11,9	12,5	13,3	14,4	15,4
Wskaźnik rentowności obrotu netto ^b (w %)	3,1	2,6	1,2	2,2	5,0
Nakłady inwestycyjne ^{bc} na 1 mieszkańca w zł (ceny bieżące)	3024	3650	3843	3577	3526
Mieszkania oddane do użytkowania na 1000 ludności	3,7	4,3	4,0	3,3	6,9
Dochody własne gmin na 1 mieszkańca (w zł)	2408,00	2539,86	2556,44	2576,39	2749,92
Wydatki majątkowe gmin na 1 mieszkańca (w zł)	1096,00	1615,00	1287,00	1068,00	1098,00

a Bez podmiotów, dla których informacja o adresie siedziby/miejscu zamieszkania nie występuje w rejestrze REGON. b Dane dotyczą podmiotów gospodarczych, a Excluding entities for which the information about business address does not exist in the REGON register. b Data concern economic entities employing more

2015	2016	2017	2018	2019	2020	Specification
6,5	6,5	5,8	5,3	5,0	.	Beneficiaries of social assistance at domicile in total population (in %)
153,4	160,4	167,3	188,7	234,0	.	Places in nurseries and children's clubs per 1000 children up to the age of 3
145,7	146,2	146,6	144,7	147,9	152,4	Entities of the national economy ^c per 1000 population (as of 31 December)
101,0	99,4	98,6	100,4	102,0	104,8	Natural persons conducting economic activity ^a per 1000 population (as of 31 December)
17,0	18,5	19,6	16,5	17,7	18,7	Commercial companies ^a per 1000 population (as of 31 December)
15,4	5,3	7,7	3,5	2,3	.	Net turnover profitability indicator ^b (in %)
4499	3317	2825	3903	4240	.	Investment outlays ^d ^b ^c per capita in PLN (current prices)
4,8	3,8	3,1	4,6	7,3	8,0	Dwellings completed per 1000 population
2900,59	3034,13	3125,16	3401,33	3542,03	.	Own revenues of gminas per capita (in PLN)
1530,00	702,00	953,00	1125,00	1602,00	.	Property expenditures of gminas per capita (in PLN)

w których liczba pracujących przekracza 9 osób. c Według lokalizacji inwestycji.
 than 9 persons. c According to investment location.